

קול התאחדותנו

יוצא לאור ע"י

התאחדות האברכים החסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

גליון מוגדל
חג הסוכות תש"ע לפ"ק

תוכן הענינים

✧ מדור אמרין טבין ✧

לקח טוב..... עמוד ה'
 דבש תמרים..... עמוד ז'
 פרפראות לחכמה..... עמוד ט'
 דבר בעתו..... עמוד י'

✧ מדור למען ידעו ✧

אושפיזין עילאין..... עמוד כ'
 כתפוח בעצי היער..... עמוד ל"ו
 ולקחתם לכם..... עמוד ל"ז
 פניני התורה..... עמוד מ"ג
 דברות קודש..... עמוד מ"ד

✧ מדור חג האסיף ✧

בשפתי צדיקים..... עמוד מ"ו
 בחצרות קדשינו..... עמוד נ'
 הלולא דצדיקא..... עמוד נ"ב
 משולחן מלכים..... עמוד ס"א
 דברות קודש..... עמוד ס"ח

מדור

אמרי

טובי

לקח טוב

דבש תמרים

פרפראות לחכמה

דבר בעתו

ארגון שיעורי תורה

שעל ידי

התאחדות אנרכים רחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ס מרן אדמו"ר הגה"ס שליט"א

סרית יואל - בני ברק

בס"ד

מודעה רבא לאורייתא

הננו מודיעים בזה סדרי שיעורי תורה הנאמרים בימי חוה"מ סוכות הבעל"ט בבית מדרשינו בשיכון

אחה"צ בין מנחה למערב

יום א' א' דחזה"מ

הרב ר' דוד בהן שליט"א

הל' ברכת הפירות

יום ב' ב' דחזה"מ

הרב הגאון רבי משה טייטלבוים שליט"א

דומ"ץ דקהלתנו הק' ירושלים ת"ן

סיכום סדר הטמנה בשבת

יום ג' ג' דחזה"מ

הרב הגאון רבי חיים יוסף בלוי שליט"א

מו"ץ העדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ן

הל' מזוה

יום ד' ד' דחזה"מ

הרב הגאון רבי שלמה זלמן אולמאן שליט"א

ראש הכולל

עניני חו"מ והל' דיני ממונות המצויים

יום א' א' דחזה"מ

הרב הגאון רבי יוסף בנימין וואזנער שליט"א

רב דקהל חסידים אלעד

דברי התעוררות להושענא רבא

לפנה"צ בשעה 12.00

בכל יום מימי חוה"מ

ללמד

הרב ר' שמעון יואל בראך שליט"א

הל' חלה

אבות ובנים

תקיים בכל יום מימי חוה"מ

בין השעות 1.00 - 2.00

זמן תפילת מנחה

בשעה 5.15

בדיוק

בברכת שמחת יו"ט

הגבאים

נגילה ונשמחה בך, הבוקה ודבוקה בך

ציפייה ממושכת מהלה במתח וחרדה מפני הבאות מילאה את הללה של הארמון המפואר אשר משכנו של המלך הגבור והמהולל, וכי הזון בלתי נפרץ הוא שבנו יחידו של המלך אשר הורחק זה שנים רבות מבית המלוכה והוגלה בתוך הגולה חוזר עתה להתפיים עם אביו המלך, ואח שנכמרו רחמי האב על בנו המיוסר והמרוחק הסכים להחזירו לביתו.

הרגע המיוחד הגיע, בן המלך הופיע בתוך חדרו של אבי והנה הוא ניצב אל מול הכסא הגדול, פניו לוחטים מהרפה ובושה, ריסי עיניו אין יכולים להגביה את עצמם כדי להישיר מבטו על אביו, נחלי דמעה של הרטה ניגרות מעיניו כנהר שאינו פוסק, הוא כורע על ברכיו ומבקש סליחה בלב מר על כל אשר פגע, העליב, והשמין שמו של בית המלוכה המפוארה, והמלך ברוב רחמיו התחיל להרעיף עליו נטפי תנחומין ואומר לו היות שהוא הבחין בהדות עיניו שהוא מתחרט באמת על מעשיו התעתועים, הוא מוחל לו מחילה גמורה, והוא ישוב על מכונו והיכלו כבראשונה, וכך הוא עומד ומרגיע את בנו אשר ברכיו רועדים מפחד ומבושה, והגה אינו יוצא מבין שיניו אשר דא לדא נקשו.

והנה הבן האובד אשר היות שאינו מכיר בגודל רחמיו של המלך, לא היה יכול לתאר לעצמו שיתכן מציאות בעולם שאביו יוכל לשכוח את כל מה שעשה ומרד כנגדו, הרי משך כל ימי נידודיו ניקה במוחו שאלה אחת – האם יוכל אבי אי פעם להעביר ולשכך זעמו מכל מה שעולל לו?, ואשר על כן הוא עמד נגד אביו המפויים כמאמין ואינו מאמין שבאמת מחל לו בלבב שלם, אביו שהרגיש בחשדנות בנו הירבה לדבר אליו בדברי תנחומין ובלשון רכה כדי להסיר כל חשש מלבו.

עד שהמלך לקחו בידו, והכניסו חדר לפניו מחדר עד שהכניסו לחדרו המיוחד, אשר בחדר זה לא הכנים אפ'י מקורביו הנאמנים, ובלשון אבהי אמר לו לבנו: בני יקירי, מחמד נפשי, ברצוני להתייחד עמך כאב עם בנו, ואז אורו עיני הבן האובד, והבין שלבו של אביו שלם עמו, ואהבתם חזרה ונתרבתה ללא מיצרים.

הנמשל מובן מאליו, שבהתקרב הימים הנוראים אשר מפחד ה' פור נתפוררה הארץ כאשר בני ישראל שבים אל הקב"ה וניצבים לפני כסאו בלב קרוע ומורתח וזועקים: המלך !!! אבינו !!!! מלכינו !!!, והקב"ה ברוב רחמיו הרואה בתשובת בניו ושברון לבבם, ויאמר ה' סלחתי כדבריך, אמנם לפי קוטן השגתינו איך נוכל להשיג גודל רחמיו ית"ש, והאיך יתרצה עבד אל אדוני אחרי שפגמנו וחטאנו לפניו באונם וברצון, וכך מסתובב לו היהודי מהורהר מלא ספיקות כרימון, מי יאמר זיכיתי לבי טיהרתי מחטאי???

אמנם בהגיע ימי שמחתנו, והקב"ה ברוב רחמיו מכנים אותנו תחת צילא דמהימנותא וכמ"ש בזוה"ק וימינו תחבקינו-זה הסוכה, אז אנו מגיעים לשמחה האמיתית בראותנו גודל חסדיו ית"ש שהקב"ה העביר הטאתינו ומתייחד עמנו כאב עם בנו, אשר אין תענוג גדול מזה, ואנו חבוקים ודבוקים בו, וכלשון בעל החרדים הק' בפיוטו "ולעולם לא תהיה בינינו פרידה!!!".

ויה"ר שנזכה להתקרב אל הקב"ה בימי חג הסוכות בתשובה מאהבה ומתוך שמחה של מצוה, והרחמן הוא יקים לנו במהרה את סוכת דוד הנופלת בביאת גוא"צ ומלכינו מרן רביה"ק שליט"א בראשינו כב"א.

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר והסידות נאמרים

בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי וגו', הנה עיקר סמיכה של ישראל הוא על שמו יתברך מפני שאינם תחת הטבע ולכן כל זמן שישאל מסתכלים כלפי מעלה היו מתגברים, ולכן י"ל שזה הטעם שצריך שיהא כוכבים נראים מתוכה דהיינו להסתכל כלפי מעלה, והנה הגם שדב"ל בעולם הזה נלכש בטבע אבל העיקר הוא על שמו יתברך אף כי כן צוה וגו' במלחמות עמלק שאמר משה ליהושע בדר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק, אבל מ"מ העיקר הי' דיו של משה כמו שאמרו חז"ל וזה הוא סוכה דירת עראי בעיני משום דהעיקר הוא יתברך ולכן צותה התורה באספק את מעשך מן השדה ואפ"ה לא תשים במהונך על זה מפני שדב"ל הוא עראי ולא קבע, כי באמת כשיצא ממצרים הי' על זה האופן שבימי משה רבינו לא הנחה את ישראל בשום טבע כן יזכרנו בכל שנה ושנה. (אך פרי תבואה)

☆

בסכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסכות הושבתי את בני ישאל וגו', בסכת דרישא כתיב חסר ובסכות תנינא מלא, ויל"פ דנדע דסוכה הוא צלא דמהימנותא צלא דקוב"ה, ומי שיושב בצל סוכה הוא יושב תחת צל דקדושה כמאחז"ל (ביצה ה) כשם שחל שם שמים על ההוגינה כך חל שם שמים על הסוכה והראי' דתיבת סוכה נדע שדיא צירוף שני שמות הקדושים כ"ו הי"ם יהוד קוב"ה ושכינתי, וזהו דרמזה התורה בסכת תשבו שבעת ימים כתיב חסר וקרינן מלא כי בסכות הושבתי כתיב מלא, כי באמת מי שיושב בקדושה בסוכה זוכה לישוב בצלא דמהימנותא צלא דקוב"ה, אלא שאינו ניכר והוא בהעלם ע"כ כתיב חסר וקרינן מלא אשר מורה על מה שהוא בהעלם משא"כ במדבר אשר הי' ענני כבוד נראין ונמרין לכל רואה כתיב סכות מלא להורות שלא הי' בהעלם כ"א כלוי לעין כל.

בגמ' (סוכה לא) היא סבתא דאמרה רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה יתבי אמרה ליה איתתא דהיה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחה ולא אשגיהו, ופרש"י י"ל זה אברהם והוא לפלא, וכי אף לה שבח אהר על אבינו אברהם רק זה, ונראה בפשוט כי רמזה בדברי' לאשר כי באותו המלחמה שלקח אברהם שי"ח עבדים נאמר שמה אם אקה מהו ועד שרך נעל מכל אשר לך, והזכירה לו לרב נהמן עד כמה הי' אברהם אבינו נזהר שלא ליקח משל חבירו אפילו שהי' בחייתו, מכ"ש"כ שלא לגזול את חבירו עד כמה היא חמור הדבר.

(אמרי נועם)

☆

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דורותיכם כי בסכות וגו', מבואר כבר בספרים ההלכה כבנים לשיהיו הגונים ועושי רצונו יתברך ולומדי תורתו תלו' באבות בענין זכות הרבים דאם האבות משתדלים להרבות צבאות ה' באמת אז זוכים לבנים כשרים ולא ימצא פסול בורעם והיינו דאמר אני מצוה אתכם בסכות תשבו ולא רק שאתם תשבו בסכות ושיהיה לכם סוכה כשרה אלא השתדלותכם צריך שיהיה שכל האזרח בישראל "ישבו בסכות" והשכר על זה למען ידעו דורותיכם כי בסכות וכו' בשכר זאת אל די חלקם יתברך יוכה אותם כבנים כאלה שלא ישכחו עלילותיו ונפלאותיו יתברך אשר הראם נגד אבותם עשה פלא, ולא רק בנים יראים מצות אנשים מלומדה אלא חוקא "ידעו" דורותיכם כי בסכות זכו בשכר זה לבנים תלמידי חכמים.

☆

בחושע ישוּבו וישבי בצלֹו יהיו דגן ויפרחו כנפן, ויל"פ בהקדם דברי הקדושת לוי ז"ע על המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות דבר"ה ויהיכ"פ זמן תשובה מיראה

הודנות נעשו כשגגות, אז מוטב שהעבירות לא יזכרו ולא יפקדו משא"כ בהג הסוכות דומן תשובה מאהבה הוא הודנות נעשה כזכיות אז ראשון לחשבון עונות כדי לחשבם כזכיות, עכד"ק, והנה קי"ל בכל הברכות הפרטיות בפה"א בורא ברי העין דרק כשהם בעיניהם או יש להם השיבות ועושים אותה הברכה משא"כ כשנתנה מציאות הראשון אישתני לגריעותא, משא"כ דגן וגפן אז כשנתנה מציאותם אישתני למעלותא, בדגן המוציא לחם וגפן בורא פרי הגפן והנה בתשובה מאהבה ג"כ אישתני למעלותא הודנות נעשו עוד כזכיות והיינו דקאמר "ישוּבו" בתשובה "ישבי בצלֹו" היושבים בסוכה זה הרי תשובה מאהבה וע"כ "יהיו דגן ויפרחו כנפן" דאישתני למעלותא כמו"כ התשובה מאהבה אישתני למעלותא וודנות נעשו כזכיות.

☆

לעתיד לבא הקב"ה מוציא המה מנרתיקה, רשעים נידונים בה כו', כי אמרו ז"ל שיאמר להם ית"ש מצוה קלה יש לי וסוכה שמה כו' ועושה סוכה בראש גג והקב"ה מקדיר עליהם המה כו' כי האומות יהיו מוכרים שיעשו כמו ישראל שעשו רק סוכה מהפנות של עצים וסכך מאילנות ולא יותר ולא ידעו ולא יבינו האור הגדול שהי' לצדקים וככל קנה שמוצאים בסוכה הכל בשמות ויהודים ואור גדול והתלהבות בלבותם בשיבתם בסוכה וכמעט נשרפים ע"י עשיות המצוה מאהבה ויראה והתלהבות רק שידעין לקבל תיקף חיות אחר ע"ד והחיות רצוא ושוב, וית"ש יצא זה ההתלהבות מנרתיקה מהכיסוי היא הגוף שע"ז לא היו רואין האור הזה ולעתיד יוציא ית"ש זה האור מהנרתק והכיסוי העלם לגלוי וירגישו האודיע גדל ההתלהבות והקדושה ולא יוכלו לסבול ויהיו נשרפים מנגד ההתלהבות שירגישו וד"ש והנה הסנה רומז לסוכה, בוער באש התלהבות. (זרע קודש)

ולא יראה את פני ה' ריקם, אחזל חיוב אדם לקבל פני רבו ברנל, ויל' דרמו התורה במילות "את" פני ה', כענין "את" ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח (פסחים כ"ב).

★

עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, הענין מזה הוא כך כי עצרת הוא מלשון עצור לשון צפון וטמון וגם עצרת על מספר קמן גימטריא כ"ב רומז על כ"ב אותיות אורייטא רומז שהתורה צריך להיות תמיד אצל האדם צפון וטמון לבל תהיה עליו לעול ולמשא חם החלילה, וזה רומז כל מלאכת עבודה לא תעשו שלא יהא התורה הקדושה אצלכם כמלאכה כבודה לעול ולמשא והסופי תיבות של כ"ל מלאכת עבודה הם אותיות התל מלשון אל יוסף התל בי האמור אצל פרעה ששעבד עם ישראל בחומר ובלבנים רומז על זה שיכול לדמות לפעמים בעיני האדם שהוא בחינת לובן העליון ובאמת הוא משוקע בתאוות ובחומריות ומדות הרעות זה נמצא באותו האדם שהתורה נחשבת אצלו למלאכה והלימוד שלו נחשב ממש לשהוק והותל וזה סימן שהוא משוקע בתאוות ומדות רעות ועל ידי זה הוא יכול להוריד על עצמו דינים ח"ו, כמרומו בהראשי תיבות של ל"א תעשו שהם אותיות תל המספר של ה' פעמים אלקים שעולה ג"כ בגימטריא תל היינו על די שהתורה נחשבת אצלו למלאכת עבודה בחינת שחוק והתל, ע"ז מוריד על עצמו דינים וגבורות חם החלילה.

★

ביום השמיני עצרת תהי לכם, אחזל (אבת פ"א מ"ב) על ג' דברים העולם עומד על תורה ועבודה וגמילות חסדים, ובכלל גמ"ח הוא צדקה ג"כ, רק גדולה גמ"ח שנוהג גם בגופו ולעשירים ולמתי כאדל (סכה כ"ה) עצרת ר"ת עבודה צדקה ר"חמנות תורה, כי עיקרה של מצות צדקה הוא הרחמנות על הצריך לדם וגם

הרחמנות מורה על כל מיני גמילות חסדים מה הוא ית' רחום אף אתה תהי רחום ואז ביום השמיני שנמסרים הפסקין אז הוכיות של תורה עבודה וגמ"ח המרומוים בתיבת עצרת תהי זאת לכם לעמוד לכם ולהגן עליכם.

★

והיית אך שמחה, ודד' לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה וכו' ת"ל אך חלק ויל' דוה רמוז למה שמקובל ביד כל ישראל שבתפלת מוסף של שמיני עצרת התפקין נמסרים לשלוחי ב"ד כי הנה כתיב ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים ותיבות לפני ה' אלקיכם צ"ב ויל' עפי' הפשט עפי"ד הרמב"ם כמורה כי שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול במדות הצדקים כי אינו דומה שבתו וקומו ותנועותיו הוא בביתו למה שהוא בבית המלך ומה נלמד גם כימי שמחה אינו דומה אם השמחה הוא לפני המלך צריכה להיות מעורבת ברעה לא כן השמחה בביתו, ולזה בא הרמוז בתוה"ק ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים שאם גם צויתי אתכם בשבעת ימים להיות שמח תהי' השמחה כשמה בפני המלך מאחר שישראל עוד תלוין בדין אבל ביום שמיני עצרת לא אמר עוד לפני ה' אלקיכם רק והייתי אך שמח כי אז כבר נגמר לטובה ולפי שהדין נגמר בתפלת מוסף בחצי היום לפיכך אמר "אך" חלק כמו בתשביתי בפסח שרק בחצי היום ואיך תוכלו להיות שמח בשלימות כי אז כבר נגמר הדין לטובה.

★

איתא במהרי"ל כשהיה בית המקדש קיים היו מקיפים את המזבח בחושענא רבא עכשיו שאין בית המקדש קיים נוטל חזן ספר תורה ומקיף את המזבח כמלאך אלקים, ויל' דאיתא בוודר הקדוש למה נקרא המזבח הפנימי מזבח דכשלמא על המזבח החיצון הקריבו קרבנות אבל על הפנימי הקריבו

רק קטורת ומה שייך לקראו מזבח ותירץ דעל די הקטורת היו זוכחים כל התנגדות הקדושה ולכן נקרא מזבח, ואיתא בגמרא דהר סיני נקרא חורב משום שירדה חורבה לאומות העולם עליו נמצא שהתורה דומה למזבח ועוד איתא בגמרא כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו' וכאילו הקריב כל הקרבנות כולם אם כן עסק התורה דומה ממש למזבח ולכן כשאין לנו מזבח מקיפים את הבימה עם הכפר תורה.

★

שישיו ושמחו בשמחת התורה, ויל' הכוונה דבאמת מי שאינו בגדר שמחה לא יועיל אם יזהרו אותו שישמח כיון שאינו מרגיש שמחה והוא דבר המסור ללב אלא דמי שעוסק בתורה ושומר מצות ה' באמונה התורה משמחת עמו וממילא נתעורר השמחה גם אצלו אבל מי שאינו משמר תורתו אין התורה משמחת בו א"ע מה יוסף תת שמחתו כי אין זה עיקר רק שהתורה תשמח עמנו וד"ש שישיו ושמחו בשמחת התורה כמה שהתורה משמחת אותנו.

★

מה שנוהגין להפך הס"ת בהגבהתה כלילה וביום שמחת תורה, נראה שהוא ע"ד הפוך בה והפוך בה, בעת סיומה והתחלתה שזהו בחי הפוך בה, גם יש בזה הוראה על ענין אפי' אומר לך על ימין שהוא שמאל וכו' (רש"י דברים ז' יא), אין לך אלא כהן שבימך (עין ראש השנה כה ע"ב), היינו שיש בכח חכמי הדור לעשות תקנות והוראה שעה, ולכן ביום שמחת תורה אשר הוא יו"ט מדרבנן שאע"פ שאנו בקיאים בקביעת דירחא עושין אותה יו"ט מדרבנן, ע"כ אנו מרמזין ביום הזה, בעת הגבהת הס"ת, שבענין הגבהת מורה על ראשי חכמי הדור הממונן לראשים על עם בני ישראל, שיש בכוחם להפוך ולומר על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. (אשל אברהם)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה דוד טעלער ז"ל

ב"ר יחזקאל משולם ז"ל
גלב"ע י"א תשרי

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם יעקב העלר ז"ל

ב"ר ברוך ז"ל
גלב"ע י"ט תשרי

ת.נ.צ.ב.ה.

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר הפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים

המצוה הוא דוקא לקיים רק לשמה לשם מצות ה', ולכן צונו לעשות סוכה דוקא בתשרי ולא בניסן, כדי שלא יהא באפשר לכוין להנאת עצמו רק בכתי להי לבדו, וזשיה בסכות תשבו שבעת ימים וגוי אני הי אלקיכם, היינו רק מפני שאני הוא המצוה עליכם לעשות הסוכה ולא לשום הנאה עצמיות. (עצי חיים) ☆

ובזכות צאתי מבתי החוצה ודרך מצוותיך ארוצה יהשב לי זאת כאילו הרחקתי נדוד והרב כבסני ומחטאתי טהרני. ויש לומר על פי מה שכתב ביערות דבש לפרש אמרם ז"ל במקום שבועית עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד הדנה מבואר בגמי דמי"ש אין עצובות לפני הקבי"ה והו בבתי בראי משא"כ בבתי גואי במסתרים תבכה נפשי עיי"ש והנה הבעית מה לו לשמחה והוא באימה ופחד ועיי"כ אין לו מקום בבתי בראי אך הקבי"ה חותר לו חתירה להכניסו בבתי גואי אבל צדיקים גמורים עובדים את הי בשמחה בכחיו בתי בראי ולא עביד הקבי"ה ניסא למננא להכניסו לבתי גואי עיי"ש ביש"מ ואמור"ר ז"ל כתב דהו רק בתשובה מיראה אבל בתשובה מאהבה הוא נחשב לצדיק גמור העובד בשמחה והו שוב מקומו בבתי בראי עיי"ש. עיי"פ היוצא לנו דבסכות שעושים תשובה מאהבה כידוע מהקדושת לוי ממילא הו שוב מקומו בבתי בראי כצדיקים גמורים ולכך נקרא זמן שמחתנו וזה שאנו אומרים ובזכות צאתי מבתי החוצה וכוי יהשב לי זאת כאילו הרחקתי נדוד היינו לצאת מבתי גואי לבתי בראי כי עיי" תשובה מאהבה כבר היא בשמחה וזהו והרב כבסני ומחטאתי טהרני דנעשו כבר זכיות

אין חטא האדם גדול כל כך עיי"כ, והנה ידוע מיי"ש בקדושת לוי כי ברי"ה ויהיי"כ עושי"ן תשובה מיראה וזדונות נעשו כשגגות אבל בסוכות עושי"ן תשובה מאהבה וזדונות נעשו לזכיות וזהו ראשון לחשבון עיונות שיעשו זכיות עיי"כ, ונמצא שעד סוכות אשר נשאר להם עכ"פ שגגות וצריכים כפרה וכדי להקל להם גם מעונש של שוגג צריכין אנו לחטא הארץ, אבל בסוכות אנעשו העיונות זכיות אדרבא מה שהחטא יהי גדול יהי גם המצוה גדולה והמליצה מהאדמה יהי לנו לגרועותא שאם החטא יהי קמן וקל גם המצוה יהי בערך מיעוט, ושיהי אך בחמשה עשר יום כאספכם את תבואת השדה, היינו המהשדה אשר עשתה הארץ כי עד עתה אנו צריכין לתבואת הארץ היינו להמעשה שעשה הארץ שיהי באתגליא ויהי לנו למליצה, אבל עתה במי"ו יהי לנו לטובה לאסוף את תבואת הארץ ויהי באתכסויא ולכן תהנו חג להי אז יהי השמחה בשלימות. (קדושת יו"ש) ☆

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות וגוי אני הי אלקיכם. נראה עפי"ד הטור ואעיי"פ שיצאנו ממצרים כחדש ניסן לא צונו לעשות סכה באותו זמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתני שהם במצות הבורא ית', ולכן צוה אותנו שנעשה סוכות כחדש השביעי שהוא זמן גשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה נלכל שמצות המלך הוא עיי"כ, והנה ארז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי" שלא לשמה וכוי אולם במצות סוכה למדנו שהעיקר

בסכות תשבו שבעת ימים. ונראה לבאר עי"ד תוכת מוסר עפ"י המבואר באלשיך הקי כי זאת היתה כוונתו ית' לשום את בניי באהלים בצאתם ממצרים לתת להם ארץ ישראל לעשות עיקר מעסקי עוה"י, כי אדרבא עיקר הכוונה הוא לעשות עראי מעוה"י כי בעוה"י האדם כמו יושב אהל העומד לנסוע ממקום למקום, וזיי"ש בסכות תשבו שבעת ימ', לרמז זי עשירות חיי האדם שידמה בעיני האדם כי הוא רק יוב אהל הוא עוה"י מוכן ועומד בכ"ע ליסע למחו הפצו. (יישב פ"ט)

☆

אך בחמשה עשר יום לחודש כאספכם את תבואת הארץ תהנו וגוי. ונראה בהקדם מה שכתב באוהב ישראל על מה שפירש"י עין פרי שיהא מעם העין כמעט הפר, והיא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ וגוי ועין עושה פרי, ולא העין פרי, ולכאורה יפלא מאוד הלא הארץ אין יצר הרע שוכן בקרבה ואם כן מאין בא לה זה הרצון לחטוא, ויש לומר כי הארץ הבינה וראתה כי הכל בידי האדם ותלוין במעשיו, אם ילך בדרך הטוב והישר אז יהיה עליה לכל העולמות וכל הנמצאים, ואם יקלקל מעשיו יפגום הכל ח"ו, אז התיישבה בלבה ואמרה כיון שהאדם קרוב לחטוא מחמת יצרו הרע, ואז יבא פגם גדול בשורש נשמתו ולא יועיל שום תיקון ותשובה, לזאת התחכמה ושינתה תחילה ציווי הבורא כדי שאחר כך כשיחטא האדם ח"ו, יהא לו אמתלא נכונה והוא מפני ששורש גופו הוא מן האדמה ששינתה מכבר רצון הבורא, לכן הרע את מעשיו, וחסה הארץ על כבוד שמים ועל האדם להקל מעליו עונש החטא, כי אם כן

ועל ידם מהרני ויכול להיות שוב
בבתי בראי. (ד' יקותיא)

☆

ביום השמיני עצרת תהיה לכם.
ובמדרש זשייה תחת אהבתי ישמנוני
ואני תפלה, את מוצא בהג ישראל
מקריבין לפניך עי פרים על עי
אומות, אמרו ישראל רבן העולמים
הרי אנו מקריבין לפניך עי פרים על
עי אומות והיו צריכים לאהוב אותנו
והם תחת אהבתי ישמנוני א"ל
הקביה עכשו הקריבו על עצמיכם
ביום השמיני עצרת תהיה לכם,
ולכאורה יש להבין והרי בדין שונאים
האומות את ישראל והרי מבואר
בהז"ל שפרי ההג הם כנגד עי אומות
עויא והם מתמעטין והולכין שזה
סימן כליה לעכו"ם, ונראה עפ"י
הרה"ק מנלקשבורג זי"ע על דברי
הגמי בקשו מלאכי השרת לומר
שירה, אמר הקביה מעשי ידי
מוכעים בים ואתם אומרים שירה,
דהיינו שמלאכי השרת בקשו לומר
שירה, כדי שישמעו מצרים נעומות
הקול שלהם ותצא נשמתם, כמו
שהיה בסנחריב וחילולתו ששמעו
שירה ממלאכי השרת ויצאה נשמתו.
אמר הקביה מעשי ידי מוכעים בים,
כלומר שהמצריים טבעו את מעשי
ידי שהם ישראל בים, דהיינו
שהשליכו אותם ליאור, וצריך אני
להפריע מהם מדה כנגד מדה שיטבעו
בים ע"כ, וענין הקרבנות היי ג"כ
בבחי זו שעיי שהעלו הקרבנות
עליהם שלא יהיו יכולים לסבול האור
הגדול של הקרבנות ותצא נפשם
ויכלו מן העולם, ולכאורה היו צריכים
לאהוב את ישראל על שבוררים להם
מיתה יפה אבל הם שונאים אותם,
וז"ש במדרש הרי אנו מקריבין
עליהם בהג עי פרים כדי לבלותם מן
האדמה כמיתה יפה, והם תחת
אהבתם ישמנוני, ומבקשים ישראל
לבלותם באופן אחר שהם רשעים
גדולים כ"כ שאינם ראויין למיתה
יפה זו, וע"כ א"ל הקביה הקריבו על
עצמיכם, שצדקתם בדבריכם ויאבדו
כמיתה אחרת, ועל כן קעת הקריבו

על עצמיכם אחר שכבר נאבדו
הרשעים. (דברי יוא)

☆

**שבעת ימים תהוג לה"י וגו' והיית
אך שמח.** ובגמי והיית אך שמח
לרבות לילי יום טוב לשמחה, והקשו
המפרשים הא אך בכל מקום למיעוט
והאיך אמרינן כאן אך לרבות,
ויתבאר הענין עפ"י מרן כק"ד זי"ע
דאיתא בפסיקתא רבתי עה"פ ביום
השמיני עצרת תהיי לכם, אמר
הקביה לישראל בניי יודע אני שכל
שבעת ימי ההג הייתם עמוקים
בקרבנות של אומות העולם ועכשו
אני ואתם נשמח יום אחד, כיון
ששמעו ישראל כך התחילו מקלסים
להקביה ואומרים זה היום עשה הי'
נגילה ונשמחה בו, ומבאר מרן כק"ד
ז"ל שלעתיד לא יהיו מקריבים פרי
ההג בשביל עי האומות, כי לא
ישתירו אלא ישראל שנאמר כי
אעשה כלה בכל הגוים, וכל זי ימי
ההג יהיו בבחינת אני ואתם נשמח
עיי"ש, והנה ידוע מה שדרשו חז"ל
עה"פ כי יד על כס יה, שנשבע
הקביה שאין שמו שלם ואין כסאו
שלם עד שימחה שמו של עמלק
כולו, ולכן י"ל דכיון שעדיין הקרבנו
בהג הסוכות עי פרים עבור האומות
וגם עמלק בכללם, ורק בליל שמיני
הננו זוכים לבחינת אני ואתם נשמח
יום אחד, זה בעצמו הווי גם מיעוט
לשמחה. (ברך משה)

☆

**שבעת ימים תהוג לה"י וגו' והיית
אך שמח.** איתא בגמי תנו רבנן
והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט
האחרון. וי"ל ע"ד רמז והנה מנהג
בני אשכנז שאינם רוקדים ההקפות
עם הס"ת בליל שמיני עצרת כ"א
ביום שמח"ת, אמנם מנהג הסידים
ואנשי מעשה להוסיף בשמח"ת גם
בליל שמיני עצרת, והנה כמה
צדיקים מתלמידי בעשי"ט הקי זי"ע
ובניהם ק"ז מרן הדברי חיים זללה"ה
עשו ההקפות גם ביום שמיני עצרת,
אך מנהג אבותינו בידינו לשמח
ולעשות סדר ההקפות רק בליל

שמיני עצרת ואח"כ הליל וביום
שמח"ת וכאשר תחשוב מנין ההקפות
שמקיפין בכל פעם תמצא כ"א
הקפות כמנין אי"ך, ודבר זה נרמז
כמאמר הגמי כי ממה שנאמר והיית
אך שמח, והוא לרמז שיוסיפו לשמח
ככ"א הקפות, ע"כ שזה בא לרבות
לילי יו"ט האחרון של הג דהיינו ליל
שמיני עצרת לשמחה, שעייזו יש
כמנין אי"ך הקפות.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שלי"ט)

**זכור משוי בתבת גומא מן המים
נמו דלה דלה והשקה צאן מים
סגול'ך עת צמאו למים על הסלע
הך ויצאו מים בצדקו חוץ השרת
מים.** ולכאורה קשה איך אנו
מבקשים שיטב אתנו השי"ת בזכות
מה שהכה משה רבינו האבן הרי
בוה המרה את פי הי אשר אמר לו
לדבר להאבן, ויבואר עפ"י"ט שהביא
בייטב לב בשם אחיו הרה"ק
מנארליץ ז"ל כי מעמו של משה כמי
מרוכה היה לטובת בניי, והוא ע"ד
שפי' הישמח משה מה שאמר משה
הן בניי לא שמעו אלי ואיך ישמענו
פרעה, כלומר והאיך יהיה אם
ישמענו פרעה, ואני ערל שפתים
שיהיה פי סתום מלהמליץ טוב על
ישראל, דמהאי טעמא ברח יונה
תרשישה כמ"ש חז"ל, וזה היה כונת
משה רבינו שלא דבר אל הסלע
שאם דיבר ונתן מים, הש שלא יהיה
קטרוג על ישראל שהסלע שומע
בקולו והם לא שמעו, וז"ש לו יען
לא האמנתם בי להקדישנו לעיני בני
עמי דיקא שאינם מבינים כונתך,
אבל אני יודע מצפוני לבך לטובתם
של ישראל ע"כ, ובכן מוכן האיך
אנו מבקשים כי אותו הזכות שהכה
משה על הסלע יגן בעדנו לזכות
לגשמי ברכה, והרי לכאורה איך
יכולים לבקש על הגשמים והרי אין
אנו ראויים מצד מעשינו, אך כיון
שגם הסלע לא נתן מימיו רק כאשר
הכה אותו מרע"ה, וע"כ בצדקו חוץ
השרת מים.

(הגה"צ ראש ישיבתנו שלי"ט)

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

שהדי מיום א' של פסח ועד יום ז' של פסח שעברו את הים הקיפם הקב"ה בעננים בכדי לקבל את החיצים ובליסטראות של המצרים, וז"ש "בסכות תשבו שבעת ימים" ולמה צריך לישב שבעה ימים, מזה מוכח שהטעם למצות סוכה היא "כי בסכות הושבתי את בני ישראל בצאתם ממצרים", ולא בזכות אברהם שהאכיל את המלאכים.

☆

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות, למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלוהיכם. בטרם הקשה למה אין עושים סוכות בחודש ניסן בזמן שיצאו ממצרים ואז הוקפו בענני כבוד, ונראה דהנה ידוע אחרי שחטאו ישראל בעגל נסתלקו ענני הכבוד כדכתיב "וירא משה כי פרוע הוא" שנעשו ישראל פרועים (גלויים) ואחר שנתרצה הקב"ה לישראל ואמר למשה "סלחתי כדברך" חזרו ענני הכבוד והרצוי והסליחה היה ב" בתשרי ולמחרת בי"א תשרי אמר משה לבני" להביא תרומה להקמת המשכן ובמשך שני ימים הביא את נדבותיהם כדכתיב "והם הביאו אליו נדבה בבוקר בבוקר" היינו שני בקרים וזה היה י"ב תשרי וי"ג תשרי ולמחר ביום י"ד תשרי לקח חכמי הלב את כל הנדבות מידי משה ומחר ביום ט"ז תשרי התחילו במלאכת המשכן ואז חזרו ענני הכבוד ממצא שיום ט"ז תשרי הוא הזמן של "בסכות" היינו ענני הכבוד "הושבתי את בני ישראל" שאז חזרו ענני הכבוד למקומם ונשארו לתמיד.

☆

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דורותיכם וכו'. איתא במדרש למה אנו עושים סוכה אחרי יוה"כ? מפני שאתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי עולם, וביוה"כ הוא חותם את הדין, שמה יצא דינן של ישראל לגלות, לכן עושים סוכה וגולין מבתיהם לסוכה, והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל, ונראה דאיתא בגמ' (תענית ז:) אין הגשמים יורדין אלא אם כן נמחלו עונותיהם של ישראל, שנאמר (תהלים פ"ח ב') רצית ה' ארצך – בגשמים, אימתי בזמן שינשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה, והנה א"י בגמ' (סוכה כ"ה) שהגשמים הם סימן קללה בחג, כי כשיורדים גשמים אין יכולים לקיים מצות סוכה, עוד א"י בגמ' (יומא פ"א:) שכשעושים תשובה מאהבה אז נעשין הזדונות כזכיות, וכשעושים תשובה מיראה נעשין מהזדונות שגגות, וידוע שעונש הגלות בא על חטא שוגג ולא על מזיד, ובוזה יבואר, דמקשה למה צוה הקב"ה לעשות סוכה אחר יוה"כ? הלא כבר נמחלו כל עוונותיהם ואם יהיה זמן גשמים לא יוכלו לקיים מצות סוכה, ומוטב היה שיצוה להם על מצות סוכה קודם יוה"כ, לכך מותר דטעם מצות סוכה הוא שמה נתחייבו גלות וע"י שגולים ויוצאים מבתיהם לסוכה נתכפר להם בסוכה, וממה נפשך, אם עשו תשובה מאהבה ביוה"כ? איי נהפכו זדונותיהם ונעשו לזכיות

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון לכפר על מעשה ראשון דהיינו אדם הראשון, וצ"ב למה דווקא על עון אדה"ר יכפרו, ונל"פ דהנה איתא בגמ' (סוכה ל.) לכם למעט את הגזול והקשו התוס' למה איצטריך לכם להוציא את הגזול תיפוק ליה משום דהוה מצוה הבאה בעבידה, וי"ל דבא הכתוב להוציא גזל עכו"ם למיד גזל עכו"ם מותר מן התורה לכן נהי דמותר אבל מ"מ לא הוי לכם, ואיתא בגמ' (בי"ט פ"ה) חד אמר גזל עכו"ם אסור בא הכתוב למעט בכרם רעך ולא בכרם כתי וחד אמר גזל עכו"ם מותר ובא הכתוב למעט בכרם רעך ולא בכרם של הקדש, ואיתא במדרש שאדה"ר היה לו פתחון פה על שאכל מעץ הדעת לפי שהיה לו דין פועל בכרם, אכן אם רעך בא למעט הקדש א"כ חטא אדה"ר בעץ הדעת כיון דעצי הגן היו של הקדש, וושה"כ ולקחתם "לכם", להוציא הגזול, ולכאורה קשה ל"ל קרא תיפוק ליה משום דהוי מצוה הבאה בעבידה אלא צ"ל דבא הכתוב למעט גזל עכו"ם שמותר וא"כ רעך בא למעט הקדש ולפי"ז חטא אדם הראשון בעץ הדעת שהיה של הקדש לכן "ביום הראשון" לכפר על ראשון.

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. איתא במדרש (ויקד"ל ט"ו) "שלשה המה נפלא ממני" אלו פסח מצה מרור "וארבעה לא ידעתי" אלו ארבעה מינים שבלולב, והוא תמוה, וי"ל עפ"י"מ דאיתא במדרש (שמו"ד ט"ז ז"ב) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש" בשביל אברהם שהצלתיו מכבשן האש, ומצות בשביל שרה שעשתה למלאכי השרת עוגות, מרורים בשביל יעקב, עוד איתא במדרש (ויקד"ל י') "פרי עץ הדר" זה אברהם שהדרו הקב"ה בשיבה טובה, "כפות תמר" זה יצחק שהיה כפות ועקוד, "ענף עץ עבות" זה יעקב, "יערבי נחל" זה יוסף, והשתא שפיר יובן דברי המדרש "שלשה המה" זה פסח מצה ומרור שהם נגד אברהם שרה ויעקב "נפלא ממני" שקשה למה אין שום מצוה גם נגד יצחק ושמה תאמר משום שיצחק לא היה במצרים, א"כ "וארבעה" זה ארבעה מינים שבלולב שהם גם זכר ליציאת מצרים "לא ידעתי" למה שם כן צוה מצוה נגד יצחק.

(אשל אברהם)

☆

בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. ויתבאר דהנה לכאורה יש לומר שני טעמים למצות סוכה, חדא שהוא זכר לאברהם שהאכיל המלאכים תחת העץ, והשני שהוא זכר לענני כבוד שהקיף הקב"ה את ישראל בצאתם ממצרים, ומסתברא שהטעם השני היא העיקר כי אם נאמר שהסוכה היא זכר לאברהם שהאכיל את המלאכים תחת העץ לא היה צריך ז' ימים, אכן לטעם שהסוכה היא זכר לענני כבוד מובן למה צריך לזה ז' ימים

צריך ליתן חלק לכם, וכדרשתו חלקו, חציו לה וחציו לכם, ושפיר קאמר פסח וסוכות מפני דבשבעות גם ר"א ס"ל כנ"ל אבל ר"א דס"ל או כולו לה' או כולו לכם, לא מצוי למדרש הכי על כן דריש לשבת ומילה, ושפיר שייך האי בילקוט לכאן, דשניהם מהך קראי קדרשי וכדברי הגמ' שם, כתוב אחד אומר "עצרת תהיה לכם" וכתוב אחד אומר 'עצרת לה' אלהיך' הא כיצד, ר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חלקו חציו לה וחציו לכם, ולכן כשמוסב על הפסוק "עצרת תהיה לכם" קאמר בילקוט תן "חלק" לשבעה כדברי ר' יהושע ור"א לא דריש הכי וצריך לקרא לדרשא אחריתי כנ"ל.

☆

ביום השמיני עצרת תהיה לכם. יל"פ הפסוק הנ"ל והילקוט הה"ד תן חלק לשבעה וגם לשמונה וצ"ב. ונקדים לפרש הא דכתיב ושמת אתה והלוי והגר, ובמדרש אי אמר הקב"ה אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך, ויל"פ עפ"י דקיי"ל חציו לה' וחציו לכם, וגם החציו לכם צריך להיות לשם מצוה ואם כוונתו לשי"ש נותן ג"כ לעני ולגר כמו שמצוה עליו וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות יו"ט פ"א הל' י"ח) שמי שאוכל ושותה ביו"ט ונועל הדלת מלהכניס אורחים אין זה מצוה אלא מילוי כרס וכו', וז"ש אם אתה משמח את שלי זה סימן וראיה שאני משמח את שלך דהיינו ששמחתך הוא לשי"ש, והנה באמת קשה הדבר וצריך זהירות יתירה שיהיה כל אבילתו ושמחתו ביו"ט לשי"ש, אך בז' ימים של סוכות הוא קל ביותר מפני שאבילה ושיבה בסוכה בעצמה מצוה, וכמו שאמרו חז"ל כשם שחל לשי"ש על החגיגה כך חל לשי"ש על הסוכה, דכתיב ותגותם חג לה' שבעת ימים מה חג לה' אף סוכה לה', והכוונה היא דכמו באבילת חגיגה שזה הנאת הגוף ומ"מ מצוה, כמ"כ בסוכה כל ז' ימים שמטייל ואוכל בסוכה הכל מצוה הוא. וגם כשאני מכוון באבילתו לשי"ש, משא"כ בשמיני עצרת שניא מן הסוכה או צריך ליהוד ביה יותר שיהא כוונתו לשי"ש, ובזה יתבאר "ביום השמיני עצרת תהיה לכם" דהיינו שצריך לעצור ברוחו ותאוותיו שיהיו לשי"ש, ועז' מביא בילקוט הה"ד תן "חלק" לשבעה אלו שבעה ימי החג, דאז אין צריך כ"כ להתאמץ כדי שיהיה מחשבתו לשי"ש כנ"ל, אבל יוגס' לשמונה, שבשמיני עצרת בא גם לרבות שתיהוד בה ביותר, ועפ"י נוכל להבין מה שאמר ר"א (במסכת ביצה) או אוכל ושותה או יושב ושונה, שבדואי מי שיוכל לעצור ברוחו שיהיה אוכל ושותה ביו"ט רק לשי"ש, בוודאי מה טוב ומה נעים, אבל אם לא, צריך שיהא יושב ושונה כי מאוד יקשה להאדם לכיון בהנאה גופנית לשי"ש מלמוד תורה לשי"ש, ומתקיימים ב' המקראות 'עצרת לה' אלוהיך' ועצרת תהיה לכם, בב' כתי בני אדם. (כתב סופר)

☆

חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וגו' והיית אך שמח, וידוע מה שדרשו חז"ל (פסחים ע"א) והיית אך שמח לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה, וכבר נתקשו בזה הלא אכין ורקין מיעוטיין הן, ומה אם כן בא לרבות כאן, אמנם י"ל דהנה בחג הסוכות יש כמה מצות, סוכה לולב אתרוג הדס, ושמתת בית השואבה, וכל אלה הענינים נוהגים רק בשעת ימי החג, אבל ביום השמיני אין עוד בכל אלה, ולא נשאר לפני האדם רק שמחת החג לבדו, וזהו שאמרו והיית אך שמח ולא יותר, ע"כ בא לרבות ליל יו"ט אחרון אבל באמת מיעוט הוא.

וא"כ וודאי שאינם חייבים גלות ואין צריכים להיות גולים מבתיהם לסוכה, ואף אם ירדו גשמים אין כאן סימן קללה, ואם לא עשו תשובה רק מיראה הרי מזדונותיהם נעשו שגגות וא"כ נתחייבו גלות שבאה לכפר על השוגג, והגשמים אינם יורדים אלא א"כ נקיים הם גם מחטא שוגג כדמוכח בקרא "כסית כל חטאת"ם סלה" וחט"א הוא שוגג כידוע, והלא עדיין נשאר להם השגגות, וא"כ לא ירדו גשמים ויוכלו לקיים מצות סוכה לכפר בגלות.

☆

למען ידוע דורותיכם כי בסוכות הושבתי. ידוע דהחייב הוא לישן בסוכה כאשר פסקו הפוסקים. ודרך דרש אפשר לתת טעם דמצות סוכה הוא זכר לענני כבוד, וכתבו המפרשים משם הרב שפתי כהן על התורה ז"ל דלכאורה יקשה דישאל היו הולכים יום ולילה, וזה צער גדול שלא היה להם מנוחה לישן וכיוצא, ואיך יכלו להתקיים. ותירץ דהו' יושבים בענני כבוד והעננים מוליכים אותם, והיו כמי שיושב בספינה שהספינה הולכת תדיר יום ולילה, ובנייא אשר בספינה עושים כל צרכם אוכלים וישנים ולומדים וכותבים, והספינה הולכת. כן היו ישראל בתוך ענני כבוד, עכתי"ד. ולפי זה מאחר שציונו הקב"ה לעשות זכר לענני כבוד, צריך לדמות במה שאנו יכולים לענני כבוד שהיו אוכלים וישנים בתוך הענני כבוד, וכבר יש חסידים שאינם שבים לביתם כי אם עראי דעראי כמו שכתבו ז"ל, ואשריהם שיושבים בסוכה על דרך שהיינו בענני כבוד בכל האפשר, וזהו דרך דרש.

(דבש לפי)

☆

כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. במסורה: כי בסוכות הושבתי, כי ברחוב נלין, כי נר מצוה ותורה אור. כד הוינא טליא שמעתי ששאלו לחכם אחד פ"י המסורה הנ"ל, שרטט וכתב: יכלמנסע"פ. ופירש שיחותיו, דיש שלוישה מצוות דמצוותן בעשרה כשר, ולמעלה מעשרים פסול, נר חנוכה, סוכה, עירוב, וזהו הרמז: "כי בסוכות" סוכה, "כי ברחוב נלין" עירוב, "כי נר מצוה" חנוכה, והוא אשר ציין אותיות יכלמנסע"פ, והם ראשי תיבות: "י כ"שר ל"מעלה מ"עשרים נר סוכה ע"ירוב פ"סול. עד כאן שמעתי. ויש להוסיף כי בשלשה הפסוקים כתוב "כי" שרמו: עשרים, עשרה, שהוא דין הנוכר שזה בשלשתן.

☆

ביום השמיני עצרת תהיה לכם. איתא בילקוט הה"ד תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ר' אליעזר ור' יהושע, ר"א אומר תן חלק לשבעה אלו ימי השבת וגם לשמונה אלו שמונת ימי מילה, ור' יהושע אומר תן חלק לשבעה ימי הפסח וגם לשמונה ימי החג, וצ"ב. אך נל"פ כי ר' אליעזר ור' יהושע תרווייהו לשיטתייהו אזלי דאי' במסכת ביצה (ט"ז ע"ב) תניא ר"א אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה, ר' יהושע אומר חלקו חציו לה' וחציו לכם, ואיתא במסכת פסחים הכל מודים בעצרת דבעינן "נמי" לכם, דהיינו חציו לה' וחציו לכם, דאז אפי' ר"א מודה מ"ט יום שניתנה בו תורה. נמצא דכל המחלוקת הוא בחג המצות ובחג הסוכות, (דבשבעות גם ר"א ס"ל כר' יהושע) ולפי"ז א"ש דר' יהושע לשיטתייהו אויל, דבכל יו"ט אמרינן חציו לה' וחציו לכם לכן ס"ל תן "חלק" לשבעה ימי הפסח ולשמונה ימי סוכות שאז

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון,
בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

קדושת הסוכה

כמו שהשבת קודש בעולם הזה מעין עוה"ב ומבואר באוה"ח הק' מי שאינו מרגיש נדנוד קדושה בש"ק כן לא יוכל להשיג עוה"ב כן י"ל בקדושת הסוכה שהיא דירה דקדושה בעוה"ז מעין עוה"ב שדרשו חז"ל על פסוק כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א', שישראל היו נתונים לפני ממחיצת מלאכי השרת ומקום הפנימי הלזו צומח ממחיצת סוכה בעוה"ז שאין בעולם מצוה כזו שיתכנס בה כל הגוף. (שפתי צדיק)

בכל שנה כשאנו מקיימים מצות סוכה, נכנס בהעלם בכל נפש ישראל לחסות בצלא דמהימנותא גם אם אינו מרגיש. (תורת אמת)

צווה אותנו לישב בסוכה בחי' אור מקיף, כי סוכה קדושה ועצי סוכה מוקצה מדאורייתא, וכולה שמותיו ית' ויתעלה ארבע רוחותיה ומעלה ומטה, והאדם הנכנס בה כולו מוקף בתוך אור קדושתו ית"ש. (ייטב לב)

ידוע כל המצות זמניות בבוא הזמן של מצוה נתעורר הדבר שהיה בעת הראשון כשנצטווה המצוה ובסוכות אנו מוקפין בחסד א' וחסד יסובבנו כמאז ומקדם שהיינו מוקפין בענני כבוד. (מאור עינים)

יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה הכוונה אל הסוכה כמ"ש וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סתה וגו', כי בבואו אל הסוכה יתפרדו כל פועלי און וכל המקטריגים יתבטלו, כדאיתא דסוכה הוא אור מקיף ששומר לאדם מהחיצונים, ודיבר עוד בקדשו, ר"ה הוא בחינת מחשבה ובמחשבה אין שליטה להחיצונים, וביה"כ הוא בחי' דיבור, ואדרבא אז מצוה להתוודות אבל אז לית ליה רשות לאסטוני, וסוכות הוא בחינת מעשה עשיות סוכה ונשלת דר' מינים, לכן צוה השי"ת לישב בסוכה לבל להיות להחיצונים אחיזה במעשי המצוות האלה, סוכה היא אור מקיף. (מאורן של ישראל)

נוהגין לומר בתפילת נעילה וכן בעשרת ימי תשובה יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה והוא לפלא בעיני כי תחת כנפי

מאן דעביד ליה סוכה, קודשא ב"ה מסכך עליה בההוא עלמא, ואגין עליה מכל מלאכי חבלה כד נפיק מהאי עלמא ואזיל לההוא עלמא. (תיקוני זוהר, תיקון ע')

אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתו את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה, אין אדם יודע שהוא דר בסוכה, משום דלא שלטא בו עינא (סוכה ב), פירש"י ז"ל למען ידעו עשה סוכה ששיבתה ניכרת לך דכתיב כי בסוכות הושבתו צייתי לישב, הכי דריש ליה ואע"ג דאין יוצא מירי פשוטו דהיקף ענני כבוד, מיהו דרשינן ליה לדרשה עכ"ר, ולכאורה קשה דבכל מקום הפשוט הוא ענין גופני והדרש הוא ענין רוחני יותר פנימי מהפשוט, וכאן הוא להיפך דפשוט הוא היקף ענני כבוד שהוא ענין רוחני והדרש ירמוז לסוכה גשמי, וי"ל דרש"י ז"ל ירמוז לנו בזה גודל כח הסוכה שסוכה הגשמי הוא ענין רוחני מאד. (דברי יחזקאל)

ובחג הסוכות הוא בחינת ז' הימים אשר כבר נכנסו והרגישו בכל בחינות הקדושה, והביאם לתחת כנפי שכינתו יתברך בתוך היקף ענני כבוד, ולזה המצות בהם לכנס בפועל להסוכה תחת צלא דמהימנותא, להיות לנו דעת והכרה להרגיש את בחינת הקדושה שהכניסנו בו, כמו שנאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתו וגו' וזה לעומת זה, כמו שיצאנו בפסח מהמ"ט שע"ט, כן הכניסנו השם יתברך במ"ט שערי קדושה, ועל זה רמז מצות סוכה להיות בה ז' טפחים על ז' טפחים שהוא חלל מ"ט טפחים נגד מ"ט שערי הקדושה והסכך עליהם שהיא אימא מסככא על בניה כידוע. (תורת אמת)

הסוכה היא דוגמת המשכן, אוהל עראי, והד' מינים רומזים לכלי המשכן וכלי המשכן רומזים לדעת. (כליל תפארת)

נמצא הסוכה היא בחי' הקדושה של הקרבנות ובחי' ארץ ישראל, בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך, לכן כאשר באו בני ישראל לסוכות זכו בזה לקדושת ארץ ישראל והקרבנות כנ"ל. (תפארת שלמה)

מבואר בספרים כי על ידי מצות סוכה זוכה לבנים. (תפארת שלמה)

ועפ"י יובן הדנה הנס של ענני הכבוד הרי נפשע לישראל בבחי' עזרה מבלי שאלה ובקשה מאתם כדברי החיד"א ז"ל כנ"ל, וא"כ בכל שנה ושנה ביחי חג הסוכות מתעוררת הארץ הנס ההוא וסגולת הימים להשפיע ישועה לישראל אף מבלי שישאלו ויש בזה נחמה והתחזקות לדורות אחרונים אשר גם אם רבה שפלותם ואן בכוחם לבקש ולהתפלל על הישועה שאעפ"כ יבוא להם העזר מאתו יתברך בבחי' עזרה שהוא אף מבלי שאלה, וזה ביאור הכ' בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' שהבו"ית צונו לעשות זכר לענני הכבוד שזכו להם ישראל מבלי בקשה תחלה, וזה האור נתגלה תמיד בכל שנה ושנה שיזכו ישראל תמיד לישועה בבחי' זו מבלי בקשה תחלה, וע"כ אמה"כ למען ידוע דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני וגו' שמה ילמדו דורות אחרונים ויתחזקו בבטחונם בהשי"ת שאפילו אם שחה לעפר נפשם וחש כוחם ושכלם מלבקש על הישועה יזור להם הבו"ית וישלח להם הישועה אף מבלי שאלה ובקשה תחלה וכדרך שעשה לאבותינו בהושיבו אותם בענני הכבוד בצאתם ממצרים, וז"ש למען ידעו דורותיכם כי בסוכות "הושבתי" בלי שאלה ובקשה כפי הבני יששכר, דממצות סוכה המורה על ענני הכבוד שהשפיע להם הקב"ה בלי שאלה, ילמדו דורותיכם הם דורות אחרונים וידעו כי אני ה' אלקיכם ועליהם להשליך עלי יהבם כי אשלח עזרתם מקודש ואספיק צרכיהם באופן הטוב והנאות. (דברי יואל)

יסופר על הרה"צ ר' יואל טשאפיר ז"ל שנודמן לו להיות בלעכוויין בסוכות והזמינו הרה"ק ר' מיכל מלעכעוויין ז"ל על החג, וכשהיה צריך לר"מ להכנס בסוכתו, התחיל להשפיל את עצמו אמר איך יהיין גוף מתועב כמוני להכניס ראשו ורובו בתוך קדושה גבוהה כזו והרבה בדברים המשברים את הלב עד כי נמס לבו של מהר"י ז"ל בקרבן, עד שליוס מחרת לא היה יכול הר"י לבא בסעודה. (בית אברהם)

בסוכות תשבו אותיות בוש"ת, כי האדם בשימו על לבו גודל קדושת הסוכה בבחי' מקיף כמבואר בספרים ימלא בוש"ת וכלימה על מה שעבר, אולם זאת עצה היעוזה שיקבל עליו להטיב מעשיו מהיום והלאה, וביזה יכנס לסוכה על שם העתיד, ובפרט כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וידוע כי מעשיהם של צדיקים נקראו אור והפכו נקרא חשוך, כדאיאת במדרש בראשית וז"ש כל האורח שאומר אהיה זורח אור מהיום ישבו בסוכות והראיה לזה כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, על שם שעתידין לקבל התורה. (ייטב פנים)

השכינה הוא רק נשמות הגרים משא"כ נשמות ישראל על כנפי השכינה ושאלתי את פי כבוד מחותני הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה [מזידטשוב] זצוק"ל, ואמר שנוכל לפרש הכוונה על צל הסוכה אשר מצותה אחר יום הקדוש צילא דמהימנותא. (בני יששכר)

אמר רבינו הקדוש הדברי חיים מצאנז, דהגם הדתלית של ציצית מכסה גם כן רוב הגוף, אעפ"כ אין הרגלים נכנסין לתוכה מה שאין כן הסוכה דגם הרגלים נכנסין לתוכה, ולא עוד אלא דהסוכה כולה שמות הקדושים וקרקעות הסוכה ג"כ שורה בתוכה שמות הקדושים כידוע, והשי"ת צווה לנו לכנוס לתוך הסוכה לדרוס עליהם כדי לקדשנו ולטהרנו ולכפר פשענו עכדה"ק. (חקל יצחק)

למען ידעו דורותיכם כי ע"י מצות סוכה נמשך לאדם דעת לידע איך לעבדו ית"ש, כמ"ש דע את אלקי אביך ועבדיהו. (זרע קודש)

והנה אמרתי לחדש לפ"י אשר בעת שישראל יושבים ומקיימים מצות סוכה למיתב בצילא דמהימנותא בצלא דקוב"ה שהאמא הק' מסככת על בנהא, וכאשר רמוזו בענין מצות סוכה ענינים נשגבים בדרכי הקבלה והסוד, בהסכך הרמוז לכוונת השופר ובהדפנות אשר כולם שורשם ממקור עליון בגבהי מרומים, וא"כ בוודאי באותו מקום המקודש לשמים לא תשלט שום כח משרי מעלה, כי אנו יושבים אז בצלא דקוב"ה ושכינתיה ואם כן הסוכה יש לה קדושה יתירה כמו קדושת ארץ ישראל, אשר ה' דורש אותה, ואם כן כיון שנכנסו לסוכה ויוציאם מביתם, א"כ אז יצאו מארצות העמים וממערכת שמים וכסיליהם, ואז ממילא יש לו לאדם חזקת כשרות כמו בארץ ישראל, ובודאי אז מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. וזהו שנאמר בסוכות נתקן מדת הדעת המקיף את השכל היינו תיקון המחשבה, שע"י ישיבת סוכה נתקן זאת שהקב"ה יצרף לנו מחשבה טובה למעשה וזש"ה בסכת תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם, שע"י מצות סוכה תזכו לזה שתתקנו את סוד הדעת היא המחשבה לצרפה לטובה, וזה ידעו סוד הדעת זהו נוהג לדורות לתקן ולטהר המחשבה בסוכה. (קדושת יום טוב)

סכות הוא זמן שמחתנו וזמן אמר אאמו"ר זצוקלה"ה שהוא לשון הכנה מלשון זימן שחרים ומצא לבנים היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, הוא הכנה להמשך שמחה על כל השנה כולה. (מגן אברהם)

בסוכות הושבתי היינו כשישראל יושבים בסוכה ומקיימים מצותה כאשר צויתי להם, אז אני מוציאם ממצרים הידוע, היינו מן היציה"ר, וזהו שמסיים בהוציא וכו'. (בית אהרן)

אושפיזין עילאין

היום בכחו דמשה רבינו ע"ה באושפיזא דיליד מתעוררת שוב מדתו וכחו לסייע להאייר אור חלק יעקב שיהיה בגילוי האור הקדוש ולראות איזה אוצר יש ביד כל אחד ואחד, ובמה החלפנו אותו, וזהו ביום ההוא לא ייה עוד אור יקרות וקפאון היינו שלא יהיה עוד האור יקרות בבחי' כסוי וקפאון רק יתגלה לעין כל בבחינת גילוי וצמיחה, ועל ידי כן נשוב לפניו בלב שלם אמן. (ישמח ישראל)

והתרוץ הוא דהאמת הו דהשבעה רועים כל א' וא' בקדושה ובטהרה שלו היה ממשיך קדושה וטהרה על ישראל עד שהיו מסוככים בהקדושה, וכל אחד ואחד המשיך היקף ענני כבוד לפי הקדושה וטהרה שלו, אלא להמשיך שיהיו כולם בבת אחת ובשעה אחת היה על ידי אהרן דבצדקתו שהיה אוהב שלום ורודף שלום גרם שיהיו כל השבעה עננים בבת אחת דהיה באפשר שיהיו העננים לעתיד ואהרן המשיך אותם שיהיו בזאת העת ובבת אחת וניחא הכל דהיו בזכות השבעה רועים והיה בזכות אהרן. ולפי הדברים היה נכלל באהרן ענן א' שהיה מצידו וגם מה שהמשיך כל הז' עננים בזאת העת, ומרומז אהרן במילוי אותיות (בזה אל"ף ה"א ר"ש (עיי"ש דף ר"ד) נ"ן בגמטריא תשל"ו) מספרו ח' פעמים סוכה ועם ה' (כוללים) מרומז למה שאמרת שהיה בו הצד שלו וגם כל השבעה בבת אחת. (מדבר קדש)

גודל אושפיזא של יוסף כי בזה הסעודה יש יכולת בכח האושפיזא קדישא לתקן כל הפגמים שפגם בברית ולעשות הכנה להבא, כמאמר הכתוב ויוסף הוא השליש ביצרו בזה הוא השליש בכל העולמות ובכל הנבראים והוא המשביר לשון תקוה אשר שברו על ה' אלקיו, הוא המכניס תקוה אמיתית לכל ישראל. (גדלת מרדכי)

דוד הוא הכולל והמקבל קדושתו מכל הרועים וממשיך לישראל ולכך דו"ד מל"ך ישראל מספרו ז"פ סוכה והכוללים שמסכך על הכלל ישראל בקדושתו כל המדות, ומרומז ג"כ דו' פעמים סוכה מספרו תרל"ז, והושענא רבא מספרו ג"כ תרל"ז, מחמת שהוא יומו של דוד, ויהיה במהרה ישועה רבה ולכך נקרא יום זה בשם הושענא רבא. (מדבר קדש)

מבואר בספרים מלשון המאמר הוזהר הק' הנ"ל שאם האדם לא יזמין הני אושפיזין קדישין בפיו אף אם הוא צדיק גמור אינם באים בסוכתו כלל, שצריך להזמין אותם דוקא ולקראו אותם כל אחד בשמו. (יסוד ושורש העבודה)

באמת צריך האדם להתבונן בחסדי ה' שאין סוף ואין חקר שחושב תמיד מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ואף מי שנפגם ח"ו ביום הקדוש, עכ"ז מצד חסדי ה' מתעורר בקרבו בכל יום מחג הסוכות אושפיזא מז' רועים לסייע לנו בסיוע שיש בו ממש לתקן המדה אשר פגמנו בכל השנה. (ישמח ישראל)

הנה ע"י שהאדם מתחזק את עצמו באמונה גדולה יכול לבוא לקדושת כל האושפיזין, וזה כל האזרח בישראל ישבו בסכות, ישבו מלשון משיבת נפש, כלומר שמשיבים נפשם ומחיים את עצמם ע"י סוכה שהיא בחי' אמונה. (אור אליהו)

כל השבעה רועים נרמזים בהסוכה שבאים להסוכה ועי"ז ממשיכים שמירה לכל השנה כולה ומסייעים לעשות הרצון העליון ומצותיו יתעלה. (מדבר קדש)

יזהר שלא לדבר בסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה כי גדולה קדושתה. (אור צדיקים)

עיקר השפעות חסדים הוא ביום ראשון אושפיזא דאברהם יומא דאזיל עם כולו יומין כידוע מספרים. (אמרי נועם)

בסכות באושפיזי דיצחק שקלטתו פניו דומה לאברהם שיש בו תערוכות ממדת החסד בהגבורות נמתקים הדינים והגבורות ונתגבר אור הרחמים. (מגן אברהם)

יום ג' של סוכות שביום הזה יש התגברות גדול להקדושה לכלות את כל בחינות ההפכים והמנגדים המרומזים בהרי אררט, וכמו שנאמר הרים כדונג נמסו מלפני ה' וגו' וגם כי עיקר הסכות הוא נגד יעקב ונגד עננא דאהרן, ומציעו בשניהם שנתגברו והכניעו את הכח של ההיפוך כי יעקב אבינו ע"ה נצח את המלאך הידוע, ואהרן הכהן נצחו גם גכן בקטורת.

(תורת אמת)

ארבעה מינים

שמעתי מאמור"ז ז"ל שאמר בשם אביו שאמר בשם זקנו הקדוש מראפשיץ צוק"ל זי"ע, דידוע שהד' מינים הם אותיות שם המיוחד, וכל זמן שאנו מחזיקים בידנו את השם הוי"ה יכולים להתפלל להשי"ת עת"ד. (צלא דמהימנותא)

נאמר (משלי ל') שלשה המה מטיבי צעד וארבעה מטיבי לכת, אלו ד' מינים שכל אחד ואחד מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקב"ה והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים לפני הקב"ה. (מד"ר אמור)

בחג הסוכות אנו עושין מעשינו בפרהסיא בלולב ואתרוג בלי שום פחד מחיצונים כי כבר נמתקו הגבורות ואנו יכולים למשוך כל השפעות טובות וחסדים גדולים על כנסת ישראל. (מאור ושמש)

דין הנענוע שהחייב להוליך ולהביא ולהעלות ולהוריד, והענין לעורר הנפש שתזכור בעת השמחה כי הכל לשם ית' ממעלה ועד מטה וד' רוחות שהכל נכלל בזה. (חינוך מצוה שכ"ד)

ונ"ל כי ד' מינים מרמזים על ישראל כמבואר (וי"ד ס"ג) ויש מרמזים על הקב"ה בעצמו כידוע ג"כ (ס"ג) ונ"ל להכריע להיות כי הם באים לעצור טללים רעים וכו' (סוכה ל"ה) ר"ל לנער הקליפות והרשעים והענין כי ע"י ישראל נאגדים אלו עם אלו, ועם ה' ואתם הדבקים ועי"ז האגודה גם האו"ה נאסרים בכבלי ברזל מבלי יוכלו יגעו אל משיחו ועמו, והאו"ה בפרוח כמו עשב כי יש להם פר"ח ניצוצות פר"ח עש"ב גמטרי" ס"ם (בחשבון מנצפ"ך) ואנו מנענעים בשמונה מקומות ששה הורו ב' אנו ובכל פעם ל"ו נענועים כמ"ש מג"א עולה ח' פעמים ל"ו רפ"ח להוציא רפ"ח הנ"ל וצדיק כתמר יפרח תמ"ר פר"ח גמטרי"א כח"ץ ורמוזהו חז"ל שהיו אומרים בשעת נענועים גירא בעיניך שטן, והיינן כח"ץ הנ"ל והוא פלא. (חתם סופר)

מצות לולב מורה על שיש בו ארבעה מינים נגד ארבע אותיות שמו ית' הוי' ומנענע לארבע רוחות העולם ולמעלה ולמטה, כדי להמליכו וליחדו במעלה ובמטה ובארבע רוחות להעריך ולהרביץ קדושתו בעולמו ולהכניע על ידי זה כל הרע והס"א הסובבין בעולם הזה. (סדרו של שבת)

וע"כ אנו נוטלין ארבעה מינים הללו ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים שד' מינים האלו הם הכלי זיין שלנו ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומססין על ישראל כלם יפלו תחת רגליו ולא יוכלו קום, ועל כן אנו שמחים בחג הזה בד' מינים הללו ומקלסים להבית"ש שנתן לנו שכל הזה איך לנער כל רשעי ארץ. (מנחם ציון)

בלולב ומינים ממשיכין דעת מן הנועם העליון איך לשוב בתשובה שזה עיקר הדעת. (ורע קודש)

בשם אמרו ז"ל ולקחתם לכך ליקח עצמותינו אל הבו"ת והיינו כדאי' במדרשים אתרוג דומה ללב לולב לשדרה הדס לעניים ערבה לשפתים וצריך האדם לכוין להטות כל איברים הללו אליו ית', והמצוה שמרמז לה מסייע ג"כ לאדם כי כל מצוה היא הבטחה שמתקיים לבסוף ע"י שמרמזים שחפצים בזה. (שפת אמת)

במצות לולב ומיניו נתקדשו ונטהרו האברים אשר רומזים לאלו המצות כדאיתא במדרשים לולב נגד השדרה אתרוג לב ערבה שפתיים הדס עינים, וע"ז מבקשים קדשונו במצוותיך שהמצוות מביאין קדושה להאברים. (שפתי צדיק)

אמר הרב הקדוש (ר' ווישא מאניפאלי זצ"ל) לתלמידו, אשר לולב ר"ת ו'טהר ל'בנו ל'עבדך ב'אמת. (אילה שלוחה)

לולב בגימטריא חיי"ם, רמז למי שקונה אתרוג עם לולב יפים זוכה לחיי עולם הזה והבא. (מהר"ל)

הושענא רבה

כנגד אותיות שם המיוחד, וכל זמן שמחזיקים עוד בידו את השי"ת יכולין להתקרב אליו עכ"ל. (הרה"ק מראפשיץ ז"ע)

יוה"כ היא החתימה, ובהור"ר ג"כ נחתמים, חותם בתוך חותם, ואז אין חוששים למגע גוי, כי ביום הושענא רבה נוטל הקב"ה התפילות והבקשות וכל הזכויות וכל הטובות שעתידים לבוא ומעלה אותם לשמים ממעל במקום שאין שם שליטה להקטרוג, וזה נקרא חותם בתוך חותם. (מאורן של ישראל)

שמעתי מאבותיי הקדושים ז"ע מה שמקובל איש מפי איש מרבינו הקדוש מלובלין ז"ע בשם רבינו הקדוש הבעש"ט ז"ע מפי אליהו ז"ל שמי שמתפלל כראוי לכוון לבו באלו השלשה ימים, הו"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, אז מסוגל להתפלל כל השנה בכונה כראוי. (שער יששכר)

וגם ביום לא יתגרה בשניה כל כך, וילמוד בתורה ויעשה

ענין סמיכות הימים הושענא רבה ושמיני עצרת הושענא רבה הוא היום האחרון של ימי הסוכות, שישראל צועקים בהם בכל יום הושענא והושיעה נא, וכשבא יום האחרון נעשה צעקה גדולה בלב נפשות ישראל קשה עלי פרידתך, ולזה נקרא הושענא רבה מצד אתערותא דלתתא, ושמיני עצרת הוא מצד אתערותא דלעילא, שהשם יתברך אומר קשה עלי פרידתכם, הוא כענין שנאמר (ישעי' ס"ה כ"ה) והיה טרם יקראו ואני אענה, ובשני ימים האלו נכלל כל קדושת החג של כל הימים שעברו, ונעשו התקשרות וחיבור הגמור בינינו ובינו שמו על כל השנה כנ"ל. (תורת אמת)

יום ערבה שיש בו תיקון גם לפושעי ישראל שאין בהם לא טעם ולא ריח מצות. (מחשבות חרוץ)

בשם הרה"ק מראפשיץ זצלה"ה זיעועכ"א שהיה רגיל לומר בכל שנה ושנה קודם ההושענות דהו"ר, דידוע שהד' מינים הם

על ידי משנה תורה שאנו לומדין בהו"ר, בזה אנו מעלים הגבורות לשרשן שיסמיכו ג"כ עם חסדים, והמלכות מתעלה להמוחין ומקבלת השפעות טובות כנסת ישראל. (מאור ושמש)

בליל הושענא רבה ניעורין כל הלילה ואומרים כל ספרי תהלים, מצד שהוא אושפיזא דדוד ע"ה, ודוד היה ניעור ולא היה ישן רק שיתין נשמי, ואמר שירות ותשבחות, לזה אנו מתעוררים מדה שלו. (מחזה אברהם)

והנה הרב בספר טור ברקת שם (סי' תרס"ד) הבריק ברקאי אזהרה שמענו, לעסוק כל הלילה בתורה, ושלא להפסיק בדברים בטלים, שיחת דקלים מאליהם, ומעלה עשן כי אז יעשן אף וכו', ואם ילמד כל הלילה כדחוי וכנימוס, ינצל מכרת כמ"ש ז"ל והאריך הרב בזה ע"ש באורך, ואשר נגע אלקים בלבנו, יראה ורעד יבא בקרבנו, ישום או"ר בו כיקוד אש מאימת הדין, וימהר לשוב אל ה', ואת העוס"ק אשר עס"ק בתורה, תהיין חוברות, יראה ואהבה, בהכנעה וגילה ברעדה, וכל הלילה אל יתן דמי לו, ובכללות יכוין, כי הכל לעשות נחת רוח ליוצרו דוקא, לתקן שרש הלימוד במקום עליון, וגמירי הבא ליטהר מסייעין אותו. (לב דוד)

כבר נהגו תפוצות ישראל בליל הושענא רבה להתאסף פמליות פמליות ללמוד בתיקון, ואם בעל נפש אתה תמעט באכילה ושתייה, וכל הלילה או תקרא ביראה ושמחה רבה, ולא יפסיק בדברים בטלים, דינא קיימא ולא יתן מקום למקטרג ח"ו. (שמחת הרגל)

הכל הולך אחר החיתום להתפלל תפלתו בזמנה שלימה, ולהיות עינא פקוחא שלא יתמנמנם בקריאת שמע ובעמידה, ויצא שכרו בהפסדו, ואחר תפילה יתן חלק ביום נורא הזה לעסוק בתורה, כי יום קדוש הוא לאדונינו, ואחר אשר ינוח לישן מעט, יתגבר כארי ללמוד ולעשות צדקה כפי כחו, וישים ארחותיו ככל אשר תשיג ידו. (לב דוד)

אמר (הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זצ"ל) ביום הושענא רבה, העולם אומרים מנהג משבר הדין, וכן אני אומר המנהג של הו"ר מנהג נביאים הוא, ומשבר כל הדינים מישראל. (אור ישראל)

ממשיכין ש"ע נהורין בהו"ר שנוטלין ערבי נחל גמטריא ש"ע. (זרע קודש)

בהושענא רבה צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההוא הוא גמר חתימה, וצריך האדם מאד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועל ידי זה הוא בורא בריה חדשה, כידוע כי ערבה גמטריא זר"ע וגמטריא עז"ר, כי צריך לכוון בעת חביטת הערבה להמתיק ה' גבורות ושיעשה כולו חסדים. (בית אהרן)

צדקה, שהם שני עמודים אשר כל בית ישראל נכון עליהם בגלות החל הזה, וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי מאוד צריך לדקדק במעשיו ביום הזה, ובכך השתונן והכונן ביום זה של הושי"ר לילו כימוס הכון לקראת אלקיך לעובדו בלב שלם בתורה ובמצוות בדקדוק עצום. (שמחת הרגל)

כתב במדרש לולב דומה לשדרה הדס לעין ערבה לשפתים אתרוג ללב וכו', וזה היום גמר מצות ד' מינים וסיומם במצות ערבה, כי יום השביעי בחינת מלכות פה, צריך לתקן הדיבור שיהי קדוש לה, ולא יעשה דבריו חולין כי אם תוכו רצוף מילי דשמיא. (ויטב לב)

על ג' ימים אלו שהם הושענא רבה שמיני עצרת שמחת תורה, עומד כל העולם. (מהרא"א הגדול מפרימשלאן זצלה"ה)

יום הושענא רבה יום הערבה שמרמו לפה, וכתוב (תהלים פ"א, יא) הרחב פיך שבעת גאולה וישועה צריכין להרבות בתחנונים להיות נושע תשועת עולמים, וזה החן שיש להבורא ית' גם בדומין לערבה לא טעם ולא ריח רק ע"י הכנעה להתפלל לפניו ית', וכחן של ישראל בפה כמ"ש (מדר' שמות כא, א) מתגאה בירושתי הקול יעקב שקולן ערב לפניו ית', אמנם העיקר החן על אותן שיש להם טעם וריח, ואעפ"י כן ע"י האגודה ביחד שמכנים עצמו לכלל ישראל ומדבק עצמו בערבה, על ידי שיודע שיותר יכול להיות נושע בתפלה מבכח מעשיו, לכן הניחו חכמים כל המינים ואחזו רק בערבה, וע"ז נאמר (תהלים לו, ו) אדם ובהמה כו' שערומין בדעת ועשויים ככהמה לפני הבורא ית'. (שפת אמת)

בימים הנוראים הקדושים לא בכה (הרה"ק מוה"ר ארי מראהטין זצ"ל) הרבה, אבל בהו"ר מעת התחיל לומר הושענא לא דמו דמעות עיניו, ובשנים האחרונים היה מרבה בככי תמיד. (הלולא דרבי)

זכיתי לקבל פני קדשו (של הרה"ק מצאנו זצ"ל) בימים האחרונים של חג הסוכות והושענא רבה בתוכם, והוא היה מתפלל בהו"ר תפילת חול, ובכל ברכה מחיי ברכות היה מתפלל בכח גדול עד אין חקר ובככי גדול, עד שלא היה כמעט אחד מכל הקיבוץ הגדול שלא הורידו דמעות. (תורת משה נתן).

היום הזה הוא גמר ההיקף של ימי החג שהיינו מבקשים ומתפללים בכל יום הושענא, והיום הזה נקרא הושענא רבה, מפני שבא צעקה גדולה בלב להוושע בישועה רבה מאחר שמרגישין החוסר שעדיין לא נושענו, והוא אושפיזא דדוד המלך ע"ה שהיה לו תמיד צעקה גדולה בלבו מפני שנדמה בעיניו תמיד שעדיין הוא עומד בחוץ, וכדאיתא במדרש (ע"י מדרש שו"ת מזמור טו) על הפסוק (תהלים פ"ד, יא) בחרתי הסתופף אברהם בטרקלין יצחק בקיטון ואני בסף. (פרי צדיק)

לכן נקרא הושענא רבה כי מתעורר רחמים גדולים. (תפארת שלמה)

היום הזה הוא הגמר של התפלות של החג, כדאיאתא בגמרא (סוכה מה) אותו היום מקיפין את המזבח ז' ימים, וענין מקיפין את המזבח היינו הבטחון שנתקבלו התפלות, כמו שנאמר (תהלים ד, ו) זבח וזבחי צדק ובטחו אל ה', וברגע האחרונה של היום כשנגמרים כל תפלות ישראל מופיע השמחה בלב כל נפש ישראל, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב וינך כי כבר רצה האלקים את מעשיך, ועל זה יש לרמוז בדברי חז"ל (סוכה מה) לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, שברגע האחרונה בהשלמות החג וכניסת ליל יום טוב האחרון נתרבה השמחה בלב נפשות ישראל כנ"ל. (תורת אמת)

בעת נשילת ערבה הרומז ליוסף שומר הברית כדאיאתא במדרש (ויקרא ל"ו) וערבי נחל זה יוסף, ראוי לשום אל לבו ללכת בדרכיו, ועל כן ערבה עולה זרע לתקן אשר שחת זרע לבטלה ר"ל, ולבקש מאת ה' לקבץ הנדחים וזדונות יהפכו לזכויות. (ייטב פנים)

אמרתי טעם למה נקרא יום זה הושענא רבה, משום שיש ג' זמנים לרדן בו בני העולם, בר"ה וביו"ט ויום הזה הו"ר, והנה בר"ה השי"ת דן את העולם בדין גמור, וביו"ט כ"דן את העולם במדת הרחמים, הביעונים יכולין אז לזכות בדין, אבל בהו"ר השי"ת דן את העולם במדת החסד מדתו של אברהם אבינו ע"ה, ואז יכולין כל בני אדם לזכות בדין, ולכן נקרא הושענא רבה. (הישר והטוב)

שמיני עצרת

הטהרה ואין הקדושה גדולה כל כך לא סגי בהכי ויש צורך עוד ביום ממוצע נוסף על שמיני עצרת, דע"י יו"ט א' שהוא מדאורייתא לא יתקשרו הימים הנשגבים הללו עם ימי החול הבאים אחריו, כי לפי ערך גודל בחי' הקדושה אשר בו לא יתקשר היטב עם ימות החול ובצאת ממנו לימים פשוטים לא ישאר מהרגשת הקדושה הלוה מאומה לימים הבאים אחריו, ולזה שקדו חז"ל על טובתנו וקבעו לנו עוד יו"ט שני של גלויות, ולאשר שהוא רק מדרבנן ולא אלים קדושתו כמו דאורייתא שפיר יתכן להיותו בחי' ממוצע בין קדושת יו"ט א' שהוא מדאורייתא לימי החול הבאים אחריו, וע"כ ע"י זה היום של שמחת תורה נגילה ונשמחה גם בימי החול להרגיש הרגשת קדושה והשפעת האהבה הנשפע לנו בימי החג, ובאמצעותו והיתה לה "שמחת עולם" דע"י האהבה שנהרגש ביום זה יתקשרו ויתחברו עמו גם ימות החול הבאים אחריו ותהא האהבה שמחת עולם גם בכל ימות השנה. (דברי יואל)

אמרו צדיקים שמיני עצרת היא הקשר והכולל (כל"א איז דער שלום) מהחג הק, וכענין מעשה אורג שעושים בשפת הבגד שפה כפולה שלא יקרע, כמו כן היא בחינת שמ"ע, ונוכל לזכות בקדושת היום להשאר בכל הקבלות והרצונות טובות שקבלנו עלינו. (ישמח ישראל)

יו"ט של עצרת היא עיקר של כל הימים טובים, ביום השמיני עצרת תהיה לכם, עצרת היא לשון אסיפה (ת"א) כנושי תהיו לכון, היינו החסדים אשר כנסתם וקיצבתם ואספתם עד עתה, תהיו לכון שתוכלו לקבלם ולהחזיקם אצלכם, הנה ביום הכיפורים נמחל כל העונות, ולכן אמר הקב"ה קשה עלי פרידתכם, היינו כי קשה מאד שיהיה ח"ו פירוד, כי הצדיקים צריכין להיות אצלם רק אחדות, אמר הקב"ה עכבו עלי עוד יום אחד הוא יומא דכליל כל יומין (פע"ח שער כ"ח פ"א) והיא

אמרו בזהר (ח"א רב) שעיקר גמר החותם נגמר ביום שמיני עצרת בתפלת מוסף, הגם שהרמ"ע ז"ל (עשרה מאמרות חיקור דין ח"ב פכ"ו) מואן בזה, ודעתו שטעות סופר הוא בזה, קשה לשבש כל ספרי הזהר שבידנו ואין זה הכרח. (בני יששכר)

ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהנה ידוע הגם שבהושענא רבה יוצאין הפתקין, עכ"ז עדיין הם נעצרים עד שמיני עצרת, ועוד נותנים זמן להאדם שישוב בתשובה, ויקבל עליו מלכות עול מלכותו יתברך עול מלכות שמים שלימה, וזהו ביום השמיני עצרת תהיה שיהיה עוד עצרת דהיינו מעצור ועיכוב להגזירן והפתקין, לכם אותיות מלך, שעוד נותנים להאדם זמן עד שמיני עצרת לקבל עליו מלכות שמים, ולשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך. (באר משה)

הנה ידוע ג' רגלים הם נגד אברהם יצחק ויעקב, ושמ"ע הוא נגד דוד רגל רביעי, והנה שמ"ע הוא יום נגד נ"א מר"ח אלול ימי הרצון של ישראל, והוא גמר החתימה טובה לישראל, כי דבר מלך שלטון (קהלת ד) ודבר המלך ואשר נחתם בשם המלך אין להשיב (ע"י מגילת אסתר ת, ח) ו"ש (בראשית יג, ח) אל נא תהי מריבה וכו', ר"ל ע"י המריבה שביני וביןך יתעכב ח"ו ניצוץ דוד, ואז לא יהיה נ"א היינו יום הנ"א הוא שמיני עצרת, והוא מה שאנו אומרים הושיעה נא הצליחה נא שהוא עיקר הישועה והצלחת ישראל. (אגרא דכלה)

כדי שתשאר בנו השפעת הקדושה והאהבה הנשפע לנו בימי החג גם לימות החול יש צורך ביום ממוצע בין ימי החול לימים המקודשים, שעל ידו יתקשרו אלו באלו ובאמצעותו תהא הקדושה נמשכת לימות החול, ושמיני עצרת הוא הממוצע לעצור השלימות של הימים המקודשים האלו על כל ימות השנה, אמנם אפ"ל עוד דבחול באויר ארץ העמים שבטלה

עיניו נפש וקדושת שמיני ע"י שמחה, וזה נקרא (שיר השירים ז') מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, כי אהבת השם ע"י עיניו כמו יו"כ, למטה ממדרגות אהבת שמיני עצרת שהיא ע"י שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יו"כ, לכן שווין בקרבן מוסף כמו יוה"כ, ואפ"ה קדושתו יותר מיה"כ ע"י שמחה חדותא דמלכא עם ישראל, לכן שאר יו"ט שקדושתן עומד על איזה דבר מצוה שחיות קרבן פסח, שתי הלחם בעצרת, שופר ברה"ה, עיניו נפש ביה"כ, ונשלת לולב בחג, ועיקר מצותן אינו אלא ביום, גם שמחתן אינה אלא ביום, אבל קדושת שמיני שאינו אלא ע"י שמחת האדם שמתענג על ה' וחדותו יתברך ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ע"כ גם לילה אתרבי לשמחה. (חתם סופר דרשות)

והיית אך שמח הוא לשון הבטחה שתהיה בשמחה, והענין הוא כמו שדרשו (יומא לט) מפסוק (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, והתקדשתם הוא מצד האדם כמו ושמחתם, והייתם קדושים הוא הבטחה מלמעלה כמו והיית אך שמח, והענין הוא כי אין ביד האדם להוליד השמחה בלבו רק ע"י מעשה המצוה כמו ע"י ד' מינים וע"י מצות סוכה, על זה נאמר ושמחת בחגך, וגם בשבועות ע"י מתן תורה, אבל בשמע"צ אין בו שום בפועל, וגם לא זכר מהעבר כשאר מועדים, רק זה שורש היו"ט שהי"ת משפיע השמחה בפנימיות נקודת הלב בלי פעולת האדם, והיינו ע"י שנקלט כל פעולות המצות של ז' ימי החג להיות נאסף עתה בפנימיות נקודת הלב שיתקיים בקביעות, ולכן רמזו בזה על יו"ט אחרון (סוכה מה) מפני שיש בו שמחה לפניו, שע"י השמחה שלפניו מצד פעולות המצות כנ"ל, נתרבה ממילא השמחה בלב ביו"ט האחרון מלעילא, ולכן נקרא שם היום עצרת כנישו וחדוה, מפני שנקלט השמחה בפנימיות הלב להתקיים על כל ימי השנה. (פרי צדיק)

מצות שמחה הוא מה שנאמר והיית אך שמח שנדרש (סוכה מה) על שמיני עצרת, שאז אין שום מצוה, רק קביעות השמחה שהיה לו הויה לעלמי עד (וכו') ששמחין בלא שום מצוה רק בדברי תורה, כמו שנאמר (תהלים יט ט) פיקודי ה' ישרים משמחי לב. (פרי צדיק)

כדי שיהיה נשאר בנו שמחת התאחדות היה גם אחר עבור ימי הסוכה, ניתן לנו יום שמיני עצרת, להרבות השמחה גם על כל השנה, ועל זה רמזו ז"ל מפסוק והיית אך שמח, לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, וכדאיתא על זה במדרש (ע"י ב"ר פס"א ד') תוספתו של הקדוש ברוך הוא מרובה על העיקר, ובוודאי שגם העיקר של השם יתברך הוא בלי גבול, רק שענין תוספתו הוא לרבו ענין גם לזמנים אחרים. (תורת אמת)

שמעתי מפ"ק זקני מו"ר ז"ל בשם רבו הרבי ר' בונם ז"ל

בחינת חסד, היינו לעכב החסדים אשר נאספו ונקבצו להמשיך אותם על כל השנה. (כנסת ישראל)

כתיב (שמות כג יד) שלש רגלים תחוג לי בשנה, ובשמיני עצרת לא כתיב לשון רגל, אכן הוא רגל בפני עצמו שבו נגמרים ומתיחדים כל היחודים מכל הרגלים ומכל השנה, שעם בני ישראל מייחדים יחודים שונים בכל רגל מהשלש רגלים ושמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו להתאסף בו כל היחודים. (ברכת דוד)

כל המועדים בכלל המה לכל ימי השנה, וחג הסוכות הוא המקור של המועדים, וכמאמרם ז"ל (ר"ה ד) שזה גורם שזה אחרון ושמיני עצרת הוא המקור של חג הסוכות, והוא הכלי המחזיק ברכה, כענין מאמר חז"ל (סוף עוקצין) לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, ולזה נקרא עצרת לשון אוצר, ע' וא' הם ממוצא אחד, וגם המשמעות הוא אחד, כי על ידי שנעשה הגבלות כלי לאצור השפע, על ידי זה נעצור ונקלט השפע בהמקבל להיות מחזיק ברכה, ולטעם זה מברכין בו גשם, הגם שיש מקומות שאין עתה צורך להם, רק מפני שעתה עת פתיחת המקור לקבל הברכה. (תורת אמת)

יום הזה רומזו על ימות המשיח, שההקף יהיה שמונה, כדאיתא בגמרא (ערכין י"ח) כינור של מקדש של שבעת נימין היה כו' ושל ימות המשיח שמונה. (בית יעקב)

סוד ביום השמיני וכו' מלך הדר עולם התיקון, ברור מכל רע כולו טוב. (היכל הברכה פ' ראה בד"ה שלוש, דף ק"ג ע"ב)

אין שום מצוות בשמיני עצרת, והוא מעין לעתיד, ומצות בטילות לעתיד (נדה ס"א) היינו מצות מעשיות, ויהיה הכל רק במחשבה. (חשבה לטובה)

שמיני עצרת כוללת כל שלשה רגלים וכו', וסימנך (דברים טו טו) שלו"ש פעמים בשנה הוא עצמו מספר ביום השמיני"ו עצרת"ת. (היכל הברכה)

והיית אך שמח, אמרו חז"ל לרבות לילי יו"ט אחרון לשמחה או אינו אלא יו"ט הראשון כשהוא אומר אך חלק ע"ש, הנה אתי הקרא לרבות ליל יו"ט אחרון ולמעט ליל יו"ט הראשון, ויש ליתן טעם לדבר, על פי מה דאיתא ברמ"ע (מאמר חקור דין חלק ב' סוף כ"ז ע"ש) שלשון חג מורה על חוגה ועיגול הסובב על איזה מרכז, כמו שאר ימים טובים שכולם סובבים על נקודת שמיני עצרת, אבל שמיני איהו גופא הנקודה קדושה העליונה מכל הקדושות אפילו מקדושת יוה"כ ולא שייך לקרותו חג, ובעיקר עיקר קדושתו היא היפך של יוה"כ, דיוכ"פ הוא ע"י

שמה על שמחתו, אז משמח את עצמו מאוד מאוד, ומפוז ומכרכר בכל עוז ומרקד בכל כוחו, וכאשר שואלין אותו לשמחה זו מה זו עושה, ישיב על מה לא אשמח שאיש פשוט כמוני שפל ערך זכה להיות על שמחת בת מלך מלכי רבנן, אשר כמה אלפים אנשים גדולים חורי ארץ באו לכאן ממרחק בהוצאת מרובים, ואנכי עני ואביון שפל ונבזה זיכני השי"ת להיות ג"כ עמהם על שמחה זו, והנמשל מובן, ולכן אילו היה נקרא שמחת ישראל, והרועה לשמוח היה צריך להיות בבחינת ישראל, לקיים תורה ומצות כראוי, משא"כ כשנקרא שמחת תורה, והוא שמחת ה' כי כל התורה שמתו של הקב"ה (וזה ח"ב קב"ד) וקב"ה ואורייתא וישראל (בח"י ישראל) חד ותורה נקרא בזה הקדוש ברתא דמלכא, לזה כל איש כקטן כגדול אפילו השפל ערך צריך לשמוח בשמחתה, וגם עוד יותר כמשל הנ"ל ולזה ראינו מפורש עם בני ישראל ששמחים עוד יותר ויותר. (בית יעקב)

שמחת תורה היא הכנה לכל השנה להיות קבוע בתורה כמשאחז"ל על שלא ברכו על תורה תחלה, ולכן בתחלת השנה יש שמחת תורה שיתבונן האדם גדולת התורה שהם דברי אלקים חיים, וע"י התשוקה והשמחה להתדבק בתורה, נשאר אח"כ דבקות מעסק התורה כמ"ש במדרש וזאת הברכה יש ברכת התורה לפני ולפניה וכן אף אנשים סוחרים שבכל השנה אין עוסקים תמיד בתורה, מ"מ ע"י השמחה בתחלת השנה שקובע בלבו וקשה לו לפרוש מדברי תורה, מועיל לו שלא ישכח לגמרי אף שעוסק בדברים אחרים, וכתוב (דברים לג יח) שמח זבולן בצאתך, וקשה כי למה ישמח בחלק זה, שהוא עצה שע"י השמחה קודם שיצא לסחורה ע"י זה יהי נשמר בצאתו, ולכן יש שמחת תורה בתחילת השנה. (שפת אמת)

השמחת ההקפות, לפי שהוא שמחה דספר תורה עצמה, גבוה הוא הרבה גם מבחינת שמחת בית השואבה. (סידורי הרב)

אחז"ל יומא (פג) מי שאוחזו בולמוס הוא הס"מ שמבלה הכל, כי בולמוס אותיות ס"מ, מאכילין אותו הקל הקל הוא קולות שמזמרין בשעת הקפות שע"י מבטלין אותו. (עטרת ישועה)

ע"י ההקפות ביום שמ"ע ועושיין שמחת תורה, ע"י מבטלין גיהנם של א"ש ושל"ג, כי שמ"ע הוא ביום כ"ב ושמים עם התורה, שכן תור"ה עם כ"ב עולה א"ש של"ג. (עטרת ישועה)

ארבעה מינים שבלולב הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, בניקוד קמץ, ושם זה הוא שם של חסד רק שאין להחסד התפשטות, וזהו סוד וקמץ הכהן (ויקרא ח' יב) וזה שמני עצרת הוא נגד ד' אותיות השם הק' הוי"ה בנקודת פתח, היינו שבחג הזה יש להחסד התפשטות בכל האורות העליונים ובכל העולמות

שהזהיר להחסידים ביום שמ"ע יתפללו הכל בציבור, בזה יתקנו כל התפלות יחידים אשר התפללו בכל השנה. (שפת יצדיק)

בשמיני עצרת בתפלת שחרית ומוסף ידבק גופו ונפשו מאוד בדביקת הבורא ברוך הוא, כי אז הוא ג"כ עת רצון גדול על כל השנה. (אור עינים)

צריך לכיין בהתפלה מאד, כי בסוכות יש סיוע מסוכה ולולב משא"כ בשמיני עצרת, והוא העולה על כל הימים שמר"ח אלול עד עכשיו שהולכין מדרגא לדרגא. (מראה יחזקאל)

ידוע מצדיקים אשר שמיני עצרת הוא עת מוכשר להמשיך גשמיות ופרנסה לישראל. (אמרי נועם)

נהירנא כד הוינא טליא, שמעתי שאמר אדוני אבי הגה"ק זלה"ה בשם הרה"ק מוה"ר נפתלי מראפשיץ וכל הענין איני זוכר רק זאת מה שאני זוכר, שאמר על הפסוק (בראשית כד, יד) הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם לגמלך אשקה, וידוע מספרים הקדושים דמראש השנה עד שמיני עצרת העיקר לבקש רק על רוחניות לבד ולא עסקי עולם הזה, ובשמיני עצרת שהוא בחינת שאל מה דבעי, מותר לבקש אז על ענין עוה"ז, שהשי"ת ישפיע לנו בריאות ופרנסה טובה, והנה מבוואר בשם האר"י ז"ל דבשמ"ע מאיר שם כ"ד עיינין, וזהו הטי נא כדך ואשתה, ואמרה לא לבד שתשפיע לתלמידי חכמים יהי כל טוב. (דברי יחזקאל)

בשמיני עצרת נמשך בחי' שמחה בתורה על כל השנה, הדנה עסק התורה אין צריך להיות בקרירות, כי אם ללמוד בשמחה ותענוג (בלשון אשכנז קוועל) כמארז"ל (שבת ל' ע"ב) וכן לדבר הלכה, וכתוב (תהלים ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, ושמחה זו בתורה נמשך בשמיני עצרת, ולכן נקרא שמחת תורה. (מגן אבות)

ענין שמחת תורה שהשמחה של כל השנה בתורה ומצות נכלל ביום אחד, שהוא כללות כל השנה. (לקוטי תורה)

מבוואר ג"כ בספרים הקדושים דהאדם אם משמח עצמו בשמחת תורה, אזי מוריש זה התורה לבני בנים עד סוף כל הדורות. (הישר והטוב)

לכאורה למה נקרא שמחת תורה, ומה גם (וזה ח"ג ע"ג) שהקב"ה ואורייתא וישראל חד (ובני), ונראה על פי משל, כי עינינו רואות כשר יזכה איש פשוט שפל ערך להיות על שמחת צדיק מפורסם כשעושה נשואין לבנו או בתו, והיה לו ככמה יגיעות לכתת רגליו ממרחק רב, וכאשר יזכה להיות

העליונים ובכל כוחות עליונים ותחתונים, וכל זה על ידי שאנו עושין הקפות ומשמחין בשמחת תורה. (אוהב ישראל)

ודוד מפזז וכרכר לפני ארון ברית ד' (שמואל ב' טו) ומיכל שחקה, ע"כ לא היה לו בנים, נמצא ע"י הקפות שמרקדים עם התורה יכולין להמשיך בנים וגם רפואה, כי הקפ"ה עם בני"ם עולה רפוא"ה. (עטרת ישועה)

היסוד העבודה היה אומר לאברכים להקפיד להקפף הקפה שישיית עם הספר תורה בשמחת תורה, ואם לא היה בידם ס"ת בזמן ההקפה, יקחו ליים ס"ת אחר הקפת הציבור, ויקפו בזה הקפה ששית שזו תיקון לפגמי שמירת הברית. (אבנת חכמים)

מה שמרקדין ומשמחין כל כך בשמח"ת, נודע מה שאמר בזה הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מקאלוב זצ"ל להסביר על פי משל לאחד שבא לבית מלון וצוה לתת לו מכל טוב מאכלים טובים וחדרים נאים ביותר, ככה עשה לא יום אחד ולא יומים, עד שבא בעל הבית אצלו עם חשבון גדול שישלם, אמר אין לי לשלם, וא"ל הבעה"ב אם כן אמסור אותך לממשלה, שיתנהו אל בית הסוהר, א"ל ומה יהי' לך מזה הלא לא תרויח בזה כלום, אך כיון שאין לי לשלם ארקוד לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועל ידי זה יתרבו הבאים כאן ותרויח עי"ז ממון הרבה כפי התשלומין המגיע לך, וכן הוא בשלנו שבכל הימים נוראים אנו מבקשין בני חיי ומוזני, ומבטיחין להקב"ה להטיב מעשינו, ובהגיע יום שמח"ת ואין לנו מה לשלם, רוקדין לפנינו ית' בשמחת תורתנו, ומכניסין בזה הרהורי תשובה בלבות בני ישראל, ועל ידי זה יתרבה מצות ומעשים טובים עכדה"ק. (אגרא דצבי)

ואמרתי כבר בדבריו חז"ל מצינו רקידה משמש בשני פנים, הא' הוא לשון רקידה ושמחה של מצוה וכמ"ש כיצד מרקדין לפני הכלה, ותו מצינו במלאכת שבת דאחד מן הל"ט מלאכות נקרא מרקד ולא לחנם קראו חז"ל לשני דברים הללו בלשון אחד, דהנה תכלית מלאכת ההרקדה הרי הוא לברר את האוכל מתוך הפסולת וכמו"כ תכלית הרקידה בשמחה של מצוה הוא שיבררו את עצמן היטב (מיזאל יוד גיש הורכיפין) ולזרוק ולרחק מתוך עצמו את הפסולת והרע וישאר אך האוכל והטוב, ועל כן הוא נקרא ג"כ בשם רקידה, וצריך לכוון לזה בשעת הרקידה שיוברר האוכל מתוך הפסולת וישאר אך טוב, וידוע מה דאיתא בוה"ק במקום א' (בפ' ויחי) דעל החטא הידוע רח"ל לא מהני תשובה ולית לך חובא בעלמא דלא אית ל"י תשובה בר מהאי, ושעמא דמילתא כבר מבואר בספ"ה מפני שהתשובה צריכה להיות באותו אבר שחטאו בו כדי לתקן אבר הפגם בסיבת החטא, וכמ"ש ר"ל והחטא הזה רח"ל הוא ע"י כח כל האיברים ונעשו כולם

פגומים ח"ו, וע"כ קשה התשובה בזה, ובדברי חיים (נח) כתב דמסנ"פ באמת להשי"ת מהני והוי תיקון גם לזה, ולפ"ז יתכן דריקוד של מצוה שהוא ג"כ עם כל הגוף וכל האיברים יחד ג"כ הוי תיקון אף לחטא הזה. (דברי יואל)

ענין של שמחת תורה ישראל שמחים בהתוה"ק ומרקדים בהתורה, והריקוד הוא בחינת בירורין אוכל מתוך הפסולת בבחינת כיצד מרקדין, שלא ירקד מחמת מנהג העולם בהבלים ושטותים ושמחת הוללות, רק הריקודים יהיו לשם בירורין אוכל מתוך הפסולת, ועל ידי זה נעשה כל המשכות והשפעות החסדים, אל אל"ף למ"ד במילואו גימטריא הק"ף שעל ידי ההקפות נמשכים כל החסדים משם א"ל. (ברכת דוד)

אדוני אבי ז"ל היה אומר בשם אא"ו ז"ל בזה"ל, מה הם הריקודין איני יכול להגיד לכם אבל זאת אני אומר, שכל תפלות שאין להם עליה בכל השנה, ביום זה אנו מעלים אותם על ידי הריקודים. (מקרא קודש)

א"י נפשי חולת אהבתך אנה א"ל נא רפא נא לה וכו', דלכאורה יל"ד למה כפל לומר תיבת "נא" פעמים ושלש ולכאורה הוא יתור לשון ללא צורך וצ"ב הכוונה, ואפ"ל עפ"י המבואר בספרן של צדיקים דע"י כח השמחה של מצוה ששמחים בשמע"צ ובשמח"ת יתעלו ויתוקנו כל התפלות שהתפללו בימים הנוראים שעברו עלינו, ולז"א נפשי חולת אהבתך, דהנה אם ח"ו אין תפלות ישראל מתקבלות ברצון זהו המחלת לב היותר גדולה, וז"ש נפשי חולת אהבתך דמי יודע האם וכינו בכל אלה הימים הקדושים להתפלל תפלות אמיתיות שיהיו ראויים להתקבל ברחמים וברצון לפני כסא כבודו יתברך, ולזה בקשתינו שע"י כח השמחה של מצוה שאנו שמחים עתה בשמחת תורה יהי' תקנה לכל אותם התפלות, וזהו שאנו מבקשים אנ"א א"ל נ"א רפא נ"א לה, ונא יתפרש מל' תפלה ובקשה כאמרם ז"ל אין נא אלא בקשה להבוי"ת שעתה בשמחת תורה יהי' רפואה ותקנה לכל התפילות והבקשות הרמוזות בתיבת נ"א שהתפללו בימים המקודשים שכולם יעלו לרצון ויתקבלו לפני ה'. (דברי יואל)

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר טו לה) על דרך צחות כי כשמלך עושה שמחה של נשואין וכדומה, מוציא האסורים לחפשי ולחירות וצריך לאסוף אותן הביתה, והנה בשמיני עצרת זמן שמחת תורה כחתן יוצא מחפתו כביכול כידוע ליודעי חן מכוונת ברכת גשם, אז מוציא הניצוצות הק' ונשמות דאזלין ערטילאין לחפשי וחירות וצריך לאסף אותן הביתה, וז"ש וביום השמיני עצרת לשון כנישו ואסיפה כתרגומו תהיה לכם, והבן. (ייטב לב)

השי"ת וכל פמליא דיליה לעולם הזה לשמוע ההקפות עם הזמירות והריקודין של ישראל, כמו שבאים לביל פסח לעולם הזה לשמוע ההגדה כדאיתא בזה"ק (ח"ב מ') וע"כ אנו לובשים לבנים לביל פסח להשתוות אל המלאכים שבאים בבתנו, וכן גם בהקפות שייד טעם זה. (אמרי פנחס)

אדמו"ר זצוק"ל אמר שבכל הקפות מקיפים עם ישראל ג"כ מלאכי מעלה, השלוחים המביאים ההשפעה דקדושה לעולם הזה, ולכל מין שפע יש מין המשפיעים חסד להקפה א' מלאכים המשפיעים שמירה להקפה ב', מלאכים המשפיעים רחמים להקפה ג', מלאכים המשפיעים כח הניצוח להקפה ד', מלאכים המשפיעים הן להקפה ה', מלאכים המשפיעים כח התולדה להקפה ו', מלאכים המשפיעים עושר וכבוד להקפה ז'. (אמרי פנחס)

מקובל לנו מהקדושים זי"ע אשר לביל שמח"ת באים הנשמות מגן עדן לראות הקפות ושמחת התורה אצל בניהם. (עטרת ישועה)

שמענו מאבותינו זצ"ל בשם הגה"צ מהר"ם מקאסוב זצ"ל שאמר להחסידים בשעת שמחת ריקודין וזה לשונו רמסו הקליפות. (עטרת ישועה)

אנו מכין כף אל כף בשמחת תורה, ועל ידי זה ננצל מן הכף הקלע. (עטרת ישועה בד"ה ב'פ', דף ע"א ע"ב)

אדמו"ר זצוק"ל אמר שהשם הקפות הוא מלבד מה שמורה על פעולת ההקפה, מורה ג"כ על משמעות ההלוואה, על דרך שאיתא (אבות ג' טו) החנוני מקיף, כי השי"ת מלוה לאדם על השעה הזאת אור התורה, שמשא רבינו ע"ה התענה על זה ארבעים יום וארבעים לילה, ועלינו לשלם הלוואה זו מעט מעט בכל השנה. (אמרי פנחס)

אדמו"ר זצוק"ל היה לובש את הקאפעטע הלבן עם החגורה והמצנפת הלבנה אל ההקפות כמו שהיה לובש ביום הכפורים ובליל פסח, ואמר כי ביה"כ אנתנו מתאמצים להתעלות ולהשתוות להמלאכים שנוכל לעמוד עמם מעורבב ביחד, וע"כ אנו לובשים לבנים כמו המלאכים, ובעת ההקפות בא

אסרו חג

מהשי"ת אם אין להם כלי להתצמצם בתוכם אינם נשארים בקיום, מה שאין כן כשעושה להם כלי נשארים בקיום, ועיין בספר קדושת לוי דמשום הכי נקרא חג השבועות חג העצרת, דגדלות היראה ואהבה הבא לישראל במתן תורה מצטרך לכלי שישראל הדבר בקיום, כמו הכלי שעוצר את מה שבתוכו, וכן בשעת מתן תורה נתן להם מצוה הגבל את ההר, לא תגע בו יד וגו' ומצות פרישה, ועל ידי זה נעשה בחינת כלי ליראה ואהבה שהשיגו ע"ש, והוא הנרצה אחר כל מועד יום אסרו חג, לעשות איסור וקישור להאור הנשפע לישראל בחג, על כן "אסרו" בגימטריא או"ר כל". (אגרא דפרקא)

אפשר להבין גודל מעלת האסרו חג המבואר בשו"ע הרמו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח כי אז נתקבץ אליו כל ההארה וההשפעה מכל קדושת היום טוב. ואפשר לזאת בגלות המר אשר ראו חז"ל גודל הטרדות ועול הפרנסה אשר עלו על צווארינו, חששו פן ואולי מיד באסרו חג זה פונה לזינתו וזה פונה לכרמו, לכן תקנו יום טוב שני של גליות. (בית יעקב אלכסנדר)

אחר היום טוב שהוא החול ישאר בהם קצת הארה של יו"ט אל החול, כי הארה הנמשכת להם ביו"ט היא קטנה ומיעוט, גם ביו"ט היו קצתן עומדים במקום החול, ויש יכולת אפילו אחר יום טוב בחול ממש להשאיר קצת הארה של יום טוב אל החול, וזהו אסרו חג. (פרי עץ חיים)

אחר החג וחודש חשוון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי הוא תחלת השנה והוא סימנא טבא לכל השנה, ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה צריך להורות ולהראות כי כל מה שעשה לא הי' לפני ח"ו, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת ה' לא לרצון יהי ח"ו, לכן אדרבה יעשה סימן טוב לכל השנה, ירוץ כגבור בעסק התורה והמצוה כיד ה' הטובה עליו. (עבודת הקודש)

הנה בימים הנוראים אשר עברו עלינו לטובה, אז כלנו כאחד היינו במעלה גדולה עד למאוד, ולאחר עברו ימי החג נשארונו במעט מעט ממדרגות הללו, ונתרקנו ממעלות הגדולות אשר הי' בנו, אכן העיקר היא שאף בימים הבאים לטובה מכאן ולהלאה נבוא לחזרה למעלות הגדולות, שתהי' תקוע ונשרש בנו כיתד שלא תמוט, וצריכין אנו לעבוד העבודה בכל כוחותינו ולהשתדל לחזור ולבוא למדרגות הגדולות כמאז ומקדם, והמעלה הזאת תצוין ותפרח בנו להבא, כי הנפילה לא היתה רק לצורך עליה, כדי שהמעלות הללו ישרשו בנו לעולמי עד לטובה. (קדושת יו"ט)

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כתב הרמב"ן בבוא לאדם התעוררות אהבת השי"ת, יראה לעשות תיכף איזה מצוה, ועי' זה יעשה כלי לאהבה, וזהו עד שתחפץ שתעשה לאהבה חפץ וכלי, וכן בנפול עליו יראה רוממות וכיוצא, ע"ש בדבריו, דהענין הוא דהיראה ואהבה הבאים

יגל יעקב ישמח ישראל

יעלה ויבוא ויגיע ברכותינו, מריחוק מקום וקירוב לבבנו, עלי ראש ידידנו ומכובדינו היקר והמסולא בפז עושה ומעשה צדקה וחסד לפרט ולכלל, אהוב משוכח ונערץ בפי כל, נודע ומפורסם בצדקת פזונו קובע עתים לתורה, חשיכה כאורה, רב פעלים בעוז ובתפארה, לכל דבר מצוה מזויל זהב מן הכיס ביתו פתוח לרווחה לכל דורש ומבקש, ראשון הוא למקראי קודש, שמו הטוב משבחים ומפארימו נודע בשערים, בפעליו הכבירים, לשמש כציר נאמן של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, בהנהלת המתיבתא ידיו רב לו בהחזקת מוסדותינו הק' פה בארה"ק ליטול חלק בחינוך הטהור של התינוקות של בית רבן

הרבני הנגיד הנכבד והמפואר

מוה"ר יעקב זוסמאן סופר הי"ד

חבר הנהלת ישיבה גדולה דיסאטמאר קרית יואל יע"א

רני ושמחי ליעקב

בירח האיתנים, נהלל ונודה לשמו בשיר ורגנים, עת אנו זוכים בעזרת שוכן מעונים, לברך ברכת הנהנים, בפתיחת השערים של המקוה טהרה, המשופץ והמתנוסס לעזו ולתפארה, מאירת עינים ברוב יופיה והדרה, כל באיה יהללוה בשבח ובשירה,

"מקוה שמואל בנימין"

דקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

אשר הואיל בטוב לבבו נלכדו את שיפוצה ושכלולה לטובת החזקת מוסדותינו הק' לעילוי נשמת אביו הגאון החסיד רבי שמואל בנימין ב"ר מרדכי אפרים פישל י"ה

ובכך רכש לעצמו זכות טהרתן של ישראל כהכנה דרבה לקראת עבודתו זו תפילתו וכן יזקף לזכותו ולהצלחתו החזקת מוסדותינו הק' ע"י ההכנסות של המקוה טהרה

מורן דבשמיא יתא בסעודו, וזכות המצוה הגדולה והנשגבה יגן בעדו, להתברך הוא וב"ב בטבון וקש"ט קדושתן של ישראל וטהרתן, ותמיכת מוסדותינו הק' והחזקתן, שיפיעו עליו רב שפע ברכה והצלחה וכל אשר יפנה תמיד ישכיל ויצליח, ברוב אונים ואמץ כח, ויתברך בתעוה ונחת מתוך אושר ועושר הבטחת רביה"ק וללה"ה שלא ישאר חייב לתומכי מוסדותיו, תלווה אותו כל ימי חייו, ויזכה לשנה טובה

החותמים למען שמו ברגשי הוקרה והערכה,

בשם מאות אנ"ש אסירי התודה והברכה

הנהלת מוסדות סאטמאר

קרית יואל - בני ברק

ושאבתם מים בששון
פומעיני הישועה

מדור

למשך

ידי עני

אושפיזין עילאין

כתפוח בעצי היער

ולקחתם לכם

פניני התורה

תיבו תיבו אושפיזין עילאין ענין המנהג להזמין האושפיזין, וסגולתם

אושפיזין עילאין

מבוא

מנהג קדוש המושרש ומקובל בקרב כל ישראל להזמין בפה מלא קודם כל סעודה בחג הסוכות. מיד בדרכו על מפתח הסוכה, את הז' רועים הקדוים "אושפיזין" עילאין אבהן קדישין, כל אחד ואחד בשמו, שהמה יבואו לישיב עמנו בצל הסוכה, כנודע לנו מבעלי הקבלה כי הני ז' אושפיזין קדישין באים לסוכתו של כל איש ישראל, במשך שבעת ימי החג.

הנה מנהג קדום זאת נובע ממקור טהור מספר הזוהר הקדוש (אמור דק"ג ע"ג) "תא חזי בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צלא דמהימנותא שכינתא פרסא גדפהא עליה מלעילא. ואברהם וחמשא צדיקיא. אחרינן שויין מדוריהון עמיה, אמר ר' אבא רברהם וחמשא צדיקיא ודוד מלכא שוין מדוריהון עמיה, הה"ד בסוכות תשבו שבעת ימים, שבעת ימים כתיב ולא בשבעת ימים, כגוונא דא כתיב (שמות נ"ג, ט) כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו', ובעי בר נש למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין באושפיזין אלין דשריינ עמיה.

תרגום דברי הזהר: בוא וראה בשעה שהאדם יושב בצל מדור האמונה [הסוכה] אזי השכינה מורשת כנפיה עליו מלמעלה, ושבעת הרועים שהם אברהם וחמשת הצדיקים ודוד המלך קובעים את דירתם עמו בסוכה, מאחר שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, ולא כתיב בשבעת ימים, הרי הכוונה לז' הספירות שנקראים ימים, שז' הרועים מכוונין כנגדן, וצריך האדם לשמוח בכל יום ויום מימי הסוכות בפנים מאירות עם האורחים הללו השרויים עמו.

ואמר רבי אבא כתיב בסוכות תשבעו שבעת ימים לבתר ישוב בסוכות בקדמיתא תשבו ולבתר ישובו, אלא קדמאה לאושפיזין. תנינא לבני עלמא קדמאה לאושפיזין, כי הא דרב המנונא סבא כד הוה עייל לסוכה הוה חדי, וקאים על פתחא דסוכה מלגאו ואמר נזמן לאושפיזין מסדר (נ"ב נסדר) פתורא, וקאים על רגלוהי ומברך ואומר בסוכות תשבו שבעת ימים, תיבו אושפיזין עלאין תיבו, תיבו אושפיזין מהימנותא תיבו, ארים (פ"ב פ"ב) ידוי וחדוי ואמר זכאה חולקנא זכאה חולקהון דישראל דכתיב (דברים נ"ג, ט) כי חלק ה' עמו וגו' והוה יתיב, תנינא לבני עלמא, דמאן דאית ליה חולקא בעלמא ובארעא קדישא יתיב בצלא דמהימנותא לקבלא אושפיזין למחדי בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

תרגום דברי הזהר: ואר"א כתיב בסוכות תשבו, ואח"כ כתיב ישובו בסוכות, קודם כתיב תשבו לשון נוכח, ואח"כ ישובו לשון נסתח, אלא קודם דיבר הכתוב לאושפיזין אורחים העליונים, ואח"כ לאנשי עוה"ז התחתונים, קודם לאושפיזין, [ולכן אמר לשון נוכח להורות שכך אומר האדם תשבו שבעת ימים שבעת רועים הנוכחים, יסוד יוסף שם], היינו כמו דר' המנונא כשהיה נכנס לסוכה היה שמח והיה עומד על פתח הסוכה מבפנים, ואמר: נזמן את האורחים, ומסדר את השולחן ועומד על רגליו ומברך לישיב בסוכה, ואומר בסוכות תשבו שבעת ימים, שבו אורחים העליונים שבו, שבו אורחי האמונה שבו, הרים את ידיו ואמר: אשרי חלקכם, אשרי חלקם של ישראל דכתיב כי חלק ה' עמו, ואח"כ ישב, ומה שדיבר אח"כ לתחתונים [ישבו בסוכות], היינו, שמי שיש לו חלק בעם ישראל ובא"י, ישב בצל האמונה [הסוכה] לקבל האורחים עליונים לשמוח עמהם בעוה"ז ובבא.

וכדאיתא בספ"ק יסוד ושורש העבודה (שער י"א פ"ג) ...ונשמע קולו בבואו אל הסוכה מן הפתח ולפנים להזמין אושפיזין עילאין קדישין, לכולם בשם יקרא בפה מלא... שיזמין אותם בכל עת שיכנס לסוכה לסעודת לילה או יום, כנוכר בזהר הקדוש.. וכן יעשה בכל סעודות לילה וסעודת היום, רק מידי יום ביומו הן בסעודות הלילה הן בסעודת היום, יזמין בתחלה אותו אושפיזא השייך לאותו הלילה.. ואח"כ יכלול שאר הששה עמו. על כן אמרנו ללקט נפזרים, ליקוטי אמרים, מפי סופרים וספרים, לתועלת הקוראים לבאר ענין הזמנת האושפיזין – סגולתם – ומנהגים שונים בסדרם

סגולת האושפיזין

הנה בגודל מעלותן של האבהן עילאין קדישין שבאים לישב בצל סוכת כל אחד ואחד מבני ישראל, מצינו רבות בספרים הקדושים ובפרט בספרי תלמידי הבעש"ט הק' נבג"מ, שהסבירו גודל הטובה ותועלת הדבר שבה, וגודל החסדים דמתטמרי ב"י שמשפיעים לנו מטוב זכותם הקדושים, ונפרט איזה ענינים הנזכרים בזה:

ממשיכים י"ג מדה"ד

ענין נגשג מה שז' הרועים ממשיכין עלינו "ענין י"ג מדות של רחמים" איתא בספר זרע קודש (ל"ג ב' :

לסוכות ד"ה נסוכות): "סוכה

גימ' צ"א, כי כתוב בזוה"ק שהשבעה רועין אבהן עילאין באין בסוכה, וזהו סי' בסוכות תשבו שבעת ימים, כי האבות אלו נקראים שבעת ימים, והשבע רועים הנ"ל הם ממליצים עלינו, וכל אחד מאחז פני חסא להמשיך עלינו הי"ג מדות הרחמים, וז' פעמים י"ג גימ' צ"א במנין סוכ"ה, שהשבע אושפיזין השבעה רועים הנ"ל ממשיכים כל אחד עלינו הי"ג מדה"ד."

מסייעים לתקן אף מה

שנפגם ביום הקדוש

דבר נפלא יש לציין כי לא רק מה שנפגם בכל השנה מועיל התעוררות

והארת מידותיהם לתקן אותנו, אלא גם במי שנפגם ביוה"כ עצמו מועיל התעוררות מידות האושפיזין בימי הסוכות לתקן אותו, כדמובא בספר ישמח ישראל (ס"ג פ"ג כ"ב): "באמת צריך האדם להתבונן בחסדי ה' שאין סוף ואין חקר, שחושב תמיד מחשבות לבל ידח ממנו

נדה, ואף מי שנפגם ח"ו ביום הקדוש, עכ"ז מצד חסדי ה' מתעורר בקרבו בכל יום מחג הסוכות אושפיזא מז' רועים לסייע לנו בסיוע שיש בו ממש לתקן המדה אשר פגמנו בכל השנה."

הארת האושפיזין לעבוד את ה' עפ"י מדותם

אמנם מלבד דרך זה מצינו עוד בכמה ספרי תלמידי הבעש"ט הק' שמפרשים ענין ביאת האושפיזין לתוך הסוכה שהכוונה הוא שבא הארת מידתם לנו.

וכה ביאר בספר הקדוש דברי חיים (לסוכות ד"ה נסוק): "ידוע שאבות העולם המה האושפיזין הבאים לסוכה, והנה הן אמת שבאים האבות מלבושים לתוך הסוכה וכמבואר בספרים הקדושים, ומשום הכי

מזמנים להם מקום, אולם עיקר הדבר שאור קדושת עבודתם ומדתם הוא שמאיר בסוכה, והיינו שמבואר (מד"ב"ח פ"ה פ"ה) שצריך כל אחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבות, כי כל אחד כלול מנשמות ישראל, והנה באמת מצינו באבות העולם שעבדו ד' בכל עסקיהם גם בעבודתם בשדה ובמרעה צאן, ובזה היה להם שכליות גדולות לעבודת ד', וכמבואר בספר המורה להרמב"ם ז"ל שהאבות היה להם כוונה ודרך נעלם מאתנו לעבודת ד' בענינים מהעולם בלא טעם, אך הוא לדרכו בחקירות, אולם אנו כפי מה

שקבלנו מחכמי האמת, כי עיקר הוא לעבוד ד' בעניני העולם, כי בזה יוציא יקר מזולל ומפרסם אלקותו ית"ש כי הוא הבורא הכל למענו.

והנה לזה בראש השנה ויום הכפורים שעשינו תשובה על כל מה שעברנו, והיה מסך ביננינו לקוננו

פנים חדשות

ולאור האמור שבכל יום מימי החג היא אושפיזא בפ"ע חידש חידוש עצום בספה"ק עבודת ישראל ולסוכות ד"ה ביום) לדינא, דכיון דבכל יום באים לסוכה אושפיזין חדשים א"כ נחשבין הם ל"פנים חדשות" בכל יום, לענין שבע ברכות לחתן שחל ז' ימי המשתה שלו בחג הסוכות שיוכל לכרך, וכה דבריו: הנה חתן בשבעת ימי המשתה אם יש שם פנים חדשות חייג בכל סעודה לכרך שבע ברכות, וגם בשבת ויו"ט לדעת הפוסקים דוקא בשני הסעודות אבל לא בסעודה דשבת, והרמ"א פסק דאפי' בסעודה שלישית מברכין, עפ"י שנהגו כן ע"ש, והסברא נותנת כדבריו דממ"נ אם השבת הוה כפנים חדשות בסעודת שחרית אע"ג שיהי' ג"כ קדושת שבת פנים חדשות בליל שבת מ"מ אמרי' כל סעודה קדושתא אחריתי היא וכמבואר בדברי האריז"ל ובספה"ק כי בלילה העליה למלכות ובשחרית לצדיק יסו"ע, לכן מהראוי לכרך גם בסעודה ג' שיש בו עליה לכ"ע כנודע, ולולא דמסתפינא הייתי אומר על חג הסוכות כשאירע לחתן בתוך שבעת ימי המשתה. מברך כל יום ויום שבע ברכות, משום דכל יומא קדושא באנפיה נפשא הוא, כי אושפיזא דיומא דא איננו אושפיזא דיומא אחרא כנודע."

ונשברו כל המחיצות המפסיקות, ואנחנו מתחרטים על כל מה שהלכנו לאחור וסדרנו ממצותיו ית"ש ויתעלה, ומקבלים עלינו מעתה לעשות מצותיו באמת ואהבה, צותה לנו תורה הקדושה לישב בסוכה ולקשר עצמנו מכל עסקינו לדי' הן באכילה ושתייה ושניה, וכלל הדבר

למענכם, שמתעבר בכל א' וא' מישראל לסייעו לשוב לקדושה.

וזוהו הוא סוד האושפיזין שאומרים במטו מינך וכו' דיתבי עמי ועמך כל האושפיזין קדישין וכו', שנראה כחוצפא יתירה מקרוץ מחומר בשך ודם מלוכלך מגושם כל כך, להזמין לשולחנו הז' רועים הקדושים, רק האושפיזא הוא כל מדה ומדה של כל אחד מהאבות הקדושים, ובאותו יום אושפיזא דלהון מתעורר אותה מדה הקדושה לסייע להאדם לקרב עצמו לבוראו ית', ואין כל מדה ומדה שלא תהיה כלולה מהז' מדות, ולכן מבקש במטו מינך אושפיזא קדישא דיתבי עמי היינו שאותה מדה הקדושה תתחבר עמי לסייעני להרחץ מלוכלכי, ועמך כל שאר האושפיזין וכו' שבכל מדה כלולין כל ז' מדות כני"ל.

ציור עתיק מסדר ההושענות

תשבו כעין תדורו שמחויב כל אחד לקבל על עצמו שיחופף עליו קדושת השם ואהבתו אלינו, ואז מקבלים לעשות בכל מעשיו כפי מדות שעשו צדיקי הראשונים אבותינו הקדושים, ומחכים מתי יגיעו מעשינו למעשיהם, וזה הוא אשר האבות המה אושפיזין היינו שכל אחד האיר מדתו הקדושה ביום אחד, ולקבל עליו בכל יום מדת צדיק אחד ולעבודת ד' בכל מעשיו על פי מדות אותו הצדיק שבא לאושפיזא ביומיה".

כבוד האושפיזין

כסא מיוחד
מנהג עתיק יומין בקשר להזמנת האושפיזין הוא להכין כסא מיוחד בסוכה לכבודם, כדברי מרן הגאון החיד"א זצ"ל בספרו עבודת הקודש (מונה בצאצא אומ לפ"ט) אור החג הקדוש ילך לסוכה ויצוה להביא כסא ומעיל מפואר על גבה לזכר ז' אושפיזין עילאין קדישין מעין דוגמא שעשוין ביום המילה כסא לאלוה הנביא זכור לטוב, וכתוב בזוהר הקדוש דאי לא מתקנין ליה כסא לא אתי, זאת היתה להחרדים לדבר ה' להזמין כסא לז' אושפיזין עילאין קדישין, וכל לילה יאמר בפה צח עולו אושפיזין וכו'.

להזמין שתתחבר מדת עמנו

גם הארות מידותיהם של הני אושפיזין עילאין שנשפע בכל ימי הסוכות, צריכים להזמין בפה שיבואו להתחבר עמנו, כמו שאנו אומרים במטו מינך אושפיזי עילאי דיתבי עמי וכו'. כה ביאר בספר ישמח ישראל (לפנות אומ כ"ה): "איתא בספר חרדים שכל מי שרוצה בתשובה ולחזור למוטב ואין יכולת בידו מחמת יצרו המתגבר עליו, שולחין לו משמים בבחי' עיבור נשמה נשמת צדיק שהיה מזכה רבים בחייו לסייעו לשוב לקדושה, ואם ח"ו מלכלך ומושפל כל כך שנשמת הצדיק לא תועיל לו, שולחין לו נשמת משה רב"ע"ה דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לסייעו, וזה סוד העיבור, כמאמר הכתוב (פ' ואלמקין) ויתעבר ה' בי

וכדבריו כן כותב גם המקובל הקדוש רבי מאיר פאפירש זי"ע בספרו אור צדיקים (ה' סופה סי' ל"ח ס"ג, וכן נספרו אור הספר סי' י"ט אות ב', והו"ד נשע"מ סי' מרכ"ה): טוב להדליק בסוכה שבעה נרות כנגד שבעה צדיקים הבאים לסוכה והם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד.

☆

גם הרב בעל חמדת ימים מזכיר מנהג זה בספרו (סס) וכן להדליק שם המנהג וכמנהג אנשי מעשה, כי בכבודם ובעצמם מתקנים את הנרות בסוכתם ומתקנים להדליק ז' פתילות לכבוד ולתפארת הז' אושפיזין.

☆

בדבר נרות אלו לכבוד האושפיזין מצינו חילוקי מנהגים בספר כף החיים (סי' מל"ט אות ט') "בענין הדלקת הנרות יש נוהגין להדליק נר מיוחד בכל לילה לכבוד ז' אושפיזין,

ובליל א' אומרים הריני מדליק נר זה בסוכה לכבוד אאע"ה, ובליל ב' לכבוד יצחק וכו', ויש נוהגין להדליק בכל לילה ז' נרות לכבוד כל הז' אושפיזין".

לקרוא הנוולד בסוכות בשמות האושפיזין

מנהג נוסף לכבד את שם האושפיזין הביא בספר ברית אבות (סי' ס' אות ל"א) (מהגאון רבי שני ל' פסק ז"ל דומ"ץ ארש"י): "יש נוהגים לקרוא את שם התינוק הנוולד בחג הסוכות על שם האושפיזין של אותו יום".

לכבדם בדברי תורה

ובענין השמחה יתירה בקבלת פני האורחים האושפיזין קדישין כדאי לציין משי"כ באלף למטה (סי' ☆

מנהג זאת מוזכר לשבח גם בדברי הרב בעל חמדת ימים בספרו...ומה טוב ומה נעים להכין בתוך סוכתו כסא מיוחדת בבני ברק ומשי ורקמה לכבוד כל צדיק כל איש יומו..
על מנהגו של החיד"א להכין כסא לז' אושפיזין

מסופר שזקן אחד סיפר לפני הרה"ק מאפטא זי"ע שהי אצל החיד"א וראהו נוהג להעמיד כסא מיוחד עבור האושפיזין, ואמר הרה"ק מאפטא זי"ע אלמלי לא בא לזה העולם רק לשמוע זה, די לי (הו"פ סי' נ"ב) נאמר מ"ס ע"ס ריקני מ"ה ק"כ"ג).

☆

בספה"ק דברי חיים גם מזכיר מנהג זה בתו"ד: ידוע שאבות העולם המה האושפיזין הבאים לסוכה, והנה הן אמת שבאים האבות מלובשים לתוך הסוכה וכמבואר בספה"ק, ומשום הכי מזמנים להם מקום.. ואכן כך הי' מנהגו בקודש של הרה"ק מצאנז זי"ע להעמיד כסא מיוחד לכבוד האושפיזין, והי' מזהיר לחסידיו בעת

שנדחקו סביב לשלחנו הטהור בחג הסוכות לבל ידחפו את כסא האושפיזא שהכינו לכבודו (דפי סי' ט).

נרות לכבוד האושפיזין

בנוסף על הכנת כסא מיוחד לכבוד האושפיזין, הביא עוד בעלי המקובלים גורי האריז"ל שראוי להדליק גם נרות מיוחדות לכבודם של המאורים הגדולים הני אושפיזין עילאין הבאים בסוכתנו, וכה איתא בספר פרי עץ חיים (שער מג הסוכות סוף פ"ג) וטוב להדליק שבעה נרות נגד שבעה צדיקים הבאים בסוכה אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד.

☆

החוצה ולדבר עמו, כדאיתא בכלים (פ"ב מ"ח) החיל מקודש שאין עכו"ם נכנסים לשם, ומסתברא ודאי קדושתה כהחיל".

ועפ"ז כותב החקל יצחק (סג) רמז נפלא במ"ש בפייט (בשמירת לוס ז' דסוכות) "אלים כהשעין אב תחת עץ סוכה" ופירש המטה לוי כשהשעין אברהם את המלאכים תחת העץ והיו יושבין תחתיו תחת סוכה, היינו כמ"ש התוס' ב"ר"ה (דף י"ב) דבסוכות באו המלאכים לאברהם, ולכאורה קשה הא קי"ל דאין עושין סוכה תחת האילן כדאיתא בשו"ע (א"ח ס' מנ"ה) ומדוע לא הכניסם אא"ע"ה בסוכה ממש, כי בודאי הי' לו לאברהם סוכה טובה.

וי"ל עפ"מ"ש רש"י דכערביים נדמו לו, וא"כ הי' מסופק אם הם מלאכים, או גרים עובדי ה', או ערביים, וע"כ לא ידע אברהם מה לעשות עמם אם להכניסם לסוכה שלו או לו, דשמא ערביים הם ואינו נכון להכניס עכו"ם לסוכה כדברי האמרי יוסף הנ"ל, ע"כ נתחכם לעשות סוכה תחת האילן, דאפשר להכשירן אלא אם השפיל הענפים של האילן ויערבם עם הסכך ויהי הסכך רבה עליהם ומבטלם, מטעם ביטול ברוב כדאיתא בשו"ע (סג) וכן הוא הרבה סכך על הענפים של האילן לבטלן, דממ"נ אם עובדי השי"ת הם, הרי הוא סוכה כשירה דהענפים נתבטלו ברוב, ואם ערביים הם הלא גבי בן נח לא אמרינן ביטול ברוב וכמ"ש בספר תיבת גמא להפמ"ג פרק נח, דדבר זה חידשה התורה לישראל ולא לבי"נ, וא"כ אצלם לאו סוכה כשירה היא ויכולין גם עכו"ם לישב בה.

שמות האושפיזין

ולא את האושפיזין הקדושים בלבד המנהג לכבדם כראוי וכיאות לאורחים עילאים כאלה, אלא אף גם אנשים פשוטים אשר בשמם נקראים כשמות האושפיזין הקדושים הי' המנהג נהוג בחצרות הצדיקים לכבדם באותו היום שחל בו שם האושפיזא כשמו.

בירור שורש ופנימיות של ישראל

עומג מנהג הזאת מבואר בספר תורת אמת (מנ"כ יוס נלשון): "המנהג בין צדיקים הדור, שהאנשים ששמם כשמות האושפיזין, מחשבין לשמם לקדושת היום בסוכות, והענין בזה יש לומר על פי דאיתא בכתבי הארז"ל אשר כל שם שקורין לאדם יש לו

מנ"כ"ה א"ח ק"ט): "יטוב לקבוע שיחה נאה בדברי תורה מהענין האושפיזין, כגון ביזם ראשון יאמר ענין אברהם, וכן שאר ימות החג דבר יום ביומו", וכן נהגו תלמידי הבעש"ט הקדושים לדרוש בכל יום מעניני האושפיזין השייך לאותו יום, ומצינו רבות בספריהם הקדושים רמזים נפלאים וענינים נשגבים בעניני האושפיזין.

לא יכנס גוי בסוכה בשביל האושפיזין

ומידי עסקנו בענין כבוד הגוי שבעה הועים האושפיזין עילאין קדישין, ראוי לציין מה שהזהיר בספר בית דוד (פ' מ"ד): "בשביל שבעה אושפיזין צריך לישב באימה וביראה בבושה ועונה, ולא יכנס לתוכה גוי דאז בורחת הקדושה, והשבעה צדיקים מקללין אותו.

ומידי עסקנו בו ראוי לציין כי קפידא זו שלא להכניס גוי בסוכה מוזכר עוד בפיוט (לו"ס ז' סוכות קודם קדושה): "וזר לא יהי' במוצאותיה, ונכר לא יעבור בתוצאותיה, וערל לא ישתף במחיצותיה, ועובד אליל לא ירמס בחצרותיה ולאום לא יערב בחוצותיה, כי אם עמוסיו נוצרי עדותיה.

וכן בספר יסוד יוסף (פ"ק ע"ו) מזהיר: הוי זהיר בהיות בא אלק ערל א' לענין עסק שלך, אל תרבה עמדו בדברים בתוך הסוכה, ולא יתעכב במקום קדוש, ומכ"ש ח"ו שלא לאכול ולשתות עמו בצל קדוש חניית סוכה, ובשכלך תוכל להתבונן הפגם בזה, כי היושב בסוכה ולומד או מתפלל הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות העליונים, שכל עולם נקרא יום כידוע, וזהו בסוכות בסוכות תשבו שבעת ימים.

★

וככה היה נזהר בעצמו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע כמ"ש בספר אמרי פנחס (מועדים א"ח ק"ס): "הי' מקפיד לבל יכנס ערל אל הסוכה וכשהיו צריכים להסיר המנורה בשבת, היו נושאים השלחן לבית ושם הסירו המנורה.

★

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא זצ"ל הביא בספרו חקל יצחק (לשונות דף י"ח) מה ששח בענין זה עם אביו הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זצ"ל בעל אמרי יוסף זצ"ל ז"ל: "ודברתי עם מרן ר' יוסף מאיר מספינקא ובעל אמרי יוסף זי"עו האם נכון להכניס עכו"ם לסוכה, והסכים שלא להכניסו, רק לצאת

כהנים - יצחק

עוד כתוב בספר תורת אמת (ק"מ ע"ג) כי גם הכהנים הם אושפיזא דיצחק כי כהנים קפדנים הם (צ"ג ק"ס ע"ג), ובאמת הם בחי' החסד כמש"נ (דברים ג) תומיך ואוריך לאיש חסידך, רק ההקפדה הוא רק לשעה, ומיד נתפייס מבחי' החסד, וזהו בעצם בחי' יצחק שכל הצמצום והגבורה בא משורש החסד, וע"ז רמזו חז"ל (צ"מ פ"ז ע"ב) שצד דמות של יצחק דומות לאברהם והכל העידו שאברהם הוליד את יצחק.

☆

וכן צוה פעם הרה"ק משינאווא זי"ע בשלחנו הטהור ביום אושפיזא דיוסף להעמיד משקה עבדו, ונימק שיש לו קשר להאושפיזין של היום כי שמו יחזקאל בגימטריא יוס"ף (ס).

אושפיזא דשלמה

הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע אמר פעם ששימיני עצרת הוא האושפיזין של שלמה המלך כיון ששימיני עצרת הוא תולדות הבית שב"ע של שבעת ימי החג, ושלמה המלך הוא ג"כ תולדות בת שבע, ולכן שמיני עצרת

הוא האושפיזא של שלמה המלך ע"ה.

חילוקי מנהגים בין אשכנז לספרד

הנה בסדר הזמנת האושפיזין לכל יום ויום מימי הסוכות, אף דלא נתפרש סדרו בהדיא במקורן של דברים בזה"ק (פרי אמור) דאיתא שם: "אברהם וחמשא צדיקייא ודוד מלכא שוין מדורויהון עמיה", הרי דקחשיב רק אברהם ברישא ודוד בסיפא, אבל שאר הרועים לא חשיב כלל, מכל מקום בדבר זה מצויים חילוקי דעות בין מנהגי אשכנז לספרד, כי בסידורי

שייכות לזה האיש בפנימיות שרשו, והגם שאנו רואין ששמם כשם הגדולים ואין בהם אף שמץ מנהם, על כל זה בהפנימיות שלו אם ירצה לעורר אותו ימצא בשרשו אותו הכח מקדושת השם שיש לו, ובחג הסוכות נעשה מבורר בחינת השרש והפנימיות של נפשות ישראל, כדאיתא בזה"ק (אמור דק"ג ע"ב) מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל יתיב תחות צלא דמהימנותא, והוא בחינת יעקב שהיה נקי בשרש לידתו בלי פסולת, כי כל הפסולת שהיה נצרך לצאת כבר יצא, וזהו שאמרו

חז"ל בגמרא (ע"ז ק"ג ג' ע"ב) שלעתיד לבא כשיופיע השם יתברך מלכותו ב"ב יודע להאומות עובדי כו"ם שישראל הם עיקר המכוון, וכל מיני הטובות והתפארות והתענוגים שהיה להאומות ההם היה הכל אפס ותוהו, אז יטענו טענות גדולות כלום כפית כו' ויותן לנו עתה התורה, והטענה הזאת לא יהיה מפשוטי אנשים שבהם, רק מכח הסטרא שלהם שיבוא בטענות גדולות, ועיקר הבידור יהיה ע"י מצות סוכה שלא יוכלו לקיים ויבעטו, והוא מפני שאין להם אחיזה בגזעא

ושרשא דישראל, כי עיקר ענין סוכה הוא פנימיות החסדים, והאור מקיף שהוא בחי' המקור והשרש, והוא שייך רק למאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל וכנ"ל.

צבי - יצחק

הרה"ק רבי יעקב יצחק היהודי הקדוש מפרשישחא זי"ע אמר אשר שם צבי יש לו שייכות לאושפיזא דיצחק כי טעם הגדי כטעם הצבי (ש"י נילאש כו' ז) (הרה"ק מהר"ל איגר מלובלין ז"ל נספחו מורת אמת, ע"ש ע"ד מה שצי"ל ע"ז דף מ"ב ע"ג, ודק"ג ע"ג).

השתלשלות הספירות והמדות שנמשך לעולם, קודם נצח והוד שהם נגד משה ואהרן ואח"כ יסוד צדיק שהוא נגד יוסף, שהצדיק מקבל מכל המדות ואח"כ ממשך למדת מלכות, וכן הוא האמת.

דברי הזהר לגבי קרבנות החג

האומנם דבר פלא מצינו בספר הזהר (תקצ"ט ע"ג) לגבי הקרבנות שמקריבין בחג הסוכות: "י"ד אימרינן בכל יומא, ובשבעה יומין הא שבעתים .. ביומא תניינא לקבל דרגא דיצחק ביומא תליתאה לקבל דרגא דייעקב ביומא רביעאה לקבל דרגא דיוסף ביומא חמישאה לקבל דרגא דמשה ביומא שתיתאה לקבל דרגא דאהרן, הרי דחשיב סדר הקרבנות לימי הסוכות כמנהג אשכנז דקדים אושפיזא דיוסף למשה ואהרן.

והנה הערה זו כבר העיד בה שר בית הזהר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע בספרו עטרת צבי (תקצ"ט ע"ג) "ביומא רביעאה לקבל דרגא דיוסף כו', ג"ב, תימא הלא כפי אשר סידר לנו האריז"ל בתפלת ההושענות בסוכה ובלולב יום רביעי הוא בנצח דרגא דמשה, ולמה נשתנה בכאן בענין הקרבנות".

בישיבה הלך אחר חכמה

ובישוב הערה זו ממשיך הרה"ק מהרצ"ה זי"ע וכותב (ס): "ונלע"ד צבי, שהוא ע"ד אומרם ז"ל פרק יש נוחלין (ק"כ ע"א) מסייע ליה לר"א דאמר ר"א בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה, ע"ש בפי רשב"ם ז"ל, לכך בקרבנות הרומזים לסעודה וזיווג בסוד אכלו רעים יוסף קדים, ובישיבת סוכה דרומז לישיבה, כמה דתקינו רבנן בלישנא דברכה לישב בסוכה .. משה קדם דהוא מופלג בחכמה, ובסעודה במעשה קרבנות יוסף קדים כמ"ש כאן ..

אשכנז מבואר סדר האושפיזין ליום הרביעי הוא יוסף וליום החמישי משה, ואילו בסידורי ספרד ההולכים עפ"י קבלת מרן האריז"ל וגוריו, נסדר האושפיזין ליום הרביעי הוא משה נגד נצח, ואח"כ ליום החמישי אהרן נגד הוד, וליום השישי הוא יוסף נגד יסוד צדיק.

☆

וכסידורו של מרן האריז"ל יש סמך בזהר הקדוש (פר' פנחס דנ"ה ע"ג): "בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו', דאיהו תשרי, מקרא קודש יהי לכם וכו', שבעת

ימים מסטרא דבת שבע דאיהי מלכות, אבהן [אברהם יצחק יעקב] ורעיא מהימנא [משה] ואהרן ודוד ושלמה, הא אינון לקבל שבע ספיראן .. ובגין ז' ספיראן אמר קרא כי בסורות הושבתי את בני ישראל במפקנתהון מארעא דמצרים .. הרי דקחשיב סדר האושפיזין ליומי סוכות כסדר הספירות ליום החמישי משה וליום השישי אהרן, וכן נתפשט המנהג אצל רוב רובם של הצדיקים גדולי החסידות תלמידי רבינו

הבעש"ט הקדוש נבג"מ מדור דור להקדים אושפיזא דמשה ואהרן ואח"כ ביום ו' הוא אושפיזא דיוסף כסדר המדות.

נסדר הולדה או כסדר המשכה

על דבר שינוי מנהגים אלו בסדר האושפיזין מביא בספר מדבר קדש (מהס"ק ר"י שלום מנעלם זי"ע) (לפניות ד"ה ננמ) בשם רבו הרה"ק רבי שלמה המגיד מלוצק זי"ע ששמע מרבו הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע שאמר שהכל אמת, שאותן שחושבים יוסף קודם למשה ואהרן, חושבין לפי סדר ההולדה, ולכך הוא יוסף קודם שהי' קשיש מהם, ואותן שחושבין יוסף לבסוף אחר משה ואהרן, חושבים לפי סדר המשכה שנמשך להעולם והיינו לפי סדר

כל צדיק לפי בחינתו

בענין חילוקי דעות הללו בסדר האושפיזין סיפר מרן רביה"ק זי"ע פעם שלח הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארא זצ"ל לכן דודו רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל ראיות והוכחות שצריכין לומר סדר האושפיזין כנוסח אשכנז להקדים את יוסף לפני משה, ואחת ההוכחות כלפי הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב היתה זאת שהוא רואה במו עיניו את יוסף הצדיק שמקדים לבא אל סוכתו יום אחד לפני משה, והשיב ע"ז הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל שזה פלא בעיניו כי אצלו הוא רואה שמשה מקדים לבוא לפני יוסף.

וסיים רביה"ק מסאטמאר זצ"ל את סיפורו והסביר, שכל צדיק ראה את מי שהזמין תחלה לפי בחינת נפשו ומדרגתו, וכפי שמזמינים אותם כך באים האושפיזין (מחזור דברי יואל מנהג קודש לוח מ"א הערה ב').

בישיבה הלך אחר זקנה

שהגיד סמוכין לדברי ההשמטה הנ"ל בזוה"ק, ושיש לנהוג כן באמירת אישפיזין, והיינו עפדחז"ל בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה, ע"כ כשלומדים סדר המדות והז' רועים, והיינו בישיבה, אז משה רבינו קודם ליוסף דהוא רבינו ועל ידו ניתנה תורתנו, משא"כ במסיבה שקורין אז האישיפיזין בעת הסעודה אז הלך אחר הזקנה, ע"כ יוסף קשיש וקודם בדורות למה ע"כ מתייחסים לקרותו להסב עמנו ביום ד' קודם למשה רבינו שהוא ביום ה', כך שמעתי בשם הקדוש הנז' זי"ע .. עכ"ז צ"ע ליישב דברי התוספתא בזוה"ק בזה, כי המה נפלאים לאיש כמוני אשר דרכי בינה נעלמו ממני, וגם במפרשי הזוה"ק חפשתי ולא מצאתי שום פי"עיד התוספתא הנז' עד יערה עלינו רוח ממרום ויאיר עינינו רוח בקרוב בימינו".

ממוצא דבריו נראין ג"כ שדעתו של הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע הי' דבסדר האושפיזין יש להקדים יוסף למשה ואהרן, להיפך ממ"ש בעל עטרת צבי עצמו בהגהות והוספות שבסוף ספרו הנ"ל, אלא שתוכן השמועה שמסר הרה"ק ממונקאטש זצ"ל שונה הוא ממה שהעתיק זקינו הרה"ק מהרצ"ה מדינוב זי"ע, כי לנוסחתו של הרה"ק המנח"א זצ"ל מיושבים הדברים שפיר עם הגמרא בבבא בתרא, ואילו לפי שמועתו של הרה"ק מהרצ"ה המה בניגוד לדברי הגמ', כפי שתמה המהרצ"ה בעצמו בסוף דבריו.

☆

כסגנון השמועה שקיבל הרה"ק ממונקאטש זצ"ל בשם בעל עטרת צבי לרמז במה שאמרו חז"ל "במסיבה הלך אחר זקנה, דקאי על מסיבת האושפיזין בסוכה, כתוב בספר ליקוטי מהרי"ח ליישב את דעת השל"ה בסידורו שלגבי האושפיזין מקדים יוסף ליום ה' ואח"כ משה ואהרן ליום ה' ו' כמ"ש בסידורי אשכנז, ואילו בהקפות דלולב מקדים משה ואהרן ליוסף כסידורו של האריז"ל, וי"ל דס"ל לבעל השל"ה דאושפיזין נכנסים בסדר מסיבה, היינו שמזמנים אותם לסעודה, אז הולכים אחר זקנה לכך יוסף קדים שהוא קשיש ממש. והגם שבליקוטי מהרי"ח העתיק שם דברי הרה"ק בעל עט"צ להיפך, כמ"ש בהוספות עט"צ הנ"ל דבישיבה הלך אחר חכמה קאי על ישיבת סוכה להקדים משה ליוסף, ומסיבה וכו' קאי על סדר הקרבנות, מכל מקום כאן לא בא אלא ליישב דעת השל"ה.

אולם בעוד שבכתבי הרה"ק בעל עטרת צבי זי"ע בהוספות לספרו הנזכר, יוצא שמסקנתו לגבי סדר האושפיזין הוא לנהוג כסדר של האריז"ל להקדים אושפיזא דמשה ואהרן ואח"כ יוסף, שנרמז במחז"ל "בישיבה הלך אחר חכמה" היינו בישיבת סוכה, הרי מצינו תירוצו זאת של הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בנוסח שונה לגמרי הנוגדת את מ"ש העט"צ בעצמו בהוספות לספרו הנ"ל מהיפך להיפך, שנמסרה ע"י מחותנו בעל בני יששכר זי"ע בספרו הגהות מהרצ"ה (על הוסי"ק נהשמטות טז) וכה כותב: "שמעתי מכבוד מחותני הרה"ק המקבל המפורסם בישראל כק"ש מהרצ"ה שליט"א דבאושפיזין דסוכות יוסף יסוד מקודם למשה ואהרן נצח והו', ואשכחן בכתבי מרן האריז"ל בכונת הנענועים בלולב ובהקפות הוא כסדר הנהוג נצח הוד יסוד, אמר הוא נ"י שהוא על דרך שאמרו חז"ל בישיבה הלך אחר זקנה, והנה בסוכה מברכין לישב בסוכה, על כן הולכין אחר זקנה יוסף בזמן קודם למשה ואהרן, משא"כ במסיבה הוא סוד ההקפות סביב

הולכין אחר חכמה

אבל לי הקטן נראה שאין לשנות הסדר גם בסוכה רק לסדרם על הסדר הנהוג בסידור הספירות כיון שלא מצינו זה בכתבי מרן, ודברי הזהר כאן יתורץ בענין אחר, והנה בגמרא הוא בהיפך, אבל כשתעיין בפ"י רשב"ם תוכל לתרץ דברי מחותני הרב זלה"ה".

הרי שלפי שמועה זו של הרה"ק מהרצ"ה נמצא שדעתו של הרה"ק בעל עט"צ מזידיטשוב זי"ע היתה לנהוג באושפיזין כסדר אשכנז להקדים אושפיזא דיוסף למשה ואהרן, ופלא גדול שזהו להיפך מדברי העט"צ עצמו בהגהות בסוף ספרו עט"צ הנז', לבד שעצם הדברים תמוהים מאד, שהמה היפך דברי הגמ' שלפנינו שאיתא שם בישיבה הלך אחר חכמה ובמסיבה אחר זקנה. וכמו שהרגיש הרה"ק מהרצ"ה בעצמו בסו"ד הנז', וכן נפסק בשו"ע יו"ד (סי' נמ"ד סי"ט).

במסיבה הלך אחר זקנה

בסגנון שלישית מוצאים מנוסחים הדברים של הרה"ק בעל עטרת צבי זצ"ל, בספר שער יששכר (מאמר ימי הסג' ליום ד' א' ג') לפיהם מדוקדק שפיר השמועה עם דברי הגמ' בב"ב, וכה מוסר דבריו: "שמעתי בשם הרה"ק הגאון המקובל מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע

האושפיזא חל ביום הילולא דילי'

ראיה נפלא לסידורו של מרן האריז"ל אשר אושפיזא דמשה ואהרן הם קודמת לאושפיזא דיוסף מתאמרא בשם הרה"ק מצאנז זי"ע דכתיב בפטירת משה רבינו ע"ה (דנ"ט ל"ג) וידבר ה' אל משה וגו' עלה אל הר העברים וגו' ומת וגו' והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך וגו' ויאסף אל עמיו, י"ל דרמזה התורה שבכל שנה באותו יום מימי השבוע שחל יום המיתה שלו, אז בסוכות שלאחריו באותו יום בעצמו חל האושפיזין שלו, ואהרן הכהן מת בראש חודש אב, ואותו יום שחל הקביעות של ר"ח בימי השבוע באותו יום בשבוע חל בסוכות האושפיזין שלו, וכן משה רבינו ע"ה מת בז' באדר, ואותו יום שחל הקביעות של ז' אדר בימי השבוע חל האושפיזין שלו בסוכות ג"כ, וחשבון זה נכון רק לסדר האושפיזין של האריז"ל שמשה ואהרן קודמים לאושפיזא דיוסף.

וזה שרמזו הכתוב ומת וגו' והאסף אל עמך רצה לומר בחג האסיף יהיה האושפיזין שחל באותו יום שחל יום המיתה בימי השבוע, כאשר מת אהרן אחיך ויאסף אל עמיו, כמו שבאותו יום שמת אהרן חל אושפיזין שלו בחג האסיף בימי השבוע, כמו כן במשה רבינו ע"ה יהי' כן. (עשר תלמודים מערת ט' ע"א, מקור חיים, דברי יוס בינו י"ז עשר).

מעין דברים הללו גם הביא בספר שער יששכר (ע"ט) משמיה של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע שרמז זאת בתוספת קצת, עפי"ד רש"י שם, ומת וגו' כאשר מת אהרן אחיך וגו', באותה מיתה שראית וחמדת אותה שאמר אשרי מי שמת מיתה זו ע"ש, כי משה נתאוה וחמד לאותו מיתה שסימן טוב הוא שיום מיתתו הוא חל ביומא דאושפיזא דיליה בחג האסיף זמן שמחתינו, והבטיח לו הקב"ה שגם יום מיתתו ז'

אדר יהי' באותו יום בשבוע שחל בו אושפיזא דיליה בחג הסוכות, וזהו רמז, ומות בהר, באותו יום, והאס"ף אל עמך, שבא לעמך בחג האס"ף ביומא דאושפיזא דיליה, כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמי, כמו שמיתת אהרן הוא ג"כ ביום שלו בחג האס"ף כנז', ומזה הרמז סעד וסמך למנהגינו כי משה ביום ד' ואהרן ביום ה' ויוסף ביום ו' כסדר המדות.

ועל רמז נפלא זאת הוסיף עוד הרה"ק ממונקאטש זצ"ל (ע"ט) כי גם יום מיתת דוד המלך ע"ה נמצא במדרש שהי' בעצרת, ונמצא לפי"ז באותו יום בשבוע שחל יום ו' סיון שהוא א' דשבועות עצרת מה"ת וכי דוד מת בא"י שעצרת אינו אלא יום אחד באותו יום בשבוע בכל שנה יום הושענא רבא שהוא אושפיזא דדוד המלך ביום ז' דסוכות.

יסוד אצל שלום

עוד רמז להקדים אושפיזא דמשה ואהרן לאושפיזא דיוסף, להסמיק הני אושפיזי עילאי אהרן ליוסף, רימז בספר צמח צדיק (חודש תשרי ד"ה אהרן) כי אהרן הי' אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"א) ולכך נזכר באושפיזין יוסף אצל אהרן כי יוסף הוא מדת יסוד שנקרא שלום כידוע.

סמוכין דרך רמז ומשע

סמוכין מן המקרא לשני הנוסחאות של סדר האושפיזין הביא הרה"ק רבי אברהם שמחה מבראנוב זצ"ל דכתיב (בראשית מה, ג) ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה וגו', הרי נרמז בפסוק קודם יעקב ואח"כ יוסף, ואח"כ אל שדי בגימ' משי"ה, ואח"כ נרא"ה אותיות אהר"ן, וזהו כפי נוסחת האשכנזים, אבל פשט הכתוב הוא שאמר יעקב אל יוסף, אל שדי (בגמ' משה) נראה (אותיות אהרן) אלי, הם שניהם משה ואהרן אל, ר"ל אחרי יעקב, וזהו כפי נוסח החסידים (מהרא"י מרגליות בספרו כחו דרשב"י דף ל"ג בשמו, ומשם הועתק בספר חמרא טבא).

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **בלומא מלכה לעזרי ע"ה**

ב"ר יצחק דובז"ל

גלב"ע כ"ב תשרי

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **העניא קליין ע"ה**

ב"ר חיים ז"ל

גלב"ע י"ט תשרי

ת.נ.צ.ב.ה.

שנה טובה ומבורכת

בפרוס השנה החדשה
וואונטשן מיר א

גמור התלימה טובה

פאר אלע תומכי ומחזיקי
"צדקת רבי מאיר בעל הנס"

וועלכע האלטן אן דעם מסורת אבות,
און שטיצן אונזערע הייליגע מוסדות

יטב לב אלס די ערשטע צדקה

בזכות הבל פיהם של תשב"ד על טהרת
הקודש וועט איר זיכער אנגעשריבן ווערן
צו א שנת גאולה וישועה ולכל מילי דמיטב

ויהי רצון "בזכות הצדקה הקדושה" תזכו לשנת אורה, שנת
ברכה, שנת גילה, שנת דיצה, שנת הוד, שנת ועד טוב, שנת
זמורה, שנת חדות, שנת טובה, שנת ישועה, שנת כלכלה,
שנת לימוד, שנת מנוחה, שנת נחמה, שנת סימן טוב, שנת
עלצון, שנת פרות, שנת צהלה, שנת קיבול תפלות, שנת
רצון, שנת שלום, שנת שתחתמינו לחיים טובים, ושתולכינו
קוממיות לארצינו

פאר א פושקע אדער אויסצוליידיגן א פולע פושקע רופט:
845-782-3091 · 718-387-1213

ענין זריקת התפוחים בשמחת תורה מקורו, טעמו, וענינו, כמבואר בספרה"ק

בתפוח בעצי היער

זריקת תפוחים בשמחת תורה

וזורקים תפוחים, ומלקטים אותם ואומרים: "כשם שמתלקט תפוח זה, כך יתלקטו העמים מבינינו".

*

וכן בתרגום שני מביא את דברי המן לאחשורוש כך: בירח סיון תרי יומין טבין עבדין ביה ועלין לבי כנשתהון... לייטין למלכנא ותברין לשולטנא וקרין יתיה יומא דעצרתא וסלקין לאיגר בית אלההון ושדיין חזורי תפוחים ומלקטין יתהון ואמרין "היך מה דמלקטין חזורי היכדין יתלקטו בניהון מן בינא, ואמרין דין הוא יומא דאתיהיבא אוריתא לאבהתנא על טורא דסיני.

פירוש בחודש סיון שני ימים טובים עושים בו, ונכנסים לבית הכנסת שלהם.. ומקללים למלך ומשברים את השלטון וקוראים אותו יום העצרת, ועולים לגג בית אלוקיהם וזורקים תפוחים ומלקטים אותם ואומרים "כשם שאנו מלקטים התפוחים, כך יתלקטו בניהם מבינינו", ואומרים זה הוא היום שניתנה התורה לאבותינו על הר סיני.

*

אמנם בספר 'המנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג' מוזכר המנהג ביום טוב שמחת תורה אצל המנהגים של רבי מאיר מרוטנבורג, ביש מקומות נהגו שני חתנים [חתן תורה – וחתן בראשית] לפזר פירות בבית הכנסת, כגון אגוזים ותפוחים, והעם שטו ולקטו לשמחת תורה, וביש מקומות עושין כן לאחר שאכלו, כשנאספים העם לחצר בית הכנסת.

וכן מובא בספר 'הלכות ומהגי מהר"ש' (אות תע"ו), והוא פסקי הלכות של מהר"ש מנישטט רבו של המהר"ל) – שתלמידו מעיד מה שראה אצלו, שמעתי ממוהר"ר שלום איך ששאלוהו בשמחת תורה, על ביצים שלקחו מן הגוי ומלאו בתרנגולת.. ואמר שאסר התרנגולת וגם

הנה מנהג זריקת תפוחים בחג שמחת תורה כפי אצל הרבה צדיקים וקדושי עליון זיע"א מנהג עתיק יומין הוא, ויש לציין שהמקור הוא בכמה מדרשים על מגילת אסתר, שבהם אנו רואים את העדים הראשונים של המנהג, אמנם יש לציין ששם מוזכר שהמן אמר לאחשורוש שבחג השבועות היו נוהגים במנהג זה, אך כפי הנראה הנהיגו ברבות השנים מנהג זה בחג שמחת תורה.

ויש לציין שהמעין במאמרנו דלקמן יבחין שבעצם זמן זריקתם היו מנהגים שונים, יש מקומות שנהגו ביום שמחת תורה אחת תפילת מוסף, ויש מקומות שנהגו בשיום שמחת תורה אחר הסעודה, ויש שנהגו בשמיני עצרת אחר תפילת שחרית, ויש שנהגו במוצאי שמחת תורה.

בס' ספרי דאגדתא (וילנא שנת תרמ"ז) מובא מדרש אבא גריון למגילת אסתר וז"ל: ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד... בסיון עצרתא וסלקין לאיגרא וזרקין חזורין, וחזורין ומלקטין אותן ואמרין: הכדין יתלקטון בניהון דשנאיניא מבינא. ביאור דבריו שבעצרת של חג שבחודש סיון, עולים לגג וזורקים תפוחים, וחזורים ומלקטים אותם ואומרים: "כך יתלקטו בניהם של שונאינו מבינינו".

*

ובמדרש אגדת אסתר איתא: ודתייהם שונות, אמר לו בו [צ"ל בא, י, ט]. וראה כמה הם משונים במצוותם מכל העמים... ובירח סיון עבדין תרי יומין טבין, ועלין ומצילין בני כנישתא, וסלקין לאיגרא ושדיין חזורין, ולקטין יתהון ואמרין: כמה דמתלקיט חזורא הדין הכדין יתלקטון עממא מבינא.

ביאור הדברים, שבחודש סיון עושים שני ימים טובים, ונכנסים ומתפללים בבית הכנסת, ועולים לגג

שאר הדברים.. אחר כך שמעתי שהרבנית אשת מה"ר שלום אמרה לו, על הנשים שקיבלו פירות מן גויה חנונית, שהביא להם תוך זריקת הפירות בשמחת תורה, ואמרתי שלו שגם זה היה ליאסר כי דבר שיש לו מתירין לא בטיל, ואמר לי מוטב שהיה שוגגין ואל יהו מזידין.

*

בקובץ הנפלא היכל הבעש"ט (גליון י"ח) [שהרבה מקורות להמאמר הלז לקטנו מהמאמר מקובץ זו] מביא הרבה מקורות וראיות שמנהג זה היה נהוג בהרבה קהילות הקודש מקדמת דנא, והמשכילים הארוכים היתה לצנינים בעיניהם מנהג קדוש זו על כן רצו לעוקרו,

וראשי הקהילה בעיר בינגען שבמדינת אשכנז ביטלו בשנת תקצ"א, בין השאר את זריקת התפוחים לילדים בשמחת תורה, בתקנותיהם נכתב בלשון זלזול על מנהג ישראל קדושים, מאחר שכמה אנשים נוהגים בשגעון

ציור עתיק מבית כנסת בלאנדאן בשנת תק"ב

וחוגגים בשמחת תורה על ידי צעקות פראים, זריקת אגוזים ותפוחים, נאסר הדבר לחלוטין, ואם יהא צורך, יעמידו את העבריניים לדן השלטונות.

וכן מביא שם ציטוטים שונים מכותבי עיתים נכרים ומומרים שהיו עדים למחזה המרהיב של זריקת

הפירות, ותיארו אותו בספריהם. בספר על האמונה היהודית, שיצא לאור בפרנקפורט מלפני יותר מארבע מאות שנה, מתאר גוי אחד מנהגי יום טוב שמחת תורה אצל היהודים, "הם שמחים ביותר ביום זה ומביאים חביות מלאות כל מיני פירות ומעמידים על האלמיומר [הבימה] ובשעה שהם עומדים לצאת מבית הכנסת זורקים את הפירות, וגדולים וקטנים עטים עליהם, כי הם רואים בפירות דבר שבקדושה.

כמאתיים שנה אחריו, כותב מלומד גרמני, בספרו על מנהגי היהודים: לאחר מוסף מביאים עוגות, מי דבש

ופירות ושאר מאכלים, זורקים פירות לילדים, והם עטים עליהם ללקטם, אוכלים ושותים ושמחים, ולפעמים זורקין פירות לילדים.

בספר שהופיע בלונדון, בשנת תצ"ח נכלל תיאור על הנעשה בשמחת תורה, "בדרך

כלל הנשים משליכות, מלמעלה למטה, שזיפים מתוקים, אל הנערים בעזרת הגברים בבית הכנסת".

גם במחזור יהודי האשכנזים שבאיטליה מלפני שלוש מאות שנה, נאמר ונוהגים לכבוד שמחת תורה לחלק פירות לנערים.

טעמים ורמזים

פירות לנערים..".

*

וכן מובא להלכה למעשה בספר אליה רבה (סי' של"ה סעי' ה) כשתמה על המנהג "בשמחת תורה שנוהגין לפזר פירות ובנים מלקטים ונותנים לסלים ולקופות", ולכאורה הרי נפסק בשו"ע שאם נתפזרו אפירות אסור ללקטם לתוך הקופה, ומתרצו דכיון שמשום שמחה

להרבות שמחה

בס' המנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג כתב: והעם שטו ולקטו לשמחת תורה, גם רבי אייזיק טירנא, כתב הטעם מפני שמחת העם שקונים פירות... כך מוצאים אנו גם בדברי המהר"ל שזורקים פירות "לשמחת הנערים כמנהג". גם רבי בנימין ב"ר מאיר הלוי, בספרו מעגלי צדק, כותב ונוהגים לכבוד שמחת תורה לחלק

עושיין לא הקפידו.

רמז לתפוח בדבש

בספר חמרא טבא מובא בשם הרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ מבארנוב ז"ע מנמק, "נוהגין להשליך תפוחים שכן תפוח גימטריא עזרנו מגננו הוא, ואאמו"ר ז"ל [הרה"ק רבי ישראל הורביץ מבארנוב ז"ע, בנו של הרה"ק רבי אליעזר מדיזקוב זי"ע] אמר כי לזרוק תפוחים כיום זה [שמחת תורה] רומז על תפוח שאוכלין בראש השנה, ועושים על זה רמז ביום אחרון של חג, והוא על דרך אמרם ז"ל, צריך להחזיר מענינו של שטר בשיטה אחרונה עכ"ד ז"ל ודפח"ח.

*

חביבות ישראל שנמשלו לתפוח

בספר דבר נצב עמ' קפ"ה (מהנאון רבי נפתלי צבי בראך זצ"ל בנו של הגה"ק מקאשוי זי"ע) כתב.. "שזורקים לנערים תפוחים ואגוזים ושופכים עליהם מים, והנערים חוטפים אותם מתוך הטיט והרפש, יש לומר על פי הכתוב,

להמתיק הדינים

בס' בית ישראל-מאטעסדארף מובא: שמעתי הטעם שאם ח"ו נגזר על האדם ליטול מקופה של צדקה.

מנהגי הצדיקים

מנהג ראפשיץ

יש לציין שבהרבה חצרות צדיקים וקדושים היה נהוג מונהג קדוש זה בעוז ותעצומות, ונפרט כמה מהם. בספר צל הקודש (אות ק"ב) כתוב ז"ל: נהגו רבותינו הקדושים [הלא המה הרה"ק בעל הזרע קודש מראפשיץ זי"ע וצאצאיו] לזרוק תפוחים בעת נעילת החג בשמחת תורה.

וכן בס' נור הקודש (אות קמ"א) מובא שכן הרה"ק רבי נפתלי ממעליץ זי"ע היה נוהג לזרוק תפוחים בעת נעילת החג, ומזמרים וידע כל פעול כי אתה פעלתו, וכן ציין שם שכן נהגו גם בחצרות שענדישוב. וכן כידוע נהגו בחצרות דיזקוב.

*

מנהג צאנז

בספר דרכי חיים (אות קי"א, מהחסיד רבי רפאל הלוי סג"ל צימעטבוים משמשו של הרה"ק מצאנז זי"ע) מביא שכן נהג הרה"ק מצאנז זי"ע.

זו"ל: בשמחת תורה בלילה לערך [שעה] יב הלך

כתפוח בעצי היער, כן דודי בין הבנים, בצלו חמדתי וישבתיו פרוי מתוק לחכי, ופירש רש"י אף על פי שתפוח אין חשוב כשאר אילני פירות, והכל בורחים ממנו, שאין לו צל, ואני בצלו חמדתי, והוא משל, אף על פי שעל ידי מצותיו אין לנו רק מעט תענוגי עולם הזה מכל מקום בצלו חמדתי וישבתיו ופריו מתוק לחכי, והיא מופת וראיה על אהבתינו האמיתית אליו יתברך שאינה תלויה בדבר, וכן גבי אגוז כתוב אל גינת אגוז ירדתי, פירש רש"י, אגוז זה נופל בטיט ואין תוכו נמאס, אף ישראל גולין ולוקין מלקיות הרבה ואין תוכן נמאסין, רחמנא ליא בעי, לכן שופכין מים להראות אף על פי שהאגוזים מטונפים בטיט, עם כל זה חוטפין אותם, על דרך "אני לדודי ודודי לי".

*

רבינו הק' לבית המדרש ועשה הקפות, והיה שוהין כמה שעות עד קודם אור היום, ואחר זה הלך רבינו הק' לסעודה. וממשיך "וגם בשמחת תורה ביום, עשה רבינו הקדוש בעצמו הקפות, ואחר התפלה הלך רבינו הקדוש לסעודה והיה שוהה הסעודה עד כמה שעות בלילה, ונתנו הרבה תפוחים לפני רבינו הק' והיה זורק התפוחים והיה חוטפים התפוחים.

ובחלק שני (אות י"ח) מוסיף: "בשמחת תורה היה מנהג רבינו להמשיך סעודת היום לתוך הלילה שלאחריו, והביאו שק תפוחים, ורבינו זרק התפוחים בין העולם, והעולם היו חוטפים, והיה אצל זה דוחק גדול, כי כל אחד רצה לחטוף כי הרבה אנשים היה להם מופתים גדולים בתפוחים אלו.

מידע נוסף הגיעו לידינו על מנהג המופלא הזה אצל הדברי חיים. בין התפוחים שזרק היו מערבים גם מהתפוחים שהיו תלויים לנוי סוכה, בסוכתו במשך כל ימי החג, אחד הגבאים התפלל ערבית והבדיל על היין, ושוב לא היה אצלו מוקצה הנוי סוכה והוריד את

התפוחים מהסוכה וזרקו רבינו להקהל.

*

וכן בס' ליקוטי מהרי"ח (ח"ג סדר שמע"צ ושמה"ח), לאחר שמביא השוללים והמצדדים להמנהג, העיד שמרן הגה"ק בעל דברי חיים זצלה"ה נהג לזרוק תפוחים בשמחת תורה על שלחנו הטהור.

*

בספר דברי יחזקאל השלם מצטט לשונו של ס' דבר יום ביומו שמביא מנהגו של הרה"ק משינאווא בזריקת התפוחים, וזה לשונו: וידענו שעבודה קדושה היה לו לרבינו הקדוש זלה"ה משינאווע בזה, ופעם אחת בסוף ימיו לא נהג כן, ואולי בעבור שכמעט באים הקהל לידי סכנה.

*

בספר י"ג אורות (עמ' שצ"א) מובא שהרה"ק רבי חנה האלברשטאם מקאלאשיץ זי"ע לא היה נוהג מלפנים לזרוק תפוחים ביום שמחת תורה כמנהג צאנו, ופעם אחת בסוכות סיפר שזקיניו הקדושים משינאווא זי"ע לחש באזני אביו הדברי חיים טעם על פי סוד למנהג זריקת תפוחים. והגאון הקדוש מצאנו נענה ואמר: קלעת להאמת (האסט געטראפען). לאחר סיפור המעשה פנה הרה"ק מקאלאשיץ לאיש נכבד מעיר סאניק ושאל אותו אם ישר הדבר לזרוק תפוחים, וענה כן, קם רבינו ועמד על השולחן, והביאו לו שק תפוחים והוא זרקם כפי סדר הנענועים, הקהל נדחק מאד לחטפם, ואף שרבינו בחלה נפשו בדחיקות ודחופות וכאן נדחקו הקטנים עם הגדולים, אף על פי כן המשיך בזריקותיו, משמחת תורה הזאת ואילך צוה רבינו להביא תפוחים בכל שנה והוא זרקם.

*

מנהג מטאהש

בזמירות עבודת הלוי (ח"ב אות י"ד) מובא גם על הרה"ק רבי אלימלך סג"ל לאווי מטאהש זי"ע שבסעודת יום שמחת תורה חילק תפוחים.

*

מנהג בעלזא

בס' מנהג רבותינו מבעלזא זי"ע (עמ' ס"א) וכן בס' ביתו נאווה קודש (עמ' שס"ט) מובא שבעיר בעלזא אצל

הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה נהוג שהחסיד הרב נחמן השמש, התחפש לרועה צאן, ולבש קיטל, ובשעת עריכת השולחן של הרה"ק מבעלזא בסעודת נעילת החג – שרוב פעמים הייתה בלילה בשעה מאוחרת לאחר שכבר הבדיל – עלה לעזרת נשים בשק מלא תפוחים ודלי עם מים, ומשם זרק את התפוחים על הילדים, צעירי הצאן, שהיו הצאן קדשים.

וכשעלה הרה"ק מבעלזא זי"ע לארץ ישראל נהגו רק אחד – הרב יום טוב קליין או הרב ישראל קלפולץ – התחזה לרועה, ונכנס עם הילדים סמוך להרה"ק מבעלזא זי"ע, ושרו את הזמר אתה בחרתנו. כשסיימו זעק הרועה לעומתם: "צאן קדשים!" והם ענו לעומת כדוגמת הגדלים, בשאגה אדירה: "מע!" וחוזר חלילה כמה פעמים, הרה"ק מבעלזא הושיט "לרועה" כוס יין, והרועה בירך אותו, אחר כך נתן לו חלה שיחלק לצאנו.

*

ובס' ביתו נאווה קודש מובא שמנהג זה, יסודו משניים קדמוניות, ובעיירה בעלזא היה נהוג עוד לפני שבא לשם הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, והוא כשבא לעיר ביקש שימשיכו במנהג העתיק הזה, מידי שנה בשנה, ואף גילה שטמון וגנוז בו ענינים רמים ונשגבים מאוד.

בעת השולחן הזה, אכל שטרודל ממולא בתפוחים ואגוזים, שהיו שייכים לקידוש היום של שמחת תורה, וגם חילקו להקהל,

*

וכן מובא בס' מנהג רבותינו: בשמיני עצרת אחרי סעודת שחרית בבעלזא לקח שמש העיר שק תפוחים, עלה למעלה על הבית המדרש, שם היתה עליה קטנה וקראו לעליה בית המדרש של חייטים, וזרק משם תפוחים, כשבאו הילדים לחטוף שפך עליהם מים.

*

מנהג סקווירא

בלוח מעגל השנה-סקווירא (עמ' צ) מובא: נהגו רבוה"ק לחלק בשעת קידוש [בעת פרידה מהסוכה ביום שמיני עצרת] האניג לעקאך [עוגת דבש] ועוגיות ממולאות בתפוחים מרוסקים [קראפן] שהוצק עליו דבש ומזמרים על ישראל וכו'

מנהגים שונים

תפוחים ושושנים

בפירוש פתשגן הכתב על תרגום שני, מפרש בחודש סיון עושין שני ימים טובים ובאים לבתי כנסיות שלהם... ומקללים למלך ושרים, וקוראים אותו עצרת או חג השבועות ועולים על גג בית הכנסת ומפזרים שושנים ותפוחים ומלקטים אותם ואומרים, כשם שאנו מלקטים השושנים ותפוחים האלה ככה יתלקטו בניהם מבינינו... לדבריו בנוסף לתפוחים זרקו גם שושנים.

*

גם בספר חמדת הימים (ח"ב דף ע"ח) על פורים כותב לספר את הניסים שנעשה לאבותינו אז, ומתאר את דברי המן לאחשוורוש, והוא גם מוסיף שמפזרין בבית הכנסת כל מיני שושנים ותפוחים, החידוש בדבריו הוא, שזרקו סוגים רבים של שושנים ותפוחים.

*

תפוחים ואגוזים

וכן ספר מנהגים דבי מהר"ם מרונטבורג, ביש מקומות נהגו שני חתנים לפזר פירות בבית הכנסת, כגון אגוזים ותפוחים, והעם שטו ולקטו לשמחת תורה.

*

תפוחים וחיטים

וכן בקובץ היכל הבעש"ט מעתיק מספר מנהגים מלפני שנת ת"פ לערך, הילדים נאבקים על פירות האילן שנזרקים להם, וכן זרקו כמויות של חטים על הבימה של בית הכנסת, ספר נוסף שנכתב מלפני מאתים וחמשים שנה מצייר את המנהג, שהנשים זרקו מאת העזרת נשים להילדים סוכר שזיפים.

*

אגוזים

בס' מנהג אבותינו בידינו (ח"א עמ' ל"ב) מביא ציטוט מדברי הגאון החתן סופר זצ"ל וז"ל: מנהג ישן בקהלתנו ק"ק מאטעסדארף לחטוף אגוזים.. ולזרוק בחצר בית הכנסת לשמחת יום טוב.

נראה לי לתת טעם לשבח למה דייקא אגוזים, על פי המבואר בשו"ע, ויש מדקדקים שלא לאכול אגוזים בראש השנה, שאגוז בגימטריא חט', ולכן להורות ששבנו בתשובה מאהבה בימים אלו שהם ימי שמחה,

על ידי זה חטאות יהודה לא תמצאנה, לרמוז לזאת זורקין אגוזים דייקא, שמתשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות, ולא נשאר עוד רושם חטא שגגה.

*

ועוד בהרבה מקומות רואים חשיבות יתירה לאגוזים, ועיין במדרש רבה (בראשית פרשה ס' אות י"ב) על אליעזר עבד אברהם, ויוצא העבד כלי כסף, רב הונא אמר "קונבי, רבנן אמרי "קליות ואגוזים..." וכן הוא בכמה תקנות חז"ל כגון בליל התקדש חג הפסח ליתן קליות ואגוזים לתינוקות, על כן מפני חשיבתם זורקין אגוזים דייקא.

*

וכן בס' קהילות צעהלים וחכמיה (עמ' מ"ד) שבקהילות צעהלים נהגו בשמחת תורה לפני ההקפות שמהקומה העליונה נזרקו אגוזים לשמחת הילדים שאספום, וכן נהג הגה"ק הויחי יוסף מפאפא זצ"ל אחר ההקפות.

*

מנהג ספינקא

בס' מנהגי ספינקא (עמ' צ"א) מובא שהגה"ק בעל החקל יצחק מספינקא זי"ע, בסעודה זו [נעילת החג של יום שמחת תורה] היה מחלק שקדים לבניו ונכדיו, נתן חמשה שקדים נגד ה' חומשי תורה, ולכל הנאספים היה מחלק ג' שקדים כנגד בני חיי מזוני, שחקר הרבה את מנהגי ותולדות בית אבותיו מקאפיטשניץ, מביא בשולחן שמיני עצרת מחלקים [האדמור"ם לבית קאפיטשניץ זי"ע] עוגה עם תפוח.

*

מנהג בית רוזין

בס' מנהגי קודש מרובה"ק לבית רוזין מובא שבשמחת תורה נהגו בהוסיאטין לחלק פרנסה, וכן בחצר סאדיגורא היה המנהג בשמחת תורה בשולחן לחלק "קוכן" וזה היה סגולה להשפעות לפרנסה, ובחצר באיאן מחלקים בשמחת תורה פרנסה ומחלקים קוכן הנקרא 'פלאדין', ומחלקים ג"כ עוגת תפוחים הנקראת שטראדל, וכן נהגו בחצר טשארטקוב, וכן בחצר קאפיטשניץ נהגו לחלק קוכן עם תפוח.

שמחת תורה בערב שבת היה זמן התפילה, כמו בכל שמחת תורה.. בשבת, התפילות והסעודות נערכו כמו בכל שבת ובסעודה שלישית אחר הדלקת הנרות היה משלימים השלחן של שמחתתורה מה שהיו מקצרים אותה בערב שבת מפני השבת וגם חלוקת זריקת התפוחים היו או.

בס' הליכות קודש (אות נ"ב) מובא: שהגה"ק האור מלא מקאסאן זי"ע הי"ד היה נוהג בסוף הסעודה בשמחת תורה ביום קודם ברכת המזון היה זורק תפוחים להנוכחים, וכה דרכו, יש שנותן ישר מידו לידם ויש שנותן להם בזריקה, ויש שזורק תפוחים וקבל אותם מי שחטפו, ודוחפים זה את זה, ומי שעינים לו ראה שהכל עשה רבינו בכוונה מיוחדת, גם כשחל

סגולתם

וחשבתי שבודאי יזרוק רבינו אחד מהם ואוכל לחטוף, ואמר רבינו לבתו: את הנך כבר היום נכדת הבעל שם טוב הקדוש, ולא יזיק לך זוגות. והחזיר לה את כל התפוחים.

*

כן סיפר הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרסיטיק (התנו של הרה"ק משינאווא זי"ע) שפעם אחד נחלה מאד בשמיני עצרת, והיה מוטל על ערש דוי, ויצר לו מאוד על שנבצר ממנו להשתתף בהקפות ובשולחן הטהור שערך חותנו הקדוש, וביקש שישאווהו במטתו לחדר הסמוך, למקום שבו ערך חותנו שולחנו הטהור, ולפתע נשמע קול רעש המולה והבין שעומדים עכשיו לזרוק תפוחים, ומרוב עגמת נפש התחיל לבכות על שלא זכה להיות נוכח בתפלות ובהקפות, ואף תפוח לא יוכל לתפוס. ותוך כדי כך "נשבר החלון, ותפוח חדר דרכו והגיע עד למטתו"

בספר דרכי חיים לאחר שמביא מנהגו של הרה"ק מצאנו בזריקת התפוחים מסיים: ושמענו הרבה מופתים וענינים גדולים שנעשו בהתפוחים האלו.

ויש לציין שמביא שם שהמנהג לא נפסק ביום שמחת תורה, אצל הדברי חיים נהגו גם לאחר יום שמחת תורה, עד ראש חודש חשוון, להביא לפניו בעת עריכת שולחנו – כידוע שערכו בכל יום – תפוחים הרבה כדי שיברכו, וברך אותם, מנהגו היה שאם נתנו לו מספר תפוחים של זוגות, כגון ארבע תפוחים וכדומה, לקח אחת וזרקו לתוך הקהל, והשלושה הנשארים היה מברך ומחזירו למי שהביאם.

ומספר שם: פעם עמדתי אצל רבינו, ובאה לפניו בתו הצדיקת גיטשא תחי' שהיא היום הרבנית מגלינא [אשת הרה"ק רבי בצלאל יהושע מגלינא זי"ע] והיתה אז כלה עם נכד הבעל שם טוב זי"ע מרוסלאנד והביאה לאביה הקדוש תפוחים ללחוש אותם, והיו זוגות,

מנהג רבותינו

לשלוש וימצאו שם שלום וכו'. וז"ל: הגה דרכו בקודש של כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה היה ביום שמיני עצרת לחלק תפוחים, כפי אשר נהג ק"ו מרן הדברי חיים, ומנהג קדמונים הוא (כמבואר בא"ר סי' תרס"ט סק"א, ומקורו טהור בתרגום שני אסתר ג, ה), ובוודאי כי גם עתה הוא מומשיך בעבודה זו כאשר היתה באמנה אתו בחיים חיותו ומחלק תפוחים לכל העם כל אחד זוכה לקבל תפוח מגן עדן אשר סגולתה נשגבה להמשיך רפואה וישועה בכל הענינים.

והנה הוה מרגלא בפומיה דאבותינו הקדושים להזכיר באלו הימים מאמר הזוהר הקדוש (פ' פנחס דף

בסיוט לא נהגו במנהג זריקת התפוחים, וכן מרן רביה"ק בעל הדברי יואל זי"ע לא נהג כן, אמנם רבינו בעל ברך משה זי"ע גם לא נהג בימי קדם במנהג זו, אך אחרי הפצרות מרובות מאנשים וחסידים שרצו לזכות ישועות, ובהיותו חוטר מגזע צאנו, התחיל אחר כמה שנות נשיאותו לזרוק תפוחים בעת פרידתו מן הסוכה ביום שמיני עצרת אחרי מנחה, ופניו קרנו משמחה בעת זריקת התפוחים, אבל הוא זרק רק כמה תפוחים.

ומרן רבינו הגה"ק שליט"א דיבר בקדשו בקידושא רבא ביום שמיני עצרת תשס"ח, ואמר לפרש בזה הפיוט אמונים אשר נאספו ברכות נכספו וכו', הובילם לאהליהם

ותתראפא, היינו השפעת הרפואה, והיתה לה שמחת עולם, בישועה בכל הענינים, ועיי"ש מה שפי' עוד בזה.

*

בס' מבית אבותי ורבותי (ה"א) מובא שכן היה נוהג הרה"ק הדברי שלום מסטראפקוב זי"ע והיה חסידיו מגיעים מכל העיירות לזכות בפרי כי היה נודע סגולתו, ומביא שם סיפור נורא בחסיד א' מעיר ריישא שלא זכה לזש"ק וכל שנה ושנה נסע לרבו ונדחק לחטוף תפוח, אך מחמת גודל הדחק וגודל עדינותו של החסיד הנ"ל לא זכה אף פעם לחטוף פרי מיד רבו הקדוש, עד ששנה אחת אמרה לו אשתו שבשנה הזאת לא יעזי לחזור לביתו עד שיביא תפוח בידו, והנה האברך השבור הנ"ל עמד ונדחק מכל כוחותיו שיזכה לקבל תפוח, ובאמצע זריקת התפוחים פנה הרה"ק מסטראפקוב זי"ע לעבר האברך הנ"ל וזרק לו תפוח באמרו: נא דיר א פרי, וכמוכן שהחסיד הלז לא ידע את נפשו מרוב שמחה ותקוה, כי הרי תפוח בידו והבטחת רבו 'נא דיר א פרי', וכך חזר לביתו, והחביא את התפוח מעל גבי ארון בביתו שבזמן מיועד הוא ואשתו יכאלו ממנו ויתברכו בפרי בטן. והנה שם בביתו הסתובבה משרתת יהודית באה בשנים שגם עדיין לא זכתה לזש"ק, ופע"א הבחינה בתפוח זו, והיות שלא ידעה פשר התפוח חשבה לתומה שבשגגה הגיע מעל גבי הארון, והיא אכלה אותה, ובעבור כמה ימים והאברך הלז רצה לקחת את התפוח לאכלו, והיא נעלמה לו, והתחיל לחפש בחורין ובסדקין, והלך לחקור את המשרתת הנ"ל אולי ראתה את התפוח מחמד עיניו, ויהי בשמעה את דברי האברך הנ"ל מאוד נתייראה להודות בשגגתה, על כן הכחישה בתוקף שלא ראתה שום תפוח, והנה לאחר תשעה חדשים יצא קול הרנה במחנה שהמשרתת הנ"ל זכתה לבן זכר, וכל העיירה לבשה חג מגודל השמחה שהיה למעלה מדרך הטבע, חוץ מהאברך הנ"ל שאז הבין למפרע שהיא אכלה את התפוח וכך נושעה, ולא ידע את נפשו מרוב צער, ונסע לרבו הק' וסיפר לו השתלשלות הדברים, והרה"ק הבטיח לו שיביא בשנה הבאה ויתן לו עוד פרי, ואכן בשנה הבאה נתן לו מהתפוחים והוא זכה לבן, והנה מהסיפור הלז רואין גודל הישועות שהיה גזו בעצם התפוח.

*

ריט:) שהאבות הקדושים באים מגן עדן העליון להשתתף בשמחת בניהם. ויודע שק"ו הייטב לב זללה"ה אמר פעם בעת ההקפות שהוא רואה את זקינו הישמה משה זללה"ה. וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה היה רגיל לאמר (דברי יואל לשמח"ת עמוד תרטו) שהגם שאין אנו רואים אותם, אבל אנו מאמינים שהם נמצאים בכאן, עכ"ד. ואנו בודאי שאין אנו רואים מאומה, אבל מכל מקום אנו מאמינים בכל זה, ובטוחים אנו שבבואם מגן עדן העליון בימים האלו הם מביאים עמם תפוחים מגן עדן לכל העם הנאספים להמשיך לנו ישועה בכל הענינים.

וזה יש לומר ככונת הפייט, אמוני"ם אשר נאספו, ישראל מאמינים בני מאמינים אשר אף שאינם רואים מאומה, מכל מקום מאמינים שהאבות הקדושים נמצאים עמנו, ברכות נכספו, ומכח האמונה בהצדיקים זוכים להמשיך ההשפעות קדושות שמביאים הצדיקים עמם מגן עדן, ועל כן הובילים לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום, בברכה מרובה בני חיי ומזוני רוויחי וכל טוב, עכדה"ק.

ובליל שמחת תורה באמצע ההקפות (בהקדמה) הזכיר רבינו ג"כ עובדא זה, וביאר שם מה שמצינו בפ' תולדות בעת שנגש יעקב אבינו אל אביו יצחק אבינו לקבל את הברכות, (בראשית כו, כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י וירח, מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן, כריח שדה אשר ברכו ה', זה שדה תפוחים, על פי המבואר בטור (או"ח סימן תי"ח) שהג הסוכות הוא נגד יעקב. ויתכן לומר כי יצחק אבינו ברכו בברכה זו שיהיה לו כח להמשיך ישועות ורפואות לבני ישראל בכח שדה תפוחים של גן עדן, ולזה פירש"י ראה ריח בני מלמד שנכנס עמו ריח גן עדן, לרמוז על סגולת התפוחים הללו להמשיך ישועה לבני ישראל, וסגולת התפוח בהג הסוכות הוא מכח של יעקב אבינו שנתברך מאת יצחק אבינו שיוכל להושיע את בני ישראל, ובה יתבאר החרוז, הדור נאה זיו העולם, נפשי חולת אהבתך, כי נפשינו חולאת בגשמיות וברוחניות מאהבת השי"ת, ואין לאל ידינו להושיע מעצמינו, לזאת בקשתינו אנא אל נא רפא נא לה בהראות לה נוע"ם זיוך, זה ריח גן עדן, ע"ד הכתוב (תהלים כו ד) לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וזה נמשך בעת ההקפות על ידי הצדיקים המשתתפים עמנו באותו זמן, או תתחזק

מהתפוחים, כשהשיב בשלילה, פנה את חסיד אחד שהיה עומד שם, ושאלו כמה חטף, ענה ארבעה, ביקש הרה"ק מקאלאשיץ שיתן לו תפוח אחד, ונתנו לר' שמעלקא.

עוד מובא שם, שפעם אחת ראה הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע בשמחת תורה בעת שזרק תפוחים, שעומד שם אביון מהודר, שהיה לו עשרה בנים, וביניהם בנות שכבר הגיע לפרקן, קראו הרה"ק מקאלאשיץ, ואמר לו: חטפו תפוח, ותהיה לכם פרנסה כל השנה.

*

הפרי מגדים (סי' תרס"ט בא"א) כותב "נוהגין לזרוק פירות לשמחת תורה" ומציין לדברי האליה רבה שיש למנהג מקור במדרש, אך הפרי מגדים הורה שיזהר

"ועיין סי' קעא: לזרוק במקום מאוס אין נכון", אין הוא חולק על המנהג, רק מעורר שלא יזרקו במקום מאוס.

בספר שבילי דוד (מהנה"צ מוויצען זצ"ל) מתמרמר על ביטול המנהג הקדוש וכותב: והיה מנהג לפנים

בהרבה קהלות כי היו שופכין מים לפני בית הכנסת על תינוקות הבאין לחטוף פירות שזרקו לפניהם, ואמרו העולם שזהו רמז לניסוך המים, וזה כדעת הטורי זהב דשמיני עצרת מישך שייך לימי חג שלפניו, וכמדומה לא היה מנהג זה רק באשכנז, אחר כך כשגברו חדשי זמנינו אשר ארבו לבטל מנהגים, גם זה ביטלו.

אמנם בספר ילקוט הגרשוני (או"ח סי' תרס"ט אות ד') כותב לאחר שציין לדברי הפרי מגדים שאין לזרוק פירות במקומות שנמאסים אין נכון לזרוק תפוחים ואגוזים וכדומה במקום טיט ורפש, והדין דין אמת, ולכך לא הבנתי מה שמתרעם בספר שבילי דוד על שביטלו המנהג שנהגו בהרבה קהילות שהיו שופכין מים לפני בית הכנסת על תינוקות... ולפי מה שכתבתי על ידי ששופכין מים על התינוקות נעשה שם טיט ורפש, וגורמין ביזוי אוכלין אשר לא כדת". ומסיים "ובדין ביטלו המנהג הזה".

בס' דמשק אליעזר - דזיקוב (פ"ג) מובא שפעם בנעילת החג במוצאי שמחת תורה השליך הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע תפוחים על הקהל, פתח ואמר: מי שיחטוף מן התפוחים הללו, פרנסו תהא מובטחת לכל השנה.

אחד מחשובי חסידיו לא היה אז בבית המדרש במוצאי יום טוב בבואו לקבל ברכת פרידה מאת הרה"ק מדזיקוב זי"ע, התאונן לפניו על רוע מזלו, שלא זכה להיות בבית המדרש בשעת זריקת תפוחים, ועל כן לא נפל בחלקו לחטוף מהם. ענה לו: אל תדאג כלל, כי לא עשיתי מאומה, רק ראיתי חסידים שפניהם זועפים, ולא היה להם שמחת יום טוב לשמוח בשמחת התורה כראוי, על כן זרקתי תפוחים ואמרתי להם זאת כדי

לבדח את דעתם ולהרגין את לבם.

*

בספר דברי חנה השלם (עמ' ל') מובא שבשנת תרח"צ בעת נעילת החג של שמחת תורה ניגש רבינו הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע למקומו בשולחן

הטהור, ושם עמדו שני שקים של תפוחים, חגר את אבנטו ופניו נתחווירו כסיד, נתאספה שם קבוצה של חולאים וכל מיני תאבי ישע, רבינו עלה על השולחן, ותיקן את אבנטו, ופניו נתלהבו כאש לוהט, התחיל לזרוק תפוחים למרחוק והעם נדחק ונלחץ לחטוף, החסיד הנוכח עמד סמוך להרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, ורצה שרבינו יתן לו תפוח, צעק וקרא לרבינו שיתן לו תפוח, אבל רבינו לא שמע מחמת גודל דביקותו, חזר וצעק עוד הפעם עד שהבחין בו רבינו, אך אמר: יחזקאל'ע נתינת תפוחים לתוך היד אינו שווה כלום העיקר הוא לחטפם... והמשיך לזרוקם, ולא נתן לו.

*

וכן מובא שם שהחסיד הרבי שמעלקא גאלדקלאנג ע"ה היה אצל הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע בשמחת תורה בעת זריקת התפוחים, לאחריו, שאל אותו הרה"ק מקאלאשיץ אם עלה בידו לחטוף

יש לציין שבעל התוספות יום טוב, כותב בספרו על הלבוש מלבושי יום טוב (סי' תרס"ט אות א') וז"ל: ונוהגין במקצת מדינות לזרוק פירות לנערים, ומצאתי שרבי בחיי כתב למחות, אמנם בס' הקובץ יצא להגן על המנהג וכתב: אבל יש במדרש שזה היה אומר המון למלך גם כן על היהודים אם כן מנהג קדמון הוא, ואולי שרבינו בחיי ז"ל ראה בימיו נוהגין בזה ריקות והוללות, ודברי המלבושי יום טוב כן הובאו בס' אליה רבה (סי' תרס"ט ס"ק א'), ובס' אליה זוטא (שם), ובבאר היטב (סי' תרס"ט סק"ב).

ישמחת בחגר אתה וביתך
אינעם זמן שמחתינו פון

הגם שזב סדכות

פארגעסט נישט משמח צו זיין די אלפי תלמידי מוסדותינו הק' וואס קוקן ארויס אויף אייער שטיצע

האט אייך אליינס אינזינען... געדענקט די הייליגע צדקה פון

"צדקת רבי מאיר בעל הגס"

ערבי ימים טובים פאר:
ליכט צינדן

הושענא רבה:
ביים בעטן אויף א
גוט קוויטל

שמיני עצרת ביי:
זכור

לייגט אריין צדקה אין די הייליגע
יטב לב פושקע

מדברי רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
הושענא רבה תשנ"ח
"אנדערהאלבן מיליאן קינדער אין ארץ ישראל ווערן
נתחנך צו כפידה ר"ל"
"זה לעומת זה" שטיצט די ברכים אשר לא כרעו
לבעל, מוסדותינו הק' "

פאר א פושקע אדער אויסצולייגן א פולע פושקע רופט:
845-782-3091 · 718-387-1213

המנהגים השונים בזמן נטילת לולב לפני התפילה, או לפני הלל

ולקחתם לכם

**וְלָקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנַף עֵץ עָבֹת וְעֵרְבֵי נָחַל
וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
(ויקרא כג, ט)**

מאז תקופת הקדמונים מוצאים אנו מנהגים שונים בזמן נטילת לולב האם לפני התפילה, או אחר תפילת שחרית לפני ההלל, נהרא נהרא ופשטיה ובכן ננסה להביא המקורות למנהגים אלו וטעמם כפי שעניכם תחזנה מישרים

אחרי התפילה קודם הלל

וכן פסק המחבר בשו"ע (שם ס"א) שחרית אחר חזרת התפילה נוטלין הלולב ומברכין על נטילת לולב ושהחיינו וגומרים ההלל.

אופן הולכת הלולב לביהכ"נ:

ולפי דעה זו מצינו בתשובת הגאונים (שערי תשובה ס"ע ע) וז"ל, וששאלתם בענין הולכת לולב לבית הכנסת, צריך אדם להפך אותו לולב בשמאל ואתרוג בימין, שאם אנו מוליכין אותו כדרכו אנו מחוייבים לברך עליו מיד, הלכך אנו מהפכין אותו עד שעת ההלל, ומברכין עליו עם הציבור על נטילת לולב עכ"ל.

עוד אופנים אחרים איך להוליך הלולב לביהכ"נ שלא יצא בזה ידי חובת המצוה, מובא בשם כמה גאונים קדמונים בעיטור, (עשרת הדברות הל' לולב, הו"ד בשבילי הלקט ס"י שס"ו ובתניא רבתי הל' לולב) אמרו רבוותא קמאי כגון רב שר שלום ורב עמרם ורב סעדיה ורב ניסים ז"ל דחיישינן לדר' אמי דאמר כיון דאגבה נפיק ביה (סוכה מב.) וכי מייתי לולב לבי כנישתא, אי אית ליה ינוקא מייתי ליה, ואי לא מהפך ביה אי נמי נקט שלא בדרך גדולתו.

כדברים הללו ביאר בספר האורה (ח"א אות צ"ז הל' לולב) וז"ל, והואיל וקיי"ל שצריך לברך על נטילת לולב קודם נטילתו צריך אינש לדקדוקי ביה האין יעשה בברכתו, ויש מי שנהג שנוטל לולב בביתו

מקור המנהג:

בתקופת הקדמונים היה המנהג פשוט ברוב המקומות לברך על הלולב ומינו בכל יום בבית הכנסת מיד אחר חזרת הש"ץ של תפילת שחרית קודם קריאת ההלל, ומיד אחרי נטילת לולב בברכה היו קורין את ההלל ומנענין כתיקון חז"ל.

וכן כתב בסידור רב עמרם גאון (סדר חג הסוכות) וכ"ה במחזור וויטרי (ח"ב ס"י שע"ו) בשחרית הולכין לבית הכנסת ומתפללין כתפילת ערבית, ולשיגיע שליח ציבור להמברך עמו ישראל בשלום, נוטל לולב בימין ואתרוג בשמאל, ועומד ומברך, וכן כתב רבי האי גאון (הו"ד בעיטור ובא"ח) וקבלו ונהגו לברך פעם אחת אפי' ביו"ט ראשון בשעת ההלל, ואותה מתכונין לשם מצוה.

וכן מוכח מלשון הטור שכתב (סי' תרמ"ב) שחרית משכימין לבית הכנסת ומסדרין הברכות וקורין הזמירות כמו בשבת ומתפללין כמו בערבית ומחזיר ש"ץ התפילה, ואחר חזרת התפילה נוטלין הלולב ומברכין עליו על נטילת לולב ושהחיינו, וגומרין ההלל, וכן תלמידו האבודרהם סידר הדברים על דרך זה בספרו (סדר תפילת סוכות) שחרית נכנסין לביהכ"נ ומתפללין כמו בערבית וחזור ש"ץ התפילה, ואח"כ נוטלין הלולב ומברכין עליו על נטילת לולב, ובעי"ז כתב בצרור החיים, ואחר נטילת לולב גומרין את ההלל.

טעמי המנהג:

ולכאורה נראה דטעמו הוא שבאמת עיקר מצות נטילת לולב ונענועיו, ציווי חכמינו ז"ל לקיימו בשעת ההלל דייקא, וכמש"כ במשנ"ב טעמו (סק"ד) כדי לנענע בשעת הודו והושיעה נא, ומקורו במתני' בסוכה (ל"ז) והיכן היו מנענעין בהודו לה' וכו' וכ"נ מדברי התוס' (שם ד"ה בהדו) שכתב ובשעת ברכה לא מצינו אם חייב לנענע בתחילת נטילה אלא מדאמרין בפירקין וכו', יע"ש ראייתו לנענע בנטילה, אמנם מוכח מדבריהם שעיקר הנענוע הוא בשעת ההלל, היינו דמצות לולב מחייב נענוע, ועיקר הנענוע הוא בשעת ההלל, וכו"ז דלא כשיטת הראביה שהובא ברא"ש, והריטב"א בחי' לסוכה שם, שסברי להיפך דעיקר מצות נענועים הוא בשעת ברכה, ואו מנענעין לכל הרוחות, ואילו בהלל בנענוע בעלמא סגי עיי"ש) וכן משמע מלשון המחבר (סי' תרנ"ב ס"א) ועיקר מצותו בשעת ההלל, ומפ' הערוך השולחן (סי' תרמ"ד ס"ב) אחרי התפילה של שחרית אומרים ההלל, וכיון שבהלל מנענעים בד' מינים, ולכן בהכרח לברך עליהם קודם הלל ומברכין על נטילת לולב, (וראה להלן עוד דברי עה"ש על כוונת המחבר)

להסמיך שהחיינו להלל:

בשו"ת ברכת כהן מביא סברא נוספת וז"ל, טעם להנהיגין ליטול הלולב אחר התפילה קודם הלל, אף די"ל כפשוטו למען לקרב כל הנענועים ביחד, אבל נ"ל דזה נצמח מיו"ט ראשון, דהרי הראשונים ז"ל דחקו במאי דאין אומרים זמן על הלל ביו"ט, ומשום הכי נהגים הם ליטול הלולב סמוך להלל כדי לכון בברכת זמן שאומרים בשעת נטילת לולב גם על אמירת הלל, דכל מה דאפשר לתקן מהיות טוב מתקנין, והא דנהגו כן גם בשאר הימים שאין אומרים זמן על הנטילה, י"ל אגב יו"ט ראשון נהגו כן גם בשאר הימים עב"ל.

ברוב עם הדרת מלך:

ויש שכתבו טעם למנהג זה ליטול הלולב קודם הלל, לפי שכבוד המצוה הוא כשמקיימין אותה ברבים בביהכ"נ ולא בביתו, וברוב עם הדרת מלך, והרמ"ק בספרו אור יקר (שער ה' ס"ה' על תיקו"ז) הביא

שחרית ומברך עליו קודם נטילתו ויוצא, ואח"כ מוליכו הוא בידו לביהכ"נ, ועושה בו כאנשי ירושלים (סוכה מ"א): וגומר בו את ההלל, ומקיים בו הנענועים, ויש מי שאינו מברך בו, אלא שמשגרו לביהכ"נ ביד בנו או ביד שלוחו, ועת שליח ציבור, מברך על נטילת לולב כשרוצה לחזור את ההלל מברך עמו בעת נטילתו, ואם אין לו שליח להוליך לו את הלולב אלא הוא בעצמו, יהפוך הלולב מימין לשמאל, וגם האתרוג מלמעלה למטה שלא כדרך גדולתו, עד שעת נטילתו עב"ד.

נטילת לולב לחיבוב מצוה:

יש שכתבו שמה שנוטלים הלולב בבית היא לחיבוב מצוה בעלמא שאין מברכין עליו, וכן כתב העיטור (שם) לרבינו האי נשאל על זה, ונראין מדברין כי עיקר הברכה בשעת הגבהה, וקבלו ונהגו לברך פעם אחת אפי' ביו"ט ראשון בשעת ההלל, ואותה מתכונין לשום מצוה, וקודם לכן לחיבוב מצוה, והא דאמרין מדאגבהיה נפק ביה במתכוין לצאת או כשאוציאו לצאת, אבל גמר בליבו לחבבו ולנטלו לא יצא.

וכן כתב גם באורחות חיים (הל' לולב אות כ"א) והרא"ג ז"ל כתב בשם רב האי ז"ל העם נהגו לברך בשעת הלל ולאותה מכוונים לנטילת מצוה, אבל קודם לכן לתפיסה בעלמא כדי לחבב המצוה הן ולא לנטילת מצוה.

ראיה מדברי הגמרא:

ובספר המנהיג (אות ל"ד) ג"כ תופס דעה זו ומביא ראיה מדברי הגמ' וז"ל, ומדתינא (ברכות ל.) היה משכים לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע וכו' וכשיגיע זמן קר"ש קורא ומתפלל, הא למדת דאם אין לו דרך מברך לאחר התפילה (לפני הלל) אם כן צריך שיביאנו התינוק לביהכ"נ ויתפוש הלולב בלא אתרוג, או יתפוש להו ע"י בלי, או דאפיק להו לולב בשמאל ואתרוג בימין, וכשיגיע זמנו אחר התפילה לפני ההלל מברך עליו ונטלו ומתקנו כדרכו, וכן כתב רבינו ניסים ז"ל, עכ"ל, ומוזכר ראיה זו גם במאה שערים (הל' לולב) וכי תימא תיפוק ביה ולברך קמי צלויי, הא תניא השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע, אבל לית דרך ומברך וכו'.

שלימות נוסף על שלימות:

בספר טור ברקת (ותלמיד מובהק למהר"ו סי' תרנ"א סק"א) כתב וז"ל, ענין נטילת לולב שהוא אחר חזרת התפילה, מפני כי התפילה הוא ענין שלימות בנפש האדם, כאשר מתבאר בענין התפילה שלכן מתפלל אדם בכל יום לפי כי בלילה נמצא בו העדר אשר יצאה נשמתו ממנו, ולכן באה התפילה להשלים את נפשו בכל חלקיה ב"ח ברכות, ובשבתות וימים טובים אין צורך כל כך כי הקדושה עצמה משלים חלק נפשו, ולכן אחר התפילה נוטלין הלולב הוא ענין שלימות נוסף, כי האדם עץ השדה, ואחז"ל מה תמר אין לו אלא לב אחד כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים, וכן מלת לולב מורה נוטריקון לו – לב ר"ל יש לו לאדם לב אחד לאביו שבשמים, ומברך על נטילת לולב כדי להיות המצוה שלימה במעשה דיבור מחשבה, כדי שיקנה לעצמו שלימות בעצם אדם בנפש [מעשה] רוח [דיבור] ונשמה [מחשבה] ולכן מברך תחילה על הלולב ונוסח הברכה מורה על קניית השלימות, על נטילת לולב, כלומר טוב לברך לה' על שנטל לו עתה לב טהור לעבוד את ה' (עיי"ש עור ע"פ סוד על ענין הנטילה אחר שחרית)

מנהג קהילות ישראל:

ובמרוצת הדורות נתקבל המנהג הפשוט בתפילות ישראל בקהילות ישראל העתיקות במקומות אשכנז כמנהג הקדמונים, ליטול הלולב בבית הכנסת אחר חזרת הש"ץ קודם קריאת ההלל, כפי שנרשם בספר נוהג כצאן יוסף (הל' סוכה וד' מינים אות ט) מנהגי ק"ק פראנקפורט, וכן הוא בפנקס המנהגים של ר"י שמש מק"ק וורמיישא (אות קע"א) שבסיום התפילה נוטלין הלולב והחזון מברך עליו בקול רם על נטילת לולב, ואחריו מברכין כל הקהל בק"ר, ומנענעין החזון והקהל ל"ו כוחות, ובגמר הנענועים ממשיכין לקרות את ההלל, וכ"ה בס' ליקוטי הלוי מנהג ק"ק וירצבורג (עמ' 38) וביתר ספרי מנהגים.

דעת האר"י ל':

כותב מהר"ח בשעת הכוונות (דרושי חג הסוכות בהקדמה) והנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שתתפלל תטול הלולב בתוך הסוכה ותברך

ראיה לזה מהגמ', ששנינו במשנה (סוכה מא.) יו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן (מע"ש) לבית הכנסת למחרת משכימין ובאין כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו, ובגמ' (מג.) אוקמוה בזמן שאין בית המקדש קיים, אז נוטלין לולב בביהכ"נ יע"ש, הרי להדיא שלא היו נוטלין הלולב בביתם תחלה, אלא היו מוליכין אותו לבית הכנסת ונוטלו שם, ועל זה כתב בספר עץ השדה (סי' תרמ"ד אות ב) וז"ל על דברי המחבר (שם) שחרית אחרי חזרת התפילה נוטלין הלולב, מקורו ממשנה במכילתין (מא:) כל העם מוליכין לבית הכנסת להר הבית מערב שבת, ואמאי לא נטלו תחילה בביתם, דודאי כבוד המצוה יותר כשעושין אותה רבים יחד.

אחר ברכת כהנים:

ובס' מעשה רוקח (סי' קנ"ה) מביא בשם מעשה הגאונים ושאלתם מאי טעמא תקנו ברכת לולב אחרי עושה השלום, תשובה, כך אמרו רבותינו הגאונים ז"ל שבעושה השלום ברכת כהנים, מה ברכת כהנים מתרצה בין ישראל לאביהם שבשמים, אף ד' מינים שבלולב מתרצה בין ישראל לאביהם שבשמים.

כיון שמתפללין ותיקין:

ובסדר היום (סדר תפלות סוכות) כתב וז"ל, ונהגו הציבור ליטול לולב אחר חזרת שליח ציבור תפילת שחרית קודם שיברכו לגמור את ההלל, וטעם למנהג משום שעונת קריאת שמע הוא קודם הנץ החמה כדי שיגמור אותה וברכת אמת ויציב, ובשעה שיתחיל להתפלל הנץ החמה לקיים ייראוך עם שמש (תהלים עב. ה.) וזמן נטילת לולב היא מהנץ החמה ואילך, שכל דבר שכתוב בו ביום אינו אלא מהנץ החמה ואילך, אלא שאם עשאו משעלה עמוד השחר כשר, ואם כן ראוי הוא להתפלל לסמוך גאולה לתפלה עם הנץ החמה, ואחר כך יטול לולב שהרי הגיע זמנו, וכן ראוי למדקדק לעשות עכ"ל, אבל מסיק בסוף דבריו וז"ל, אלא שביום ראשון שהציבור מתעכבים בזמירות וכבר הנץ החמה יכול ליטול הלולב שלו, או של אחרים אם הוא יפה והדור משלו, כדי לברך שהחינו מן הקודמין אחר שהגיע זמנו, ואין צריך בזה להמתין לציבור אחר שיש זריזות בדבר, עכ"ל.

הלל, ונמצא מקיימים שניהם בברכה ובזמנה ובתוך הסוכה.

נטילת לולב בביהכ"נ:

ובסדר היום כתב להמליץ בעד אלו הנוהגים כמנהג הקדמונים ליטול הלולב בביהכ"נ בשעה הראויה אחר התפילה לפני ההלל, וז"ל, ויש נוהגין ליטול לולב ביום ראשון בסוכה כדי ליחד שם שמים בשלימות, אבל מי שלא יעשה כדרך הזה לא הפסיד, כיון שנטול אותו בביהכ"נ ברוב עם הדרת מלך, וגומר ההלל עם הציבור במקום קדושתו, לא גרע בה מן הסוכה, אלא אדרבה תוספת מעלה וקדושה יתירה ימצא בו, ולעולם אל יפרוש עצמו מן הציבור.

ליטול בסוכה אחר יציאתו מביהכ"נ:

דברי הסדר היום הביאם השל"ה הק' בספרו (מס' סוכה פר' נר מצוה) ואח"כ כותב וז"ל, ואני אומר ירא שמים יוצא ידי שניהם, מאחר שנטילת לולב זמנו כל היום, על כן לא יסיח דעתו ממנו בצאתו מביהכ"נ, וילך מחזיל אל חיל, דהיינו מביהכ"נ לסוכה, ויגענע שם לשש קצוות, וכן אני נוהג בכל ימי סוכות, עכ"ל, ובסיום דבריו כותב, אחר כותבי זה מצאתי בכתבי הקודש של תלמידי האר"י ז"ל ענין נטילת לולב (ומעתיק דברי מהרצ"ו הנ"ל) והבוחר יבחר עכ"ל.

בסוכה אחר שחרית:

והנה הרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע בספרו פרי קודש היוללים (על פרע"ח פ"ג שער הלולב) מעיר על דברי פרע"ח ויותר טוב לברך בסוכה קודם התפילה, וז"ל זה צריך עיון רב אחר אשר וכו' לא בבחי' שאחר התפילה תהיה קודם התפילה, יהיה באיזה בחינה שתהיה, וכי מפני הרואים שלא ילעגו או שלא יהיה כיוהרא לא נעשה המצוה כתיקונה, הגע בעצמך מה יעשה בעלי נפש עם ב' זוגות תפילין, וגם כוונת התפילה אשר צריך לכוון כפי כוונת רבינו בודאי צריך להאריך בתפילתו כל היום, ולא צוה רבינו שיתפלל בבית, ויש בזה להאריך הרבה, אבל לא אאמין אם יצאו דברים אלו מפי רבינו, אבל איזה תלמיד ותיק מדקדק במצוה זה מדעתיה דנפשיה שלא בדקדוק עומק המצוה.

עליו, ואח"כ הד' נענועים של הלל יהיו בביהכ"נ, ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפילת שחרית קודם הלל.

וכן נרשם בספר דברי שלום מנהגי בית אל (אות פת, טז) מתפללים כל ז' ימי חג הסוכות שמונה עשרה בתוך הסוכה, ושם קובעים הלימודים לילה ויום עושים ה' פעמים הנענועים בתוך התפילה בסוכה, א' סמוך אחר ברכת הלולב, וארבעה פעמים בהלל.

מפני הרואים:

ובפרי עץ חיים כתב מהרצ"ו (שער הלולב פ"ג) טוב לברך תחילה קודם התפילה בהיותך בביתך בסוכה עצמה, ואח"כ שאר הנענועים והקפה יהיה בביהכ"נ, ויותר טוב לברך אחר העמידה קודם הלל בהיותך בסוכה, אך מפני הרואים תעשה כנ"ל, ודהיינו לברך בסוכה קודם התפילה.

וועל חששא דמפני הרואים כתב ביפה ללב (ח"ב סי' תרנ"ב אות א) וז"ל, חזה אפילו אם יש לו מדרש בביתו שמתפלל בו שהוא סמוך לסוכתו, כ"ש אם הוא מתפלל בביהכ"נ שהוא רחוק מן הסוכה, כי בדוקא אזיל לסוכתיה, מאבד גם כן קריאת ההלל בציבור, דאי מפני הרואים לבד כתב הרדב"ז בתשובת הישינות (סי' רצ"ד) כי בזמן הזה אין בני אדם מדקדקין כל כך במעשה אחרים אם לא יהיה חכם גדול ובעל מעשים יעש"ב, וגם דאיתא במה לתלות כי יצא לילך לעשות צרכיו דזהו הוה ורגיל ברכי בני אדם.

וכן כתב במשנת חסידים מגורי האריז"ל (ימי מצוה, וסוכה פ"ה אות א) והדין נותן שמיד אחר העמידה קודם ההלל יברך על הלולב בתוך הסוכה, אלא מפני הרואים יעשה כן, שבבקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך על נטילת לולב.

בסוכה הסמוך לביהכ"נ:

ובכף החיים (סי' תרמ"ד סק"א) אחר שמעתיק דברי מהרצ"ו בשער הכוונת כותב וז"ל, ומבואר כוונתו דיותר טוב לברך בסוכה אפילו קודם תפילה, מלברך אחר החזרה בלא סוכה, ועל כן יש נוהגין לעשות סוכה סמוך לביהכ"נ, כדי שתיכף אחר חזרת תפילת שחרית נכנסין שם לברך על הלולב ולעשות נענועי

בקרבת קדושים:

וכתב הרה"ק ר' יהודה לייב מזלאקיקוב זצ"ל בספרו ליקוטי מהרי"ל (פר' יתרו ד"ה וכל העם) אחר שהאריך בלקח מוסרו הטוב לענת בוא האדם במחיצת הצדיק להביט לעיקר פנימיות עבודתו בקודש, וממשיך לספר וז"ל, כאשר אירע לי בעצמי פעם אחת חגגתי את חג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב יצחק זצ"ל והלך קודם הלל לסוכה לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים, וגם אני הלכתי וכו'.

וכן כתוב בספר דרכי חיים (הנהגות אות ק"ז) מנהגי הרה"ק הדברי חיים מצאנז' זצ"ל, בכל יום בחג הסוכות קודם הלל הלך רבינו הק' לסוכה לברך על האתרוג, וכשבא רביה"ק לביהמ"ד היה מברך בקול רם ברכת ההלל ורץ להעמוד בהתלהבות עצום, ע"כ, וכן נהג אחריו בנו הרה"ק משינאווא זי"ע שבירך על הד' מינים לפני אמירת הלל, גם ביום הראשון של סוכות, ולא מיד בבוקר, (י"ג אורות ח"א מנהגי קודש) וכן מובא במנהגי קרלין ועוד.

וסיים דברי קדשו במעשה רב חל"ק, וכן ראיתי לרבתי הקדושים אשר אחרי העמידה בביהמ"ד הלכו עם החברייא לבתיהם ושם נטלו הלולב, והלכו אח"כ עם החברים לביהמ"ד ושם גמרו הלל עם הנענועים, וכן ת"ל נהגנו ונתפשט המנהג בין כל החברים, עכ"ל. וכן חוזר ושונה במכתבו לאנשי שלומו בק"ק בראד (נד' בעשר קדושות מערכת ח' בכתב י') וזל"ק בתו"ד, והנה הגם שנאמר בסידורים לברך בסוכה קודם התפילה מפני הרואים ומחזי כיוהרא ח"ו, הני מילי אם אחד בעיר עושה כן, אבל ת"ל באהבת חברים הרואים כל אחד את חבירו בעין יפה בטלה טענה זו, ויש לברך ולצאת אל הסוכה באגודה אחת כמה מהחברים קודם ההלל, וזה עיקר המצוה, כי הד' מינים רומזים לד' אותיות הוי"ה בה כמבואר בספרים והל"ל סודו אדניי כדאיתא בסידור, ונעשה יחוד בסוכה בסוד ישגבך ה' אלקי יעקב, אמן והלל לה', ואז ישלח עורך מקודש ולא יבוא לכם יוהרא וגדלות ח"ו, אבל ישפיעו לכם מרחובות הנהר נחלי אמונה לפתוח לכם נו"ן שערי בינה, ודי לזה בפרפרת לאהבת חברים, עכ"ל.

בבוקר לפני התפילה**סמוכין מדברי הגמ':**

ובחסדי דוד (על התוספתא פ"ב דסוכה או י"ב) מביא ראייה לזה מהגמ', והוא מהא דאיתא בתוספתא (שם) וכע"ז בשנויים קלים מובא הברייתא בגמ' סוכה (מ"א): תניא ר' אלעזר בר' צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולב בידו, הולך לביהמ"ד לולבו בידו, קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו מכאן ראייה בין מהגמ' ובין מהתוספתא שהיה מנהגם לברך עליו בסוכה קודם התפילה וכמ"ש מרנא האריז"ל, ולא היו ממתניין לברך בשעת ההלל, דאם לא כן מדאגבהיה נפיק ביה, וכי יתכן דאחר שעה או יותר שהיו נוטלין אותו שהיו מברכין עליו, ואי היו נוטלים אותו עד אותו שעה שלא כדרך גדולתו או על ידי הפסק וכיוצא, הוה ליה לתנא לאשמעינן זה, ולא למיתני לולבו בידו סתם, דאדרבה משמע כדרך מצותו.

ובאמת המעיין בדברי הגאונים (המובא בס' המנהגות אות ל"ג) יראה מפורש שכתבו, ולענין נענוע אם נוטל שלא בשעת התפילה מברך עליו ומנענעו ומחזירו

מקורו:

הנה אף שבימים הקדמונים היה נפוץ המנהג ברוב המקומות ליטול הלולב בביהמ"ד אחרי תפילת שחרית קודם הלל, מ"מ נראה דגם בתקופת הגאונים כבר היה קיים גם המנהג ליטול הלולב קודם שחרית, וכן מצינו בדברי רב צמח גאון המובא בספר המנהג (אות ל"ד) ואמר רב צמח, לולב משעת נטילתו מברך בו, וזה שמוציאו לביהמ"ד כדי לגמור בו כל מצותיו כמנהג אנשי ירושלים, ואם אין מוציאו אין עליו כלום ויצא ידי חובתו בהגבתו.

וכן בתשובת הגאונים (שע"ת ס" ש"ט) מביאו בשם רב נטרונאי גאון ד"ל, ולענין נענוע אם נוטל שלא בשעת תפילה מברך עליו ומנענעו, ומחזירו למקומו וכו' ע"כ.

וכן מובא במושב זקנים לבעלי התוספות (ויקרא כג, ז) ופסק, צריך לברך על לולב קודם שיתפלל, כדאמר במס' סוכה (מ"א): וקורין ק"ש בתורה ולולבין בידן ויתפלל, ומידו תנן במס' סוכה (לח.) כל היום כשר ללולב עכ"ל.

ומפני זה יש מברכין בבתיהן בשעת נטילתן ומוליקין לולביהן בידיהם.

זריזין מקדימין למצוות:

ויש עוד טעם ע"ד הפשוט, לאור דברי הטור שכתב (סי' תרמ"ד) שחרית משכימין לביהכ"נ ומסדרין הברכות וכו', וביאר הב"ח כוונתו דאע"ג דביו"ט מאחרין כדאמר במגילה (כג.), מ"מ בסוכות משכימין משום זריזין מקדימין למצות נטילת לולב עיי"ש, לפי זה מפרש בבכורי יעקב (סי' תרמ"ד סק"א) וז"ל ולכן מה שנוהגין אנשי מעשה ליטול לולב בשחרית, קודם הליכה לביהכ"נ בסוכה מנהג כשר הוא, לא בלבד מהטעם דע"פ הקבלה ליטול לולב בסוכה, אלא גם כן מטעם זריזין מקדימין למצות לולב, לכן לענ"ד יותר טוב לנהוג כהאריז"ל, ויל"ד דהלא גם עפ"י האריז"ל עיקר מקומו ושעתו הוא אחר תפילת העמידה, אלא רק בגלל הההידור ליטול בסוכה יש להקדים וליטול קודם התפילה, הרי שלא חששו המקובלים לטעם דזריזין, דעיקר מצותו הוא אחר התפילה קודם הלל] אכן בתנאי שיהיה אחר הנץ החמה (כמ"ש סי' תרנ"ב ס"ד) ומברך ברכת התורה קודם נטילה, עכ"ד.

ואולם החיד"א השיג ע"ז דהלא הטור מסיים ואחר חזרת התפילה נוטלין הלולב ומברכין, ומוכח דגם למנהגים שלא לברך עד אחר חזרת הש"ץ ישכימו עיי"ש, ולפ"ז נדחה גם מ"ש הבכור"י דמטעם זריזין יש להקדים קודם התפילה, כיון דעיקר שעת מצותו הוא בשעת הלל ל"ש זריזין.

אמנם בעיקר דברי הטור שכתב ועיקר מצותיו בשעת ההלל כבר העיר הערוך השולחן (שם סק"א) והוא תימא דמקודם אמרו דזריזין מקדימין ומברכין מיד בהנץ, והרי הלל הוא הרבה אחר הנץ, ועוד דלא שמענו אף מיותר מהדרים שימתינו מלברך עד ההלל, אלא דכוונתם כן הוא דאם יש לו אתרוג והלולב רק לשעה אחת ואם יברך בבוקר לא יהיה לו בעת ההלל, מוטב להמתין על ההלל ולברך אז כדי לנענע בהודו ואנא כתקנת חכמים, אבל מי שיהיה לו גם להלל פשיטא שיותר הידור לברך בסוכה בבוקר ולנענע, ואח"כ יטלנו לביהכ"נ לזמן ההלל, וכן נהגו גדולי עולם וכל ישראל, ע"כ, ולפ"י צ"ל דמ"ש הטור בסי' תרמ"ד דאחר חזרת הש"ץ נוטלין, איירי כשמתפלל

למקומו, ואם ירצה לעשות כאנשי ירושלים עושה ויישר כוחו, ע"כ, הרי שבנוטל לפני התפילה קאמר שנמנענע ומחזירו למקומו.

וכן כותב החתם סופר בחידושו (סוכה שם) יוצא מביתו לולבו בידו וכו' משמע כך היה דרכם לברך ולצאת ידי חובה בביתו, ואחר כך לילך עם לולבו לביהכ"נ ולביהמ"ד ע"כ.

ובשו"ת הרב"ז (ח"א סי' נ"ט) מוסיף גופך לראיה זו, ממ"ש בגמ' שם, א"ל מר בר אממר לרב אשי אבא צלויי קא מצלי ביה [פירש"י כשהיה מתפלל היה לולבו בידו מרוב חיבתו עליו היה מתפלל בו] מתיבי לא יאחו אדם תפילין בידו וספר תורה בחיקו ויתפלל וכו' התם לאו מצוה ניהו וטריד בהו, הכא מצוה ניהו ולא טריד בהו, ע"ש בפירש"י, ובחי' הריטב"א פי' ויש לפרש דטרדה דלולב כיון דמצות שעתא הוא, היא חביבה אע"פ שמפנה לבו עליה קצת אינו מפנה לבו לבטלה, ואין זה מעכב בתפילה כדי למנוע ממנו חיבוב המצוה, כי אפשר שחביב מצוה זו יתננה ויזכירנו לכיון לבו בתפילתו יותר ע"כ, הרי מוכח מסוגיית הגמ' שהיה מברך על הלולב קודם התפילה ואח"כ עדיין אחזו בשעת צלויי, וכפי' הריטב"א כיון דמצות שעתא היא היינו שקיים אז המצוה קודם התפילה.

טעמו:

מנהג זה בטעמו מצינו בספר האורה (ח"א אות צ"ז הל' לולב) וז"ל והואיל וקיי"ל שצריך לברך על נטילת לולב קודם נטילתו, צריך אינש לזקדוקי ביה האיק יעשה בברכתו, ויש מי שנהגו שנוטל לולב בביתו שחרית ומברך עליו קודם נטילתו ויוצא, ואחר כן מוליקו הוא בידו לבית הכנסת ועושה בו כאנשי ירושלים (סוכה מא) ואמר בו את ההלל ומקיים בו את הנענועים, ע"כ.

וכן מצינו בדרשות ר' יהושע אבן שועיב תלמיד הרשב"א בדרשותיו (ליום א' דסוכות) וז"ל, ובענין הברכה נחלקו הראשונים וז"ל, כי קודם הצריכו לברך קודם הנטילה משום שאמרינן כל המצות כלן מברך עליהן עובר לעשייתן ומדאגביה נפיק ביה, והיו מצריכין למי שרוצה לברך לביהכ"נ שלא יקחנה עד שיהא שעת נטילה ויברך, ואם רוצה להוליקו שיחליף סדר נטילתן לולב, או הפכה, ובשעת נטילה יקחם בסדר,

לוי לא היה ישן בליל ראשון של סוכות, כי היה יושב ומצפה בכליון עינים שיאיר אור השחר לקיים מצות נטילת ארבע מינים, (לש"ק של סה"ק ישמח ישראל פר' קדושים אות א', וע"ע חמדה גנוזה, עשר אורות מערכת ג' אות כ') וכן כותב באילה שליחה (פר' תבוא) כותב בזה"ל, שמעתי אומרים בשם הרה"ק מוה"ר ר' צבי הירש זללה"ה מזידיטשוב על פסוק בבקר תאמר מי יתן ערב, זה ערב פסח, שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שימודים, ובערב מי יתן בוקר, זה ליל סוכות, כידוע מהרב מבארדיטשוב שהיה נעור ככל ליל א' של סוכות מחמת געגועונים להגיע עת מצות נטילת לולב עכ"ל.

וכן כתב בעמח"ס פרי יהודה על רבו האבני נזר שבליל יו"ט ראשון הרצה לפנייהם הה"ק האבנ"ז שיעעור, ובמשך כל הלילה הצטער מאד האט ער נישט אויסגעהאלטן שעדיין אינו יכול לברך על הלולב והאתרוג, ומפעם לפעם רץ לחוץ לראות אם כבר הניץ החמה, וכשהגיע סוף כל זמן זמן הניץ החמה, בירך תיכף ומיד בהתלהבות על הלולב והאתרוג, (שיח זקנים ח"ד עמ' רנ"ג)

וכן מסופר על החתם סופר שבלייל ראשון לא הניח עצמו במטה, רק הסתובב בתוך הסוכה ופניו בוערות כלפידיים מגודל ההשתוקקות לקיים מצות ד' מינים, ותיכף כשהאיר היום קיים החת"ס את הנטילה בשמחה גדולה שאין לשער (אורחות הסופר פ"ד) וכן היה מנהגם של הרה"ק הבני יששכר וצאצאיו אחריו.

אי מותר להעביר ברשות הרבים:

ובשאלת אריה (סימן ק"ח) העלה דאסור להוציא הלולב לצורך נענועי הלולב מאחר דכבר יצא ידי חובתו מה"ת עיי"ש, והו"ד בשערי תשובה (ס"ס תקפ"ח בליל חולב, וכתב באלף המגן (סית"ר ס בקונטרס אחרון) דלפי"ז לדידן שנוהגין לברך ביו"ט בסוכה תיכף בבוקר כמש"כ המקובלים (כ"ל) וא"כ יהיה אסור לילך עם הלולב לביהכ"נ לצורך נענועי ההלל והקפות כיון שכבר יצא ידי חובתו מה"ת, ולצורך קיום מצוה דרבנן נקרא הוצאה שלא לצורך כמש"כ בשו"א שם, אכן הגה"ק הרמ"י הלוי מאסטררוועז אמר לי שבוה"ז שאין לנו רה"ר יש להקל בדבר זה, והאריך בראיות נכונות דדוקא ברה"ר גמור כוונת השג"א לאסור ולא ברה"ר שלנו שיש להם דין כרמלית עכ"ל, (וכן האריך בזה בקצה

עם הניץ, ואז אין ליטלו קודם התפילה, וכמ"ש בסדר היום הו"ד לעיל).

וכן כתב במשנ"ב (סי' תרנ"א סקמ"ג) שמביא בשם האר"י שיברך תחילה בסוכה על הלולב ומוסיף בשעה"צ (אות מ"ג) אפשר שטעמו כדי שלא להשהות המצוה, שמיד שקם מן שנתו תיכף יקיים מצות נטילת לולב.

נטילת לולב בתוך הסוכה:

טעם אחר למנהג זה כבר כתבנו לעיל לאור דברי האריז"ל לעשות הנענועים בתוך הסוכה דוקא, וכן כותב במשנת חסידים (ימי מצוה וסוכה פ"ה אות א') והדין נותן שמיד אחר העמידה קודם הלל יברך על הלולב בתוך הסוכה, אלא מפני הרואים יעשה כן, שבבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך על נטילת לולב.

הלכה כמותם:

וכן פסק המגן אברהם (סי' תרנ"א סק"ז) יברך תחילה בסוכה על הלולב, ואח"כ יעשה שאר הנענועים בביהכ"נ, וכן בסי' תרנ"ב (סק"ג) כופל המג"א דבריו וז"ל, ושל"ה כתב שינענע בסוכה קודם הליכתו לביהכ"נ, ע"כ (אף שהשל"ה בעצמו לא נהג כן).

וכן פסק בסידור הרב וז"ל, מן הדין יש לברך על הלולב אחר התפילה קודם ההלל אלא לפי שמצות נטילתו בסוכה הוא מצוה מן המובחר, ואי אפשר לצאת מביהכ"נ מפני הרואים לפיכך בבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך ע"כ.

ובמשך הזמן אכן נתפשט מנהג זה בדורות האחרונים בתפוצות ישראל.

וכן נהגו רוב גדולי ישראל בכל הדורות, וכן מביא הגריעב"ץ בסידורו (שער ח) וז"ל, וכן היה מנהגו של אבי מורי הגאון (החכם צבי) ז"ל משכים בבוקר והולך לסוכה ונטל שם הלולב בברכה, וכל ימי החג ככה.

אמר שומר אתא בוקר:

וכאן ראוי לציין מה שמקובל על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהיה מאחד בדרכי עבודתו הנשגבה בלהבת שלהבת אש קודש, ונדוע שהקדושת

דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, כמו ששנינו בזבחים (פט). כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, התמידין קודמין למוספין וכו' שנאמר (במדבר כח, כג) מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד, תעשו את אלה, ובכן נתעורר הקושיא על מנהגינו להקדים נטילת לולב שאינה תדירה, לתפילת שחרית שהיא תדירה, ומתרץ שם (סי' ז בסו"ט דברי משה) וי"ל ע"ד הצחות לפמ"ש תוס' יומא לג. וד"ה מכשיר

עדיף) דלענין סידור שני גזרין ודישון מזבח הפנימי, לא שייך תדיר קודם, אלא דווקא היכא דתרווייהו עבודת מתנה, דומיא דתמידין ומוספין, אבל סידור גזרין הוי עבודת מתנה ודישון הפנימי הוי עבודת סילוק בכה"ג לא משגחינן בתדיר עיי"ש, א"כ י"ל כיוון דקיי"ל דתפילה כנגד תמידין תקנו כמ"ש

המטה סימן תקפ"ט סק"ה) אמנם במשנת יעקב בסי' זה האריך להוכיח דגם ברה"ר גמור מותר להוציא הלולב ולא רק קודם התפילה לצורך נענועי הלל והקפות, אלא גם לאחר התפילה מותר להחזירו כדי לחבב המצוה, דכך היה מנהגן של אנשי ירושלים כדאיתא בסו"פ לולב הגזול וכמו שאיתא ברמ"א ומימרא זו הוא מר' אליעזר בן צדיק שהוא סמוך לחרבן, וירושלים

עיה"ק בימים ההם היה ליה דין רשה"ר (כדאיתא בעירובין ד' ק"א) דלאחר שנפרצה בה פרצות היה לירושלים דין רה"ר, והפרצות נפרצו בזמן היוונים (כדאיתא בתוס' ר"ה ד' כ"ג ד"ה לא היו חיים).

והסידך צדיקים עושי רצונך:

ופירש בבני יששכר (מאמר י"א אות י"ד) בנועם דברי קדשו, וז"ל, בנוסח הברכה אחרונה של הלל יהללך וכו' והסידך צדיקים עושי רצונך אינו מובן, והנה צדיק הוא עושה המצוה כתיקונו על פי הדין וההלכה, והסיד נקרא המדקדק לעשות לפניו משורת הדין ומילי דחסידי, ויתכן לפרשו בהלל של חג הסוכות שצריכין לאומרו עם נטילת הד' מינין ולנענע ע"ב נענועים מגין הס"ד להמשיך החסדים כידוע (פרע"ה שכ"ט פ"ג) הנה העושים כן נקראים חסידים להיות שממשיכין החסדים, וכמו שאמרו (זוה"ק ח"ב ק"ד ע"ב) איזהו חסיד המתחסד עם קונו, אבל ישראל מגודל תשוקתם למצות אין ממתנינים במצוה הלזו עד זמן אמירת הלל, ובפרט שרוצים לקיים המצוה בתוך הסוכה, הנה מברכין על המצוה קודם התפילה בסוכה ומנענעים ח"י נענועים כדן, אם כן הם צדי"ק נענועים, אם כן נקראים בזה החסדים גם כן צדיקים על שממרהין לעשות רצונך.

נטילת לולב בטלית:

אף שנתפשט המנהג לזרו בבוקר בקום מצות נטילת לולב, מצינו מנהג כמה גדולים שאיחרו את זמן הנטילה סמוך לתפילה לפני לכתם לביהכ"נ וזוהו מצד

שרוצים לקיים מצות נטילת לולב והנענועים מעוטף בטלית, וכן הוא במנהג בעל אור שמח מאלעסק, מצות נטילת לולב עשה בסוכה מלובש בטלית, ואחר שעשה הנענועים עם הד' מינים שלו, עשה הנענועים עם הד' מינים של בניו ונכדיו שעמדו שם בשעת ברכתו (אור חדש סי' כ"א אות ג) וכן נהג הגאון מהר"ם א"ש כפי שמוסר בנו בספר זכרון יהודה, בשחר מיד בהנץ החמה התעטף בטלית ובירך על הארבעה מינים בסוכה. וכן נהג מרן רבינו הק"ד"ל (מחזור דברי יואל).

אי הוה תדיר קודם:

ובשורת מלחמת ארי נשאל על מנהג זה לברך קודם התפילה, דהלא קיי"ל כהך כללא דאורייתא

הרמב"ם (פ"א מהל' תפילה ה"ו) כמבואר בפרק תפילת השחר (ברכות כו) מפני מה תפילת השחר עד חצות שכן תמיד של שחר קרב וכו' (ועיי' בשו"ע א"ר ח סי' צ"ח ס"ד עיי"ש) וארבעה מינים שבלולב באין לעצור רוחות רעות וטללים רעים, ואפי' למ"ד כדי להמשיך מי שהשמים והארץ וארבע רוחות שלו, מכל מקום אלו ואלו דא"ח (עי' סוכה לו: ובתוס' שם ד"ה כדי לעצור) אם כן הוי תפילה כעין עבודת מתנה כתמידין ומוספין, וד' מינים כדי לסלק הרוחות והטללים מן העולם כוי כמו עבודת סילוק, ובכה"ג לא שייך תדיר קודם, וגם קריאת שמע שהוא קבלת מלכות שמים ודאי אינו דומה לעבודת סילוק כמו ד' מינים ולא משגחינן בתדיר, כן י"ל ע"ד הצחות (תשובה זה מועתק בקצרה בשורת גנוי יוסף סי' קל"ז).

נטילת לולב בעין תפילה ותפילין וקר"ש:

בספר עץ השדה (סי' תרמ"ד אות ב') מתרץ וז"ל, ונלע"ד דכאן איכא תרתי מצות נטילה וגם הוא כענין תפילה, לדברי רבא במכילתין שמוליק ומביא כדי לעצור רוחות רעים וטללים רעים, ועיין חי' ריטב"א במכילתין (כ"ט ל) בשם תוס' דלולב בא כדי לרצות כמו קרבן, אם כן הוי תפילה במקום קרבן, ועי' מכילתין (מא:) אבא צלי ביה, ומתפלל בלולבו בידו וכו' כיון שדבר מצוה הוא ליטלו לא חישינן שמא יתבטל מכוונתו, ובראש ספר חמדת שאול מביא בשם אביו לתרץ דהא איפכא מסתברא דבמצוה טריד (עי' שבת קל"ז) ותירץ כיון דהוא צורך תפילה הויכמו תפילין בעת קר"ש ותפילה דלא חישינן שיטרד, ואדרבה

מחזיקים הכונה, ובאמת כן מפורש בלבוש (סי' תרנ"א) שע"פ הקבלה רמוז בסוד הלולב ומיניו כמו תפילין, (ובאמרי שפר עמ"ס ברכות יז: כתב על מנהג רבו החתם סופר שנהג לאחזק הד' מינים בידו בכל שעת התפילה כמנהג אנשי ירושלים, ואף העיד על עצמו שחיבוב המצוה גורם לו כוונת התפילה כל כך שמתפלל בסיכות בכונה שלימה יותר מיום כיפור עיי"ש).

וגם הוא כמו קריאת שמע לדברי ר' יוחנן שם שמוליק ומביא למי שד' רוחות שמים וארץ שלו, וזה עיקר קר"ש הפסוק שמע ישראל בתיבת אחד להמליך הקב"ה כמ"ש בשו"ע (סי' ס"א ס"ו) ע"כ יפה מנהגם להקדים הלולב, ולפי"ז דווקא כשנענע לששה קצוות קודם התפילה, משא"כ נטילה לבד, תפילה קודם, ע"כ.

ולסיומא דמילתא נעתק דברי רבינו הגה"ק שליט"א ע"מ שנוהגין ע"פ האריז"ל (בג"ל) להכניס את הד' מינים בתוך הסוכה לקיים מצות הנענועין, ולכאורה יש להבין הלא הם ב' מצוות נפרדין והאחד אינו מעכב חבירו, וא"כ איזה שייכות יש זה לזה.

וי"ל עפי"מ שמספרים כי פעם אחד נסע הרה"ק הרבי ר' זושא זללה"ה אל רבו הקדוש המגיד ממעזריטש זללה"ה, ושהיה שם איזה זמן בחזירתו אל ביתו שאלוהו מה למדת אצל רבך בכל הזמן, ענה ואמר למדתי שיש בורא בעולם, שאלוהו האם ע"ז היית צריך לישב ולשהות שם זמנים טובא, נקרא את המשרתת ונשאלה את פיה ותראה שתאמר שיש בורא עולם, נענה ואמר אין הכינמי היא אומרת ואני יודע, ע"כ העובדא.

והנה כתב בזרע קודש (לסוכות) על הכתוב (ויקרא כג מג) למען ידעו דורותיכם וכו' כי ע"י מצות סוכה נמשך לאדם דעת לידע, איך לעבדו ית"ש כמ"ש (דברי הימים כח ט) דע את אביך ועבדהו, עכ"ל, וכוונת דבריו כי זהו סגולת הסוכה להשפיע אמונה בקרב לבנו, שלא רק אשר נאמר כי ה' הוא האלקים ומלא כל הארץ וכבודו, ולבנו בל עמנו כי אם משפה ולחוף, רק נדע אותו ית"ש באמת בידיעה גמורה, ועל זה נוהגין ליקח הד' מינים בסוכה ולנענע עמהם שם, שענין הנענועים בד' מינים הוא להמליך את הקב"ה על כל העולם, ובכדי שיוקבע זה בלבנו כיתד שלא תמוט, על כן מכנסין אותם אל הסוכה, שסגולת הסוכה להשפיע בנו דעת בבחינת דע את אלקי אביך ועבדהו, בידיעה אמיתית ולא באמירה בעלמא.

פניני התורה

פנינים וחיידושים בגמרא מס' יומא
הנלמד במסגרת חבורת "יסודי התורה"

נר"נ ע"י אחד המגי"ש

לישון יחידי בסוכה

שנמצא במקום שאין שם בתים אחרים, ואז אסור אפילו ביום, אבל בבית שהיא במקום שיש שם עוד בתים מותר לישון יחידי בבית.

לישון יחידי בסוכה

בפוסקים דנו האם מותר לישון יחידי בסוכה שהוא מצוה, וכתב בספר מעשה רב (סימן רי"ד) ששאלו שאלה זו להגר"א, והשיב שומר מצוה לא ידע דבר רע. וכ"כ בשו"ת דובב מישרים (ח"א ס"ס ע"ט) בשם הגר"א דבסוכה שפיר דמי, וכן הביא בספר נפש כל חי (מע' ס' אות ד') בשם הגר"א, והוסיף רמז לזה כי סכת בגימטריא לילית, שמצות סוכה דוחה את לילית. והכי איתא בפסיקתא דרב כהנא (פסיקתא כ"ט אות כ"ז) "כל מי שמקיים מצות סוכה, הקב"ה מסיד עליו מן המזיקים שלא יזיקוהו, שנאמר באברתו יסך לך ותחת נפיו תחסה".

ראיה מסוגיין

בשו"ת דובב מישרים (שם) כתב שרצה השואל להביא ראיה מהגמרא בסוגיין דמשום מצוה מותר לישון יחידי בבית, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. דהנה איתא במשנה (ב.) "שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדריין", ובגמרא (ו.) מבואר הטעם שמפרישין הכהן גדול מאשתו משום חשש טומאה, והקשה הגמרא (דף ו') "עד שאתה מפרישו מביתו הפרישהו מטומאת מת", פירוש שלא יהא אדם כלל במחיצתו שמא ימות לפתע פתאום אדם לצידו ויטמאהו שבעת ימים בטומאת אהל, עיי"ש. וקשה דהא צריך עכ"פ לישון ואסור לישון יחידי, אלא ע"כ כיון דפרישת שבעה היה לצורך מצוה ושומר מצוה לא ידע דבר רע,

בגמרא (שבת קנ"א:) "אסור לישון בבית יחידי, וכל הישן בבית יחידי אהזתו לילית". וגירסת הרי"ף "הישן בבית יחידי בלילה", וכן גירסת הרא"ש.

והנפ"מ לדינא בין הגירסאות האם האיסור הוא דוקא לישון בלילה או ה"ה ביום, לפי גירסת הגמרא האיסור לישון בבית יחידי הוא אפילו ביום, אבל לפי הגירסא ברי"ף והרא"ש האיסור דוקא בלילה.

המגן אברהם (סימן רל"ט סק"ו) הביא להלכה שאסור לישון בבית יחידי, וכן במשנה ברורה (שם), והביאו גירסת הגמרא, ומשמע שהאיסור אפילו ביום, אך מבואר במחצית השקל כי סתם שינה בגמרא הכוונה היא שינת לילה, אך שינת יום לית לן בה.

כשיש אור בבית

בירושלמי (שבת פ"ב ה"ז) "אמר רבי לוי בג' מקומות השטן מצוי לקטרג... המהלך בדרך בעצמו, והישן בבית אפל בעצמו, והמפרש בים הגדול".

ודייק בשו"ע הרב (הלכות שמירת גוף ונפש בק"א אות ב') שהקפידא היא דווקא בבית אפל, אבל כשיש נר אין קטרוג. וכן כתב בכף החיים (שם) שאם יש אור בבית אין חשש דהוי כאילו יש עמו אנשים נוספים, ובאשל אברהם (בוטשאטש) הביא מקור לדבריו מהגמרא (ברכות מ"ג:). ולפי"ז לגירסת הרי"ף והרא"ש הסוברים שאסור לישון יחידי בבית אפילו ביום, היינו דוקא במקום שחשוך אף ביום.

האיסור רק בבית מחוץ לעיר

ז"ל הוזה"ק "יותר יעקב לבדו, מכאן אולפנא מאן דאשתכח בלחודוי בביתא בלילה או ביממא בביתא מיוחדא משאר בתין יכול לאתוקאה", מבואר בזה"ק דכל האיסור הוא רק כשהבית יחידי דהינו

בלילה דוילמא שד הוא כמבואר בגמרא (מגילה),
ותירץ דבעזרה לא היה להם רשות ליכנס. וא"כ לפי
המבואר בתוס' (ד"ה דא) דלשכת פרהדרין היה פתוחה
לקודש ותוכה קודש, א"כ לא היה שם רשות ושליטה
לשום מזיק, שפיר היה ראוי לישון.

בסוכה של ראשו ורובו אין יכולים לישון ב' אנשים

ובסוים התשובה כתב (שם) ובגוף השאלה נ"ל
להביא ראיה מהא דפליגי (סוכה ג) בית שמאי ובית
הלל, דב"ש ס"ל דבעינן שיהי ראשו ורובו ושלאנו
בסוכה, ובית הלל ס"ל דסגי בראשו ורובו, ואי נימא
דאסור לישון יחידי בסוכה, א"כ סוכה שאינה מחוקת
רק ראשו ורובו אינו ראוי לישון, הא לדעת המרדכי
(הובא בשו"ע או"ח סימן תר"ט) סוכה שאינה ראוי לישון בה
גם מצות אכילה אינו יוצא, אלא ע"כ דמוותר לישון
בסוכה יחידי, ומשו"ה שפיר הוה ראוי לשינה עיי"ש.

ושפיר מותר לישון יחידי, וה"נ בסוכה כיון שמצוה
לישון בסוכה מותר, אך כתב לדחות הריאה משום
דלפי מה דמבואר בזה"ק אינו אסור לישון יחידי רק
בבית מיוחד, וא"כ הכא בלשכת פרהדרין דלא היה
בבית מיוחד שפיר מותר.

וכתב (שם) לדחות הריאה דז"ל הוזה"ק "ויותר
יעקב לבדו מכאן אוליפנא מאן דאשתכח בלחודוי
בביתא בלילא או ביממא בביתא מיחדא משאר בתין
יכול לאתזקאה", א"כ מבואר דרק ביום היא דאינו
אסור אלא בביתא מיחדא, אבל בלילה בכל בתים
אסור, ושפיר לכאורה ראיה נכונה.

אמנם לפי המבואר בירושלמי דבנר דולק מותר,
אין ריאה מלשכת פרהדרין דהיה נר דולק, וכל
הריאה הוא רק לדעת הוזה"ק דגם ביממא אסור
וממילא ה"ה בנר דולק, אך י"ל דאין מחלוקת בין
הירושלמי להוזה"ק, רק הוזה"ק מיירי בביתא מיוחדא

וזהו שפיר אסור ביממא וגם
בנר דולק משא"כ בביתא דלא
מיחדא דאינו אסור רק בלילה
לכן מותר כיש אור.

בעזרה לא היה שום שליטה למזיקים

עוד כתב שם לדחות
הריאה מלשכת פרהדרין דבעזרה
לא היה רשות ליכנס למזיקים,
כדאיתא במס' תמיד (פ"א) איש
הר הבית היה מחזיר על כל
משמר ומשמר וכו' וא"ל איש
הר הבית שלום עליך וכו',
והקשה בפ"י הראב"ד ז"ל (שם)
הא אסור ליתן שלום לחבירו

כ"ק מרן מהר"י [הרה"ק רבי יהושע מבעזלא זי"ע] אמר:
א"א ז"ל [הרה"ק השר שלום מבעזלא זי"ע] היה אומר:
מה הם הריקודים בשמחת תורה איני יכול להגיד לכם,
אבל זאת אוכל להגיד לכם, שכל התפילות שאין להן
עליה בכל השנה, עולות ביום זה ע"י הריקודים. ובוה יש
לפרש בדרך רמז, מה דאיתא בגמרא (יומא ג.) דשמיני
עצרת הוא רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב, היינו:
התפילות "הפזורות" שבכל השנה, שאין להן עליה, יש
להן עליה ביום זה והקב"ה "מקשיב" להן. (שיחות קודש)

קחו ברכה אל תוך בתיכם

נעמט אריין אין שטוב

דעם הייליגן רבי מאיר בעל הנס פושקע

פון כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

צדקת רבי מאיר בעל הנס

רופט: 917-880-2712

Yetev Lev
 D'Rabeinu Joel D'Satmar
 Eretz Yisruel Inc.

מוסדות יטב לב
 דרבינו יואל מסאטמאר
 בארה"ק תובב"א

וה' ברך את אברהם

מעומק לבבינו באנו בברכת מולת טבא לדידינו הנכבד המפואר, מוכתר בכל מדה וזעיר, איש אשר רוח בו איש האשכולות, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה בעוז ותעצומות, עומד לימין מוסדותינו במסירות יתירה לאות ולמופת, נאה דורש ומקיים בחפץ לב ונדביות, עושה רצון קונו בתמידות, נעים הליכות ורב תבינות, ה"ה

הרבני החשוב כש"ת, ידיד נפש כל חי

מו"ה אברהם גוטמאן הי"ו

ומנב"ת זוגתו החשובה שתחי'

המפורסמת במעשי צדקה וחסד לטובת מוסדותינו הק'

לרגל שהשמה במעונם באירוסי בנם היקר ממציוני תלמידי ישיבתנו הק' עב"ג נ"ו בת הרה"ח המפואר יפה פרי תואר, מוה"ר מענדל קלאגסברוין הי"ו

אין דעם זמן שמחה פילן מיר א פליכט אוסצודריקען אונזערע טיפע וואונטשען פאר ר' אברהם נ"ו און זיין חשובע בני בית שתחי', וועלכן געבן זיך אוועק במשך פונעם יאר לטובת אונזערע הייליגע מוסדות, ובפרט פירט זי אן מיט די געלונגענע "שמחות קאמפיין", וואס אדאנק איר איבערגעגעבנקייט און שעות האראוואניע זענען אנ"ש תורם שיינע סכומים בעת שמחתן, וואס דאס איז גאר א גרויסער הילף פאר אונזערע מוסדות אין ארה"ק, זכרה לכם אלקי לטובה!

וזאת הברכה מאתק'י המערכה, יברך ה' חילם ופועל ידיהם תצצה, הוץ ואתשר בביתו וצדקתו יעמוד לעד, ויזכה לראות רב נחת דקדושה אצל כל יוצ"ח, והבית הזה בהבנותו יהא בנין עדי עד, בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, בני בריכי חיי אריכי ומוזני רוויחי וסיעתא דשמיא, עדי זככה לביאת משיח צדקינו ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו, בב"א.

הנהלת המוסדות

דברות קודש

מאת ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דרשת הושענא רבה שנת תשס"ט לפ"ק

נמסר לנו ע"י הוועד להוצאת ספרי ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוח"ח להם

(אחר המשל הירדן)

הדין, להורות שגאולה העתידה הוא מצד שורת הדין שהשי"ת מחוייב לגאלינו כדין בעל הפודה את אשתו, ולזה כאשר אנו מתפללים לפני השי"ת ביום הקדוש הזה שיושיענו ויגאלינו מגלות החל הזה, אנו אומרים הושענא למענך אלהינו, כי גם מדת הדין מסכים לזה.

*

עוד י"ל בביאור התפלה הושענא למענך אלהינו, בהקדם מה שאנו מתפללים בסליחות המצא לנו בבקשתנו כמה שנאמר (דברים ד כט) ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, ודקדק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (הושענא רבה אות עב) מה נחמה יש בהבטחה זו ובקשתם וגו' ומצאת, הלא הכתוב נותן תנאי לדבריו באומרו כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, ומי האיש אשר יוכל להתפאר בנפשו כי הגיע לידי מדה זו לדרוש את השי"ת בכל לב ונפש, והרי אנחנו רחוקים מאד ממדרגה זו ואין לנו אף השגה מה טיבה של דרישה בכל לב ובכל נפש, עיי"ש לפי דרכו.

ואפשר לומר בהקדם מה דאיתא במס' סנהדרין (דף עח.) תנו רבנן, הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין, רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו, אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (ויקרא כד יז) ואיש כי יכה כל נפש אדם, רבנן סברי כל נפש עד דאיכא כל נפש, ורבי יהודה בן בתירא סבר כל נפש כל שהוא נפש, עיי"ש. נמצא מזה דיש שני פנים בפירוש תיבת כל, לרבנן הוא רק כולו משמע, ולרבי יהודה בן בתירא היינו אף כל שהוא משמע, והרמב"ם (הלכות רוצח פ"ד ה"ו) פסק כרבנן דכולן פטורין, אך כתב באור החיים הקדוש (פ' וישב) דבדיני שמים הן חייבין. ומשמע מזה דבדיני שמים כל משמע כל שהוא.

ובמקום אחר אמרתי בזה כי כן הדבר גם במצות תשובה, דכתיב (דברים ל י) כי תשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך, דאי אמרינן כל משמע כולו ממש, צריך

הושענא למענך אלהינו הושענא, ויש לדקדק דהיה לו לומר הושענא למענך ה' שהוא מדת הרחמים, ולמה אמר למענך אלהינו שהוא מדת הדין.

ונראה על פי מה שכתב בבינה לעתים (דרוש מב) לפרש הכתוב (תהלים קל ו) נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר, יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, דהנה קי"ל (כתובות נא.) שהבעל חייב לפדות את אשתו, שתקנו פדיונה תחת פירות, ואם כן בדין הוא שהקב"ה יבא ויגאלינו כדין איש לאשתו כביכול, אבל באמת קי"ל פעם אחת הוא פודה ולא שתי פעמים, ועל כן צריך לומר שהגאולה העתידה אינו אלא מכח חסדי ה', כיון שכבר גאלנו פעם אחת ממצרים, וזה שאמר נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר, שתי גאולות, והגם דאינו מחויב לפדות שתי פעמים, עם כל זה יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד, לפנים משורת הדין, ועל כן והרבה עמו פדות, שתי פדיונות, עכ"ד.

אכן א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בא) כתב דלא ניחא למאריהו דנימא הכי, שכל הגאולה העתידה אינו אלא מצד החסד, כי באמת דין גמור הוא לגאלינו גאולה שלימה כדין בעל, ואף שאינו מחוייב לפדות כי אם פעם אחד, הכא שאני, כי בשעה שהוציאנו ממצרים, לא היתה כנסת ישראל נשאת לבעל כביכול, כי היה קודם מתן תורה שאז כפה עליהם הר כגיגית כדין חופה, ואז היה הנישואין, ומה שהוציאנו ממצרים לא היה אלא מכח חסד חנם, אבל משעת מתן תורה ואילך יש לנו דין אשה על בעלה, ומאז הפירות הן מצוות ומעשים טובים לבעל כביכול, ומחויב לגאלינו בדין תחת פירותינו, והיינו דכתיב (תהלים קיז ב) כי גבר עלינו חסדו בגלות מצרים, אבל עתה ואמת ה' לעולם, אמת דייקא דהיינו דין, עכ"ד. ומעתה י"ל שלכן תקנו לומר הושענא למענך אלהינו, כי בתפלות אלו ובפרט ביום הזה אנו מתפללים על הישועה שלימה שתגלה ותראה מלכותו ית"ש עלינו במהרה, ולזה תקנו להזכיר שם אלהי"ם דוקא שהוא מדת

ועתה כאשר אנו מתבוננים לנפשינו במצבינו איך שאנו נראים כהיום, זה זמן לא כביר שהיה לנו צדיקי אמת לעורר לבבינו לתשובה, אבל בימינו אלה אהה! מי יעורר אותנו לתשובה, לבבינו נשבר בקרבינו! מה מאד רצוננו לעשות תשובה! ועלינו להתחזק בדבר זה שהשי"ת אינו מבקש ממנו הרבה, ויש להתאמץ להתעורר עכ"פ בתשובה כל דהוא לפי מצבינו, וגם תשובה כזו יקבל ה' ברחמים וברצון.

למענך בוראינו

יתבאר על פי מה דאיתא בגמרא (עירובין יג): נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ופי' המהרש"א בחידושי אגדות (מכות כג): נמנ"ו היינו שמנו מנין המצוות, ורבו הלאווין שהן שס"ה על העשין שהם רמ"ח, ואם כן קרוב האדם להפסד ורחוק משכר, ולכן הסכימו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכ"ד. והקשו המפרשים הלא מפי עליון לא תצא הרעות, והיאך יתכן שברא את האדם קרוב אל ההפסד ורחוק מן השכר. ותיקן א"ז זללה"ה בייטב פנים (לפרשת החודש אות א) וכן כתבו א"ז זללה"ה בעצי חיים (ח"ב פ' מצורע) ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' אחרי) על פי הגמרא (יומא פו): דבתשובה מאהבה זדונות נעשות זכיות, ומעתה מי שעשה תשובה מאהבה דזדונותיו נעשין זכיות, בודאי הזכיות מרובין, ונוח לו שנברא, עכ"ד.

ובעצי חיים הוסיף שם לפרש בזה מה דאיתא בווה"ק (פ' בראשית דף כג.) דקטרגו המלאכים בשעת בריאת האדם עתיד הוא למחטי קמך, והקב"ה השיב להם הא אקדים ליה תשובה לאתקנא במה דחב, עי"ש. ששאלו המלאכים עתיד למחטי קמך היינו שהלא תעשין הם מרובין, ואם כן טוב שלא נברא, ובזה קטרגו על בריאת האדם דהא הוא ח"ו שלא לטובתו, והשיב להם השי"ת הא אקדים להם תשובה מאהבה דעבירות נעשית זכיות, ואם כן גם על הלא תעשין יגיע עליהם שכר, ואם כן יותר טוב שנברא ותמים פעלו, עכ"ד.

ועל כן בחג הסוכות שהוא זמן תשובה מאהבה, אמרינן נוח לו לאדם שנברא משלא נברא, ולכן הזמן גרמא לבקש השי"ת הושענא למענך בוראינו, שהשי"ת אשר ברא אותנו מכח דמועיל תשובה, יקבל תשובת עמו ישראל ברחמים.

שיעשה תשובה שלימה בכל לבבו ובכל נפשו והיינו תשובה מאהבה, אבל אי אמרינן כל משמע אף כל דהוא, אם כן אף שאינו עושה תשובה בשלימות רק תשובה מיראה שהוא תשובה כל דהוא, הרי זה מקיים ציווי ה' כי תשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך, דכל משמע אף כל דהוא.

ובדרך זה יש לבאר הגמרא (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, פי' כי אף אם לא יזכו בני ישראל לעשות תשובה אלא מיראה, מכל מקום כיון שהתשובה מגעת עד כסא הכבוד, ובדיני שמים נקטינן דכל משמע כל דהוא, על כן גם כי תשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך סגי בכל שהוא, ויתרצה ה' גם בתשובה כל דהו לקבלו ברחמים וברצון.

וזוהו ביאור הכתוב ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת, והטעם כי תדרשנ"ו, שתדרוש ותבקש את השי"ת בכ"ל לבבך ובכל נפשך, דכל פירושו אף כל דהוא, ובדיני שמים כל כל דהוא משמע, וכיון שעושה איזה פעולה כל דהוא, ואינו סומך על הנס, אלא עושה מעשה ופעולה לבקש ולדרוש את השי"ת באיזה מדריגה שהוא, על כן יזכה לבחינת ומצאת.

ובדרך זה יש לפרש מאמרם ז"ל (שהש"ר פ"ה ס"ג) שאמר הקב"ה פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, ויש להבין למה באמת די שיפתחו פתח כחודו של מחט. ולפי דרכינו מובן היטב שהרי בדיני שמים כל משמע כל דהוא, ואין שיעור לכל שהוא, ועל כן אין הקב"ה מבקש אלא שיעשה האדם עכ"פ תשובה כל דהוא, ואז יפתח הקב"ה פתח כפתחו של אולם.

ולזה אנו מבקשים הושענא למענך אלהינו, שאנו מתפללים שהקב"ה ידון אותנו בדיני שמים וכל משמע כל דהוא, ואם כן כי תדרשנו בכל לבבך, היינו אפילו בכל דהוא, ואין הקב"ה מבקש הרבה, רק "א ביסעלע קרענץ פון תשובה" אפילו מקצת חשוב בשמים, וכאשר יתעורר לבבינו לכה"פ במקצת יפתח לנו פתח כפתחו של אולם.

זכרנו ימים מקדם בהלו נרו על ראשינו כ"ק מרן דו"ז זללה"ה היה השליח ציבור, ובבא יום הקדוש הזה בדיבורי קדשו עורר לבבות ישראל לתשובה בשלימות, ואותה תשובה היתה בבחינת בכל לבבך ובכל נפשך, גם לאחריו כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה היה מעורר בני ישראל לתשובה אמיתית,

וכתבו המפרשים (שארית יעקב פ' אחרי) דלפי זה מתחייב ח"ו עונש חמור, דקי"ל (גיטין מח.) הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בכינונית, וכיון שהחוטא דין מזיק יש לו, צריך לשלם בעידית. אמנם כתב בספר צפנת פענח (חדש ערך הקדש אופן א) מליצה ישרה, דקי"ל בדיני נזיקין (בבא קמא לו:) שור של הקדש שהזיק שור של הדיוט פטור, שור של הדיוט שהזיק שור של הקדש חייב. ובני ישראל יש להם דין הקדש, כיון שהם עמו ונחלתו והם חלק גבוה, ולכן הם פטורים על חטאתם כדין שור הקדש שהזיק, לא כן אומות העולם שהם תחת השרים, דינם כדין שור הדיוט שהזיק וחייבין על חטאתם, עכ"ד.

והנה יש להביא ראיה מיציאת מצרים דבני ישראל יש להם דין הקדש, כי כתב מרן החתם סופר בתורת משה (פ' וארא) הנה הקב"ה אמר לאברהם אבינו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, אבל באמת לא היו במצרים רק רד"ו שנה, והטעם כי הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד (יבמות מו.), והקב"ה הקדיש את ישראל לעצמו ולכבודו, ככתוב (ירמיה ב ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, וההקדש הפקיע מידי שעבוד מצרים, עכ"ד. (וכן כתב החיד"א בהגדה שמחת הרגל).

ויל"פ בזה מה שאומרים בנוסח התפלה, ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הכפורים הוזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עוונותינו מקרא קודש זכר ליציאת מצרים. וצריך ביאור איזה שייכות יש בין יציאת מצרים ליום הכפורים. ולפי דרכינו יל"פ שיום הכפורים הוא יום מחילה סליחה וכפרה למחול בו את כ"ל עוונותינו, כל מה שחטאו ופגמו בזה בעולמות העליונים, והטעם כי מקרא" קוד"ש, בני ישראל נקראו קודש, וראיה לזה אמר זכר ליציאת מצרים, שיצאו ישראל ממצרים קודם שנשלם הזמן מכח שיש להם דין הקדש וזה הפקיע השעבוד.

ולזה אנו מבקשים למענך גואלינו, דכיון שהשי"ת גאלנו ממצרים הוי ראיה שיש לנו דין הקדש, ואף שחטאנו ופגמנו והזקנו בעולמות העליונים, עם כל זה פטורים מעונש החמור מכח הדין דשור של הקדש שהזיק פטור, ולזה הושענא.

*

עוד י"ל על פי מה שכתב בתפארת שלמה (פ' בשלח) על הכתוב נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר,

אך יש לפרש עוד מה שאומרים הושענא למענך בוראינו, דהנה בכריאת העולם כתיב (בראשית ב ג) אשר ברא אלהים לעשות, ופי' בזהר חדש (פ' בראשית דף כט.) מאי לעשות, להוליד ולהוציא כל דבר כמותו. והיינו שהשי"ת ברא את הבריאה באופן כזה שכל יצור יהיה ראוי לעשות כיוצא בו, האדם נברא באופן שהוא ראוי להעמיד תולדות, וגם האילנות נבראו ראויין להוציא פירות, וכן בהמות חיות ועופות, כולם יהיו פריין ורביין לעשות תולדותיהן כמותן. ועל זה אנו מתפללים הושענא למענך בוראינו, פי' שיקיים בנו תכלית הבריאה שהשי"ת ברא אותנו בכח זה להעמיד תולדות. וזאת היא תחינתנו ובפרט ביום הזה הנקרא (סוכה מב:) יום ערב, ערבה גימטריא זרע (פרע"ה שער הלולב פ"ג). ביום הזה מסוגל להתפלל על זרע של קיימא, הבה נעתיר ונפיל תחנונינו לפני ה' ביום הזה שיושענו כל אלו הצריכים להפקד בזש"ק, ונעורר רחמים בעד זרעינו שיהיו כריאים ושלמים.

אידן מאכן מיט מיט קינדער!, עס איז א זמן מסוגל צו מתפלל זיין אויף געזונטע קינדער בגוף, און געזונטע קינדער בנפש, מען לעבט זייער אין א שווערע מדינה, א מדינה וואס רבים חללים הפילה!, אזויפיהל קינדער האבן זיך ליידער אויסגעגליטשט!, אידן מאכן נאס דעם קישן ביינאכט!, אידן מאכן מיט צער גידול בנים!, קיינער איז נישט פארזיכערט!, הייליגער באשעפער, אוי! אידן ווילן האבן ערליכע קינדער!.

רבונו של עולם, הושענא למענך בוראינו, (מלשון בריאות ורפואה), זיי משפיע געזונט פאר אידישע קינדער!, געזונט בגוף און געזונט בנפש!, ס'זאל שוין זיין סוף וקץ לכל צרותינו!, דער אייבערשטער זאל העלפן יעדער איינער זאל קענען מגדל זיין די קינדער צו תורה צו יראת שמים און צו מדות טובות, ערליכע חשובע און הייליגע אידישע קינדער!.

למענך גואלינו

י"ל על פי מה דמבואר בזה"ק (פ' נשא קכב.) שהחוטא יש לו דין מזיק, שפוגם למעלה בגבהי מרומים.

לעשות תשובה, כן עתה יגאל הקב"ה את הפה שיוכלו לומר דיבור אמיתי להתפלל לפני הקב"ה, ובימים הקדושים כאשר בעוה"ר נסתם פינו ואין אנו יכולים להתפלל, אנו מבקשים מהשי"ת שיתן לנו דבר זה שנוכל להתפלל ולומר לפניו יתברך דיבור אמיתי "א גוט ווארט א ערליך ווארט פארן הייליגן באשעפער".

ובזה יל"פ מה שאומרים בכפילא הושענא למענך גואלינו הושענא, כי אנו מבקשים מהשי"ת הושענא למענך גואלינו, שהשי"ת יושיענו ויגאל את הפה וכח הדיבור כמו שגאלנו ממצרים, בכדי שנוכל לומר ולבקש הושענא, שנזכה לומר "א אידיש ווארט" לפני השי"ת.

למענך דורשינו

ויל"פ השייכות על פי מה שכתב הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ג פי"ד) מליצה ישרה בעד בני ישראל לכפר עליהם על כל דבר פשע, משום דקי"ל בידינו שומרים (שמות כב יד) אם בעליו עמו לא ישלם, והנה אנו צריכין לשמור את הנשמה אשר הפקד בידינו לכל יפגם על ידי חטא ועון, כאמרם (נדה ל:) נשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הריני נוטלה ממך. אך מאחר שהקב"ה שוכן בתוכינו בכל עת ובכל שעה, אם כן אף שחטאנו הוי לן שמירה בבעלים ואנו פטורים מהעונש החמור, עכ"ד.

אמנם כתב בכסף נבחר (פ' תשא) שהדבר תלוי בפלוגתא אמוראי בגמרא (בבא מציעא צה.) אי פשיעה בבעלים פטור או חייב, מאן דאמר חייב קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו, הלכך אם בעליו עמו דכתיב גבי שואל, נדרש על שומר שכו שלפניו ולא על שומר חנם שלפני פניו, מאן דאמר פטור קסבר מקרא נדרש לפניו וגם לפני פניו, וכי כתיב אם בעליו עמו אשומר חנם נמי כתיב, ופשיעה בבעלים פטור, עי"ש. נמצא שבכדי שנוכל להמליץ על הפשעים אשר יעשה האדם לאשמה בה, תליא במחלוקת האמוראים אם מקרא נדרש לפניו ולפני פניו או לא, עכ"ד.

והנה כתב בלקט יוסף (ערך יצחק אות ב) אהא דכתיב (בראשית כב ב) קח נא את בנוך וגו' והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך, דאי אמרינן מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, קאי אשר אומר אליך גם

כי אם האדם משוקע בתאוות עולם הזה אזי גם הדיבור הוא בגלות אצלו, וזהו פירוש נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדב"ר, היינו כח הדיבור, שאינם יכולים להוציא הדיבור מפיהם כראוי בדחילו ורחימו ככוונה הראויה לנכון, עכ"ד.

וכבחינה זו כתב בזרע קודש (פ' וראא) על הכתוב וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, הענין על פי מה שכתבו בספח"ק (פרע"ח שכ"א פ"א) כי בגלות מצרים היה הדיבור בגלות, שלא היה להם דיבור של קדושה. אך האיש הזה שנראה לו שהוא בשפל המדרגה מאד ונסתמין דבריו ואינו יכול לפתוח פיו כראוי לדבר לפניו ית"ש כלל, אף על פי כן צריך שלא ייאש את עצמו בכל זה, כי לא ידח ממנו נדח, ויכול לעשות לעצמו שיחה ותפלה מזה בעצמו שיצטוק ויתחנן לפניו יתברך שנתרחק כל כך מאתו ית"ש שאינו יכול לדבר כראוי, ויבקש מאתו ית"ש רחמים ותחנונים שיחמול עליו ויפתח פיו שיוכל לפרש שיחתו לפניו ית"ש שיהיה לו דיבור כראוי ויוכל להתפלל כדת וכראוי וכנכון, ובודאי יעזרהו ית"ש. וכן היה במצרים שנאמר וגם אני שמעתי את נאק"ת בני ישראל, וידוע שנאקה הוא בלב לבד, ששמע השי"ת את תשוּקת לבם לעובדו ית"ש כראוי בדיבור קדוש, והם בעצמם בקשו רחמים על דבר זה שנתרחקו מאתו ית"ש וצטקו על זה להשי"ת, עכ"ד.

ובדרך זה כתב בערוגת הבשם (פ' בשלה) לפרש בענין יציאת מצרים, כי היה בחינת הדיבור בגלות ולא יכלו להוציא דיבורים זכים בדחילו ורחימו, וממילא לא היה אפשר שיעשו תשובה באתערותא דלתתא, אמנם כשיצאו ממצרים הוציאתם הקב"ה ונטלם ונשאם על כנפי נשרים עד רום המעלות, והיה ביכולתם לדבר דיבורים גם בדחילו ורחימו ומחשבה זכה, וזהו ענין פי החירות, דהיינו שכבר יצא פיהם לחירות, ואם כן בניקל היה באפשרותם לחזור בתשובה שלימה על ידי שפיכת לבם למקום ב"ה, עי"ש. ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (הושענא רבה אות כ) פי' מה שאומרים בסליחות הב לן שאילתיך ובעותיך, שבקשתינו שהבורא יתברך יתן בנו כח והשגה ודעת שנוכל לבקש שאילתיך ובעותיך כדבעי וכיאות, עכ"ד.

ולזה אנו מבקשים הושענא למענך גואלינו, דכמו במצרים כשהיה הפה בגלות וסגר עליהם המדבר אחר כך ביציאת מצרים נעשה פי החירות, והיה באפשרותם

נתקן הכל בחיים חיותינו, אפילו חטא של חילול השם, עכ"ד.

והנה התורה נקרא אמת, ככתוב (משלי כג כג) אמת קנה, ובכך ביום הושענא רבה כאשר בני ישראל מתפללים ומבקשים מהשי"ת שימחול ויסלח לנו על כל חטאתינו, ושמא חלילה עשו איזה חטא שלא מועיל על זה תשובה לבד, מכל מקום בצירוף לימוד התורה נמחל הכל, ועל כן אנו מבקשים הושענא למען אמיתך, שבזכות התורה יושיענו ה' וימחול לנו על הכל.

וביום זה כאשר אנו מצפים למחילה סליחה וכפרה על כל העוונות, הבה נקבל על עצמינו בבא השנה החדשה לעסוק בתורה, כל אחד יהיה לו שיעור ויעסוק בתורה כפי יכולתו, וכך יכופר לנו כל העוונות אפילו אלו שאינו מועיל להם סתם תשובה, כי בצירוף לימוד התורה נמחל הכל.

למען ברייתך

ויתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בחקותי) שעל ידי מצות מילה, שהשומרו ומקיימו נקרא צדי"ק יסוד עולם (זוהר לך צג.), מצטרף אות צ' עם מות ונעשה מצות. וזה שאמר אם בחקותי תלכו, לקיים מצות מילה הנקרא חק, אז ואת מצותי תשמרו, לעשות מתיבת מו"ת מצו"ת, עכדה"ק.

ולזה מבקשים מהשי"ת למען ברייתך, בזכות מצות מילה אשר בני ישראל מקיימים ועדיין עושין אותה בשמחה, שעל ידי מצוה זו נזכה לצרף אות צ' לתיבת מו"ת ויתהפך למצות.

והשי"ת יעזור שבשנה הבא לקראתינו לשלום, נזכה בזכות קיום התורה והמצות ובזכות מצות מילה להפך מו"ת למצו"ת, שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ואך שמחה וחסד, השי"ת יעזור שיהיה שנת אורה שנה טובה ומבורכת לנו ולכל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, בני ישראל יושעו בכל צרכיהם, הן בבנים והן בכריאות ויזכו לאריכות ימים ושנים ישועות ורפואות כל בית ישראל זקנים עם נערים, ימלא ה' כל משאלות לבבינו לטובה, השי"ת יודע מחסורי בני ישראל, ונזכה לשנת גאולה וישועה כביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

על והעלהו שם לעולה, דהיינו שהקב"ה לא צוה כלל מתחילה שיצחק יהיה עולה רק ששם אומר אליך מי יהיה העולה, ואי אמרינן מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו, קאי אשר אומר אליך על אחד ההרים, ששם אומר אליך איזה הר, אבל בלי ספק שיצחק יהיה עולה, עכ"ד.

ובזה יל"פ מה דאיתא במדרש (הובא באהבת דוד להחיד"א) בשעה שעקד אברהם את יצחק אמר להקב"ה תן לבני עשרת ימי תשובה, כי מעקידת יצחק שנשחט תמורו איל, מזה ראיא דמה שנאמר אשר אומר אליך הכוונה על העולה, ומוכח דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו ופשיעה בבעלים פטור, ואם כן איכא מליצה ישרה על בני ישראל דאף אם פשעו בעבירה פטורים מעונש החמור, ולזה ביקש אברהם אבינו מהקב"ה שיתן לבניו עשרת ימי תשובה שיוכלו לשוב אליו יתברך מכח מליצה הלזו.

ומעתה י"ל כי על דרך זה אנו מתפללים להשי"ת שיקבל את תשובתינו ברחמים וברצון מכח המליצה הלזו וימחול לנו על כל החטאים עוונות ופשעים, ובכדי שלא יבא המקטרג לומר דלא שייך לומר מליצה זו אף על הפשעים אשר יעשה האדם לאשמה בה, לזה אנו אומרים הושענא למענך דורשינו, שהקב"ה אמר אל תשלח ידך אל הנער אף שאמר מקודם והעלהו שם לעולה, ומזה מוכח דהקב"ה דורש מקרא לפניו ולפני פניו, ועל כן מכח זה יקבלינו בתשובה ויושיענו וימחול אותנו אף על הפשעים, ולזה מבקשים הושענא למענך דורשינו.

למען אמיתך

ויתבאר על פי מה שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ד אות טז) דעל ידי יגיעה בתורה מתכפרים גם אלו העוונות שלא מהני להם תשובה. וכן ביאר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה על הכתוב (פ' האזינו) כשעירים עלי דשא, ואיתא בספרי שהתורה מכפרת כשעירי יום הכיפורים, דהנה איתא ברמב"ם (הלכות תשובה פ"א ה"ב) דבזמן שביהמ"ק היה קיים נתקנו כל החטאים על ידי שעיר המשתלח, גם אלה שאין להם כפרה אלא ביום המיתה, כמבואר בגמרא (יומא פו.). וזה כוונת הספרי כשעירים עלי דשא, שהתורה יש לה הכח של כל השעירים גם של שעיר המשתלח, שעל ידי התורה

Cong. Yetev Lev

D'Satmar

Kiryas Joel

קהל יטב לב

ד'סאטמאר

קרית יואל יצ"ו

Main Office 16 Garfield Road. Monroe, NY 10950 Tel. (845) 774-4040 Fax. (845) 783-2684

כ"ס

ערי"ה אלול תשס"ט לפ"ק

אל מע"כ האישים החשובים, ראשי ומנהלי הקהלות והמוסדות די בכל אתר ואתר, כל אחד בשמו הטוב ויבורך.

באסיפת אקרו"ט דקה"ק שהתקיימה ביום א' בדברים ההיא שתא תשס"ט לפ"ק ודנו בכובד ראש אודות ענין המכאיב ומחריד את לב כל מי שיראת ה' נוגע ללבבו ובפרט חברי קהלתנו הקדושה שנתייסדה ע"י כ"ק רבינו הגאון הקדוש מרן בעל דברי"ז ז"ע ונמשכה הלאה ע"י כ"ק מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ע ומתנהלת ע"י ממשך דרכם בקודש ובלה"ט כ"ק אדמו"ר שליט"א.

שהיות שזה כמה שנים שהענתן הנקרא "דער איד" לקח מקור רע לעצמו (מהמת נגיעה פרשת) להתריס ולהשמין את קהלתנו הקדושה ואת רועינו הנאמן כ"ק מרן רבינו שליט"א באופן מבהול ונורא אשר לא נשמע קזאת שעתן חרדי ישתמש בדרך עקלתן כזה נגד השכל ונגד מדת אנושית ונגד דעת תורתנו הק' כמבואר בש"ס ופוסקים, ונעתק כמה מאמרי חז"ל בענין זה.

בשבת (ק"ש ע"ס) א"ר יהודה לא הרבה ירושלים אלא בשביל שביוו בה ת"ח, ואמרי" א"ר כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו, ובסנהדרין (צ"ט ע"ס) נקרא בשם אפיקורוס לרב ור' חנינא, ובשם מגלה פנים בתורה שלא כהלכה לר' יוחנן ור"י בן לוי, וברמב"ם הלכות ת"ת (פ"י הלכה י"א) עון גדול הוא לבות את ההכמים א' לשנאותן, לא הרבה ירושלים עד שבזו בה ת"ח שנאמר והיו מלעיבים במלאכי אלוקים ובוזים דבריו ומתענים בנביאיו, כלומר בזים מלמדי דבריו, וכן זה שאמרה תורה אם בחקותי תמאסו מלמדי חקותי תמאסו, וכל המבזה ת"ח אין לו חלק לעוה"ב והרי הוא בכלל דבר ה' בזה.

ובשו"ת דברי חיים הנוספות (פ"י י"ז) וז"ל, איך מלאתם לבבכם לבות השם הגדול ב"ה וב"ש הלא ידוע כי אין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וזה נקרא דירתו של ממי"ה הקב"ה, וזה ששונה הוא בונה הבית הזה, ואיך ירים מי לנתוין הבית הזה ולהכות ולבות הבונים, וכי ינקח העושה כזאת, ואם כי יאריך אפו אפילו לרשעים סו"ס לא יצא נקי, ...ולכן אחיי אחרי שקראתם אלי אודיע לכם שבחשיכה תתהלכו בזה לבות התורה ולומדי, ולא את הת"ח אתם מבזים כי המרגליות בכל מקום שהוא מרגליות ורק תבזו את קדוש ישראל ועל מי תרימו ראש, ודעו אשר יקרה לכם והזהרו בנפשותיכם וד"ל עכ"ל.

ועיי' שו"ת מנחת יצחק (ה"ב פ"ב ק"ב) מה שכתוב על "עורך עיתון יהודי" שהחציף נגד רבנים מפורסמים, וז"ל הנה בנדון מבזי בנ"א יש ארבעה מדרגות, א' סתם אדם כשר, ב' תלמיד חכם, ג' רב של קהלה ודיין מורה הוראה מפורסם, ד' מהמת הדרש שדרש והורה לעם דרכיה וכו'... אבל מה שאפשר לו מדיני הנידוי, לגרשו מביהכ"ם, ושלא למול את בנו, וכל הנראה הנראה לבי"ד כמבואר ביו"ד (פ"י של"ד סעי' י"ז) יש לעשות לו עד שיקיים ככל חומר הדין הדלן, וכמבואר בתשו' הת"ס (ה"ח פ"י קע"ח) והיו"ט א' פיוס בכל אופן היותר מועיל, וכדפסק בשו"ע (ה"ח פ"א סעי' ו' ובשאר מקומות הנ"ל) דמגדין את אותו עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו עיי"ש, וזה אף בדסתם אדם כשר, וכו' ומכ"ש דכולהו הנ"ל אינניוהו כ"י, והפיוס צריך להיות כפרהסיה לפרסם זאת "כאותו עתון" וכאותו מקום אשר התריע נגדם, וכמבואר בדברי הריב"ש (פס"י רמ"ח) שיש לבי"ד לצוות בכה ככה נידוי לרצות ולפייס ולבקש ממנו כפרהסיה בנא וכמטו שימחול לו, ולהרבות עליו רועים על זה עיי"ש, ...מ"מ הרי מבואר בכל הפוסקים דמ"מ יש לקנסו להמבייש גם בזמן הזה וכו' וע"ע בתומים (ה"ח פ"א) דראוי להדיין להתאמן בזה מאד להעניש בעונש עצום להמבייש ת"ח, ואדרבה בזמן הזה אשר בעוה"ר בלא הכי גדלדל חכמת התורה, אם לא יכניסו עצמם הבי"ד לקנסו למבייש ת"ח יהי' ח"י התורה נבזה למאוד ויקצו הלומדים לעסוק בתורה ח"ו יעיי"ש ע"כ מהתשובה של הגאון פוסק הדור בעל מנחת יצחק זצ"ל.

ואחרי עיון ודיון הוחלטה שבכדאי לצאת ידי חובתנו המוטלת עלינו למחות נגד חילול ה' ובזיון כבוד תורתנו הק' וכבוד רועינו הנאמן תפארת ראשנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הנגרים ע"י העיתון הנ"ל, אנו פונים ומודיעים לכל מוסדות התורה וצדקה וחסד. שבבתי מדרשינו עניי קהלתנו הק' ויכלו להשתמש לצרכי מגבית (אפי"ו) וכל המסתעף כגון הדרכת מודעות, שלחנות לקבין מועות, או קופות צדקה על הכותלים וכדו', רק אלו שאין משתמשים ע"י העתון הנ"ל, עד שישוב בתשובה. ומי שיש בידו להשפיע על בעלי העיתון הנ"ל להפסיק מדרכו הרעה בודאי יהי' שכרו גדול מאד ויהי' חלקו ממוזכי הרבים והכל יבוא על מכונו בשלום.

תוקף חלות התקנה הוא מר"ה אלול הבעל"ט.

הנהלת הקהלה

נ.ב. מטעם קהלתנו הק' נתמנה וועד של כמה בע"כ חשובים ויכולין לפנות אליהן על מספר הטלפון #103 845-774-4040

מדור

תג

האסיפה

בשפתי צדיקים

בחצרות קדשינו

הילולא דצדיקיא

משולחן מלכים

סיפורי צדיקים, שבעתיים מזוהקים המלאים זיו וגוה מפיקים

בשפתי צדיקים

הדסים של עבודה זרה

בשנה אחת היה קשה מאוד למצוא הדסים יפים ומהודרים, כי כל ההדסים שהובאו לפולין היו יבשים, הרה"ק ר' שמואל אבא מזיכלין ז"ע ז"ע קנה הרבה אגודות של הדסים, אולי יוכל לברור מהם כמה הדסים יפים, אבל בין כל ההדסים לא נמצא אפילו הדס אחד יפה כראוי, ונצטער הצדיק מאוד מזה, ויהי ביום הכיפורים כשנתאספו לזיכילין הרבה חסידים, ונשמע ביניהם על צערו של הצדיק בגלל העדר הדסים יפים, ונזכר הגביר החסיד ר' יצחק מאזרקוב שבכפר הסמוך לעירו גדלים אצל השר הדסים יפים בגינתו, במוצאי יום הכיפורים נכנס תיכף אל הצדיק ואמר לו שהוא מקבל על עצמו להביא לו הדסים יפים כאות נפשו, הצדיק ה' שבע רצון מאוד, ור' יצחק נסע מיד לביתו והלך בעצמו אל השר לבקשו שימכור לו מההדסים שבגן שלו, השר השיב לו שכבר אין בידו כלום, כי כל ההדסים כבר נמכרו להרבה דורשים שקפצו עליהם, ר' יצחק עמד נבוך קצת בצער גדול לפני השר, וכשראה השר שהוא מצטער כ"כ אמר לו: מכיון שאני רואה בך שאתה מצטער מאוד מזה, לכן אגלה לך שגם אצל השר של הכפר הסמוך לכאן גדלים הדסים בגן שלו, וכנראה אין הדבר ידוע לרבים, ולכן אשלח אליך תיכף שליח להביא מהדסים שלו בשבילך, השר עשה כן ור' יצחק המתין בביתו עד שישבו השליח מדרכו, כעבור זמן מה בא השליח ובידו הדסים יפים ומהודרים מאוד, ושלם ר' יצחק להשליח במיטב כספו, ולקח את ההדסים והלך לביתו בשמחה רבה, כאור הבוקר שלח ע"י שליח מיוחד את ההדסים להרה"ק מזיכלין, ויהי בבוא השליח לזיכילין וההדסים בידו, התאמץ כל אחד ממקורבי הרה"ק להיות המבשר הראשון על ההדסים המהודרים ששלח ר' יצחק, כשמוע הרה"ק מזיכילין שמח מאוד וחיכה להדסים עצמם, והשליח נכנס אל הקודש פנימה, ומסר את ההדסים אל הרה"ק, ויהי כאשר רק ראה הצדיק את ההדסים אמר: לא אברך על הדסים אלה, כי רואה אני עליהם צורת שתי וערב, וציוה תיכף להוציא את ההדסים מתוך ביתו, השליח נבהל ונשתומם מאוד, אשר אחרי כל הטרחות והיגיעות שנעשו כדי להשיג את ההדסים לבסוף לא יברך עליהם הצדיק, אך מה יוכל לעשות, ובאין ברירה לקח ברכת פרידה מהרה"ק ונסע לביתו, וכשסיפר המאורע לר' יצחק נצטער מאוד מזה, והחליט לחקור על המקום שמשום לוקחו ההדסים, ובחוו"מ סוכות נסע ר' יצחק לאותו כפר, ויבוא להשר בעל הגן, וידבר אליו בערמה: היות והוא זכה להשיג הדסים יפים מגינתו שאין דוגמתם ליופי בכל העולם, לכן נפשו אותה לראות בעיניו אותו המקום שההדסים גדלים שם, ונעתר השר לבקשתו כי את שמו הטוב של ר' יצחק שמע מכבר, והלך עמו לחצרו

להראות לו המקום, ויהי כבואם אל מקום ההדסים ראה ר' יצחק והנה המקום הוא בית הקברות כי היה לאותו השר כאן מקום מיוחד שהקצהו לקברות משפחתו, והקברים כולם מלאים צורות של שתי וערב, או אז ראה ר' יצחק כי עינים פקוחות לו לרבו הק', ועליו נאמר "סוד ה' ליראיו".

לתקוע יתד לצורך הסוכה

דרכו של הגר"א זצ"ל ה' שבכל שב"ק היה חוזר מס' שבת ועירובין עם כל הדינים, וכמוצאי יוה"כ בבואו מביהכ"נ היה חוזר כל מס' סוכה עם כל הדינים, וסיפרו שפעם אחת כמוצאי יוה"כ אמר לגאון אחד שהיה אצלו, הלא נכון לקבוע תיכף יתד לצורך הסוכה כמנהג, לכה נא אתי ונקיים כן, וחשב הגאון הנ"ל שכונתו בפשיטות, וכשבא לחדרו לקח גמרא מס' סוכה בידו וילמוד עמו יחד מס' סוכה כל הלילה ואמר לו זהו היתד שקבעתי להסוכה במקום נאמן.

מנשק המחיצות והרצפה

שמעתי מחבירי, מה שאירע זה פעם אחת לאדמו"ר הרה"ק מפרשיסחא בילדותו, שהיה סמוך על שולחן חותנו הנגיד ר' משה אוהר ווערגיר ז"ל בסוכות, שהיה מנשק מחיצות הסוכה והרצפה וכמה רקודין ומחולות עשה מגודל הלהב אש שהיה בוער בקרבו, ולא היה נודע עדיין כי לבו נוטה לחסידות, ופתאום התחיל לרוץ ולצעוק ולנשק המחיצות והרצפה עד כי היה נראה כמשגגע ח"ו ממש מרוב התבערה עד שנת, ומאז והלאה נודע שהוא מהכת החסידים הגדולים. (רמתים צופים)

זמן שמחתינו

פעם אחת בחג הסוכות כאשר בא כלילה הראשון לסוכה, פתח פיו הק' ואמר: 'לעכטיג לעכטיג' ואז לא היה אפילו מנורה של נפט, רק שתי נרות על השלחן, וסיפר מעשה, אשר באוסטרובצה היה איש אחד וקראו לו מאראוושטיק, והיה אצל אדמו"ר זצ"ל בעל המחבר 'נועם אלימלך', ושאל אותו בעל 'נועם אלימלך', אפשר תרצו לראות האושפיזין, אראה לכם, והשיב המאראוושטיק, אני רוצה לראות, ונתעלף תיכף. אחר כך בהשלחן סיפר מעשה מהרבי ר' בונם זצ"ל, אשר נעשה חסיד בימי הסליחות, ובחג הסוכות כשרצה לצאת מהסוכה לא היה יכול לצמצם ללכת אל הפתח, יען כי היה מרגיש שיושב בתוך שמות הקדושים. (חשבה לטובה)

הסוכה הנפלאה

בביתו של הרה"ק רבי הערצקא מראצפערט ז"ע היה חדר ששימש לסוכה ובה התפללו כל ימות השנה, והיו בה ז'

האמור לעיל, נענה כ"ק בעל דברי חיים זי"ע, ואמר בלשון קדשו, יש לי אברכים פקחים ות"ח, הם הבינו שבשנה זו יום טוב הראשון חל בשבת והכרכה על האתרוג הוא רק מדרבנן, ואילו דגים בשבת עונג הוא, ועונג שבת הוא דאורייתא עכ"ל הק'. האברכים הנ"ל בשמעם הדברים יוצאים מפי כ"ק בעל דברי חיים זי"ע נתמלא לבם שמחה, שזכו להניח דעתו של אותו צדיק, ואח"כ ראו גם תמחו, כי בעל האכסניא שאצלו החליפו את האתרוג על הדג, הגיע גם כן לחוג את החג במחיצת כ"ק בעל דברי חיים זי"ע ולקבל פניו ברגל, והביא אתו עמו את האתרוג המדובר לדורות לכבוד היום, ויהי לפלא, כי הקב"ה רצון יראיו יעשה. (זכרון צדיקים ח"ב, בשם הגה"צ רבי משה האלבערשטאם זצ"ל)

אתרוג הדר בדרך נס

דרכו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל היה לדקדק מאוד ולחפש לברר בעצמו אחר אתרוג היותר יפה ומשובח, ודרכו הק' של הרב ייבי ז"ל היה אשר לא ראה אף אתרוג קודם יו"ט, רק לקח סתם אתרוג מן הבא בידו והניחו בקופסא שלו המונח לזה עד יו"ט הראשון של סוכות, ולא הניח לשום בן אדם לראותו, וביו"ט הראשון של סוכות היה האתרוג הדר שבהדורים. ופעם אחת היתה שנה אשר לא נמצא בשום אופן אתרוג יפה, ובפרט הרה"ק ר' פנחס זללה"ה לא היה לו באפשרות למצוא אתרוג עבורו, והיה לו עגמת נפש מזה, ואמר נלך נא ונראה מה עושה הרב ייבי ז"ל, והנה הרב ייבי ז"ל עשה בשנה זו כבכל השנים לקח אתרוג סתם והניחו בהקופסא שלו, וכאשר בא הר"ר פנחס ז"ל לבית קדשו של הרב ייבי ז"ל היה הרב ייבי ז"ל עוד בבית התפילה ומצא רק את בנו הרה"ק אליקים געציל זצ"ל אשר היה עוד צעיר לימים, ושאל אותו הר"ר פנחס ז"ל היש כבר אתרוג לאביך? ענהו כן, ציזה לו שיראהו אותו אליו, וענה לו שהוא בעצמו מתירא לילך אליו, כי כן היה פקודה בבית קדשו של הרב ייבי שאסור לטלטל אתרוג שלו, אך אמר לו אם כבודו של הר פנחס רוצה יקחהו מעצמו הנה הוא עומד בהארגז, וכן עשה הר"ר פנחס ז"ל לקח הקופסא מתוך הארגז ולקח האתרוג רק בשתי אצבעותיו הק' מלמטה וראה שהוא פסול בעיניו אליבא דכולא עלמא אף לכרכה, אבל לא אמר כלום רק הניח אותו חזרה על מקומו והלך לו, ולא ידע שום אדם מזה. והנה ביום ראשון של סוכות כשהרב ר' ייבי פתח את הקופסא לראות אתרוג מקודם הכרכה, אזי צווח בקול מי היה אצל האתרוג שלי, ונתיירא מאוד בנו הק' וסיפר לו כל המעשה האיך שהרה"ק ה"ר פנחס ז"ל היה בכאן וביקש מאותו אשר יראהו האתרוג ולא היה יכול להעיז בפניו, אך אעפ"כ הוא לא נתן אותו לו רק הראהו מקומו, והנה האתרוג היה יפה למאוד והיה הדור שבהדורים, רק במקום אשר אחז הרה"ק ר' פנחס ז"ל עם שתי אצבעותיו מלמטה היה רשום ניכר בשני כתמים קטנים מאוד רשום מעט, וזה הכיר הרב ייבי... דרכו הק' של הרה"ק רב ייבי מאוסטרה היה שבעצמו טרח בכל המצות אף שהיה בידו לעשותה על ידי שליח, והוא בעצמו ז"ל קנה הסכך להסוכה בשוק והוא נשא אותו בכמה פעמים מהשוק לביתו. (שבחי רב ייבי)

חלונות כנגד השבעה רועים, ועוד מילין טבין היו גניז בגווייהו, עד שהיה ידוע שהרבה אנשים שבאו אליו להתברך בדבר ישועה ורחמים היה שולח אותם שיכנסו להסוכה כי היה מקום מסוגל לישועות, וכן ידוע הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע כשהתגורר בראצפערט נשתחה בהסוכה הנ"ל שעות ארוכות אחוזו בשרעפיו, ויתירה מזו סיפר ר' משה זילבערמאן [בן רבי אליעזר ליפא ממלא מקום אביו זקה"ק בראצפערט] שכשהיה בחג הסוכות אצל הגה"ק מבעלזא אחר המלחמה בארץ ישראל, שאל אותו האם הסוכה של ר' הערצקא בראצפערט עוד עומד על תילו.

בלא"ט פלע"ק מט"ו באב

ביום חמשה עשר בשבט היה הרה"ק רבי הרעצקא מראצפערט זי"ע נוהג להסתגר בחדרו כדי לגמור ספר תהלים בלי הפסק שהשי"ת יזכהו שיהיה לו אתרוג נאה בחג הסוכות, [אשר כידוע יום זה מסוגל להתפלל על אתרוג נאה], ובשנה אחת אירע היה צריכים למפתח מסויים והיו צריכים להכנס לחדרו ולהפסיקו באמצע אמירת התהלים, ובהגיע לפני חג הסוכות השיג אתרוג נאה כליל בהדרו בלי שום כתם, ורק בתחיתו היה לו בלאט-פלע"ק קטן, פנה הרה"ק לבנו והצביע עליה ואמר לו שהבלאט פלעק הוא כתוצאה מזה שהפסיקו באמצע אמירת התהלים, [ווען נישט דעם שליסעלע וואלט דאס אויך נישט געווען].

רצון יראיו יעשה

פעם אחת בפרוס חג הסוכות היה בגליל צאנז מחסור גדול באתרוגים בכדי לקיים בהם מצות היום, והיה קשה מאד להשיג אתרוג נאה ומהודר, שני אברכים מאנ"ש צאנז בראותם אז צערו הגדול של רבם בעל דברי חיים זי"ע שעדיין אין לו אתרוג לכרכה, נדב לבם אותם ונסעו למרחקים וחיפשו אתרוגים בכל מקום חיפוש אחר חיפוש, עד שחפץ ה' בידם הצליח, ואכן מצאו אתרוג נאה ומהודר עד מאד כי נאה למלאך ה' צב זי"ע הם לא עמדו על המקח הרבה, ושילמו טבין ותקילין ממיטב כספם. כלב מלא שמחה וגיל נסעו חזרה לצאנז, בהיותם בדרך נודע להם שגם דגים לכבוד החג אינם נממצא כעת בסביבות צאנז, לכן התחילו לחפש דגים, ולא מצאו, לעת ערב הגיעו לאכסניא אחת וראו שם בריכת מים ודג גדול ויפה מתוך הבריכה, נדברו האברכים ביניהם והחליטו לקנות הדג בכל מחיר שיוצע להם, המה נגשו לבעל האכסניא ובקשו ממנו והפצירו בו והוא מיאן וסירב, עד שבלית ברירה הבטיחו לו את האתרוג הנאה אשר השיגו, ובזה נעתר להם בעל האכסניא ונתן להם הדג תמורת האתרוג, וכשהדג באמתחתם המשיכו בדרכם לצאנז. בעודם בדרך בנסיעה התחילו להתחרט על שהמירו אתרוג מהודר ונאה לדג, אולם את הנעשה אין להשיב ובמפח נפש הגיעו לצאנז, וזרקו בצנעה ובהסתר את הדג ולא נודע לאיש מעשיהם. אותה שנה חל להיות יום ראשון דסוכות בשב"ק, ובליל התקדש חג הסוכות ואשר היה גם כן ליל ש"ק, נכנס כ"ק בעל דברי חיים זי"ע לסוכתו לערוך השולחן אש לפני ה', ובעת הסעודה הביאו לשולחן את הדג

עובדות וסיפורים, מרביותה"ק עצי התמרים, על ענייני חג הסוכות נאמרים

בהצרות קדשינו

חג הסוכות בצל תומר – במדור זה ליקטנו עובדות מרביותנו הקדושים עצי התמרים על חג הסוכות מענייני הסוכה, אושפיוזין עילאין, והד' מינים, וימים האחרונים של חג אשר נודע בשערים גודל העבודה של רבותה"ק לבית סיגעט סאטמאר ביום הושענא רבא בעת הדרשה הנענועים וההקפות, ומי ימלל עבודתם הקדושה של רבותינו הקדושים עצי התמרים בהגיע עת רקוד בעריכת ההקפות ב'ר"ט שמיני עצרת ושמחת תורה אשר דבר זה היה להם בירושה דורי דורות כמובא בס' צדיק כתמר יפרח שנכדי הישמח משה והייטב לב היו מרבים בריקודים של מצוה בשעת ההקפות עד כלות הנפש, שאמרו שזה להם מורשה מזקנים הרמ"א ז"ל, שהי מרבה בריקודים עד כלות הנפש וכן זקנים המהרש"א הי' רוקד עד כדי התעלפות, אשר על כן אמרנו ללקט נפזרים עובדות וסיפורים מעניינים אלו

מון הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע

מון הישמח משה היה רגיל לנסוע על חג הסוכות לרבו הק' החוזה מלובלין זי"ע, פעם נסע בערב סוכות והיה עת גשמים ונתאחר מאוד על הדרך, הזמן היה קצר לפני כניסת החג והוא עדיין באמצע הדרך, ואיך יגיע ללובלין על יו"ט, והיצר לו מאוד והתפלל להשי"ת שלא ישאר ח"י על יו"ט בדרך איש לא עבר, הישי"מ הרגיש אז חלישות בלב מרוב רעבון ולקח לטעום משהו בתוך פיו, ונזכר שיש לו איזה בייגעל והתחיל לאכול, ובתוך איזה רגעים ראה את עצמו בתוך עיר גדולה, ושאל להעוברים ושבים איזה עיר זו, אמרו לו שזו היא לובלין, ושמה על שזכה ליכנס לעיר מבעוד יום, וגם הספיק ללכת למקוה ולהכין עצמו לקדושת היום, פתאום הקישו בדלת והנה משמשו של רבו מלובלין בא ובידו ד' מינים עבורו, הישי"מ בידעו כי רבו הק' שולח ד' מינים אלא למינחדים שבין תלמידיו גדולים וקדושים, סירב לקבלם בטוענו שבוודאי טעות הוא, ובין כך לא יוכלו לצאת בהם כי מקח טעות הוא, המשמש חזר אל רבו ומסר לו דברי הישי"מ, השיב לו רבו ע"י המשמש ואמר לו: אמור לו, האם הוא סובר שהוא רץ עדיין עם הבייגעל בפיו! וראה הישי"מ שרבו ראה הכל ברוח קדשו, ואז הבין שאכן אליו נתכוין והסכים לקבל את הד' מינים מיד השליח. (צדיק כתמר יפרח)

☆☆☆

בחג הסוכות הי' מון הישמח משה יושב בהסוכה בדביקות נפלא, וכמעט הי' לו התפשטות הגשמיות, ושמעתי מפי אבא מאירי ז"ל [הי"ה הגה"ק רבי שמואל אבדק"ק גארלין] אשר קרה כמה פעמים שתיכף לאחר שנטל ידיו וברך על הפת, הי' מחשבתו ורעיונותיו הי' משוטטים עד אין חקר, ואח"כ פתח את עיניו ואמר שיתנו

מים אחרונים וכוס לברך ברכת המזון, וכאשר אמרו הלא לא אכלנו עוד כלל, שאל: כן, עוד לא אכלנו, אם כן יתנו לאכול, ופעם קרה להיפוך שלאחר האכילה קודם ברכת המזון הי' יושב ודומם ומתעכב כמו שעה בדביקות נפלא, ואח"כ פתח את עיניו ושאל מדוע לא יתנו לאכול, וכאשר השיבו המטובין הלא כבר אכלנו שבענו והותרנו, אז אמר: אם כן הוא, יתנו כוס לברך ברכת המזון, ועם כל זה לא כל העייתים שוות, אמרו כי רוב הדיבורים ורוב סיפורי מעשיות ושיחותיו הנעימים הי' בחג הסוכות. (תהלה למשה)

☆☆☆

סיפר הגה"צ ר' שמואל מגארלין איך שפ"א קרא אותו זקינו הישי"מ בערב סוכות שילמוד עמו דף גמרא ותוס' ומפורשים, ושיחדש בה איזה חידוש לכבוד יום טוב, וצוה להביא לו הספרים לחדרו שהוא יושב בה, וכאשר ישבו ללמוד בא השמש ושאל את רבו האם ילך לבית הטבילה, או ישכור העגלה לנסוע לבית הטבילה, וכשהלך השמש מלפניו אמר לו הישי"מ הנך רואה השוטה הזה עולה בדעתו שאני צריך למקוה, וסיפר לו איך שפעם אחת בהיות רבינו מלובלין משובתי שבת בעיר אחת, ונסע הוא אצלו להעיר ההוא, וכאשר בא שליח לשאול אם עתה עת מוכשר לקבל פני רבו, והשיב השמש כי הרב מתבודד כעת ואין יכולין לבוא לביתו בשעה הזו, והלך מקודם לבית הטבילה, וכשבא שמה ראה שהיה המקוה חרבה בעת הזאת והלך לטבול בהנהר, וכשבא אח"כ לבית רבו לקבל שלום, אמר לו רבו, הר' ר' משהלי שאל אם יכול לבוא אל חדרי, ובתוך כך הכיר בו שהיו עוד מים נוטפים מעל זקנו ופאת ראשו, ושאלוהו, מעלתו היה בהמקוה הלא חרבה המקוה פה, והשיב לו שטבל בנהר, ואמר לו רבו מה עושים כשאין מקוה טובלים את עצמו בנהר דינור, ובתוך כך לחש לו באזנו באש של דביקות. (תהלה למשה)

רבא מיד, וזה הזקן שסיפר לי עמד שם באותו המעשה.
(קונטרס חידושי תורה פר' מנות מסעי השט"ו)

☆☆☆

בשמיני עצרת ושמחת תורה עשה בעצמו ההקפות, וגודל השמחה והריקודין בעתים האלו אין די באר גודל טרחתו של אותו זקן לרקוד ולשמח כאיש צעיר לימים, ומה נכבד היום הזה בהגלות נגלות מלך ישראל לעיני עבדי ה' העומדים צופים לראות ולראות תוארו כמלאך בגודל שמחתו, והבערה ללהב יצאה להלהיב בלבבות בשמחה של מצוה, ומקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה, עונים בשמחה ואומרים בגילה שירות ותשבחות למלך מלכי המלכים הקב"ה, וכאשר ספרו ה' אז עיני פקוחות, לראות את כל אשר נעשה, אף את הנשמות מכמה צדיקים וקדושים אשר בגן עדן העליון מנוחתם ראה אז בהקיץ, ונפלאות שמענו מעבודתו הגדולה בעת ההקפות, וכאשר מצאנו ראינו בהרשימה שרשם לעצמו בכתי"ק, כתוב שם וזה לשונו: מה שנאמר לי בשעת הזיעה בשמחת תורה, שאקח את נכדי עמי, ולא ידענו ולא קבלנו פירש הדברים והוא פלאי. וכמה פעמים אמר שכמה וכמה צדיקים אשר בעולם העליון רואה אותם

בהקיץ בחדרו ובפרט בעת ההקפות בשמחת תורה, ואך בפרטות אמר על רבינו הנועם אלימלך, אשר לא ראה אותו כי אם פעם אחת בעת ההקפות, שכנראה יש לו תרעומות עליו על שמונע בחיינו מלבוא אצלו. (תהלה למשה)

☆☆☆

שמעתי מזקנים שהיו באותו מעמד אצל ק"ז זל"ה הישמה משה שאמר פעם אחת בשמחת תורה בהקפה הרביעית "ברוך הבא משה רבינו, אתה עד בדבר שלא חסרתי מלקיים מתורתך כלום ואפילו כקוצו של יו"ד, ומדוע ביישוני מן השמים שהייתי מצפה ומהכה כל כך על הגאולה ולא נענית", [וידוע שמשום הכי מזמרין אצלנו "ישמח משה" בהקפה ד' ביום שמח"ת], (דברי יואל, ברכה)

בליל הושענא רבא סמוך לאור היום דרש היש"מ בבית המדרש, וכאשר שמעתי מספרים מאבותיי ומזקנים שבדור, היה פחד גדול על השומעים הדרשה הנ"ל, יותר מכל הדרשות אשר היו בימים האלה, כי לא הדליקו רק נר אחד אצל העמוד, והזקן תוארו כמלאך האלוקים עומד ודורש דמוע תדמע עיניו, ובקול רעש גדול אשר האנשים שחטפתם שינה העירו והקיצו לקול שאגתו, ולרוב בכייתם השליכו את עצמן על הארץ, מכים ראשם להארץ, מגודל מרירות הלב, והקול בכיות נשמעו למרחקים לתוך העיר, אשרי עין ראתה כל אלה. (תהלה למשה)

☆☆☆

פע"א כשחל יום הו"ר ביום א' היש"מ ישב בסעודה שלישית שלפני הו"ר ודרש פלפול ארוך בדבר הלכה עמוקה וסיים היוצא לנו מזה כי יחיד ורבים הלכה כרבים והקב"ה יחיד ואין יחידות כמוהו ואנחנו הרבים ע"כ הלכה כמותינו שאנחנו גוזרים ופוסקים על כלל ישראל כל טוב, נכדו הייטב לב כשסיפר עובדא זו הוסיף כי היה אז פלא גדול בעיני הרואים הלא עת כזו שעתא דרעווא דרעוין בפרט לפני כניסת יום הקדוש של הו"ר לא עת לפלפולים אלא לדברי מוסר וכבושים כאשר דרכו

בקודש של אותו צדיק תמיד, ובמוצש"ק סיפר היש"מ להייטב לב עובדא מהפנ"י שסמוך לפטירתו ראו שפתותיו מרחשין ושאלו מזה זה השיב שהיה לי פעם וויכוח גדול עם לומדי עירו ולא הודיתי להם עכשיו אני שומע שכיבדו אותי בדרשה בעולם העליון לכן הנני מכין עצמי לדרשה להגיד למעלה עוד פעם את דעתו בוויכוח הנ"ל וסיים היש"מ דע לך כשיבא משיח צדקנו במהרה ויכבדנו בדרשה לא אבוש לומר דרוש זה שאמרתי היום בשלש סעודות ואז הבין הייטב לב כי לא פלפול בעלמא היה אלא הכנה לקראת ביאת משיח צדקנו בד בבד הכנה לקראת קדושת היום הבא. (תהלה למשה)

☆☆☆

הושענא למענן אלוקינו הושענא - שמעתי מזקן אחד שעמד שם בשעת מעשה אצל ק"ז הישמה משה בהושענא רבא כשעמד לפני ארון הקודש ופתח ואמר: הושענא למענן אלוקינו רבש"ע אם תחשוב שמה שאני מתפלל כ"כ על הגאולה הוא בשביל טובתי, הרי אני מקבל עלי שלא יהיה לי שום חלק בגאולה השלימה רק שיהיה הדבר ויתרבה הכבוד שמים. ואם תחשוב שעכ"פ אני מצפה שיהי לי חלק לעולם הבא, הרי גם זה אני מקבל עלי שאפילו אם ארד לשאול תחתית ולנצח נצחים לא אראה אור, אעפ"כ אני רוצה בדבר רק שיתגדל ויתקדש שמי

**סיפר ר' אלי פאללאק ז"ל
שלמד אצל בעל ייטב לב
ז"ע והיה שם בשמחת
תורה, ואמר לאנשים
פרייטס ענק דער זיידע איז
דא, והדליקו נרות לכבודו.**

(צדיק כתמר יפרח)

מין הגה"ק מהרא"נ ט"ב זי"ע

בעת היות הרה"ק ר' אלעזר ניסן ט"ב זי"ע כבן שמונה שנים בלילה הראשונה של חג הסוכות, ואביו וגם גיסו הרה"ק בעל ארי" דבי עילאי זי"ע אשר היה בעת ההוא סמוך על שולחן חותנו ישבו בהסוכה אצל השולחן, והילד הנ"ל התנמנם מעט על השולחן כדרך הילדים, וכאשר הקיץ מתנומתו ופתח את עיניו ראה על האדרת

מלשון דור דור ודורשיו, כי עכשיו אין לנו להישען רק על אבינו שבשמים, והיה צועק בקול גדול, והיה אומר על עצמו מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, ועיניו היו זולגות דמעות כנחל מאין הפגות, ואמר: הארציגע ברידעד פארלאזט זיך נישט אויף מיד רק אתם בעצמיכם תבקשו עליכם רחמים ואל תחוסו על דמעות עיניכם, וגעו כל העם בבכיה, ונקרע לב כל אחד ואחד לכמה קרעים מגודל הבכיות שבכו, באמרם אם איש קדוש ה' מכובד עיניו זולגות דמעות כנחל מאין הפגות, וצועק בקול גדול בפני כמה מאות אנשים ואומר על עצמו מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, אגן מה נענה אבתריהו.

ומדי דברי בו זכור אזכור אשר בעיני ראיתי, הנה פעם אחת והיה ביום ו' ערש"ק ועמדתי אצל אדמו"ר הק' זצ"ל בבית מדרשו, ובאו אז שני אנשים ממרחק רב מארץ הגר על שב"ק וכאשר באו לאדמו"ר הק' זצ"ל לקבל מטנו שלום כדרך וכנהוג, שאל אותם אדמו"ר מאין אתם והשיבו מעיר פלוני, ואח"כ שאל אותם אדמו"ר זצ"ל לאיזה צדיק הייתם נוסעים עד עכשיו (כי ה' אז פעם ראשונה שהיו באים לאדמו"ר זצ"ל) ואמרו שהיו נוסעים לצאנז, וכשאמרו שהיו נוסעים לצאנז היה מתאנח מאוד, ואמר: אתם הייתם נוסעים לצאנז ועכשיו באתם אלי, ואמר להם למי באתם עכשיו, והיה מתאנח מאוד והיה תמה על מה ולמה באים אצלו, וזאת ראיתי בעיני. (שערי ישועה)

☆☆☆

הושענא דמתה לתמר הושענא - ידוע ומפורסם גדול עבודתו של הייטב לב ביום הו"ר בתפלותיו ודרשותיו בעת ההקפות אשר הרעיש עולם ומלואה לקרב לבן של ישראל לאביהון שבשמים ופע"א נענה בדמעות שלישי באמצע ההקפות ואמר הושענא דמתה לתמר אל יעלה על לבכם כי כחי הוא ככחו של אותו זקן זקני מאוה"ג ז"ל אל תדמיוני ואשהו לו רק דמתה לתמר אני רק דמיון ומעין ממעשה הזקן ז"ע ובכל זאת אני מתחנן הושענא גם אני בזכותו ובוהו שאני הולך וממשיך בדרכיו. (תהלה למשה)

☆☆☆

הושענא דמתה לתמר הושענא - רבינו ז"ל היה מרגלא בפומיה לספר העובדא מק"ז הייט"ל ז"ע מה שאירע עוד בצעירותו בהיותו עוד אבד"ק גארליץ וכמו שהוא כותב ע"ז בעצמו בייטב פנים (מאמר אבני זכרון לראש השנה בדרוש ל"ב) וז"ל: דרוש זה אמרתי עוד בגארליץ, בראש השנה, אחר שנה שהי' בו מגפה ר"ל ובחמלת ה' ניצלנו, נודה לאלקינו שהחיינו וקיימנו, הוא עשנו ולו אנתנו עיי"ש, וכמו כן ה' ג"כ פ"א בסיגעט שהי' מחלה קשה ונוראה, אשר תיכף כשהי' האדם מרגיש שבא המחלה עליו היה כבר הסכנה במילואה ר"ל, והי' פחד גדול בעיר, ועמד הייט"ל בתפלתו ובדרשתו להתחנן לפני הבורא ית"ש שינצלו בני ישראל מצרה הגדולה הזאת

שהיה תלוי בהסוכה לנוי סוכה שהיה כתוב באותיות גדולות מזהבובות כעין של אש תיבות "מגן אברהם", ותיכף שאל מי כתב כאן תיבות "מגן אברהם", וגיסו הרה"ק הנ"ל שאלו איה כתוב מגן אברהם, והשיבו הכי לא תראה את אשר כתב כאן, והראה לו באצבע התיבות הנ"ל, ואביו הקדוש היה יושב ודומם. (תהלה למשה)

מון הגה"ק בעל ייטב לב ז"ע

סיפר הייטב לב ז"ע כי בהיותו צעיר לימים בא פעם בחג הסוכות עם זקינו הייט"מ בחזרה מבית הכנסת להסוכה וראה שם זקנים הרבה שאל בתמימותו לזקינו: אם יודע הוא מי המה הזקנים האלה, והייט"מ השיב לו כי המה האבות הק' עם השבעה רועים, וסיים הייט"מ: דע לך כי אם לא היית מספר מה שהנך רואה הייתי יכול לעלות במדרגיגות יותר גדולות, וגם הייט"ל כשהיה מספר עובדא זו היה כסיים: לו לא הייתי מספר את אשר ראיתי הייתי יותר ממה שהנני עכשיו. (צדיק כהמר יפרח)

☆☆☆

סיפר הגאון מהר"י גינו זצ"ל מבעסערמין ששאל את רבו הרה"ק בעל ייטב לב ז"ע אם יאמר הנוסחא להזמין האושפיזין לסעודה, כי ידוע מדברי הוזה"ק שכל מי שמוזמן האושפיזין ואינו נותן את הלקם לעניים אזי הם מקללים ח"ו לאיש הזה, ומכיון שהוא מאוכלי שולחן חמיו, אף שחמיו מזמין אורחים על שולחנו, מי"מ הוא בעצמו אינו נותן להעניים מאומה, א"כ היאך ינהוג באמירת האושפיזין, והשיב לו רבו הרה"ק בעל ייטב לב ז"ע, שבודאי פטור מלומר האושפיזין, כי אין אורח מכניס אורח, ובאותו מעמד הי' נוכח ג"כ בנו הרה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ע שהיה אז אבד"ק טעטש, ובא לקבל פני אביו הק' זצ"ל, והוא עמד משתומם ושאל לאביו בעל ייטב לב: "נוא טאטע אז אויך בין בייא דיר צו געסט זאל איך נישט זאגען קיין אושפיזין, היתכן", ולא השיבו מיד, אבל קם מכסאו והלך ושב בסוכה לערך שעה, ובאותו זמן השתעשע הגאון מבעסערמין עם הרה"ק בעל קדושת, ופתאום פנה הרה"ק בעל ייטב לב לתלמידו הגאון מבעסערמין והכה על כתיפו, ואמר: "ווייסט דו וואס, דו קאנסט דאך לערנען, צו דיר קומען זיי אזוי אויך, מעגסט דו זאגען". (הרי בשמים)

☆☆☆

הושענא למענך דורשינו הושענא - אדמו"ר הגה"ק בעל ייט"ל אמר פעם בדרשה ביום הושענא רבא הנה אמרו חז"ל שהראה הקב"ה למשה דור דור ודורשיו, הנה הצדיקים שהיו מאז ומקדם היו רואין את הכל והיו בעלי רוח הקודש אבל אנו חלא בר חמרא לגבי הצדיקים הקודמים, וזהו שאנו אומרים "הושענא למענך דורשינו",

הושענא שעירים להניע הושענא - שמעתי ממרן הייטב לב זצ"ל כשעורר את הציבור בדרשתו בהו"ר בעת ההקפות וצווה בקול גדול על שהנשים נושאים "האר שייטל", ואמר: "שעירים להניע" שעירים הוא לשון שער, שהנשים יסורו את ההאר שייטלען. (שערי יושע)

☆☆☆

הושענא למען פארך הושענא - בהושענא רבא שנת תרמ"ד לפ"ק נתאספו אלפים מחסידים ואנשי מעשה אל הגה"ק בעל קול ארי' ממאד זי"ע שהיה המדובר שהוא יהיה רבן של החסידים במדינת אונגארן אחרי הסתלקות מרן הייטב לב זי"ע וצווה אז הקול ארי' בדרשתו ב"ה הושענא למען פארך" ירבנו של עולם איה פארך אחרי שניטל פארן של ישראל הגה"ק בעל ייטב לב מסיגעט" ואז בתוך הדרשה נחלש הקול ארי' ונסתלק אחרי כן ביום כ"ה תשרי זי"ע. (תולדות קול ארי')

☆☆☆

סיפר הרה"ח ר' מתתיהו וויינשטאק ע"ה מטערנויע שהיה מתלמידי הייטב לב ז"ל דפי"א באמצע ההקפות של שמחת תורה הפסיק באמצע הרקידה וקפל את טליתו מעל

פניו ואמר לפני העם, אנו שמחים כי הוא זמן שמחתנו על שעשינו תשובה ועבירות נעשו זכות, לכאורה איך אפשר לשמוח ואולי כתבו וחתמו בשמים גזר דינו "חייב" ובשמים אין מוחקין, וכאשר שמעו העם את דבריו געו בכבי והמתין מעט ואח"כ אמר: אל תדאגו, כי הגם שאין מוחקין בשמים מה שנכתב ונחתם, אבל עושין תגין על תיבת חיי"ב

שנוטריקון חסידים יעלוזו ירננו ביכבוד, לכן ריקדו בשמחה עכד"ק. (כרם שלמה)

☆☆☆

סיפר הגה"ק מנאסיד זצ"ל שפעם אחת ביום שמחת תורה בשעת ההקפות אמר הייטב לב זללה"ה, שזקיני הגה"ק הישמח משה זללה"ה אהב אותו יותר מכל נכדיו, ועל כן איז נישט מער ווי גערעכט עד זאל קומען צו מיינע הקפות ואחר כך אמר "פרייטס ענק קינדערלעך דער זיידע איז דא" וצוה שיזמרו ישמח משה וכו' לכבודו.

(גדולת יהושע)

☆☆☆

הוה עובדא באחד מתלמידי מרן ייטב לב ז"ל שאביו היה מעדת האשכנזים מגליל העליון ולא נסע להסתופף בצל הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב הק' זי"ע

ואמר בתוך דבריו הק' בדרשתו, שמי שירגיש שבא עליו המחלה הזאת ר"ל יצייר תיכף לפני עיניו את צורתו וינצל בעזרת השי"ת מכל רע, וידוע שצורת ק"ז הייט"ל הי' דומה לצורת ק"ז הישמח משה זי"ע וכן אמר הייט"ל אז בדרשתו "הושענא דמתה לתמר", שיוושעו בני" בראותם את צורתו שהוא דומה לצורת צדיק זקיני היש"מ שהי' צדיק כתמר יפרח הדבר נתפרסם בכל הגליל וגם נדפס אז במכת"ע תמונת צורתו הקדושה, ואח"כ כשבאו להורות לו על הסגולה הנפלאה שנתן להם והועיל בעזהשי"ת, תמה הייט"ל ואמר שהוא איננו זוכר כלל שאמר כן, ובאמת לפי ענותנותו הגדולה של הייטב לב מובן שלא הי' אומר דבר כזה על עצמו, רק בוודאי מחמת גודל הצער שהי' לו בראותו צרת נפשם של אחב"י, גילו שפתיו את הסגולה האמתית של ראיית פני קדשו של צדיק אמת, ואמר להם הייט"ל שבאמת דיבר כזה דבר שאינו דבר חכמה, אבל כן מורגל בפי העולם "נער בלייבט נער און מקח בלייבט מקח", וכן הוה והועיל הסגולה של צורת פני קדשו.

☆☆☆

הושענא נפש מבהלה הושענא - פעם אחת ביום

הושענא רבה בעת ההקפות בבית"כ בעת שהיה הדבר חולי רע ר"ל ענה ואמר בעת שאמר "הושענא נפש מבהלה" שכל מי שירגיש בעצמו החולי ר"ל או שיש לו פחד ובהלה מהחולי ר"ל, יצייר לעצמו את תואר צורתו ושב ורפא לו ותניח רוחו בקרבו, וכן אמר לכמה אנשים חולים ר"ל שיציירו לעצמם תואר פניו והי' ישלח דברו וירפאם, בין והתבונן

שנתקיים דברי קדוש ה' עליו הוא אמר ויהי חכמת אדם תאיר פניו. (תהלה למשה)

☆☆☆

הושענא מרוטת לחי הושענא - שמעתי מוקני

[הגה"ח מו"ה יעקב יודא הכהן גליק מעיר סיגעט יצ"ו] שפעם אחד בשעה שאמר מרן הייטב לב זי"ע ההושענות ביום הושענא רבה בא להבית המדרש איש אחד שגילה זקנו באותו יום לכבוד הושענא רבה ר"ל והאיש הנ"ל בא לשמוע ההושענות ממרן הקדוש הייטב לב, וכאשר עבר הייטב לב אצל האיש הנ"ל וראה אותו בזקנו המגולח, נתן לו הייטב לב מתנת סטירה על לחיו, ואמר לו "מרוטת לחי" אז מען האט א אגעקראצטע בארד, "נתונה למכים" קען מען געבן א גוטען פאטש. (גדולת יהושע)

☆☆☆

הרה"ק מצאנו היה רגיל להקדים בליל ראשון ליכנס לערוך שולחנו במוקדם, וכאשר הגיע לשם הקדויו"ט רק אז נכנס הדי"ח לשולחנו הטהור, וכראות המשב"ק את הקדושת יו"ט, קרא ואמר: עכשיו אני כבר יודע מדוע איחד הדי"ח היום ליכנס לעריכת שולחנו שלא כדרכו, מפני שהי' ממתין על כבודו, ויהי כאשר נתן לו שלום אמר לו הרה"ק: נו, איד זענט גוט געפארן" שהי' להם קפיצת הדרך, ויהי כאשר חזר לאביו הייטב לב זי"ע וסיפר לו נסיעתו אמר לו אביו: זקיננו הישמח משה הי' לו קפיצת הדרך, ולנו הי' קפיצת הדרך ועכשיו הי' לך קפיצת הדרך, ואמר הגה"ק מסאטמאר זי"ע שאביו הקדויו"ט אמר פעם ברוב ענוותנותו: "זיי האבן געהאט קפיצת הדרך און זיי האבן געזעהן" דאס זיי האבן געהאט קפיצת הדרך" (דהיינו שראו את המלאך הממונה על הדרך), "איך ווייס אז איך האב געהאט קפיצת הדרך, (שרק היי' יודע בנפשו שהי' לו קפיצת הדרך). (גדולת יהושע)

☆☆☆

הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע כאשר היה עורך שולחנו הטהור בליל שני של חג הסוכות שאז הוא האושפיון של יצחק אבינו ע"ה (מדת גבורה) היה רגיל להתרגו בכל פעם ותמיד היה מוצא איזה דבר וסיבה על מה להתרגו, על כן בכדי למנוע זאת, הי' מקפידים אז לסדר את השולחן ואת כל הענינים על צד היותר טוב ומעולה שלא ימצא שום דבר להתרגו, פע"א כאשר סדרו הכל על מכוננו וטרם נכנס הדברי חיים זי"ע לערוך את שולחנו לפני ה', ובא בנו הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זי"ע והבחין וראה שאכן הכל ערוך ומסודר על צד היותר טוב ושוב לא ימצא על מה שיתרגו, והוא ידע שיש לו ענין בזה שהוא אושפיזא דיצחק כנגד מידת גבורה, וכאשר נכנס מרן הדי"ח זי"ע ורצה לקדש על היין דחף הרה"ק מגארליץ את הקדושת יו"ט זי"ע שעמד מאחורי הדי"ח זי"ע ועי' הדחיפה נדחפה גם ידו של הרה"ק מצאנו ונשפך היין מן הכוס וירדו טיפי היין על מעיל הבעקשטשע החדשה של הדי"ח זי"ע, וכראות הרה"ק מצאנו זי"ע זאת התחיל להתרגו ולצעוק בקול רעש גדול: "ממון איז דמים, מען וועט דארפן באצאלן עד פרוטה אחרונה", אמנם אח"כ קרא אצלו את הקדויו"ט זי"ע והיה מרצה אותו ופייס אותו בדברים רכים: "ליפאלע מיין ליפאלע, מיד האבן ליב ערליכע אידן" והושיבו על הכסא שהיה מיוחד להאושפיון, ורבים ראו בזה כעין סמיכה שהסמך את הקדויו"ט לרבי ומנהיג, וסיפר רבינו ז"ל שאביו הקדושת יו"ט הי' אומר שכשמרן הדברי חיים הושיבו לשם פיוס על כסא האושפיון התבייש יותר ממה שהציקה לו מקודם הגערה של מרן הדי"ח ז"ל (בל"ק: ער האט זיך מער געשעמט מיטן פיוס ווי מיט די הקפדה).

☆☆☆

והרבה פעמים ביקש ממנו בנו שישתתף עמו בנסיעתו לסיגעט לקבל את פני רבינו מרן הייטב לב ז"ל אבל לא עלתה בידו להשפיע על אביו, אבל הפציר בו כל כך, עד שפעם לקראת הימים האחרונים של סוכות שמ"ע ושמתח תורה נעתר האב לבקשת בנו ונסעו שניהם יחדיו לסיגעט והוא לתומו חשב כי מרן הייטב לב יקדם פניהם בחילוקא דרבנן ופלפולא דאורייתא כי שמו הי' נודע בשערים לגאון הגאונים דרב חילי' בפלפולים וחילוקים, אבל מה מאד חלטה דעתו כשהגיע לסיגעט ובשעת ההקפות ראה את עבודת הייטב לב ז"ל שכל החסידים עומדים ומרקדים והייטב לב טובב את הבימה בשירה ובזמרה ובריקודי קודש בהתרוממות הנפש ולא שמע מפי הייטב לב דבר ולא חצי דבר מחדושי תורה פלפולים נחמדים ונעצב אל לבו על נסיעתו. וכשעבר הייטב לב על ידו נגש אליו ואמר לו "איין הימל איז יעצט דא א חתונה אין איך בין דער מארשעליק" (בדחן) וכאשר ראה הבן שהייטב לב דבר אל אביו נתעלה, ואמר אח"כ לאביו "אבא בוודאי הרהרת על אדמו"ר, והודה לו אביו שהרהר וראו כי איש קדוש עובר עליו ורוחו ה' דבר בו. (תפארת יואל)

מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע

שמעתי מהגה"ק מסאטמאר זי"ע שאביו הגה"ק בעל קדושת יו"ט מסיגוט זי"ע הי' לו פעם קפיצת הדרך, שפע"א במוצאי יום הכיפורים הי' מאוד שבור ורצוץ מעבודתו הקדושה של כ"ק אביו הק' הייט"ל, אמירת הדרשה, והתפילות בבכיות וצעקות שהי' למעלה מן הטבע וכח האנושי, והגיד להגה"צ מו"ה אברהם חיים סלאטפינער זצ"ל (שהי' תלמיד זקינו הבעל ישמח משה זי"ע וחבר לאביו הייטב לב זי"ע) "מיר וועלן גיין נאך אביסל שמחה קיין צאנז", ושכרו עגלה עם סוסים טובים וחוזקים לנסוע, ומחמת מהירות הדרך להגיע לצאנז על חג הסוכות נסעו יומם ולילה עד שהסוסים נתייגעו מטורח הדרך, ושכרו עגלה אחרת, ואמר מרן הקדושת יו"ט זי"עבור עלי' מה ונהי' על סוכות בצאנז", ובערב סוכות בבוקר הגיעו לעיר בארדיוב שהי' רחוק הרבה מצאנז יותר מיום אחד לנסוע, ואמר להרב מבארדיוב שברצונו עוד להגיע לצאנז, ענה לו הרב מבארדיוב שאי אפשר להגיע היום לצאנז אבל הקדויו"ט טען שהוא יצא מביתו על דעת ללכת לצאנז הי' מה שיהי', ובקושי מצא בעל עגלה שרצה להסיע אותו לצאנז שפחדו שישאר ביו"ט על אם הדרך, ולבסוף מצא בעל עגלה נסע לצאנז, והגיע לשם לפנות הערב ולא הי' לו פנאי להגיע להתפלל עם רבו, והתפלל במנין אחר, ואחר התפילה סעד באכסניא שלו, וכאשר שב לכוחו קצת הלך לשולחנו הק' של רבו, והנה

לבריאיתו, ובהגיע שמיני עצרת לא היה יכול הקדווי"ט לעצור ברוחו ומלערוך את ההקפות בריקודי קודש כבימים מקדם, וערך את הקפותיו ביתר שאת ובהתרוטמות הנפש, מפזז ומכרכר ישיש כגבור לרוץ אורח, וקוי ה' יחליפו כח למעלה מהשגת אנוש, ובני ביתו ותלמידיו השתוממו למראה עיניהם לראות את עבודתו הקדושה במסירות נפש ממש לכבוד התורה הקדושה.

☆☆☆

מרגלא בפומי של מרן הקדווי"ט לומר בשעת ההקפות מאמר הזוה"ק הידוע עה"פ ישמח ישראל בעושו שיהיית שולח את הצדיקים להשתתף בשמחת בנייהם בהאי עלמא, והוסיף הקדווי"ט שזה קאי על שמחת תורה כשהורים שמחים עם התורה"ק באים האבות הק' להשתתף בשמחתם. (עצי חיים)

☆☆☆

וכדבר האמור סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, כי מרן הייטב לב זי"ע צוה לפני הסתלקותו דהאדם אשר יראהו אחרי פטירתו יקבר על ידו אחר פטירתו, ובשמחת תורה שלאח"כ עת עמד בנו הקדושת יו"ט, ודרש במקהלות אצל ההקפות בהיותו שש ושמו בשמחה של מצוה, גלי לדרעי ואמר, שישו ושמו בשמחת התורה כי אבא מארי והסבא קדישא המה בתוכינו, ותיכף נתחרט על פלישת הפה והתנצל כי שיגרא דלישנא הוא, מה דהוה מרגלא בפומי דאביו הקדוש, והראש הקהל הצדיק הנגיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל אמר לקהל החסידים: "אתכם הוא יכול לרמות, אבל לא אותי, דהלא גם אני ראיתי את הרב הקדוש שבא כן להקפות וכאשר נסתלק רבי משה ארי', אמר מרן הקדווי"ט, אשר באמת לפי צוואת הייטב לב צריכים להטמינו בתוך האהל, אמנם דא עקא שהדרות הבאים לא ידעו שמפני כך נקבר ליד הייט"ל, אלא יחשבו שכך היה המנהג להניח את הראש הקהל אצל הרב, ולכן אמר להניחו מחוץ לאהל נוכח קברו של הייט"ל, וחלון יהיה פתוח מעל קברו לתוך האהל הקדוש, ואח"כ יבנו אהל קטן על קברו, ויחשב כמו שמונה אצל הייט"ל. (אלה מסעי)

מרן הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע

סיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א שבמלחמת עולם הראשונה ברח העצ"ח בערב סוכות מעיר סיגעט ועל אם הדרך פגש את בעל הקרן לדוד, וביחד הלכו לחפש סוכה כשירה לקיים מצות החג, ולבסוף מצאו סוכה גדולה ומבודדת ונכנסו שניהם לתוכה, הקרן לדוד הי' מלא שמחה על שזכה למצוא סוכה מהודרת וכשראה שהעצ"ח אינו שמוח שאלו לפשר הדבר, ענה לו העצ"ח דהסוכה נעשה תחלה הסכך ואח"כ הדפנות, ושאלו הקרן לדוד

סיפר רבינו שבהיותו ילד צעיר לימים צוהו אביו פעם בהאושפיזא דמשה רבינו להעמיד יין על השולחן באמרו שאז אושפיזא דילי ג"כ, ושאל את אביו הלא שמי יואל, השיב לו אביו הק' הלא כתיב בתורה "ויואל משה", ופע"א כשסיפר רבינו הדברים העיר דכפי הנראה כבר ראה אביו שאצטרך לחבר חיבור בשם "ויואל משה", והיא פלא'. (מחזור דברי יואל)

☆☆☆

הושענא מכון לשבתך הושענא - בדרשת הושענא רבא הי' רבינו ז"ל רגיל להזכיר כמה ד"ת של ההושענות בשם אביו הקדווי"ט אשר לא נדפסו בספרו קדושת יו"ט (גם כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל היה רגיל להזכיר בדרשתו להו"ר את המשל הידוע מהקדווי"ט עם המלך שבא העירה וכו') ובכל פעם כשחל הו"ר בערש"ק הי' מזכיר את פירושו של אביו הק' על מה שאומרים "מכון לשבתך", דכשחל הו"ר בערב שבת צריכין למהר כדי לעשות הכנות לשבת קודש, וכמו כן אנו עכשיו באלף השישי שהוא כמו ערב שבת קודש אחה"צ, וצריכין למהר לעשות ההכנות לשבת היינו לאלף השישי שכולו שבת, ואמר שכמו שאנו ממהרין בעבודה מפני הכנות השבת, כמו כן יתעורר למעלה וימהר הקב"ה ישועתינו עוד לפני השבת, וזי"ש הושענא מכון לשבתך היינו שימחה הקב"ה ההכנות ליום שכולו שבת.

☆☆☆

הושענא עננים מלהמניע הושענא - פעם אחת בהושענא רבא כשהגיע מרן הקדווי"ט להפיסקא הושענא שעירים להניע, עננים מלהמניע, פותח יד ומשביע הושענא, עורר את הציבור בדרשתו וצווה בקול גדול על שהנשים נושאים "האר שייטל", והזכיר מה שאמר אביו הייט"ל: "שעירים להניע" שעירים הוא לשון שער, "האר שייטל", שהנשים יסורו את ההאר שייטלען, והקדווי"ט מילא את דברי קדשו של אביו ואמר שזהו שאנו אומרים "עננים מלהמניע", כי שער באשה ערוה ואסור להתפלל וללמוד נגד השער, וזהו שאנו מבקשים הושענא שעירים להניע, היינו שהנשים יסורו את ההאר שייטלען, ועי"ז יהי עננים מלהמניע שלא יהיה סכותה בענן לך מעבור תפילה, והתפילות יתקבלו ברחמים וברצון, וממילא יהי "פותח יד ומשביע" שיושפע פרנסה וכלכלה. (שערי יושעה)

☆☆☆

רבינו היה מרבה לספר מעבודת הקודש של אביו הקדווי"ט זי"ע בעת ההקפות בשמחת תורה, שהיה רוקד ריקודים נפלאים עד כלות הנפש, וסיפר רבינו ז"ל שבקץ שנת תרס"ג היה מרן הקדושת יו"ט ז"ל בווען לדרוש ברופאים, עבור שסבל על מחלת הלב, והרופאים שבדקו אותו אמרו לו שיוכל להתפלל לפני התיבה בימים הנוראים ולא יזיק לו, אבל את ההקפות בשמיני עצרת ושמחת תורה הזהירו אותו שלא יערוך, כי הריקודין יוכלו להזיק

לתמכינו זכותו יגן עלינו ועכ"י, עכדה"ק. (ועי' כעיי"ז בעצי חיים פ' משפטים ד"ה א"י ואלה המשפטים וגו', ובדרושים להקפות אות י"ח). (מאזני צדק פ' ויצא להרה"ג ר' מנחם מענדל שווארץ ז"ל מדראגמירעשט תלמיד הויטב לב וצאצאיו אחריו)

מהיכן הוא יודע זאת, ענה לו ככה אני רואה, וקראו להבעה"ב ושאלוהו איך עשה הסוכה, ולמרבית הפלא ענה שעשה קודם הסכך ואח"כ הדפנות. (ויהי בנסוע)

☆☆☆

הושענא כרם מתולעת - שמעתי מפ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל שפי' בהו"ר, שאם האדם עושה מצות ולא תיקן עוונותיו מקודם ובפרט חטא הידוע, הרי זה דומה לפרי נאה ונהדר מבחוץ אבל מתולע במפנים, ועי"ז מתפללים הושענא כרם מתולעת, שמיצותינו תהיינה בלי שום פגם ומגרעות. (תולדות חיים להרה"ג ר' חיים מאיר ברוין ז"ל תלמיד מרן זצ"ל)

☆☆☆

שמעתי ממורי הגאה"ק מוהר"ר חיים צבי ט"ב (שליט"א) [זצ"ל] האב"ד סיגוט בעת ההקפות להזכיר זכותיה דמרן אביו הקדוש ונורא ז"ל, בביאור הגמ' עפ"י מאמרו ז"ל (חולין ז:): גדולים צדיקים במייתתן יותר מבחייהם, כי הצדיקים אשר בחייהם לא עסקו בצרכי רבים, רק לתקן עצמם בנפש רוח ונשמה, כיון שתקנו עצמם בכל מכל כל, אין להם מה לעשות בעולם הזה ואין להם שייכות עוד, אלא אדרבה גם בעולם הבא ילכו מחיל אל חיל בעליית נפשם רוחם ונשמתם בצרור החיים, אבל אותם הצדיקים כיון שכל זמן שהיה בכחם לעשות עבודתם עבודה תמה היו רגילים לעורר לבות בני ישראל לאהבה וליראה אותו ית"ש, למה יגרע נחלתו בעולם הבא שלא לעורר את האהבה בימים הקדושים והנוראים שהיו רגילים לזכות הרבים להשיבם מעונם, כי העיקר הוא למען הודיע בעולם לקרוא בשם ה' לעורר הלבבות בני ישראל.

(ועי' מ"ש בייטב לב פ' משות אות וא"י בשם דודו הגה"ק מוה"י ארי' ליב מווישניצא). ובה יש לומר מה דאיתא במס' כתובות (קג). תנו רבנן, בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו, אמר להם הזהרו בכבוד אמכם, נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו וכו', מאי טעמא כל בי שמשוי הוה אתי לבייתה, ופירש"י דכל ערב שבת היה בא לביתו משנפטר. וצריך ביאור למה באמת לא זכו לזה גם שאר הצדיקים לבוא לבייתם, ולמה דוקא רבי זכה לזה, אך לפי האמור י"ל דהנה רבינו הקדוש פעל רב טוב לבני ישראל, איזן וחקר ועשה אזנים לתורה וסידר המשניות, וזכות הרבים תלוי בו, לכן בדין הוא שבא לזה העולם גם אחר צאתו מעולם הזה, שאף במותו זכה לפקח על עניני עולם הזה גם כן. [וסיים העצי חיים ז"ל] אשר על כן הצדיק הקדוש מר אבא (הקדושת יו"ט) ז"ל שתמיד היה מוסר נפשו על אחיזת בני ישראל ולהשיב רבים מעון ולהלהיב לבותם לאבינו שבשמים, על כן בודאי ומהראוי וצורך גדול שיהיה בכאן בעת ההקפות כדרכו בחיים חיותו, ולראות באיזה מעמד הניח אותנו, ובאיזה פנים אנו עומדים לבקש על נפשינו, ולהיות לנו לעזר ולסעד

כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע

יסופר שבחג הסוכות שנת תשל"ז באחד מלילות החג כשנכנס רביה"ק לעריכת שולחנו הטהור וכבר נטל ידיו לסעודה ולפתע פתאום נפלה בקבוק קטן של שמן מהנני סוכה, המשב"ק יצא בחוץ בחשבו שהילדים משחקים שם על הגג והלך לגעור בהם שירדו, והנה לתדהמתו הוא רואה ששכחו לפתוח את ה"שלאק" (גג הסוכה) והיא סגורה, וכך נכנס וראה את רבינו עומד ומצפה למוצא פיו, וכך ניצל רבינו ממכשול זה ולא יאונה לצדיק כל און. (זכר צדיק לברכה)

☆☆☆

הוה עובדא כשישב רבינו על כסא הרבנות בעיר קראלי יצ"ו ובחג הסוכות כשיצא מביתו לישב בסוכתו שמע מאחורי דפנות הסוכה ילדים המשחקים שמשוחחים זה עם זה בלשון המדינה (אונגאריש או רומעניש), וחרה הדבר מאוד לרבינו ז"ל ואמר אז בדרך צחות, הנה כל זמן שישבתי בביתי לא שמעתי ולא ידעתי באיזה לשון מדברים ומשוחחים הילדים ביניהם ברחוב, כי הרי בבית המדרש מדברים בלשון אידיש וגם בביתם מדברים בלשון אידיש, וכעת שיצאתי מביתי החוצה לישב בסוכה שמעתי דיבת רבים שהילדים מדברים בלשון המדינה, וזהו הויזק גדול לדורות הבאים שיחונכו בדרך התורה והיראה, והמליץ אז רבינו בדברי הכתוב בסוכות תשבו שבעת ימים, ע"י שיושבים בסוכה, ואז אפשר לשמוע מה שמדברים ברחוב, למען ידע"ו דורותיכ"ם, הזמן לעוררם על זה ולמנוע בעדם מלדבר בשפת עכו"ם ולהמשיך דעת ותבונה לדורות הבאים, ודפח"ח.

☆☆☆

רבינו ז"ל אמר הנוסח של אומין לסעודתי אושפיזין עילאין בתנועה נעימה ועריבה, פע"א בערוב ימיו כשנכנס רבינו לסוכתו ואמר הנוסח בתנועה הנ"ל אמר להמשב"ק: נוסח זה הוא משל חמי שהי' בעל מנגן נפלא בתנועות מתוקות, ואילו אבא מארי ז"ל אמרו בתנועה פשוטה. (מחזור דבר"י)

☆☆☆

סיפר הרב החסיד המפוי ר' ליפא שווארץ ז"ל שפע"א בעת שלמד בישיבתו של רבינו הסתופף בשולחנו הטהור בחול המועד סוכות באושפיזא דמשה ורבינו כיבד אותו בזמר שיר המעלות, וכאשר תמה על סיבת הדבר, בידעו שרבינו מכיר אותו ויודע שמו, וא"כ מה לו ולזמר

מקציני הצבא ובקשו ממנו הפאפירן, ואמרו לו תיכף שאין הפאפירן שייכים לו כי הוא צעיר יותר מהגיל שנכתב על הפאפירן, וענה ואמר להם שזה עתה בא מההתייצבות ושם קבעו שאכן הוא זה ולא אחר, ובתוך כך הגיע פתאום אחד מהאפיצין שלהם וקרא לעומתם שצריכים לילך משם במהירות, ונתן להם ליפא מכה על לחיו והגיע לביתו בשלום. או אז הבינו למפרע סיבת הדבר שרבינו כיבד אותו בזמר "שיר המעלות" שנים מספר קודם לכן באושיפוא דמשה.

זמן מה אח"כ כאשר בא רבינו לשמחת נישואי הגה"צ ממוזסאי שליט"א בעיר באטור והלך ר' ליפא לקבל פני קדרשו, אמר לו רבינו בבדיחותא: "וואס הערט זיך משה?", והרב מסעמיהאלי זצ"ל שישב שם אמר לרבינו הלא זהו ליפא ולא משה, ענה רבינו: "איך ווייס ווי אזוי ער הייסט"...

☆☆☆

בחג הסוכות של שנת תרס"ה שהיה רבינו ז"ל בצל חותנו הגה"ק מפלאנטש זצ"ל, ורבינו התנהג כפשוטו ההלכה כדרכי אבותיו הקדושים במוכח, ולא הי' נראה להם לבני הרה"ק מפלאנטש התנהגותו של רבינו ששם התנהגו כמנהגי דזיקוב שלא היו יושבים בסוכה (מחמת הקור הגדול שהי' במדינת פולין), והם רצו שגם רבינו לא ישן בסוכה, אבל רבינו טיכס עצות בנפשו שיוכל גם שם לישן בסוכה, וכן היה דרכו בקודש כל השנים שקור וחום לא יעצרוהו מלישן בסוכה, וחותנו הרה"ק מפלאנטש העריכו בשביל זה. וסיפר זקן אחד משרידי חסידי פלאנטש שכבר אז עבד רבינו ז"ל את עבודתו הקדושה בחג הסוכות בעבודת הנענועים עם הד' מינים באמירת הלל באריכות ובהתלהבות בכל יום מימי החג, וחותנו הרה"ק מפלאנטש היה מתבונן בשעת ההלל על הנענועים של חתנו רביה"ק ולא גרע עינו ממנו בהתפעלות יתירה.

☆☆☆

ידוע גודל עבודתו של רביה"ק זי"ע ביום הושענא רבא, ויסופר שבהיות רבינו ילד בן ח' ט' שנה לערך, הלך ללקוט ערבות, והי' שם ילד אחר מילידי סיגעט שלקט ג"כ ערבות אבל לא היו כ"כ נאים כערבות של רבינו ובראותו אשר רבינו לקט ערבות נאים ממנו נתקנא ברבינו וחסף את הערבות מרבינו, ורבינו הלך לאביו ובכה וסיפר לו כל המאורע והשיב לו אביו הק': "וויין נישט מיין קינד עס וועט נאך קומען אַ צייט וואס אידן וועלן וויינען ביי דייע הושענות".

☆☆☆

ואכן דרשותיו של רבינו ביום הושענא רבא היו לשם דבר בכל מקום וסיפר אחד מאנ"ש שפע"א נסע לרבינו על ימים האחרונים של חג הסוכות, ובדרך נכנס אל הרה"ק מנאסויד זי"ע ואמר לו שהוא נוסע לרבינו על

הלו, - כי כידוע נהג רבינו לכבד את הזמירות רק לאלו ששטמם כשם בעל האושיפיון - והוסיף רבינו ואמר לו "הלא יש לך אח ששטמו משה", וכמובן גדלה תמיהתו פי כמה, כי מה נתינת טעם היא.

חלפו כמה שנים ובינתיים פרצה מלחמת העולם האיומה, ובאותה תקופה כבר היה אחרי חתונתו והיה אז שו"ב בעיר באטור, ונקרא לעבודת מונקא-טאבור וקיבל פקודה להתייצב לצבא, וכמובן היה מטכס עצה כדת מה לעשות כדי להשתחרר מידם כי היה סכנה גדולה בדבר, והעצה הנכונה היתה לקחת את הפאפירן של אחיו הגדול מו"ה משה ע"ה ולהשתמש עמם, אך מכיון שאחיו היה קשיש ממנו ביי"ט שנה כי היה אז כבר בן מ"ו שנה ונראה לכל הדיעות שהוא גדול ממנו בהרבה שנים כיון שהוא היה רק בן כ"ח, ובודאי שלא יאמינו לו שהוא בגיל שנכתב על הפאפירן, לכן היה בצרה כי לא ידע מה לעשות.

ואביו הרה"ח ר' עזריאל ז"ל נכנס לרבינו והזכיר אצלו כל הענין, השיב רבינו שהיות שלא ראה את בנו ר' ליפא זה זמן רב ע"כ ברצונו שיבא אצלו, א"ל אביו שסכנה גדולה הוא לבא באלה מסעי מהתם להכא בעת כזאת ולכן נמנע אז מלבא בעצמו, וצוה רבינו שיבא בערש"ק אחי"צ ולא יאונה לו כל און, וכך היה שהגיע לסאטמאר בערב שבת הנוכה קודם הדלקה"צ, והלך לביהמ"ד לקבלת שבת יחד עם רבינו ואחר התפילה עבר לומר "גוט שבת", והיה כאשר עבר לפני רבינו ונתן לו שלום עיניו הקדושים לנוכח יביטו על פניו לימין ולשמאל והיה נראה שהוא שבע רצון ממה שענינו ראו.

אחר השבת נכנס בפר"פ ואז פקד עליו רבינו ליקח את הפאפירן של אחיו ר' משה ואין לו מה לדאוג כלל ואמר בלטי"ק: "א גוי פארשטייט נישט קיין חילוק, איינער מיט א בארד הייסט שוין ביי זיי ארעג" (היינו אדם זקן). ר' ליפא עשה ככל אשר צוה רבינו, והלך למקום אשר שם היו צריכים להתייצב, והיו שם הרבה יהודים שעמדו בשורה ובתוכם הגה"צ ר' יחזקאל שרגא וויינבערגער זצ"ל הי"ד אב"ד פאיע, וכמובן היה כ"א עצוב למאד מפחד הרשעים, והאיש אשר עמד לפניו היה ג"כ עושה כמוהו והיה לו פאפירן של איש אחר אבל הוא היה הרבה יותר גדול בשנים ממנו, והם הבחינו תיכף שהוא נראה צעיר יותר מהגיל שהיה נכתב על הפאפירן וצעקו עליו בקולי קולות ונלקח לצבא.

כשראה ר' ליפא את המחזה חיל ורעדה יאחו אותו ואבריו דא לדא נקשן, אמנם בהגיע תורו והביטו על הפאפירן, ושוב הסתכלו עליו בעין בוחן על פניו משני הצדדים בדיוק באותן מקומות שרבינו הסתכל עליו בליל שב"ק, ולפלא שתיכף האמינו שכנים הדברים ששטמו משה, ושהפאפירן שייכים לו, ויצא משם בשלום. וכאשר עלה על מסילת הברזל לנסוע לביתו תפסו אותו כמה

הושענא כל שיח תרשא ותושיע הושענא - פעם
 אחת ביום הושענא רבה כשהיו רבינו אבדק"ק קראלי
 פתח ואמר: ק"ז הייט"ל הי' רגיל לומר שתפילה זו מסוגלת
 לפעול שייפקדו העקרונות ויוושעו בזש"ק, שכל שיח ועשב
 וכמו"כ האדם הנדמה לעץ השדה כולם יעשו פירות, וכאן
 פרץ רבינו בבכי קורע לבבות וצווח ככרוכיא: את אחי
 אנוכי מבקש במשותא מייניכו העתירו והתפללו בעדי
 ובעד ביתי להוושע בזש"ק במהרה שלא יפסק החבל
 הטהור ח"ו, ואנו רואין כי להבדיל הרשעים עוברי רצונו
 ית' מתרבים מידי יום יום אשר עפ"י רוב בניהם כמותם
 מכעיסין ובאין לפני ה', ולעומת זאת לאותן היהודים אשר
 חפצם ומגמתם להעמיד דור של צדיקים אשר יעבדו את ה'
 ויעשו נח"ד להבוי"ת כמה קשה הדבר, וע"כ צריכין
 לאפושי ברחמי שהשי"ת יעזור שבית צדיקים יעמוד ויפרה
 וירבה ויעשה פירות, ומזקנים אתבונן אשר שמעתי לאמור
 שבעת אשר אבא מארי זלה"ה הי' חשוך בנים ל"ע
 הפציר אא"ז זלה"ה הייטב לב וביקש את הציבור
 שנתוועדו יחד אתו בבית מדרשו שיתפללו עליו, אע"פ
 שהיו אז בדורו הרבה צדיקים וקדושי ארץ, שהי' בעולם
 מרן הק' מצאנו זי"ע וגם אא"ז זלה"ה עצמו הי' קדוש
 עליון, מ"מ ביקש את הציבור שגם הם יתפללו עליו דגדול
 כח הציבור וקל כביר לא ימאס. (דברי יואל מושרים)

☆☆☆

הושענא ומציל ומושיע - מראשית השנה של שנת
 ת"ש כאשר הגיעו שמועות מבהילות ממדינת פולין על
 הגזירות רעות וההשמדות הנוראות ר"ל על בית ישראל
 ועל עם ה' כי נפלו בחרב, הרגישו ג"כ על שמי מדינת
 אונגארין וראמעניע כי חושך ענן וערפל כיסה השמים,
 בדברי קדשו עורר רבינו ז"ל כי אחבי צריכים לרחמי
 שמים מרובים, בכל דרשותיו שאמר בימי הרחמים והרצון
 הרבה לחזור ולעורר על אחבי" במדינות שונות הנתונים
 בצרה ובשביה, ועל אבדן רבבות אלפי ישראל במינות
 משונות ר"ל, כשעמד רבינו בדרשת הושענא רבה לעורר
 את עדת מרעיתו וללמד זכות על כנסת ישראל הזכיר אז
 בפיסקא "הושענא ומציל ומושיע" שכעת נתגברו הצרות
 ביתר עוז ותקיים בנו אשמנו מכל אום בושנו מכל דור כי
 מלפנים כשהגיעו צרות לעם ישראל שאלו הגוים איה נא
 אלוהיהם, וכעת כבר ישנם גם בין היהודים השואלים איה
 נא אלוהינו כי נראה ח"ו כסילוק ההשגחה, ועד מתי
 תתעכב זמן ישועתינו כי ישנם הרבה יהודים הרוצים לבוא
 לבית המדרש להתפלל ולבם שותת דם על אשר אינם
 יכולים כי נמצאים במקום תוקף הגזירות ואין זה כי אם
 שקרבה גאולתינו ופדות נפשינו, ועל כן מתגברים החבלי
 משיח, ואף שהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע
 המתיק את החבלי משיח אבל מי יודע ח"ו שהחטא לא גרם
 שיחזרו ויתעוררו החבלי משיח, וידוע הפלוגתא שבין

הו"ר, אמר לו הרה"ק מנאסויד שכשיבוא חזרה יעשה
 דרכו עוה"פ אצלו לספר לו האיך שעבר הכל אצל רבינו,
 וכשבא בחזרה נכנס אליו ושאל אותו בפרטיות האיך היה
 הכל ושאל אותו אודות הדרשה בהו"ר וכמה אנשים היו
 שם וכי והוא סיפר לו ההתעוררות שהי' אצל הדרשה,
 ונענה הרה"ק מנאסויד בקול ובהתרגשות: "א איד וואס
 קען מחזיר בתשובה זיין פופצן הונדערט מענטשן איז א
 צדיק תמים". ופעם בהיות הגה"צ ר' יונתן שטיף זצ"ל
 בבית מדרשו של רבינו ביום הו"ר ובשמעו דרשת רבינו
 אמר שלדעתו מי שאינו נתעורר לתשובה מדרשת רבינו
 בהו"ר צריך לבדוק אחריו אם הוא מזרע ישראל ובדוע
 שלא עמדו אבותיו על הר סיני. (מחזור דברי')

☆☆☆

פע"א ביום הושענא רבא הלך הגה"צ רבי יהודה
 גרינוואלד זצ"ל לבית מדרשו של רבינו ז"ל בעיר
 סאטמאר לשימוע את ההושענות והתפילות דנפקי מפי
 רבינו ז"ל, וכשנכנס לביהמ"ד באמצע ההקפות נשאר
 עומד בין שאר המתפללים ולא רצה לילך לישוב במזרח,
 ואמר לרבינו שהרב המרא דאתרא הוא כאן, ורבינו רמו
 מיד שיתנו לו כסא לישב, אבל הגר"י גרינוואלד זי"ע
 הקפיד מאוד על שהרהיבו בנפשם לבלבל את רבינו
 באמצע עבודתו הק'. (הקדמת שו"ת דברי יואל)

☆☆☆

הושענא דמתה לתמר הושענא - פע"א כשדרש
 רבינו בהושענא רבא כשהגיע רבינו לפיסקא "הושענא
 דמתה לתמר" פתח רבינו ואמר: הנה ק"ז הייט"ל אמר פעם
 בהושענא דמתה לתמר, אל יעלה על לבכם כי כוחי הוא
 ככוחו של אותו זקן זקני היש"מ ז"ל אל תדמיוני ואשוה לו
 רק דמתה לתמר אני רק דמיון ומעין ממעשה הזקן זי"ע
 ובכל זאת אני מתחנן הושענא גם אני בזכותו ובוזה שאני
 הולך וממשיך בדרכיו, וסיים רבינו בענוות קדשו על עצמו:
 כהיום בעוה"ר אין אנו עוד אף בבחינת דמתה לתמר, כפי
 מה שאנו נראין בשפלות דור הזה, ועד כמה כבר אנו
 רחוקים מדורות הקודמים, וע"ד שכתב הישמוח משה
 לפרש מאמה"כ בקהלת אל תאמר שהימים הראשונים היו
 טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה, כי על שני מיני
 זהב יכולים להעריך איזה טוב מחביר, ומי שיכול להעריך
 זה חכם איתקרי, אבל בזהב כלפי עפר אין שום חכמה
 להעריך שהזהב יותר טוב מעפר, לפי שאינו בערך אחת
 כלל, ואינם מין אחד כלל, וז"פ אל תאמרו שהימים
 הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה
 שזה אין שום חכמה להעריך שהימים הראשונים היו טובים
 מאלה שאינם כי נסוגנו אחור מאוד ממדינתם עד שאין
 אנו כלל בסוג אחד עממה, ואפילו לא בבחינת דמתה
 לתמר, ולא שייך להעריך שהם היו טובים ממנו.

☆☆☆

צדיק הדורות הרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימינוב ז"ע שרצה לפעול את הישועה ואף שדם יהודי ישפך, ואמר אז "דם ישפך כמים על פני חוצות ובלבד שיבוא משיח מיד", אבל שאר הצדיקים שבדור כהרה"ק מראפשיץ ז"ע ודכוותי לא הסכימו לזה, כי כשל כח הסבל ואי אפשר לסבול כל כך צרות ורעות בפעם אחת רק שיתארך הזמן חבלי משיח ולא יהי הרבה צרות בבת אחת, וידוע שאמר הרבי ר' מענדעלע ז"ע "שלפני ביאת המשיח ילכו ברחוב ויהיו שקועים בדם ישראל עד הברכים", ובעוה"ר כבר הגיע דם ישראל עד צאוורנו ועד מתי עוד תתארך זמן הישועה, ומיט ישגיב בכוחו לסבול כ"כ חבלים קשים כאלה, ולזה אנו מתפללים "ומציל ומושיע", כלומר "ומציל" שהקב"ה יציל אותנו מחבלי משיח, אבל לא שעי"ז תתארך ישועתינו מלבוא וזה שאמר "ומושיע" שיהי שניהם ביחד ומציל ומושיע. (דברי יואל. מועדים)

☆☆☆

הושענא עליית שבטים הושענא - בהושענא רבא שנת תשי"ד עורר רבינו בדרשתו את ציבור הנאספים באופן יוצא מן הכלל, ותבע מאתם להטיב דרכיהם ולפשפש במעשים ולהרבות בתפילה ובתחנונים לפני המקום, רבינו הזכיר והעלה לימודי זכות שונים כדי להפוך את הגזר דין ולהעבירם על ראש שונאי ישראל, ובתוך דבריו הק' דרש קל וחומר כי אם כ"כ טוב להגוים ומולם מצליח בידם, על אחת כמה וכמה שליחודים צריך להיות אך טוב ויוושעו בגאולה וישועה, כשהגיעו לפייט "הושענא עליית שבטים" אמר שאפשר שהוא לשון הסרה (מלשון הכתוב מטרף בני עלי"ת) דהיינו שבמהרה יוסר מעלינו שבט הרשע, ופרץ רבינו בבכיות נוראות וילל על המצב המרה בה בני ישראל שרויים, תחת ידי זדים ורוצחים שמכים אותם מכות אכזריות במחנות האיומות, רבינו ציטט בתוך דרשתו את האמרי קודש הידועים מפי הייטב לב ז"ע עה"פ מראשית השנה ועד אחרית שנה, שבכל תחילת השנה מקוים שבשנה זו יהי "השנה" בה הידועה, אבל לבסוף רואים שהי' "שנה" פשוטה, והוסף רבינו ואמר שבשנה זו צריך לחשוש שלא יהיה ח"ו "השנה" בה הידועה ובבחינה ההפוך רחמנא ליצלק, מי יודע מה יולד יום, ואיזה ימים יביא עלינו חלילה השנה הזאת, שנה שישאר לזכרון בה הידועה, ה' ירחם, מובן מאליו שדיבורים נוראים ומגולים בלתי מוסתרים הכניסו פחד ורעדה בלבבות השומעים, ואימת מות נפלה עליהם באינם יודעים מה יעלה בגורלם ומה תהא בסופם.

☆☆☆

הושענא מרוטת לחי הושענא - ואמר אז הושענא מרוטת לחי, שבעוה"ר נגזרה הגזירה שכאו"א יגלה זקנו ויסיר מפניו את צלם האלוקים, ואף גם זאת כי עתה נתונים אנו למכים, הרבה בני ישראל נלקחים ונחטפים למקומות

שונים ומשונים, תחת ממשלת רשעים אכזרים, שעל טמא אחד עבד שפל ימשול על כמה אלפים מישראל, לעשות עמם ככל העולה לרוחו, רבינו בכה אז מאוד בשעת ההושענות והרבה לעורר את העם שיתנו אל לבם להתפלל את ה' בחזקה וחזר וצעק מנהמת לבו: "אלו ידענו איזה שנה קשה אנו נכנסים בה, אז לא היינו יוצאים כלל מביהמ"ד", ועל כן צריכים אנו לבקש מהשי"ת שלא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, ונזכה לצאת מצרה לרוחה ומשיעבוד לגאולה במהרה. (מאפילה לאורה)

☆☆☆

עבודת רבינו בימי שמיני עצרת ושמיח"ת לא יתואר בחרט עליו גליון ועוד בשנות היותו אברך צעיר כשגר בעיר סאטמאר ועדיין לא הי' לו ביהמ"ד והתפלל בביתו קראו אותו בביהמ"ד של החסידים שיבוא לערוך ההקפות בבית המדרש ברוב עם הדרת מלך, רבינו נעתר לבקשתם וערך אז את ההקפות בביהמ"ד של החסידים לשמחת לבם ולעונג רוחם הרוחני לחוות מראה עילאה זו אשר טרם מלאו לרבינו עשרים שנה רוקד מפוז ומכרכר בכל כוחותיו לכבוד התורה הקדושה. (מחזור דברי')

☆☆☆

סיפר הגה"צ מראחוב זצ"ל אשר חמיו הרה"ח ר' חיים שמואל פריעדמאן ז"ל השו"ב ממידיאפאלוא, ועמיתו הרה"ח ר' יעקב צבי פריעדמאן ז"ל מטארנא, בשנים הראשונות אחרי פטירת רבם מרן הקדושת יו"ט ז"ע החלו לנסוע לבעלזא להגה"ק מהרי"ד זצ"ל פעם רצו לנסוע לבעלזא לחג הסוכות ובני עירם שלחו עמהם הרבה פתקאות ופי" לבעלזא, אבל השוטרים שעל הגבול לא הניחום לעבור את הגבול למדינת פוילן מחמת איזה חסרון בהתעודות שלהם, והוכרחו לחזור לעירם ליו"ט, והחליטו שאחרי עבור ימי החג ינסו עוד פעם לנסוע, ובינתיים נסעו לסיגוט לימים הראשונים להסתופף בצל הגה"ק העצי חיים ז"ל ולימים האחרונים של סוכות נסעו לסאטמאר לרבינו ז"ל שהי' עדיין אז אברך צעיר, והמה כבר היו אז ממוקרי רבינו ז"ל, ואחרי יו"ט נסעו לבעלזא לשבת בראשית, והי' כאשר נכנסו להגה"ק מבעלזא ז"ל לקבל שלום שאלם בתמי' והכי באתם "לעלינו לשבח". (כלומר שהם באים אחרי החגים לשבת בראשית שהוא דוגמת עלינו שאחר התפלה), והתנצלו החסידים הנ"ל שהשוטרים לא הרשו להם לעבור את הגבול, ושאלם הרה"ק ואיפה הייתם ביו"ט והשיבו שהימים הראשונים היו בסיגוט אצל העצי חיים ז"ל ובימים האחרונים היו בסאטמאר אצל רבינו ושאל אותם הרה"ק על עבודת ההקפות של רבינו, וסיפרו לו מגודל עבודתו של רבינו ז"ל אצל ההקפות נענה הרה"ק מבעלזא ואמר: "אזעלכע הקפות ווי דער אינגערמאן דער סיגוטער רבי'ס זון פירט, פירן נישט קיין אלטע רבי'ס".

לשמחה בא רופא לגרויסווארדיין לבקר את רבינו, ורבינו סיפר לו מחולשתו ומה שאירע לו בליל שמח"ת שנפל והפסיק את ההקפות, ונאנח רבינו ואמר להרופא "הלא יכולתי לרקוד עוד שעה אחת", ולדאבוננו הי' זה השנה האחרונה לאלפי חסידי מנעוריו שבאו להסתופף בצל קורתו, ולראות כהן גדול בעבודתו הק' בריקודי קודש לכבוד השי"ת ולכבוד התורה.

☆☆☆

ועל אף שסבל רבינו כאבים ויסורים על רגלו עכ"ז בהגיע עת רקוד לא שת לבו גם לזאת ורגליו רגל ישרה לעשות הריקודין של מצוה ולא חלו ולא מרגיש מידי, ופעם אמר בדרך צחות כי שמיני "רגל" בפני עצמו, ומקורבי רבינו מספרים שאחרי ההקפות כשבא רבינו לביתו חלצו לו תיכף המנעלים והאנפילאות וראו שרגליו היו נפוחות וכמעט שותתות דם, ואירע פעם שהי' דם שותת ויורד וכששאלו אותו האיך ירקוד למחר, ענה שהרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימינוב ז"ע הי' רגיל על לשונו לומר: "פיסעלעך פיסעלעך הייבט'ס ענק לכבוד די הייליגע תורה, עס וועט קומען די צייט וועט עטץ שוין רוען און רוען".

(מחזור דברי יואל)

☆☆☆

ובמקום אשר בו עמד רבינו באמצע הריקודין רקדו הקהל סביבותיו ביתר שאת וביתר עוז, ופע"א לאחר שבנו את הגוזזטרא בביהמ"ד (גאלערי) ובמערבו היו העמודים של הגוזזטרא רופפים עד כדי כך שחששו שמא ישתברו וביקשו את רבינו שלא יעמוד באמצע ההקפות בצד מערבו של ביהמ"ד כי אנ"ש רוקדים אז ביותר התלהבות, והשיב רבינו כי מרן הד"ח ביקשו ב"ב שלא ירקד על הרגל המכאיב רק ברגל אחר, והשיב להם שבעת שהוא מרקד אינו יודע באיזה רגל הוא, וכמו"כ בעת שאני מרקד איננו יכול לצמצם א"ע באיזה מקום לעמוד, ובלי גזמא ראו בשעת הרקידה איך שהניעו אמות הסיפים שהעמודים שעליהם הי' נבנה הגוזזטרא הי' מרקדים עם הקהל.

ואף בתוך דביקותו הנפלאה באמצע ההקפות בעת שעמד על איזה רגעים ראו אצלו גודל ענוותנותו ומדת טובו הגדול כי פעם ניגש אליו אדם פשוט (בלבוש אמעריקאי) אשר הכיר את רבינו מאיזה מקום נופש שהי' רבינו שם, ואר לרבינו בתמימותו "דער רבי זעהט ב"ה גוט אויס" ורבינו הרמין את ראשו אליו וגם דרש בשלומו הטוב.

☆☆☆

בשמחת תורה שנת תרצ"ב הי' רבינו ז"ל בשנת האבל על פטירת בתו הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט ועם גודל צערו בהאסן אשר קרהו ל"ע התגבר כארי לעשות סדר ההקפות כדרכו בקודש בשמחה רבה ובהתלהבות דקדושה כראוי לכבודה של תורה אשר נפשו בה קשורה ובאמצע ההקפות פירש אז הפסוק זכר

גם בתקופת רבנותו באורשויוא פקע שמייהו של ההקפות בכל המדינות סביב וידוע שאמו של רבינו הרבנית הצדקנית מרת חנה היתה רגילה להיות אצל רבינו כל חודש תשרי, ופעם כשראתה כמה חסידים שבאו לימים הראשונים של חג הסוכות שבאים להיפרד מרבינו לפני שחזרו לביתם לימים האחרונים של חג, אמרה להם: אתם דומים כמו יהודי שנכנס לבית מלון ומזמין עבורו סעודה דשנה מכל טוב, ועד שמכינים לו את האוכל נעלם הלה מן המלון, הנה כי כן הוא עבודתו הקדושה של בני, כל חודש תשרי הוא רק הכנה להקפות של שמחת תורה, ובעת שהגיע זמן של עשו לי סעודה קטנה והכינו את אשר יביאו לאכול אז אתם נוסעים.

☆☆☆

בעת שרבינו כיהן פאר בעיר קראלי' ואורשויוא נהג רבינו לרקוד רק לאורך הביהמ"ד אנה ואנה, דהיינו מקצה ביהמ"ד אל קצהו, כפי אשר נהג מרן הקדושו"ט ז"ע ולמעלה בקודש, אולם בעיר סאטמאר הרחיבו לו מקום מן הצד ג"כ ורבינו רקד כמו ד', ואח"כ הרחיבו בין שורות העומדים סביב סביב בכל חלל ביהמ"ד, ומני אז רקד רבינו בכל השנים גם אח"כ בארה"ב סביב סביב בתוך ביהמ"ד.

(מחזור דברי יואל)

☆☆☆

רבינו הי' עורך את הריקודין הנפלאות בדביקות עצומה ויסופר שבלי שמיני עצרת שנת תשי"ד כשערך רבינו ההקפות בעיר גראסווארדיין בביהמ"ד של העיר, והוציאו ספסלי דבי מדרשא, ונשארו יתדות על הקרקע ובגלל זה נפל רבינו רבינו עם הס"ת בידו באמצע הריקוד ותומ"י עזרו להקימו ונפל פחד גדול על כל הנוכחים, ורבינו הי' בדביקות כל כך, שאחר שהקימוהו מן הארץ שאל כמתמה מה הי' עמו ולא ידע כלל שנפל על הארץ, וכשאמרו לו שנפל על הארץ שאל תומ"י האם לא נגע הס"ת על הארץ, והשיבו שלא נגע כלום כי הי' אדוק לידו, אולם רבינו בעצמו נחרד מאוד כי חשש פן הי' נגעה הס"ת בארץ, ותיכף כשקם רבינו על רגליו שאל את האנשים שעמדו סביבו, אם ראו בבירור שהס"ת לא נגעה בארץ, והאנשים שעמדו קרוב לרבינו הרגיעו אותו ואמרו לו בבירור שהס"ת נשארה בגובה מעל ראשו ולא נגעה לארץ, ורבינו נרגע קצת מדבריהם, אבל כשקם רבינו מנפילתו הי' גנוחי גניח ונאנח אנהה עמוקה מאוד, נפילת רבינו עוררה פחד גדול ובהלה בלבות כל אנ"ש שנכחו שם, ולבם ניבא להם כאילו משהו נורא עומד להתרחש, וכאשר כן אירע בעוה"ר, אולם מצאו נוחם שהס"ת לא נגעה בארץ לרמו שאף שצרות גדולות מתרחשות ובאות לעולם, אולם קדושת הס"ת לא תתחלל ולא תיגע בארץ, ולרמו בא על רבינו שיעבור את כל הצרות וינצל בעזהשי"ת מכל צרה וצוקה, ואחר שעברו המועדים

איל, עייז נקנים בהגבהה לחוד שנמשכין להשיי"ת מתוך תשובה מיראה לתשובה מאהבה, והנה איש בשמעו דברים הללו יוצא מפי רבינו נשתומם, בידעו אשר אליו נתכוונו הדברים ורבינו תפס את מחשבתו.

סיפר חסיד אחד מה שענינו ראו שבשנת תשס"ז לפ"ק כשיצא רבינו מביהמ"ד אחרי עבודת הקודש בהושענא רבא והי' ניכר עליו כי הוא נחלש מאוד ולא היה יכול לעמוד על עמדו ויצא כשהוא נשען משני הצדדים על ידי המשמשים, וכל העם אשר עמדו בעזרה המה ראו ודאגה כירסמה בלבם האיך יערוך רבינו את ההקפות כשלא יוכל לפסוע אפילו פסיעה אחת לבדו, ובביהמ"ד יצא הכרו שבוודאי לא יזכו בהאי שתא לראות את ההקפות הנעלות ככלל השנים, אבל תלי"ת ראו בחוש שנתקיים מאמה"כ "קווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים" כשנכנס רבינו לערוך את ההקפות בביהמ"ד, או אז ראו והבינו מה שרגיל רבינו לומר שמיני "רגל" בפני עצמו.

☆☆☆

סיפר הרב החסיד ר' חנני יו"ט ליפא שווארץ ז"ל שפע"א כשנסע להסתופף בצילא דמהימנותא בחג הסוכות ביקש ממנו הגה"צ רבי פנחס עפשטיין זצ"ל שיזכירו את שמו לפני רבינו כי סבל הרבה על רגליו, ואכן אחרי שמחת תורה כשנפרד ר' ליפא מרבינו מסר את שליוחותיו והזכירו לפני רבינו, כשמוע רבינו את דבריו הרים את מעילו והראה לפני ר' ליפא את רגליו הנפוחות מעבודת הקודש בעת ההקפות, ואמר לו כהאי ליטנא: "קוק נאר וואס אַ פיס איך האב, נאר וואס דען, איך לייג מיך נישט אריין די פיס אין קאפ אריין".

☆☆☆

בשנים האחרונות ערך רבינו ההקפות על הבימה וכמה פעמים עמד באמצע ההקפות ורקד על מקומו, ובשמחת תורה שנת תש"ל עשה רבינו את הנענועים בהצנע לכת, וכל העם העומדים בעזרה הביטו אחרי משה לראות מתי יעשה את הנענועים עם הס"ת כדרכו, אך רבינו כבר פסק מלזמר ורצה להמשיך בהקפה הבאה, והמשב"ק אמר לרבינו שעדיין לא עשה את הנענועי, השיב לו רבינו שאכן עשה את הנענועים לעצמו והוסיף לספר שגם חותנו הרה"ק מפלאנטש זי"ע בעת ההקפות דשמח"ת הי' דרכו בקודש לעשות הנענועים עם הס"ת בכל הקפה כמו עם הלולב, אבל עשאו בהצנע לכת שלא ירגישו בדבר, וחסידיו ואנ"ש לא ידעו מזה כלל, אבל המשמשים הפצירו ברבינו שהעם העומדים בעזרה ובעיקר פרחי הצאן עומדים ומשתוקקים לראות עבודת הנענועים, ושואבים מעבודה זו התחזקות וחיות דקדושה וכעת יחלש דעתם שלא ראו כלום מעבודה זו, ואמרו לו שזה מחדיר אמונה אל תוך לבות בני ישראל, אז הסכים וחזר לעשות הנענועים ביתר שאת מכל השנים.

רב טובך יביעו וצדקתך ירננו דלכאו' לפים ריהטא הי' נראה להיפך דבעת שמוזכר רב טוב אז נופל הלשון ירננו ובצדקתך שהוא בבחי' דינים הי' צ"ל יביעו, ופי' רבינו דדוד המע"ה בא ללמדינו בזה דכשהשיי"ת עושה טובות וחסדים אז די לשבחו בבחי' יביעו וזה זכר רב טובך יביעו ומשא"כ וצדקתך כשהקב"ה עושה דינים הי' אז ירננו צריכים לרנן ביתר שאת ומסופר שאחרי דברי תורה הללו התחיל רבינו לרקוד עם הספרי תורה בשמחה והתלהבות רבה ועצומה והתנשא בכל כוחו וגופו הרבה יותר מאשר ראוי אצלו בשנה רגילה.

☆☆☆

פ"א בשנת תרצ"ו הי' מתגורר בעיר סאטמאר יצ"ו איש אחד מילידי ארץ פולין וכאשר נוכח לראות בפעם הראשונה את הקפותיו של רבינו, הי' זר בעיניו כל סדר ההקפות עד שהפליט מילים מפיו לאמר, לשמחה מה זו עושה, דבשלמא הרב המרא דאתרא שבכל השנה כולה תורתו אומנתו ויושב כל היום בד' אמות של הלכה לילות כימים להגות באמרי שפר, וכשמגיע ובא לסיומה שפיר קא שמו ובדין הוא שייטמוח אבל המון עם שאינם יודעים ומבינים בטיב תורתינו ואין להם עסק עמו, הרי הם מרקדים סתם וקופצים כאילי השדה, עוד הוא מדבר, ופתאום ויהס כל העם, ורבינו הלך אל מקומו להגיד תורה מעניני דיומא, ופתח פה קדשו ואמר, הנה באמצע הקפות מזמרין חרוזי ידיד נפש, ובו נאמר משוך עבדך אל רצונך ירוץ עבדך כמו איל וכו', ויש לדקדק המשך שני הדברים הנ"ל, גם יש להבין אומרו משוך מה משיכה יש כאן, וגם צ"ב למה מדמין אותנו לאיל, דהיינו שמרקדים כאילים ושמחה מה זו עושה, ותיריך רבינו דהנה ידוע שבימים הנוראים עושין תשובה מיראה, ואח"כ בימי חג הסוכות מתעוררין לשוב תשובה מאהבה, ועי"כ בקשתינו מהשיי"ת שימשוך אותנו מרשות לרשות, דהיינו מרשות היראה לרשות אהבה, כדי שנוכל לעשות רצונו בתכלית השלימות, והנה כלל גדול בתורת רז"ל שמשכיח צריך להיות מרשות לרשות, ודבר זה שייך רק אצלנו, אבל גבי הקב"ה אשר לה' הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה, והכל שלו הוא ואין שייך מרשות לרשות, ולפי"ז איך שייך אצלו יתברך משיכה, אולם ידוע דקו"ל המגביה את החפץ אפילו באותו מעמד ובאותו רשות קונה את החפץ בהגבהה, על כן אנו מרקדין וקופצים כאילים שע"י הגבהה שאנו נגבהים ע"י רקדתינו וקפיצתנו ימשוך השיי"ת אותנו מתשובה מיראה לתשובה מאהבה, ועל זה אנו שמחין אצל ההקפות על שזכינו לשוב להשיי"ת ע"י תשובה מאהבה, ועפי"ז יתבאר לן כמין חומר המשך הדברים של החרוז באומרו "משוך" עבדך אל רצונך ירוץ עבדך וכו' שאם תאמר האיך שייך משיכה דהלא הכל שלו הוא, לזה אמר ירוץ עבדך כמו "איל" שעייז שרצים ומרקדים כמו

**תולדותיהם של צדיקים ומעשייהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים**

הילולא רצדיקיא

הגה"ק רבי **מרדכי** בן הרה"ק רבי ישכר דוב זי"ע **מנדבורנא**
יומא דהילולא ט"ו תשרי - יו"ט סוכות (תרנ"ה)

צור קודש מחצבתו

כן אמר על אלו המתחפשים בפורים "הנני מכיר איך שיהי' ומה שיהי' במשך כל השנה".
ויסופר כי לביל פורים שנת תקפ"ד קודם לידתו של הרה"ק הרבי ר' מרדכי'לע זי"ע, היתה אמו הרבנית שרוי' בצרה גדולה ולא יכלה לשית עצה בנפשה, עד שהגיעו למקום בו שהתה איזה פריץ ופריצה והצילו אותה, וכאשר הגדיל הרה"ק הרבי ר' מרדכי'לע אמר אשר אלו שהצילו את אמו היו מרדכי הצדיק ואסתר המלכה.

והאיש מרדכי' הולך וגדול

בשחר טל לידתו כבר הי' ניכר עליו כי לגדולות נוצר ושמו הטוב הלך לפניו, כאמור נתייתם בילדותו מאביו הק' ועבר לבית דודו זקינ' הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ומאז הוסיף קדושה על קדושתו, ודודו הק' ניבא לו גדולות ונצורות כי בוודאי לאילנא רברבא יתעבד.
כן העיד עליו דודו הק' שיש לו צורת יוסף הצדיק, ואמר מי שרוצה לראות ולהסתכל בצורת יוסף הצדיק "זאל קוקן אויף מיין מרדכי'לע", כן אמר עליו בעוד הי' בחור צעיר שצורתו הק' היתה מאירה כוזהר הרקיע.

כיוצא בו מסופר אשר פעם אחת כאשר ביקר הרה"ק מצאנו זי"ע יחד עם בנו הרה"ק משינאווא זי"ע את הרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן זי"ע והשתשעו ביניהם בדברי תורה, ובתוך הדברים אמר הרבי ר' מאיר'ל בזה"ל: "זוען איר וואלט געקומען אביסל פריער וואלט איר זוכה געווען צו שפייון אייערע אויגן פון דעם מופלא'דיגן קלסטר פנים פון מיין מרדכי'לע ווייל ער האט א צורה ווי יוסף הצדיק", וכששמע הרה"ק משינאווא עד היכן הדברים מגיעים, רדף מיד אחריו במרכבתו כבדת ארץ ארוכה לחוות בתואר קלסטר פניו המאירים אשר עליו אמר הכתוב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין".

דוד מרדכי'

כשנכנס לעול התורה והמצוות עלה בשב"ק לתורה אצל דודו הק' הרבי ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע, ולפני קריאת התורה קרא להבעל קורא וצויה לו שיקראו את רבי מרדכי'לע לעליית "שישי", בתואר "איש יהודי היה בשושן הבידה ושמו מרדכי", והטעים הדבר ואמר: באמרו "אם נקרא את מרדכי'לע לעלות בתואר "מורינו הרב" הרי זה מעט בעדו, ואם נקרא לו "מורה מורינו הרב" הלא סוף סוף הינו נער", על כן יקראו אותו בלשון הזה.

הרה"ק הרבי ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע נולד ביום שני בשבת י"ט לחודש אייר שנת תקפ"ד, לאביו הרה"ק רבי ישכר דוב מנדבורנא זי"ע (הנקרא בפי כל "רבי בערטשע"), בנו של הרה"ק הרבי ר' יצחק מקאליש זי"ע (אחיו של הרה"ק הרבי ר' מאיר'ל מפרעמישלאן זי"ע), בן הרה"ק רבי ארון לייב הגדול מפרעמישלאן זי"ע, בן הרה"ק הרבי ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע שהי' חברו ובן גילו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, בן הרה"ק רבי יעקב מפרעמישלאן זי"ע, בן הרה"ק רבי דוד זי"ע אשר מעונו הי' בפרעמישלאן בן הרה"ק רבי משה זי"ע (כפי שכינו אותו בני דורו "השרף"), בן הרה"ק רבי חיים צבי זי"ע חוטר מגזע גאונים וקדושים מהר"י מקורביל זי"ע מבעלי התוס' בעל "שורת מן השמים", ולמעלה בקודש כפי שהעיד הרה"ק הרבי ר' מיכל מולאטשוב זי"ע שמימי בית המקדש השני לא פסקה רוח הקודש משושלת זו.

אמו הרבנית הצדקנית מרת רחל ע"ה היתה בת הרה"ק רבי אברהם לייב זי"ע בן הרה"ק רבי חיים גבריאל זי"ע בן הרה"ק רבי יוסף בלוך זי"ע אבדקיק אלעסק וסטאנוב ומגיד מישרים דק"ק האלאשיץ, בעמח"ס "גנוי יוסף" עה"ת, מגדולי החבריא קדישא של הרבי ר' בער המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ונו"נ להרה"ק בעל "משאת בנימין זי"ע.

איש יהודי היה... ושמו מרדכי

ויהי ביום השמיני נכנס הרבי ר' מרדכי'לע בביתו של אברהם אבינו ע"ה על ברכי דוד' הרה"ק הרבי ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע שנתכבד בסנדקאות וקרא שמו בישראל "מרדכי" ע"ש רבו הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע (בנו של הרה"ק רבי מיכל מולאטשוב זי"ע) שנסתלק סמוך ללידתו של רבי מרדכי'לע זי"ע.

הרבי ר' מאיר'ל זי"ע אמר פעם לב"א הרבי ר' בערטשע זי"ע "ראיתי את בנך מרדכי'לע וקלסטר פניו דומה ממש לשל מורי ורבי הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע".

מענין שמו הק' ראוי לציין מה שהעיד הרה"ק רבי מרדכי על עצמו שיש בו נשמת מרדכי הצדיק, והנה כי כן ראו אצלו עבודה מיוחדת בימי הפורים.

וידוע מה שהתבטא פעם ואמר על עצמו: "אלמלא הייתי יודע בילדותי, כמה גדולה שמחת פורים לפני השי"ת, הייתי מניח את כל העבודות, והייתי הולך מבית לבית לשמח יהודים בפורים".

עבודה רבה אחר הדלקת הנרות עד שנשף הרבה זיעה מפני, וידי קרות כשגלג, ומעתה לא תבוא אלי מעצמך עד שאקרא לך, והי' אם אחפץ בך ואקראך בשם היאות לך בבוא עת פקידה, ולך בכוחך זה והושע את ישראל".
ואכן נסע אז לשבות בצל הרה"ק מרוזין ז"ע על שב"ק פ' יתרו שנת תר"ט, ולא גילה מי הוא, ודרכו של הרבי מרוזין

ביום זאת חנוכה שנת תר"ט לפ"ק קרא דודו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע יחד עם עוד ג' אנשים וסגר אחריהם הדלת וצה שמאחורי הדלת יעמדו עוד אנשים להשלים למנין, במעמד זה הכתירו דודו הק' לרבן של ישראל, ובין הדברים אמר לו מאמה"כ "ראה נתתיך אלהים לפרעה וגו' ואנוכי אהיה עם פיך", והמשיך ואמר לו לשון הפסוק: "והמטה הזה תקח

סוכה סגולה לעשירות

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ז"ע הגיע פעם לעיר אחת לרגל חג הסוכות, והתאכסן אצל יהודי בעל בית חשוב, ולרגל בואו של הרה"ק מנדבורנא בנה בעל האכסניא סוכה גדולה לכבודו ולכבוד האורחים, לאחר חג הסוכות כאשר נפרד הרה"ק ממנו לנסוע לביתו, צוה לבעל האכסניא שלא יפרק את הסוכה, ושתעמוד כך עד לשנה הבאה.

לשנה הבאה הגיע שוב הרה"ק לקראת חג הסוכות והתאכסן שם, ולאחר החג צוה שוב לבל יפרקו את הסוכה, וכך היה כמה שנים, עד שפע"א באמצע השנה מחמת שומחה או איזה סיבה אחרת הוצרכו לפרק את הסוכה, והשב הבעה"ב בבלבו מה יהיה אם יפרקו את הסוכה, ואי"ה בערב החג באם יבא הרה"ק לבאן יקימו שוב את הסוכה, וכך קרא את "משה דער סטאלער" וביקש ממנו לפרק את הסוכה.

כאשר הגיע ערב חג הסוכות, שוב בא הרה"ק ושאל אם הסוכה עומדת, ויאמרו לו שפירקו אותה, וישאל הרה"ק מי פירק את הסוכה, ויאמרו לו משה דער סטאלער, וישלח הרה"ק לקרוא לו, וישאל אותו מדוע פירק את הסוכה הלא אשתך צויתי לבל יפרקו את הסוכה, ויאמר שהוא לא ידע מכל הענין שצוה הרה"ק, רק בעל הבית קרא אותו וביקש ממנו לעשות כן, וישאל אותו הרה"ק: והיכן העצים והדפנות של הסוכה, ענה הסטאלער שרוב הדפנות אצל בעל הבית, ורק איזה דופן וכמה עצים קיבל ממנו במנתה והוא עשה לעצמו מזה שולחן, ונאנה הרה"ק מאד, ויאמר אשר מעתה הבעל הבית יהיה עני ל"ע, ומשה דער סטאלער יהיה בעל הבית.

וב"ק אדמו"ר מוויזשניץ זצ"ל היה מספר סיפור זה, והוסיף ואמר ששמעו סיפור זה לפני שנים רבות, אך לא היה יכול לספר את זה משום שמעולם לא הבין מדוע גדול עונו של בעה"ב כל כך אשר קיבל ע"ז עונש המור כזה לאבד את כל רכושו, אמנם לאחר שנים סיפר לו אחד סיפור אחר ואז הבין את הסיפור הראשון.

וגופא דעובדא הכי הוי: דרכו בקודש של הרה"ק הרבי ר' מרדכי לע היה להדליק הרבה נרות מדי יום ביומו, ובמיוחד בערש"ק אשר אז היה מדליק כמות גדולה מאד של נרות, פ"א הגיע לעיר אחת בערש"ק ושלח את משמשו שיקנה בהקפה אצל חנות מסויים שניהל אברך אחד, סך גדול של נרות בסך ח"י רייניש [שהי' סכום גדול בזמן ההוא], כששמע בעל החנות שהמשמש רוצה לקנות בהקפה על סכום גדול כ"כ לא רצה מתחילה למכור לו משום שחשש שהרה"ק יסע לדרס ביום ראשון ולא ישלם לו, אמנם אשתו אמרה לו לבל יעז להשיב פני הרה"ק ריקם והמריחה אותו למכור בהקפה את הנרות.

אחר השבת נסע הרה"ק מהעיר ולא שילם את החוב, רק כעבור שמונה עשרה שנים בא שוב הרה"ק לעיר זו ושילם את החוב של השמונה עשרה רייניש, ולאחר תקופה קצרה נפטר אותו אברך בפתאומיות, וכאשר הגיעה השמועה לאוני הרה"ק נענה ואמר: "באמת היה צריך להפטר מן העולם לפני ח"י שנים בעת ששהיתי שם בעירי, ועם החוב של השמונה עשרה רייניש החזקתי אותו בחיים עוד שמונה עשרה שנים..."

והפטר האדמו"ר מוויזשניץ זצ"ל שפע"א סיפור זה הבין שהרה"ק ראה שיש גזר דין על בעל האכסניא הלו שירד מנכסיו ל"ע, ולכן צוה שיבנו סוכה, ובאם הסוכה תעמוד אזי גם רכושו והצלחתו יעמוד, ועל כן הטריח את עצמו לבוא לשם מדי שנה בשנה על חג הסוכות בכדי להאריך בעוד שנה את הצלחתו, אבל כאשר הוא בעצמו פירק את מה שהחזיק אותו במשך כל השנים האלו שוב לא היה יכול להשיב לו מאומה.

(גליון כוכבי אור, בשם הרה"צ רבי שלמה ראזעבניס שליט"א מן האדמו"ר מוויזשניץ שליט"א)

*

[א"ה, יש לבאר השייכות בין סוכה לפרנסה ועשירות, כי סוכה בגימטריא צ"א כמספר שם הוי"ה ואדני"י יחד, אשר שם זה מסוגל לפרנסה, כידוע שהר"ת של הפסוק פותח את ידך בגימטריא צ"א].

בידך אשר תעשה בו את האותות", מטה הוא לשון שפלות, שתהי' עניו בעת שתעשה מופתים, שלעשות מופתים בלי שפלות אינו כלום, ואמר לו שיעמוד אצל המוזה, ואמר בלשון קדשו: "מרדכי ימלא מקום אביו כי הוא אמנם הצעיר, אך החשוב שבאחיו, ויש לו רבנית שהיא אשה כשרה ויכולים להגיד עלי' שהיא בת תלמיד חכם".

כמו"כ אמר לו אז כמה הנהגות קדושות שיעבוד בהם את השי"ת בקדושה וטהרה: "תתפלל בבוקר השכם ותתפלל לפני התיבה ערב ובוקר וצהדים אמר לתיבה אחותי את, תכניס אורחים והאכל עניים ותאכל עמהם יחד רק בלילה, ולא ביום שהיום מקודש ללימוד התורה, ודע כי אביך עבד את ה' עבודה תמה", אח"כ התחיל הרבי ר' מאיר'ל לשורר "המאיר לארץ ולדרים עלי' ברחמים", והניח עליו שתי ידיו ואמר להעומדים שם: "הטו אזנכם ושמעו היטב מה שאני אומר", ופנה אליו ואמר לו "כתיב זאת חנוכה המזבח, מה מזבח מכפר אף שולחנו של אדם מכפר, כשם שמזבח כיפר על העוונות בזמן שבית המקדש הי' קיים, כך היום כשאין בית המקדש קיים אז שולחנו של אדם שערך לעניים מכפר", והוסיף ואמר "גם תקפיד שלא יעבור עליך מהיום חצות לילה אחת בשינה".

לפני שנפרד ממנו צוה עליו הרבי ר' מאיר'ל שיסע על שב"ק פרשת יתרו אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, בהבטיחו שהרבי מרוזין יקרב אותך כי אתה "קנקן חדש מלא ישן, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים", וחזר על זה כמה פעמים, עוד אמר לו: "דע לך כי עבדתי

לערך עשרים שנה לא יצא את עירו עם מרכבה רק למקום שהי יכול להגיע ברגלי, ימים ושבעות הי יושב מסוגר בחדרו, והקהל בחוץ ממתין וממתין, ויסופר כי פע"א נאנח באוני מקורביו, כי אין בידו פרוטה לפרוטה לצרכי הבית, תמה הלה ואמר: "הלא הדבר ביד רבינו, רק יפתח את דלתו, ומיד ייערמו על שולחנו מטבעות זהב וכסף למכבדי", השיב לו רבי מרדכי'לע: "תמינהי עליך, האינך יודע שאיני פותח את דלתי עד שיתתו שערי שמים", חלונות ביתו מכוסים היו בוילונות כהים, ובחדרו דלקו נרות במשך כל שעות היום.

דורש טוב לעמו

אחד מחסידי הרה"ק רבי מרדכי שהי מפרנס את ביתו ע"י שהיה נוסע לכפרים לכל ימות השבוע להיות מלמד ועל שבת הי חוזר לביתו, פע"א נתעורר בלבו התעוררות ותשוקה גדולה להיות על שב"ק בצל הרה"ק רבי מרדכי, אך הוא הרויח כל שבוע כדי מחיתו ואם הי משתמש במשכורתו על הוצאות הדרך לא הי נשאר לביתו כלום ואעפ"כ מרוב תשוקתו לא הודיע לביתו כלום ונסע לבישיטנא (מקום מגוריו של הרה"ק רבי מרדכי בסוף ימיו) להסתופף בצל רבו, אנשי ביתו היו מחכים לביאתו כבכל ערב שבת, והפעם השעה מתאחרת ואין שום ידיעה ממנו, אשתו נתמלאה דאגה וצער והתחילה לבכות מרוב צערה על שבעלה אינו מגיע הביתה ואף גם

הי כשנכנס לביהמ"ד היו עומדים האנשים שרצו לתת שלום משני הצדדים והוא עבר ביניהם ופניו מכוסות בהטלית, וכך נתן לו שלום לכולם, וכאשר הושיט לו רבי מרדכי'לע את ידו ונתן לו שלום, מיד הגביה את הטלית ושאל אותו: מהיכן אתה, ענה לו רבי מרדכי'לע: מנדבורנא, שאל אותו הרה"ק מרוזין: האם אתם בנו של הרה"ק רבי בערטשע מנדבורנא, ענה לו: כן, ושאלו שוב האם אתם בנו הצעיר, אמר לו: כן, אז לקח שוב הרה"ק מרוזין את ידו של רבי מרדכי'לע ולחץ לו בדרך חיבה בשתי ידיו, והקריב את ראשו של רבי מרדכי'לע ללבו הטהור ואמר לו: תשמעו איך הלב שלי דופק, ואח"כ נגש הרה"ק מרוזין למקומו להתפלל.

בליל שב"ק בשולחן הטהור ישב רבי מרדכי'לע כאחד הפשוטים ולא רצה לגשת לישב בראש השולחן, עד שהמשב"ק בא וקרא לו בפקודת הרה"ק מרוזין שיבוא לישב בראש השולחן, ואם לא ירצה לא יגש הרה"ק לערוך את השולחן, בלית ברירה הלך רבי מרדכי'לע אל השולחן ליד הרה"ק מרוזין, באמצע השולחן אמר הרה"ק מרוזין בלשון קדשו: "סיאי דא אמאל ווען מ'פירט טיש נאר וועגן איינעם, און סיאי דא אמאל ווען מ'פירט נישט קיין טיש נאר וועגן איינעם".

בעת עריכת השולחן נתן לו הרה"ק מרוזין שיריים בצלחת וכמעט שלא הי שם כלום, ורבי

מרדכי'לע לקח את הצלחת וקינח אותו באצבעותיו, ואמר הרה"ק מרוזין: "אני יודע מה שנתתי לו והוא יודע מה שלקח", אח"כ אמר לאנשיו, האם ראיתם את האברך הזה מנדבורנא, "גאט ליגט איהם אויפן פנים" שהשכינה הק' שורה על פניו, והחליק ידיו הק' על פניו של רבי מרדכי'לע ויסלסל את פאותיו, ויאמר: "דומה עלי שאוחזו אני די על המזוזה".

אחד שב"ק בעת כאשר נפרד מאת הרה"ק מרוזין אמר לו הרה"ק: "יודאי מי שעובד את השי"ת בלב שלם, עבודו נאה וראוי להיות רבי, היה רבי בישראל, וקבל קויתלעך ותברך את ישראל, ותנהיג עדת ישראל ביד רמה", כך שב הרבי ר' מרדכי'לע לביתו בנדבורנא כשהוא מוכתר ומוסמך מצדיקי דורו.

כי מרדכי' היהודי גדול היהודים

ואכן לא ארכו הימים ונעשה מפורסם בכל רחבי תבל ושמעו הולך בכל המדינות סביב כאיש אלוקים קדוש פועל ישועות בקרב הארץ ואלפים באו אליו להתברך ממנו, ואת מאמר מרדכי' הקב"ה עושה, וראו אצלו הרבה פעמים בחוש שברכותיו עשתה פירות בבחי' צדיק גזר והקב"ה מקיים, ואז נתגדל שמו לרבן של אלפי ישראל שנהרו אליו להסתופף בצלו.

אתרוג בארון קודש

פעם אחת לא מצא הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע אתרוג כאוות נפשו הטהורה, ולאחר שברר לעצמו איזה אתרוג, ניגש עם אתרוג לארון הקודש קודם יום הכיפורים, והכניס את אתרוג לארון הקודש, ואמר בזה הלשון: "אז מרדכי'לע וועט תשובה טאן וועט ער האבן א ריינעם אתרוג" וראה זה פלא, במוצאי יום כיפור ניגש הרה"ק לארון הקודש והוציא את אתרוג והנה הוא נקי וכשר ומהודר כאוות נפשו. (רוא דעבדא)

זאת שאין לה כלום על הוצאות שבת, ובתוך כך נפלה עליה תרדימה ובחלומה והנה הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ואומר לה שבעלה נמצא אצלו, ועל הוצאות שב"ק לא תדאג מאומה אלא תצא לרחוב העיר ותחת אבן אחד תמצא סכום כסף שיהי לה על שב"ק, ואכן כך הוה, ויהי בליל שב"ק החל האיש להתחרט בלבבו על מה שעשה שלא הודיע כלום לביתו ובוודאי יצא נפשם מרוב צער ומה גם שאין להם כלום על שב"ק, ובעודו מתבונן בנפשו פתאום רואה הוא בהקיץ את הרה"ק עומד לפניו ואומר לו שלא ידאג מאומה שאשתו יודעת שהוא נמצא אצלו בבישיטנא וגם יש לה כסף על הוצאות שבת.

ומרדכי' יצא...

משנת תר"ל בערך החל לנסוע נסיעותיו המפורסמות למקומות שונות, ועל פי רוב הי זה רק בערש"ק ולאחר חצות היום, והי לו טעם כמזם שאמר שאז האויר הוא מזוכך, ובכל השבוע האויר הוא מגושם ואינו יכול לסובלו, ובערש"ק ובפרט אחר חצות האויר מזוכך מקדושת שב"ק, ומפורסם לכל שהי לו כמה פעמים קפיצת הדרך. כאשר רצה לצאת לדרך התחיל בהכנות רבות ונשגבות, ולפעמים הי מסתגר בחדרו למשך ימים או כמה שבועות, ובאותן הימים לא יכלו להיכנס לחדרו וגם לא הי מקבל

אנשים, ומעת שהתחיל בהכנות לנסיעה צוה הזמין עגלה רתומה לסוסים שתעמוד כל הזמן ליד הבית להיות מוכן ומוזמן לנסיעה, וכאשר נסע מביתו לקח עמו כל כלי תשמישו כרים וכסתות וכדו' והי' מקפיד שלא להשתמש בדברים של אחרים, ולקח עמו גם את הספרים שלמד בהם והקפיד מאד לא ללמוד

בספרים של אחרים וגם שאחרים לא ילמדו בספריו. בשנותיו האחרונות התיישב בארץ הגר: בעיר בערעגסאז ולאחר מכן בשנים שבין שנת תרל"ג עד תרל"ז התיישב בקוויאשד, בעיר הזאת בנה מקוה, ואמר שכל מי שיטבול בזה המקוה לא ימות בלא תשובה.

להמתיק הדינים ע"י מצות סוכה

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ז"ע היה נוהג לנדוד הרבה למרחקים והי' לו מזה ענינים טמורים ונעלמים, בעת שהוא ראו אצלו אותות ומופתים אין ספור וגולויים נוראים.

פנ"א היה הרה"ק ביום הקדוש בעיר סקאהל שבמדינת גאליציע, ושם עבד את עבודתו בקודש ביהד עם חסידיו שהתענגו מרוב זיוו, וכן ששו ועלוו שדימו בנפשם שרבים הק' יאשר עמדה לחוג את ימי השמחה בחג הסוכות, אמנם הרה"ק לא הי' בדעתו כן, ותיקף במוצאי יום הקדוש מיד אחר שטעם מאומה, גיחה מיד למשמשו בקודש שימחר לארוז את הפציו כי הוא רוצה לנסוע למרחקים, וכך יצא לדרך ולא גילה לאן פניו מועדות, אמנם המשמשים בידעם דרכו הנסתרה לא הרהרו אחריו כלום אלא המשיכו בדרכם.

הרה"ק נסע מעיר לעיר ומכפר לכפר, ופקד על המשמשים שבכל מקום בואו ילכו ויודיעו בשער בת רבים שהוא הגיע בהדרתו, כדי שיתקבץ ציבור גדול, ואכן בכל מקום אשר הגיע נתאספו קהל רב לכבודו, וכל אחד נהנה כדי לקבל שלום מאת הרה"ק, ובעת נתנת שלום עיין הרה"ק בפני כל אחד מהנאספים, וכשעברו כולם אמר למשמשו להמשיך בנסיעה, וכן נהג בכמה וכמה עיירות.

עד שבערב סוכות הגיע הרה"ק לעיר אחת וכשהגיע השמחה לאוני תושבי המקום מיד נקהלו כדי לקבל פני הרב הקדוש, ובתוך הבאים לקבל שלום היה א' מנגבירי העיר, הרה"ק סקר את כולם בסקירה אחת, וכשהגיע תורו של אותו נגביר לקבל שלום, אנתת רוחה נפלטת מפיו של הרה"ק ואמר: "רבי איד מרדכי'לע קען ביי אייך איינשטיין אויף קוואטר ביו נאך סוכות", וכמוכן שהגביר הלז התרגש מאוד ולא ידע מה לעשות מרוב שמחה על שנשיא אלוקים יבוא לשכנו כבוד בתוך ביתו.

ואכן הרה"ק נתקבל בביתו של הגביר בהתרגשות עצומה, ובכבוד וקר הוכנס לאחד מהחדרים המפוארים שרק עתה נגמר בנייתם בגודל פאר והדר.

והרה"ק פנה להגביר ושאל לו האם שייך לבנות כאן סוכה לכבוד החג, הגביר ענה לו כי הוא מוכן ומוזמן לכך, הרה"ק התחיל לתור בבית הגביר מחדר לחדר, עד שהגיע לאחד מחדריו המפוארים אשר היו דומין לארמון קר ומפואר, והכריז ואמר שברצונו לעשות כאן את הסוכה, הגביר הלז עמד משתאה מחריש לדעת למה החליט הרה"ק לעשות את סוכתו דווקא בפנית יקרת דירתו, ושאל להרה"ק מרוב תדהמה: ילמדניו רבינו, האיך שייך לעשות כאן סוכה, ענה לו הרה"ק ברוב פשטות, מה פירוש שאלתך-האיך?, הרי אפשר לפרק את גג החדר וכך לסכך בסכך כשר, כמוכן שהגביר נשאר לעמוד דום לשמע הבקשה המוזרה, אמנם לא היה יכול להמרות את פי הרה"ק אשר הי' ידוע בכל תפוצות תבל כפועל ישועות וחשש מאוד מהקפדתו.

בלב כבד ובלית ברירה נפרד הגביר מהתקרה המפוארת ומהצורות הנפלאים שהיו חרוטים עליה בטוב טעם, והביאו בעלי מלאכה ששכרו את תקרת הבית וסיככו עליה בענפי סכך, בכל אותו העת עמד הגביר מן הצד וחרק בשיניו אבל לא העיז להוציא הגה מפיו.

בעוד עומד על עמדו כשטרם עיכל את הגושה עמו, קרא הרה"ק אליו את הגביר, ואמר לו: שמע נא, סוכה כשרה לי יש כבר ב"ה, אבער מה יהיה עם נוי סוכה, אולי תוכל להלוות לי מלאך רייניש לני מלאך רייניש, הגביר שהיה ידוע בקמצינותו קפץ מנקומו כעשן נחש, וחשב מקודם לשרב לבקשת הרה"ק, וכי למה צריך הוא מאה רייניש [היה סכום אדיר בימים ההם] לנוי סוכה, אך מיד התנחם עם מחשבתו הרעה ולא אבה לפגוע בר' מרדכי'לע אשר הי' ידוע כאיש קדוש ומלאך אלוקים, ובלית ברירה שלף מכיסו מאה רייניש ונתנו להרה"ק.

הרה"ק שלח מיד את משמשו שיאסוף את כל עניי העיר, כי ברצונו לתת לכל אחד מהם נדבה הגונה, ותהום כל העיר וכל עניי ואביוני העיר באו במרוצה במלבושים קרועים ובלויים ומילאו את חלל ארמונו של הגביר, והרה"ק בחמלתו עמד והילק את כל המאה רייניש להעניים, אשר עיניהם נסתנורו מגודל התרומה שקיבלו.

לא עבר זמן רב ושוב שלח הרה"ק לקרוא להגביר שיבוא לפניו ואמר לו: הכסף שנתת לי לא הספיק לי, האם תוכל להלוות לי שוב עוד מאה רייניש לנוי סוכה, הגביר לא ידע איך להשיט עצות בנפשו, וכבר התחרט על כל העסק הזה שזכה לאכנס את הרה"ק, כי מתחילה החריב את ביתו, ועכשיו מבקש ממנו סכום גדולים כל כך, והשב בדעתו לומר להרה"ק שאין לו כסף, אך תיכף ביטל מחשבה זו בידעו שאינו יכול להסתיר או להעלים את כספו ממנו הדבר ידוע לכל שעיני הרה"ק צופיות למרחוק, ובעודו מהסס בדעתו איך להתחמק מבקשת הרה"ק, נענה הרה"ק ואמר: "תדע לך שמרדכי'לע הוא איש מהומין, וכשהוא אומר שישלם לך אין לך ממה לדאוג כי שלם עד פרטטה המדוברת", הרה"ק זיזו אותו שימלא בקשתו, וכיון שכך לא היתה בידו ברירה אחרת, ובידים ורועות נתן היהודי שנית להרה"ק את המאה רייניש לנוי סוכה, וכמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה הילק הרה"ק את כל הכסף לצדקה.

טרם הספיק הגביר להירגע ממה שעבר עליו, והנה משמשו של הרה"ק דופק שוב על דלת ביתו ומודיע לו כי הרה"ק ביקש שיבוא אליו, נענה הגביר ואמר לו: הגיד להרב שאני יכול לבוא עכשיו כי טרוד אני בהכנות צרכי החג, כאשר מסר להרה"ק את דברי הגביר, שלח לו הרה"ק שוב לומר להגביר כי הוא רוצה לדבר אתו אודות ענין נחוץ מאוד ולא יאחר לבוא אף לרגע קט.

כאשר הופיע הגביר לא האמין למשמע אונן, איך שהרה"ק מבקש ממנו שיסיכסם לתת לו עוד הפעם סכום של מאה רייניש לנוי סוכה... הפעם פקעה סבלותו של הגביר, ובעצמו נודע ואמר: אני יאמר להרב דברים ברורים, ימחול לי הרב אלף פעמים, אבל אין אני רגיל לדברים כגון אלו, מקודם סתרתם את קורות ביתי, ולאחמ"כ לקחתם ממני מאה רייניש זה פעמיים, ועכשיו אתם רוצים עוד, לא, אין ביכולתי לתת לכם יותר כסף...

ענה לו הרה"ק: מכיון שאתם דיברתם דברים ברורים, גם אני אדבר עמכם דברים ברורים, כאשר הייתי ביום הקדוש בגאליציע נתגלה לי מן השמים כי מרת הדין שיהיה על גביר אחד שבה יה עתה בית חדש ומפואר, ונוגרה גזירה שישרף הבית וכל רכושו ויצטרף הוא ובני ביתו לנדוד ממקום למקום ולרעוב לפת לחמם, אך אני לקחתי על עצמי להמתיק את הדין, ולצורך כך נסעתי מיד במוצאי י"ה"פ מעיר לעיר ומכפר לכפר כבדי לפגוש את האיש הלז, עד שהגיעתי לעיר ובעת נתנת שלום הכרתו אותך מיד שאתה הוא האיש המדובר, ולכן צייתתי תיכף להוריד את תקרת הבית המפואר כבדי להמתיק את הדינים ולהוריד הקטרוג מעליך, אך מכיון שהרגשתי שעדיין לא פעלתי כלום בזה, ביקשתי ממך סכום של מאה רייניש כבדי להעביר ממך את רוע הגזירה, אך גם בפעם הזאת לא הועיל מאומה, ולא נתיאשתי וביקשתי ממך שוב סכום זה כבדי שעל ידי העגמת נפש והצער בפסידא דממונא יתבטל מעל ראשך הגזירה המרה.

ועתה - הפטיר הרה"ק ואמר - עדיין רובצת עליך הצרה הגדולה הזאת, אם יש את נפשך לבטל את מרת הדין מעליך, הדבר מסור בידך, ואם לא תתן לי הסכום הלז יאשר הגזירה על מקומו.

מבואל ומפחד מדברי הרה"ק הוציא הגביר את מלוא הסכום להרה"ק ובעיניים דומעות ביקש ממנו שימחול לו על מה שסוייב בתחילה לתת לו הכסף אשר רק לטובתו היה הדבר, הרה"ק לקח ממנו את הכסף והילקו שוב לצדקה ואיחלו לו ברכות לרוב שיוכה לשנה טובה ומבורכת ולכל טוב.

שיבואו להתפלל איתו ויסעדו את לבבם אצלו סעודת היום ואחר כך ילכו לראות את עבודת הצדיק שהיה דרכו להתפלל מאוחר מאוד, אולם הם אמרו לו שברצונם להתפלל אצל הרה"ק מנדבורנא, והלכו לבית המדרש, ורגיל היה על לשונו של אאמ"ר ז"ל לספר התנהגותו הנפלאה של הרה"ק מנדבורנא שהיה מאחר לכא לבית המדרש להתפלל עד כמה שעות אחר הצהרים, וכמה מהבחורים נענו ואמרו שטוב היו עושים אם היו שומעים לקול בעל האכסניא, ובאותו עת נכנס הרה"ק מנדבורנא לבית המדרש ואמר "מען קומען שוין דאווענען", וגם אמר "א דרעש מאשין וואס מ'דרעשט ווייך אז מען לייגט אסאך ווייך פלאצט עס, און א באן אז מען לייגט אסאך דאמפ פלאצט עס", והיה נראה לעין כל שמאד עמקו מחשבותיו הק' ומי חכם וישיביל להבין זאת.

וכאשר נכנס להתפלל נעמדו ארבע בחורים סביב לכסאו להסתכל מקרוב בעבודתו הק' בעת תפילתו, וראש הבחורים עמד מרחוק, ואאמ"ר ז"ל היה מרבה לספר בהתפעלות הא'ך שאמר פיוט האדרת והאמונה בהתלהבות בשלהבת אש קודש. אחרי שגמר קדיש תתקבל משך את תליתו וכיסה את פניו, ואמר: "א אינגל וואס קען לערנען גמרא פארוואס זאל ער נישט לערנען מסכת שבועות, מסכת שבועות איז דען באביטשקע מעשיות, וואס מיינסטו די די זיידע רבי ארון לייב האט געהייסן לערנען מסכת שבועות", ראש הבחורים בשמעו הדברים יוצאים מפורש מפה קדש ברוח הקודש נפל תיכף בחלשות והיה מן הצורך לעוררו מעלפונו. ואחר שבת טרם שחזרו לדרסם נכנסו כל הבחורים לקבל ברכת קדשו, וכאשר נכנס ראש הבחורים לא אמר לו הרה"ק מנדבורנא מאומה מענין זה, רק לאאמ"ר ז"ל אמר "ואלסט ווייטער לערנען מס' שבועות".

עוד יסופר שם בס' המאזינו ח"ל: הרה"ק מנדבורנא הקפיד מאוד שכל מי שכבר התפלל לא יבוא למנין שלו, ולא היו יכולין לרמותו כיון שהרגיש תיכף בזה, וכאשר הרגיש בזה היה קורא להמשב"ק "חיים איציק, ס'איז א טשאט" (ריח), והיה צריך להוציא

את כל מי שכבר התפלל, ופעם אחת התחבא אחד בחדר, והרה"ק מנדבורנא הרגיש בזה מיד שאחד נשאר בחדר, וצעק שמי שכבר התפלל יצא, אולם בכל זאת לא יצא האיש הלז ועשה את עצמו כאילו מתפלל, והרה"ק מנדבורנא שאחז אז לפני אמירת הודו נגש אליו במקום שעמד אצל הקיר, וצויה לו לצאת תיכף ואמר לו "די ווייסט נישט אז מרדכי'לע קען נישט דאווענען ווען ס'איז דא א טשאט".

עוד סיפר שם: מעשה שהיה אצל אאמ"ר ר' עזריאל זצ"ל, כאשר התפלל פעם במנינו של הרה"ק מנדבורנא, וראה

ובקערעסטיר הי' י"ח חודש מסוף שנת תרל"ז עד תחילת תרל"ח כדי להכתיר את הרבי ר' ישע"לע, כידוע שרבי מרדכי'לע הסמיכו לאדמו"ר לאלפים, וכל הבאים לברכת פרידה סירב לקבל אותם אלא אם כן הלכו מקודם להתברך מפי ר' ישע"לע.

כמו כן הי' בעוד מקומות: בחוסט ובסיגעט ועוד, ומשנת תרל"ט בערך התיישב בבושטינא עד סוף ימיו וגם שם מנ"כ.

זכרון איש חי"ל

סיפר הרב החסיד רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל בספרו המאזינו חי"ל וז"ל: דבר פלא היה לאאמ"ר ר' עזריאל זצ"ל עם הרה"ק רבי ר' מרדכי'לע זי"ע, היה זה בעת שלמד בשיבתו של הגאון בעל ערוגת הבושם זצ"ל בקליינווארדיין, ששם למדו תלמידים מופלגים למופת בתורה ויראה, והיה נהוג אז בשיבה להכתיר להבחור המופלג ביותר בשיבה בתואר "ראש הבחורים".

פעם באחת השבתות שבין פסח לעצרת נסע הערוגת הבושם על שבת קודש לאיזה עיר להיות מוהל אצל בן שנולד לאחד מתלמידיו, והחליטו אז חמשה בחורים חשובים מהשיבה ובתוכם אאמ"ר ז"ל וגם ראש הבחורים לשבות בצל הרה"ק מנדבורנא זצ"ל שהיה אז בעיר קאסאן, ושכרו עגלה ורוב הדרך נסעו עם העגלה ובסוף הדרך נשבר העגלה, ואז המשיכו ללכת ברגליהם עד למקום משכנו של הרה"ק מנדבורנא, ועל אם הדרך שוחחו ביניהם בדברי תורה, וראש הבחורים ביקש מכל אחד ואחד שיחזור על אותן הענינים שלמד לאחרונה ויציג לפניהם החידושים שחידש בעת לימודו.

וכאשר ביקש מאבי שיאמר לו מה שחידש לאחרונה בלימוד, אמר שלמד מס' שבועות לקראת חג השבועות שמקובל בעולם ללמוד בימי הספירה המ"ט דפים שבמס' שבועות דף ליום, ורצה להתחיל לומר מה שחידש בלימודו על מסכתא זו, ולא מצא הדבר חן בעיני ראש הבחורים שבחור בעל כשרון כמוהו יעסוק במס' שבועות, ואמר לו בלשון בתמיה בחור כמותך ילמוד מס' שבועות דף ליום, הלא לפי

כשרונותיך הנך צריך להתעסק בלימוד סוגיות עמוקות בש"ס, בכדי להתגדל לאילנא ברבני, אבל לעסוק במס' שבועות זהו "באביטשקע מעשיות".

והגיעו לעיר קאסאן סמוך לכניסת השבת ופגשו באחד מבני אשכנז שיצא מביתו לבית הכנסת, ונתן להם שלום ושאל אותם מהיכן באו, והם אמרו לו שבאו לחסות בצל הרה"ק מנדבורנא, אז ביקש מהם שיתאכסנו אצלו, והציע לפניהם לבוא להתפלל איתו בבית הכנסת ולמחרת ילכו להתפלל אצל הרבי, ואכן הם עשו כדבריו, ולמחרת ביקש שוב מהם

מים רבים לא יוכלו לכבות

פעם אחת באחד מימי חג הסוכות כשישב הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע בסוכתו, ידדו פתאום גשמים לתוך הסוכה, וכולם יצאו מן הסוכה, אבל הרה"ק לא רצה לצאת, וכך נשאר שם כשמיכף רגלו ועד ראשו נטפו מים, וכשהביאו לו את המאכלים לקחו ספסל והניחו אותה על השולחן למעלה מן המאכלים כדי שלא יתמלא שם מים ויקלקל את המאכלים, ורק כאשר גמרו את סעודתו יצא הרה"ק מסוכתו.

(שיח שרפי יקודש)

מרדכי את תפילתו, אחד התפילה שאלו היט"ל על מה שהבטיח לו שיבוא להתפלל בשעה שתים שלש, ענהו הרה"ק בדרך צחות: דאכן כן עשה דשתים ועוד שלש הם חמש, ואחר הברית כאשר חזר הייטב לב לביתו היה כל כולו סוער ורועש והסתובב בחדר הספרים אנה ואנה כשמקטרתו בפיו ומעשן, והמשב"ק הרה"ח ר' משה העניג ז"ל שאלו רבי פארוואס זענט איר אזוי צוקאכט, וענהו הייטב לב שכאשר היה בהברית ושמע איך שדה"ק מנדבורנא אומר הברכות "זיינן רבי'ן רבי הערשלע רימאנאווער האב איך נישט געהערט אזעלכע צוויי ברכות, איך וויל אים נאכאמאל הערן", והראה אז על זקנו הלבן, ברמזו שהוא כבר זקן בא בשנים ואין זה לפי כבודו לנסוע להרה"ק מנדבורנא שהיה עוד צעיר לימים, וכן הרה"ק מנדבורנא לא הסתופף אז בצל צדיקי הדור ועל כן אינו רואה

דרכו בקודש איך ששלח כמה אנשים שהתפללו עמו, מפני שהרגיש שחושבים מחשבות לא טובות בעת התפילה, וגם היה לו מנהג להדליק בכל יום ק"ס נרות, ואם הרה"ק אחד על הדבר היה מרגיש מיד בדבר ואמר שלא יזהרו אחריו כי טעמו ונימוקו עמו, וכאשר נכח שם אאמו"ר ז"ל ורצה ליהדר שלא יעלה בדעתו מחשבת פיגול להרהר אחרי דרכיו, לכן התחיל לחשוב בדעתו דברי הכתוב שוית' ה' לנגדי תמיד, ותיכף ומיד הרגיש הרה"ק מנדבורנא במחשבתו, ניגש אליו ואמר לו "שויתי לאוז מרדכי'לע יא טראכטן".

פעם הופיע הרה"ק מנדבורנא בפתע פתאום לשבות את שבתו בעיר סאטמאר בבית הרבני המפוי ר' יעקב כ"ץ ז"ל שהיה לו דירה גדולה ורחבה כראוי לכבודו של תורה, והביא עמו כל המאכלים לכבוד שבת.

והרה"ק מנדבורנא אמר לבעל האכסניא שהוא נוהג להדליק בכל ערב שבת קודש מידי שבת בשבתו שבעים נרות, ועל כן מבקש ממנו שיכין לו בלעכלעך שיוכל להדליק בס, ובקשר ר' יעקב מבעל מלאכה שלא היה שומר תורה ומצוות לעשות לו מטרחה מבלעכלעך, והרה"ק מנדבורנא הלך לטבול למקוה וכאשר חזר וראה את הבלעכלעך שהכין הבעל מלאכה ההוא, התחיל לצעוק בקול "אוי א פושע ישראל האט דאס געמאכט, אבער אז ער האט מחיה געווען מרדכי'לע וועט ער נישט שטארבן אן תשובה".

וכעבור שנים רבות הזדמן לר' יעקב להיות בעיר פעסט, ומצא שם את בעל המלאכה שעשה לו אז הבלעכלעך מעוטר עם זקן לבן יורד על פי מידותיו, ואמר לו שחזר בתשובה והוא עוסק כל היום בתורה ובתפלה.

עם רבותה"ק עצי התמים ז"ע

מרן הייטב לב ז"ע - פעם אירע שהייטב לב הי' צריך להיות בברית עם הרה"ק רבי מרדכי, וביקש הייטל ממנו שיתפלל בהקדם, והבטיח לו שיתפלל בשעה שתים שלש, למעשה לא התפלל הרה"ק רבי מרדכי רק בשעה חמש, הייטב לב הגיע כבר בשעה שלש והי' מחכה שסיים הרה"ק רבי

חי"ך שאני פורע לבניך מצות סוכה

בעיר נאדבורנא היה פעם שופט רשע גדול, פעם אחת בעת ששררה מניפה בעיר הח"ל והרופאים הזהירו על נקיות יתירה, הדבר היה כפרום חג הסוכות, והרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא ז"ע עשה כדרכו סוכה בהצירו, שמע השופט ושלה להודיע להרה"ק שיהרוס תיכף ומיד את סוכתו, כי זהו נגד החוק של הרפואה, הרה"ק לא שת לבו לדבריו, וכשהשופט שלח לאחר מכן שוטרים והזהירו על כך, השיב להם: עשיתי את הסוכה בשביל שתעמוד ולא בשביל להרוס אותה, שלח השופט הזמנה להרה"ק שיבוא אליו ולא בא, נמלך השופט והלך בעצמו אל הרב, והתחיל לדבר אתו קשות, וציווה בכל תוקף להרוס תיכף את הסוכה, ואם לא יציית עיניו אותו בעונש המור, הרה"ק לא תפעל מכלל מאוהרתו, והוסיף לומר לו: תדע שדה"ק הרבי ר' מאיר מפרעמישלאן ז"ע הי' דודי זקני, כעס השופט עליו יותר ואמר לו: מה איכפת לי מי היה דודך, עליך להרוס את הסוכה תיכף ומיד.

אמר לו הרה"ק הבה ואספר לך מעשה שהיה: פעם הי' כומר אחד ולו עשרה בנים, כמו כן היה לו גן גדול ונאה מלא אילנות טובים, פעם אחת עלה בדעתו של הכומר לעשות גם גן פרחים קטן, ויעקור כמה אילנות מהגן ויטע במקומם פרחים נותני ריח טוב, ויהי אך גמר הכומר את עבודתו זאת, התחילו כל בניו לנפול על ערש דוי, בגדול החל ובקטן כלה, ובזמן קצר מות אחד אחרי אחד כל בניו, עד שהגיע תורו של הבן העשירי הקטן מכולם, ונפל גם הוא למשכב, הכומר פנה כמור נפשו אל רופאים גדולים ומומחים, וגם דרש במעוננים ובמכשפים, וכל זה היה ללא הועיל, ויעצו אותו כמה אנשים לנסוע אל דו"ר הרה"ק מפרעמישלאן ז"ע אולי תבוא ישועתו משם, כי מפורסם היה לאיש קדוש אף בין הגוים, והיות ודרך אחרת כבר לא היתה לפניו והיי' בנו האחרון נגעו עד נפשו, גמר בלבו לנסות גם את זה.

ויסע כמור לבו להרה"ק מפרעמישלאן וסיפר לו את כל הצרות הרבות שעברו עליו ודין גרמא דעשיראה מצאצאיו שמוטל על ערש דוי, והרופאים נלאו למצוא לו מזור, ורק ישועה מן השמים תוכל לעזור לו, ויען הרה"ק מפרעמישלאן ויאמר לו: גן נאה מלא עצים טובים היה לך, אולם אתה התאוית גם לגן פרחים, ותלך ותגדע את עצי ה', לכן גדע ה את עצריך, כי האדם עין השדה הוא, אמנם מיוון שכבר באת הנח ועוד לא עבר המועד לגמרי הרינו מבטיח לך כי הילד האחרון שלך יתרפא ויוושע במהרה, ויתפלל דו"ר הרה"ק אל ה' לרפא את הילד בן הכומר, כדי שיתקדש שמו בעולמו, ותפילתו עשתה רושם והילד נתרפא ויגדל עד כי היה לאיש, ועתה - סיים הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא - דע לך, כי אתה הנך בן אותו הכומר ובכן אשאלך האם זה גמולך אלי בעד הטוב שדודי זקני עשה אתך להחיותך כהיום הזה, בשמוע השופט את כל הדברים האלה נפל להגלי הרב ככה ויתחנן לו ויאמר: בנים הדברים, ויודע אני מכל זה, ואני מבקש מכבודו למחול ולסלוח לי על חטאי, ובוודאי יוכל לעשות את הסוכה כטוב בעיניו.

*

בנוסה אחר מסופר שפע"א ציוה עלי השופט להרוס את סוכתו, והרה"ק לא שת לבו לדבריו, כעס השופט ואמר שהוא ידאג לשלח את הרה"ק מעירו, ויען הרה"ק ויאמר שהוא ידאג לשלח את השופט הזה מן העולם, וכך הוה, למחרת יצא כיער לצוד חיות ובנו יצא ג"כ אל היער באותו יום וכראות הבן את אביו מרחוק וטעה בחשבו שהוא שועל ושלה את החייו עליו ונפל ומת, בן יאבדו כל אויבך ה'.

ואכן פקודתו שמרה רוחו שרביה"ק למד כל ימיו חומש ורש"י עם הפי" של רבי אליהו מזרחי כשפארו חבשו על ראשו בתפילין דר"ת ולא טעם מאומה לפני לימודו חורש"י אפילו בסעודת ברית.

בשנת תשכ"ח כשנחלה רבינו ולא היה ביכולתו ללמוד סיפר פע"א לבני ביתו שראה בחלמו את הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע והתאונן בפניו על שאין ביכולתו ללמוד חומש רש"י כפי שצויה אותו, ואז בירך הרה"ק את רבינו והבטיחו שיוכל ללמוד ימים רבים במקום, וכן הוא שאח"כ נשתפר מצב הבריאות של רבינו והי' ביכולתו להמשיך בלימודיו כבתחלה.

שישמע עוד אותו, ולאחר שנשתלק מרן הייטב לב לחיי העולם הבא, הגיע לאוני הרה"ק מנדבורנא מה שאמר הייטב לב אודותיו או, נענה ואמר י"א שאד, ווען איך וויס ווען וואלט איך ווען געפארן צו אים".

מרן העצי חיים זי"ע - בשנת תרנ"א שבת הרה"ק רבי מרדכי את שבתו בעיר סיגוט, אחר סעודה שלישית של הקדושת יו"ט זי"ע הלכו שני בניו הק' העצ"ח ורביה"ק זי"ע בלוי"ת הגה"צ רבי נפתלי מנירבאטור וצ"ל לראות עבודתו הק' של הרה"ק רבי מרדכי, וכשהגיעו לשם ראו הרבה אנשים צובאים על הפתח, אבל הרה"ק רבי מרדכי לא הניח אותם

ליכנס, וכשסיפרו לו ששני בניו של הסיגוט'ער רב רוצים ליכנס צוה שייכניסו אותם, ובזכותם נתן רשות לכל העם הנאספים להיכנס אל הקודש פנימה, כשנכנסו הי' בשעת קריאת התורה של מנחה, ואחרי הקריאה שאל הרה"ק את העצ"ח (שהי' לערך כבן י"א שנה) מה הוא לומד, וענהו: מסכת ביצה, ושאלו הרה"ק עוד: ופוסק (שו"ע), והשיב: הלכות טריפות, הגיב הרה"ק: כשר"ס, לא טריפות.

מרן רביה"ק זי"ע - בהודמנות זו פנה הרה"ק רבי מרדכי לרביה"ק זי"ע ושאלו מהו הוא לומד, וענהו שלומד חומש ורש"י, ובחננו הרה"ק על לימודו וצויה אותו שילמוד חומש ורש"י כל יום ויום ואמר לו בלשון קדשו: אז די וועסט לערנען חומש רש"י וועסטו וויסן ווי דער באשעפער וואונט, מרדכי'לע האט געקענט אסאך גרויסע לייט, וואס ווייל זיי האבן נישט געפיל'עוועט אין חומש רש"י, האבן זיי פארגעסן ווי דער באשעפער שטייט איין.

מנהגי קודש

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע היה עושה כל שנה, שלשה סוכות אחת לפנים מהברתה. רבנו היה יושב בסוכה הפנימית מטעם הכמוס עמו, שני הסוכות האחרים שמשו אחד עבור הרבנית, מהברתו המהורה של הרה"ק, ושאר נשים. והשניה שמשו עבור האורחים. והיה אומר בדרך צחות מפני מה הוא עושה שלשה סוכות כי בתורה כתוב שלש פעמים בסוכות, "בסוכות" תשבו שבעת ימים, כל האזרה בישראל ישבו "בסוכות" (ויקרא כ"ג). למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים (דברים ט"ז). (ריא דעובדא)

כמו כן הקפיד מאוד שנשים ישבו בסוכה ויברכו על נטילת לולב. (אורות מרדכי)

משך כל ימי חג הסוכות לא יצא מלל מן הסוכה גם התפילות והשולחנות ערך בסוכה, בתפילות ובפרט בעת הנענועים בהושענות היה בלדב אש קודש כשמוסר נפשו לפעול ישועות גדולות ונשגבות עבור כלל ישראל בעת ההושענות. (ריא דעובדא)

היה מאוד מאוד מודקדק במצוות לקיים כל מצווה ומצווה כראוי בכל פרטותיה ודקדוקיה, ובמיוחד במצוות ארבעה מינים, ולכן היה תמיד קונה כמה ארגזים מלאים אֶתְרוּגִים, עד שמצא אתרוגם מהודר בתכלית ההידור עבורו. גם ארגזים מלאים לולבים היה קונה עבורו לצורך כל ימי החג. כי בעת הנענועים היה הלולב נשבר תיכף כשהתחיל לנענע בו מרוב ההתלהבות אש קודש שיקדה בו, ועל ידו עמד הגבאי וכאשר נשבר הלולב היה מחליף את הלולב. (ריא דעובדא)

נהג לקחת לולב שארכו ט' טפחים, ונתן רמז לדבר מציינת, דבציצית הדין הוא שהענף (החוט) הוא כפול בנוגדלו מגודל הגדיל (מקום הקשרים), ולכן גם בלולב צריך להיות שהחלק העליון כפול בגודלו מהחלק התחתון, והרי בחלק התחתון היינו המקום שבו מונח ההדסים והערבות הם ג' טפחים, וביחד עם החלק העליון שהינו כפול, יוצא שגודל הלולב הם ט' טפחים. והסביר את הקשר בין לולב לציצית, דציצית עם ה' קשרים וה' חוטי"ן עולה בנימטריא תרי"ג, ואתרוג עם ג' מינים מן כן עולה בנימטריא תרי"ג, ועוד טעם נתן שהלולב יהא ארוך כי לולב בנימטריא חיים ועי" זה יהיה חיים ארוכים בעזה"ת, ועוד אמר שזהו מההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו ע"ה. (מאמר מרדכי)

הרה"ק היה נוהג לאכול בסוכה בשמיני עצרת כלילה וכוים. (תפארת מרדכי)

בנוסף ההקפות היה נוהג לומר בשלשה ההקפות הראשונות תפילת עלינו לשבח ישר והפוך, על כן נקוה ועוד פסוקים. (תפארת מרדכי)

הי' מרגלא בפומיה לומר שבשמחת תורה כמו בערב יום כיפור שהעולים טרודים מאוד ושוכחים לומר תהילים, על כן בזמן כזה שיש מעט תהילים בעולם חשוב מאוד מאוד למעלה בשמים כל קפיטל תהילים שאומרים, ועל כל אדם מוטל לעסוק במצווה שאין לה עוסקים על כן מצווה לומר תהילים בשמחת תורה, וכן היה הרה"ק נוהג להרבות בתהילים ביום זה. (מאמר מרדכי)

ז"ל, ר' חיים יצחק נכנס לחדרו ואין איש מאנשי הבית שם בבית רק המשמשים בקודש כמו שצויה הרה"ק, ויהי כראות ר' חיים יצחק שהרה"ק רבי מרדכי רוצה להתחיל לקרות את צוואתו פרץ בבכי מר, רבי מרדכי שאל אותו: "פארוואס וויינסט, אסאך צדיקים האבן געמאכט אַ צוואה און זיי לעבן נאך, איך בעט דיך, זיי מיר נישט מצער, זאלסט טהון וואס איך וועל דיר הייסן, און הער מיך צו", וקרא לפניו את צוואתו ואמר לו: "אחד מאה ושישים שנה [כן הי' רגיל לומר ולא מאה ועשרים] ישב במקומו בבושטינא בני מו"ה ישראל יעקב מחוסט או מו"ה ר' אהרן משה מוזשעלין, מקבר לקבר יהי' ג' אמות ומקבר ולחוצה ג'כ ג' אמות, ורק השמשים שלי יתעסקו עמי, ותטבלו אותי י"ב טבילות ותההרו בד' טבילות הראשונות את השם הוי' ב"ה, ובד' טבילות השניות שם אדנ-י, ובהשלישית השם משולב, וערל לא יראה את פני".

אח"כ צוה שיקחו את המעות המונחים בתיבה ויעשו בהם כל הצריך והי' שם שבעים ושמונה זהובים, ג"כ צוה שישלחו דילוג רב לבניו הצדיקים שיתפללו בעוד, והתחיל לאמר בזה"ל: תשלחו דילוג רב לבני ר' איציק, ר' בערטשע, ר' מאיר, ר' אהרן משה, ר' ישראל יעקב, ר' יוסף, ולבתי בונא, ולאחותי לאה, וגם לר' איציק רייך לפעסט תשלחו דילוג רב שיתפלל בעדי".

אח"כ הביאו לו ב' אתרוגים ונשק אותם והתחיל לבכות, ושעה אחת

קודם חצות היום לא דיבר יותר, ובשעה אחד אחר חצות היום שבק לן חיים ויצאה נשמתו הקדושה בטרהה, ולא הי' גוסס כלל רק כישן בנשיקה, ואח"כ טבלו אותו במקוה כפי שביקש את משמשו, אחר הטבילה הי' פניו מתלהבות ומאיר, וכולם ראו כי איש קדוש בקרבם, והטמינו את גופו הסהור בבית החיים בבושטינא באוהל שבו הטמינו את מחברתו הרבנית הצדקנית מרת חיה ע"ה, אשר הי' עשוי מעצי סוכתו. - ואגב, מסופר שכשנפטרה הרבנית מרת חיה ע"ה בשבת שוכה ח' תשרי שנת תרנ"ב, אמר הרה"ק בהספרו: "אל תפחד, אני השבעתי את כל התולעים שלא יגעו בך, כאשר תלכי שמה למעלה תלכי ישר, במקום אחד כן יעצרך מלאך, תגידי לו ששמת את מרדכי'ע ארבעים ושמונה שנה".

ביום ב' דסוכות דההיא שתא פתח אחיו הרה"ק ר' ארון לייב מנדבורנא זי"ע את חלון חדרו ואמר "מריה אני אויר מגושם כזה, שכל זמן שאחי הקדוש בחיים בלתי אפשרי להיות אויר כזה בעולם, מי יודע מה קרה אתו".

רביה"ק זי"ע היה מדבר הרבה מזיו תוארו של הרה"ק רבי מרדכי'על מנדבורנא שהי' עומד לנגד עיניו, וכבר הזכרנו לעיל מה שאמר הרה"ק הרבי ר' מאיר'ל מפּרעמישלאן זי"ע שצורת הרה"ק רבי מרדכי הוא כצורת יוסף הצדיק.

אשכנתי דבני

כמה חודשים לפני פטירתו היו מספר רעידות אדמה באיזור בישטינא מה שבכלל לא רגיל להיות שם רעידות אדמה, ואמר הרה"ק רבי מרדכי'על על זה: "לאדמה נתוודע את מי שעתידין להשים בתוכה על כן התחילה לרעוד מפחד".

בראש השנה שנת תרנ"ה, פתח בשעת הסעודה ודרש: "הקב"ה מקיים כידוע את כל המצוות האמורות בתורה, איך איפוא יקיים מצות "הדר" של ארבעת המינים, אלא בורר הוא לו את הצדיק המהדר שבדור, ונטלו", ואף אחד מהנוכחים לא

הבין כוונתו הק', ורק כעבור שבועיים ימים ביי"ט של חג הסוכות הבינו כוונתו).

ביום הכיפורים האחרון הכריז ואמר: "רבותי! יש ח"ץ גזר דין על ישראל, האם יש אחד שמוכן לקחת זאת על עצמו", ולא ענהו שום אדם, ושוב שאל כן, ולא ענה לו שום אחד מהשומעים, ושוב אמר פעם שלישית אם אחד יכול לקבל עליו הגזר דין עבור כלל ישראל, ולא ענהו שום אחד כלום, ואח"כ אמר: "נו רבותי! צום ערשטן מאהל", ואח"כ שתק מעט, ואמר "נו רבותי!

או כולו לה' או כולו לכם

פע"א הי' הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע בימים נוראים בעיר ראדושיץ יחד עם בניו הק' בימי חורפם, ולמחרת יום הכיפורים צויה לבניו שיהוו לנאדבורנא על חג הסוכות ככדי לשמח את אנם הרבנית, לפני שנסעו נכנסו להפרד מאביהם ונסעו לביתם.

ביום הראשון של חג הסוכות האריכו מאוד בתפילתם עד שעת המנחה, והיה שמה אנשים שהתרעמו ואמרו מה להם לכהורים צעירים לבוא אחר המלך והאיך הם משוים עצמם לאביהם הקדוש האריך כל כך בתפילה ולענות את הציבור, דבריהם הגיעו לאוזני בניו הקדושים.

וכאשר שב הרה"ק רבי מרדכי'על לביתו סיפור לו בניו מה שהיה בבית המדרש ביום הראשון של חג הסוכות שאנשים התלוננו על שהם מאריכים בתפילה, והשיחו צערם לפני הרה"ק שאין הם מבינים האיך אפשר שיהודים יחפצו למהר לסיים התפילה בשביל שיוכלו למוד לאכול.

נענה להם הרה"ק ואמר: לס לאומן שעשאני ואתם בני ואצלכם שמחת יום טוב הוא הלולב והאתרוג ושאר מצוות החג כמו אצלי, אבל היהודים האחרים אצלם שמחת יום טוב הוא הסעודה שהם אוכלים לכבודו של יום.

(רזא דעכדא)

צום צווייטען מאהל", ושתק איזה רגעים, ואמר אח"כ "נו רבותי! צום דריטען מאהל", ושום אדם לא ידע מה כוונתו. בליל א' דסוכות כאשר התפלל תפילת ערבית, באמרו "השכיבנו אבינו לשלום", נפל לאחוריו ולבו דוה עליו, הובילו אותו לביתו, ושכב על מטתו וסבל יסורים גדולים ר"ל, והרבה פעמים אמר בזה"ל: "יסורים זיסע, איך בין אייך מקבל באבהה".

כשראתה הרבנית שמצבו של הרה"ק הולך ומתדרדר ל"ע הלכה לסוכת בית מדרשו אשר שם ישבו החסידים כדי לספר להם על מצבו הקשה של הרה"ק, ותיכף נעשה בהלה גדולה וכל הציבור פרצו בבכיות נוראות להעתיך לרפואת רבם, הקולות התגברו כל כך עד שהגיע לאוזני הרה"ק רבי מרדכי וביקש שלא יבלבלו אותו וינחו לו לשכב במנוחה, ושאל: מדוע מניחים אותי בסכנה.

לאחמ"כ צוה שיקראו למשמשו ר' חיים יצחק שיינער

ישיבת מהרי"ט דרבינו יואל מסאטמאר קרית יואל בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה

התהלה והתפארת

מתוך לב מלא רגשות קודש מרוממים על כל גדותיו, ושמחה רוחנית עילאה מיוחדת במינה. ומתוך רון שיר ושבח לחי עולמים הננו זוה להוקיר ולפאר את יקר תפארת גדולת מעשיהם של

הבחורי חמד תלמידינו המופלגים שיחיו

כל אחד ואחד בשמו הטוב יהולל ויבורך

אשר במיטב יגיעתם בקודש השקיעו כח ואונים לילות כימים במשך השנה שעל"ט ותל"ת זכו לקצור ברינה פרי יגיעתם בהצלחה מיוחדת במינה אשר לאו כל יומא מתרחיש כאשר התיצבו בפני מלכים מאן מלכי רבנן

להבחן על כל מס' גיטין

מדישא ועד גמירא

אצל הגאון הגדול המופי רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א

חבר בי דינא רבא העדה החרדית עה"ק ויושלים תכבי"א ואב"ד קרית רמ"א בית שמש

אשר הביע התרגשות והתפעלות עצומה אחרי שבחן אותם זמן רב דף אחרי דף והשיבו בבקאות נפלאה ומתוך התרגשותו הנכרת התבטא כזה"ל:

**"עם איז נישט צום גלייבן אז בחורים האבן אין
אזא קורצן צייט קונה געווען אזא געוואלדיגן קניין"**

**איה עט ואיה סופר יוכלו להביע ולתאר עלי גליון
גודל השמחה לראות הני צעירי הצורכי דרבנן נוחלים
רכוש עצום בתורתנו הקדושה, מסכתא שלימה הדין**

ובברכות התורה, אליכם אנו פונים, שתכו עז רבות לימים ושנים, להשתעשע בעסק התורה, ולהרבות בה קנינים לארכה ולרחבה, ומתוך הרחבת הדעת ומילוי כל משאלותיכם תזכו לשוב ולשמוח בשמחתה כמוצא שלל רב, וזכות עסק תורתנו הק' תעמוד לנו אולתינו לקרב, בבית משיח צדקנו ומלכינו בראשינו השתא בעגלא ובזמן קרוב.

הפברים פעופק הלב בברכת שפחת יו"ע

הנהלת הישיבה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — פט — בלתי מוגה

יום ה' פרשת חוקת בלק תשס"ט לפ"ק

ביקור הגאון רבי שמואל אליעזר שטערן שליט"א

רב מערב העיר בני ברק – והרב הביד"צ של הגאון הגדול בעל שבט הלוי שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

אנדערער מענטש, ס'איז א שינוי השם, פנים חדשות באו לכאן.

אבער לכאורה ביי שינוי החזר לברייתו איז דאך א מחלוקת צי ס'איז קונה, און א מענטש קען דאך דורך פאלן מיט עבירות, נאר ר' יוחנן האלט (שם צד:) אז שינוי החזר לברייתו איז קונה וועגן תקנת השכים, קען זיין די כוונה כדי ס'זאל העלפן תשובה דורך שינוי מעשה מיט שינוי השם, אפילו ס'איז חוזר לברייתו, דאך מדרבנן הייסט דאס א שינוי כדי ס'זאל ווערן גערעכנט א שינוי און ס'זאל העלפן תשובה.²

הגרש"א: ס'איז דא אינטערסאנטער התם סופר (יהודיש ב"ק), די גמרא זאגט אין בבא קמא דף ס"ו ע"ב האי מילתא קשי בה רבה לרב יוסף צוויי און צוואנציג יאר וולא איפרקה עד דיתבי רב יוסף ברישא ופרקה שינוי השם כשינוי מעשה דמו, עיי"ש]...

הגרש"א הניח לפני רבינו את ספרו "שכיבו אש" על מועדי השנה ואמר: כ'האב געברענגט א מנחת עני א ספר אויף עניני הלכה אויף די מועדי השנה.
רבינו: יישר כה.

ועיין רבינו בהספר

הגרש"א: כ'האב געשריבן א אינטערסאנטן ביאור אויף דעם ענין פון שינוי השם פון א מענטש, וועגן די גמרא אין ראש השנה (דף מה:), אז שינוי השם איז קורע גזר דינו של אדם, צי ס'העלפט מיט תשובה, אדער אפילו אן תשובה.

רבינו: דאס לשון הרמב"ם אין הלכות תשובה (פ"ב ה"ד) איז "ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים", שינוי השם מיינט אז ער טוט תשובה.

מיט דעם רמב"ם האב איך אמאל פארענטפערט די קשיא וואס דער פנים מאירות אין כתנות אור פ' נצבים מוטשעט זיך, ווי אזוי ניצט תשובה, די גמרא זאגט דאך (פסחים עג:) נראה ונדהח שוב אינו חוזר ונראה ונהאדם היה נראה מתחילה וכשחטא נדהח מקדושתו, ואיך יהיה חוזר ונראה בתשובה,¹ נאר די גמרא זאגט אין בבא קמא (דף צג:) אז גזל צמר ולבנו הייסט א שינוי, און תוס' (ד"ה עציז) זאגט דארט אז ס'דארף זיין א שינוי מעשה וואס איז אויך דא אין דעם א שינוי השם, און לויטן רמב"ם איז ער דאך א

2

עיי בקו' מהר"א ט"ב מיום נוראים תשס"ה מה שאמר מרן שליט"א לפרש בזה "הושענא למענך בוראינו" כי בחג הסוכות על ידי שלוקחין הארבעה מינים שהן נגד איברי האדם וזכין שהקב"ה בורא אותנו בריה חדשה, כדאיטא במדרש (ויק"ד פ"ל ס"ה) השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, וערבה דומה לשפתים, והאתרוג דומה ללב, וממילא על ידי הארבעה מינים נברא לנו איברים הושיים חדשים, ואלו האיברים לא נדחו כלל. ועל זה אנו מתפללין הושענא למענך בוראינו, אנא ה' ברא אותנו בריה חדשה בכדי שלא נדחה ח' מן הקדושה, ואל יאבד תקותנו ונוכל להתקרב אל הקב"ה, עיי"ש.

1

ועיי בייטב פנים מאמר שוב אשיב (אות ד), ובחידו"ת מהר"ם ט"ב ליוה"ב"ם (דרשת כל נדרי תשנ"ב), מ"ש בזה.

אחיב הראה הגרש"א על ענין שהדשים מקרוב כאו לברוק שמותיבם של בני הזוג, ועושים לעצמם השכונות אם שמותיבם עולים יפה, ואם לאו הרי הם מוסיפים שמות לאיש או לאשה, וכתב שם בשם בעל שבט הלוי שליט"א דאין דעתו נוחה מזה.

רבינו: דאם איז א שרעקליכע זאך, כ'זויים נישט פון וואו נעמט מען אזא ברייטיקייט אויף דעם.

ס'קומט דאך אויך אויס ביי מיר אידן פרעגן דער נאמען אדער יענער נאמען צי ס'שטימט, כ'האב געהאט אמאל א מעשה, אז ס'איז נישט געווען שלום בית ביי איינעם, איז געגאנגען איינער פון די חכמים און האט איהם געטוישט דעם נאמען, איז ער געקומען נאכדעם צו מיר פרעגן וואס ער זאל טוהן מיט די כתובה, צי ער דארף האבן א נייע כתובה, כ'האב איהם געפרעגט פארוואס האסטו געטוישט דיין נאמען?, וואס איז געשעהן מיטן טוישן, פריער האט זיך געקריגט ראובן און יעצט הייסט ער שמעון, זאג אויך איהם ווען מ'טוישט די נאמור וואלט געווען גוט, אבער ער האט נישט געטוישט די נאמור, נאר ער האט געטוישט דעם נאמען, איז פריער האט זיך ראובן געקריגט, און יעצט קריגט זיך שמעון...

און ווען מ'האט זיך שפעטער געגט מיטן נייעם נאמען... איז געווארן א פראבלעם ביים שרייבן דעם גט, וועלכן נאמען שרייבט מען...

א' הנזכרים: מ'האט אינגאנצן געטוישט אדער מ'האט צוגעלייגט?

רבינו: ס'איז נישט קיין נפקא מינה, טאמער מ'לייגט צו איז עס אזוי ווי א נייער נאמען.⁴

בישראל 'משה', ולאחר הברית הגיע דילוג רב משינאווא שהרה"ק ציוה לקרוא את שם הילד 'משה' ויהי לפלא. ועיי"ש עוד שהאריך בנועם אמריו בענין זה.

ועי' מש"ב מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (פ' שמות עמ' ל"ד) לפרש לשון התפילה קיים את הילד הזה וגו' ויקרא שמו בישראל, עפ"ד הבאר מים חיים הנ"ל.

4 בשו"ת מילי דאבות (ה"ג ס"ו) כתב בדברי הפוסקים מבואר דבשני השם החולה היו עוקרים לגמרי את השם הראשון ומחליפים שם אחר תחתיו, היינו דוקא בשנים קדמוניות שלא היו רגילים להשתמש בשני שמות, לכן הוצרכו לעקור הראשון לגמרי ממקומו, אבל עתה שקורין לאדם אחד בשני שמות, חשיב שפיר שניו השם בהוספת שם לבד, עיי"ש.

רבינו: יא, ס'איז א פלא פון א חתם סופר, פארוואס האט ער נישט פארשטאנען ביז דעמאלטס, נאר ווען ער איז געווארן ראש ישיבה האט ער געפילט אז דער שינוי השם אז ער ווערט אנגערופן ראש ישיבה איז אזוי ווי א שינוי מעשה, ס'איז א מורא'דיגער חתם סופר. ער זאגט דארט, אז רבי יוסף האט דאס אליינס געפילט, ער זאגט אזוי, אמאל קען זיין אז ותחל רוח ה' לפעמו' (שופטים יג, כה), אמאל קען זיין מ'באקומט א התעוררות פון הימל, אבער רב יוסף האט זיך געהאלטן קליין (עי' סוטה מט:) האט ער געהאלטן אז ס'איז נאר שינוי השם, האט ער געזאגט פאר רבה אז שינוי השם כשינוי מעשה דמי.

*

רבינו עיין עוד בהספר של הגרש"א ששם מסופר שהוסיפו להחתם סופר עוד שם יצחק

רבינו: כ'האב נישט געהערט אז מ'האט צוגעגעבן פאר'ן חתם סופר א נאמען יצחק.

הגרש"א: אזוי ברענגען די תלמידים, ממש נאנט פאר זיין הסתלקות.

רבינו: דער באר מים חיים (פ' בראשית) ברענגט צו פון רבי מיכל זלמשובער אז מ'דארף זיין א בעל רוח הקודש צו טוישן א נאמען פאר א חולה.³

3

ז"ל הבאר מים חיים (פ' בראשית) "ועל כן שמעתי מפי אדמו"ר נזר ישראל וקדושו אור עולם המפורסים מזה: יהיאל מיכל זצוקללה"ה. שאמרו לי בפיוש השלילה לשנות שם אדם החולה אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוח הקודש. כי שם הנקרא לאדם בעת הוולדו ודאי רובו ככולו מודמן מאת הקב"ה כאשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו כאשר הוא חי על פני האדמה. והנה החולה ודאי צריך להיזקק ביותר ולפעמים אין לו חיזוק אחר כי אם זה החיזוק של השם ואם עוקרין אותו בדרך שאומרין ומענה לא יעקב יקרא עוד שמך וכו' והשם השני אפשר כי לא מחיותו הוא ונשאר בלא מחיזוק החיות שלו. ותחזור לענין על כן סיים הוא שמו כלומר הוא שמו למעלה באמת כן וכידוע מדברי האר"י ז"ל, עכ"ד.

וכן כתבו בשם האר"י ל' (משנת חסידים מס' מילה פ"ג) כי השם שקורא האב לבנו ביום המילה הקב"ה מזמניו בפיו. ועי' עוד מש"ב מרן רבינו ז"ל בברך משה (פ' שמות עמ' ד) מה ששמע מוקן אחד מתלמידי ק"ו מרן הויטב לב ז"ע, ששאל מרד"ו מ'אית הגה"ק משינאווא ז"ע שיאמר לו איזה שם לקרוא לבנו הנולד לו, וסירב הרה"ק משינאווא ז"ע ואמר לו כי את שם התינוק מגליון לאביו של הילד מן השמים, אכן לא טעה העתה וביקש את המשב"ק שיפציר את הרה"ק משינאווא על קריאת השם ויודיעהו ע"י דילוג רב, ויהי כאשר הגיע יום הברית עדיין לא בא שום תשובה משינאווא, והנסיג את הילד בבריתו של אאע"ה וקרא שמו

רבינו: דאס איז אז מ'זוייסט נישט צי עס איז דא די כתובה, אבער מיט צו נעמען?!

*

רבינו: מ'דערציילט אויף רבי עקיבא אייגער, ווען ער איז געווען אויף א פלאץ וואו ער האט נישט געהאט קיין ספרים און ער האט געטראפן דארט א רשב"א, האט ער געלערנט רשב"א, האט ער געזעהן אז ס'פעלט א בלעטל, האט ער צוגעשריבן דאס גאנצע פון אויסנווייניג.

הגרש"א: אין חוט המשולש ווערט געברענגט די מעשה.

רבינו: דער טאטע ז"ל האט פארציילט אז ער האט געהערט פונעם פעטער (מרן רבנו בעל דברי יואל) ז"ל וואס ער האט דאס געהערט פון רבי יהודה גרינפעלד דער סעמיהאלער רב - דער מהרש"ג'ס פאטער - ער איז געווען א תלמיד פונעם כתב סופר, און ער האט התונה געהאט קיין חוסם, בימיו פונעם מהר"ם שיק. איז ער אריינגעגאנגען צום רב און זיך באקאנט געמאכט מיטן רב, איינמאל איז דער מהר"ם שיק געפארן אין א מרחץ, און דער כתב סופר איז אויך געווען אויפן זעלבן מקום, האט ער (ר' יהודה הנ"ל) באשלאסן אז ער פארט מיט, אזוי וועט ער זיין צוזאמען מיטן חוסטער רב און מיטן פרעשבורגער רב, האט ער זיך געדרייט ביי זיי ביידע, ער איז געגאנגען איין מאג דא, און איין מאג דארטן. איינמאל ווען ער איז געווען ביים פרעשבורגער רב, זאגט ער איהם אז ער האט א שאלה אין עפעס א ענין וואס ער איז עוסק, און ער דארף א טור בית יוסף אויף אבן העזר, און ער האט עס נישט דארטן, 'דו קומסט דאך צום חוסטער רב, פרעג איהם טאמער האט ער ביי זיך א טור אבן העזר, זאגט ער זומ, איך וועל איהם פרעגן!

ווען ער איז אריבער געגאנגען צום חוסטער רב, האט ער דערציילט פאר'ן מהר"ם שיק אז ער קומט פון פרעשבורגער רב און פרעגט אויב האט ער א טור אבן העזר, פרעגט ער וועגן וואס דארף ער א טור בית יוסף, אין וועלכן ענין איז ער עוסק, וויבאלד ער האט זיך געדרייט ביים כתב סופר האט ער געוואוסט דער נידון וואס ער איז יעצט עוסק, אין וועלכן סימן אין אבן העזר, האט ער געזאגט פאר'ן מהר"ם שיק וועלכן סימן ער דארף, האט דער מהר"ם שיק געזאגט ער זאל קומען מארגן.

א' הנזכרים: אז א איד איז נישט געזונט און מ'דארף איהם צוגעבן א נאמען, דארף מען מאכן א נייע כתובה?

רבינו: אויב ער ווערט געזונט שרייבט מען א נייע כתובה. **הגרש"א:** מעיקר הדין איז מען נישט מהוייב, והא ראייה א שטר וואס מ'האט געמאכט מיטן אלטן נאמען ווערט נישט נפסל ווען מ'טוישט דעם נאמען, ווייל אויב ס'ווערט נפסל, קען דאך יעדער לוח טוישן דעם נאמען... נאר מעיקר הדין איז די כתובה כשר, נאר ס'שטייט אין אהלי שם אז מ'זאל טוישן, הרב וואזנער האט אויך געשריבן אזוי אין א תשובה (ה"ח סי' רפ"ו אות ג) אז לכתחילה איז ראוי צו טוישן די כתובה. כ'האב אמאל געהאט א מעשה, ס'איז אריינגעקומען א פאר פאלק און זיי האבן זיך באקלאגט אז זיי האבן נישט שלום בית, האב איך איהם געזאגט ברענגט אריין די כתובה, לאמיר זעהן אויב ס'איז כשר צי נישט, און כ'האב געזעהן אז ס'איז דא דארטן ערנסטע פסולים, זאג איך איהם הער אויס מ'דארף טוישן כתובה, זאגט ער מיר אז ער האט געמיינט אז די ווייב דארף מען טוישן...

א' הנזכרים: מ'דערציילט א מעשה אויף רבי שמעלקא סעלישער, ער איז אמאל געפארן מיטן באהן, און מ'האט איהם געזעהן זיצן אינדרויסן האט מען איהם געפרעגט פארוואס, האט ער געזאגט אז ער האט פארגעסן די כתובה אינדערהיים, קען ער דאך נישט זיין מיט די רעביצין.

רבינו: יא, ס'איז זייער א גוטע מעשה, אבער להלכה ווער זאגט אז מ'דארף עס מיט נעמען? מ'דארף האבן א כתובה, מ'דארף דען זיין מיט איהם בכל עת ובכל זמן ובכל שעה.

הגרש"א: הרב וואזנער האט פארציילט א מוראדיגע מעשה פון זיין פריערדיגער שווער רבי מרדכי געלבער - א פרעשבורגער איד - אז ווען ער איז צוריק געקומען נאך די קריג קיין פרעשבורג, איז ער געווען ממש פון די שרידים וואס זענען געבליבן, און ער האט געהערט אז די ווייב איז שוין אויבן אין שטוב, האט ער נישט געוואלט אריינגיין אין שטוב, ביז ווילאנג ער האט מברר געווען אויב די כתובה איז נאך קיים, אז נישט דארף מען מאכן א נייע כתובה.⁵

אם יענין שטאבדה הכתובה, אבל סתמא דמילתא אין לחוש שטאבדה, עיין שם.

עיי' בשו"ת שבט הלוי (ה"ח סי' רפ"ח) שכל זמן שאין ידוע אם טאבדה אין לחוש שטאבדה, וכן בשו"ת התעוררות תשובה (אה"ע"ו סי' ל"ג) דדוקא

בדפוס דער ספר ייטב לב, פלעגט ער נאכזאגן ביי חומש רש"י תורות פונעם ייטב לב.⁷

ער פלעגט אויך שיקן זיינע בחורים זאלן פארן קיין סיגעט.⁸ ווען דער ייטב לב איז איהם געווען מבקר חולה זיין, האט דער מהר"ם שיק געזאגט אז ער ווייסט נישט פארוואס עס קומט אידס יסורים, "אמת, די גמרא זאגט דאך (כרכות ה) אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש כמעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בכיטול תורה". האט דער מהר"ם שיק געזאגט "קיין עוון ביטול תורה שפיר איך ניקם".

שפעטער ווען דער ייטב לב איז ארויסגעגאנגען, האט דער ייטב לב געזאגט פאר איינעם "האסט פארשטאנען וואס דער חוסטער רב האט געזאגט?", האט יענער געזאגט יא, אז דער חוסטער רב שפירט נישט קיין עוון ביטול תורה.

זאגט אים דער ייטב לב, "דו האסט נישט פארשטאנען וואס ער האט געזאגט, ער האט געזאגט אז ער האלט שוין נאך פשפש ולא מצא".⁹

ווען ער איז איהם געווען מבקר חולה זיין, און ס'איז דאך געקומען נאך רבנים, האט דער מהר"ם שיק געזאגט:

7

ע"י בסי' שאול בחיר ה' (מקדמה) כי בשיעור חומש רש"י שהי' המהר"ם שיק לומד עם תלמידיו הי' מזכיר בתוך הדברים הרבה פעמים "דער סיגוטער רב זאל לעבן זאגט", עיי"ש.

ועיי' בסי' שיה זקנים ח"א בשם מרן הדברי יואל זי"ע שכשי"ל הספר ייטב לב הרי לא רצה לגלות שמו מחמת ענותותו [ודק רמו שמו בסוף ההקדמה], ע"כ הלך נוכל אחד וסייב בעיירות והתחזה למחבר הספר, וגם בא למכור את הספר להמהר"ם שיק, והמהר"ם שיק עיין בו ושאל לו מיהו המחבר, וכשהראה לו על עצמו, הביט עליו בעין הודרת ואמר לו: ביי מיר מאכט מען נישט קיין קונצן, מיהו המחבר?, כי הרגיש שהמחבר צריך להיות אדם גדול בענקים, ע"ש.

8

ע"י בסי' שאול בחיר ה' שפע"א היה הגה"ק רבי שאול בראך ז"ל מקאשוי אצל מרן הייטב לב ביום י"ג מדות עם עוד כמה חברים מתלמידי המהר"ם שיק, וכשנסכו להפדר הראה להם שמהו ואהבה יוצאת מן הכלל באמרו אלו התלמידים של הרב מחוסט (המהר"ם שיק) שיחי', ואמר להם: אמרו לרנכס' אם הוא רוצה שיהיה לו שכן טוב, אזי יתפלל אל השי"ת שיתן לי הרהורי תשובה, ואז יהיה לו שכן טוב, [כי עיר סיגעט היה נחשב כסמוך לעיר חוסט] עיי"ש.

9

מוכב בדברי מרן רבינו ז"ל במהר"ם ט"ב (פ בלק עמ' ק"ד) וכבר משה (פ חיי שיה עמ' צ"ג) ועיי"ש מה שפיי' בזה, [מוכב גם בסי' שאול בחיר ה' ובסי' הרי בשמים ע"ה כי בניהם היו מתלמידי המהר"ם שיק והיו אז שם].

דעם אנדערן טאג האט ער איהם ארויס געגעבן א אפגעשריבענעם העתק פונעם לשון פון מור בית יוסף, און ער האט דאס אהין געטראגן פאר'ן כתב סופר, און זעהנדיג אז ס'איז געשריבן איז ער שטיין געבליבן פארוואס האט ער זיך מטריה געווען צו שרייבן, ער האט דאך געקענט שיקן דעם מור, איז ער צוריק געגאנגען פרעגן פונעם מהר"ם שיק, האט ער געזאגט אז ער האט נישט געהאט קיין מור בית יוסף... נאר אזוי ווי ער האט געזעהן אז ער דארף עס אזוי נייטיג האט ער עס אפגעשריבן פון זכרון, דער כתב סופר איז זייער נשתומם געווארן דערפון...

שפעטער האט ער עס אהיים גענומען, און ער האט נאכגעקוקט אין מור בית יוסף און ס'איז געווען געשריבן לשון בלשון.⁶

הרש"א: מ'זאגט אז דער חוון איש האט אביסל מפפק געווען אויף די מעשה מיט רבי עקיבא אייגער, דער חוון איש האט געהאלטן אז די כשרון פון רבי עקיבא אייגער איז געווען אזוי גרויס אין עמקות און אין הבנה, און ביי די וואס זענען בעיקר געבויט אויף הבנה געדענקען נישט די אותיות, זיי ווייסן מער די תוכן הדברים.

רבינו: די וועלט דערציילט אז ווען מ'האט דערציילט פאר'ן התן סופר די מעשה מיט רבי עקיבא אייגער, האט ער געזאגט ס'איז נישט קיין חידוש ביי מיר אז ער האט געדענקט אויסנווייניג, נאר ס'איז מיר א חידוש אז א גאנצע נאכט האט ער געלערנט דעם רשב"א, נאכדעם וואס ער האט שוין גוט געקענט דעם רשב"א האט ער נאך ווייטער געלערנט.

*

ונסתובבה השיחה בענין גדול הידירות שהיה להמהר"ם שיק למרן

הייטב לב

רבינו: דער מהר"ם שיק האט פארגעלערנט חומש רש"י פאר די בחורים, איז נאכדעם ווען ס'איז ארויס געקומען

6

עיי' בסי' שיה זקנים (ח"ד עמ' רס"ט) שהגה"צ אב"ד אפסי ארץ מונאנאש שליט"א סיפר ששמעו מהגה"צ רבי עזריאל יודא לעבאוויטש זצ"ל אב"ד וויא שקיבל מאביו שהכתב סופר נענה אז ואמר מרוב התפעלות אפילו מין גרויסער פאטער האט דאס ניקסט געקענט:

ערד דער חומש מיטן ביאור (שנתהכר ע"י משה דעסויער שר"י), שרייבט דער מהר"ם שיק איך וועל דיר דערציילן גופא דעובדא היכי הוי, דער חתם סופר איז אמאל געקומען דא אין שטעטל, ער פלעגט דארט קומען זיך אפרוהען.

רבינו: יער-גן והיינו שם העיר "יערגן" קראו בשתי תיבות "יער" ו"גן", אזוי האט ער עם גערופן.¹⁰

הגרש"א: ווען ער איז אריינגעקומען אין בית מדרש, האב איך געבעטן דעם רבי'ן זאל זאגן א דבר תורה, האט ער געבעטן מיזאל איהם ברענגען א חומש.

רבינו: יא, ס'איז ידוע ער האט זיך דאך געפירט נישט צו זאגן א פסוק אויסנווייניג, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרו על פה (גיטין ע), נאר פון א חומש...

הגרש"א: האט דער מהר"ם שיק געלאזט ברענגען דעם חומש וואס ער האט געהאט - דער חומש מיטן ביאור¹¹ - האט דער חתם סופר געזאגט אז ער וויל עם נישט נוצן, האט זיך דער מהר"ם שיק געוואונדערט 'פארוואס', האט דער חתם סופר געזאגט אז ס'איז דא אפיקורסות אין דעם, האט זיך דער מהר"ם שיק אנגערופן 'איך בין אריבער אויפן גאנצן פירוש און כ'האב נישט געטראפן', זאגט ער מיר 'קוק נאר דארטן און דארטן אין דעם פסוק, וועסטו

נימ'ס א קוק, א חילוק פונעם סיגעטער רב און אנדערע, ווען דער ייטב לב איז אריינגעקומען מיט א פנים מיט שמחה 'וואס מאכט איר חוסטער רב', ער האט געהאט אזא פנים שווקות, אז ער האט אריינגעברענגט אין מיר שמחה, דאס איז דער חילוק פון סיגעטער רב צו אנדערע רבנים.

הגרש"א: ס'איז נישטא א תשובה וואס ער דערמאנט נישט זיין רבי'ן דער חתם סופר.
רבינו: יא יא, ס'איז כמעט נישטא...

כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז איינמאל ווען דער חתם סופר איז געווען אונטערוועגס האט ער באשלאסן אז ער וויל אריינפארן קיין יערגן - וואו דארט איז דער מהר"ם שיק געווען רב - פאר חוסט - נאך בחייו פונעם חתם סופר - ווייל ער האט געוואלט זען ווי אזוי דער מהר"ם שיק לערנט מיט די תלמידים - דער חתם סופר האט דאך געוואלט אז אלע זיינע תלמידים זאלן אויך לערנען מיט תלמידים, און ווען דער מהר"ם שיק איז געווארן רב האט ער געעפנט א ישיבה און געלערנט מיט בחורים - האט דער חתם סופר איהם געטראפן אין בית המדרש לערנען מיט די בחורים, דער מהר"ם שיק זעט אויף איין מאל אז זיין רבי איז אריינגעקומען, האט ער זיך אויפגעשטעלט מלא קומתו, און ער האט ער מכבד געווען דעם רבי'ן ער זאל פארלערנען, זאגט איהם דער חתם סופר, ניין, איך וויל זען ווי אזוי דו לערנסט פאר.

אבער דער מהר"ם שיק קען דאך נישט פארלערנען ווען זיין רבי איז דארט, האט דער חתם סופר גוזר געווען בגזירת רבי ער זאל פארלערנען, האט ער נישט געהאט קיין ברירה און האט געמוזט פארלערנען, אבער דא זיצט דער רבי... האט ער אנגעהויבן צו זאגן אויף יעדן ווארט א חידוש פון זיין רבי'ן, אזוי האט ער געהאלטן אין איין נאכזאגן פונעם חתם סופר, האט זיך דער חתם סופר אויפגעשטעלט און געזאגט "ער געדענקט בעסער מיינס ווי איך אליינס".

הגרש"א: ס'איז דא א אינטערסאנטע תשובה פון מהר"ם שיק צו רבי עקיבא יוסף שלעזינגער והגה"צ בעל לב העברי ז"ל מועיק"ק ירושלים, חתנו של הגה"ק רבי הלל קאלאמייער ז"ל (נדפס בליקוטי תשובות חת"ם, לאנדאן תשכ"ה - בסו"פ פ"ב), ער האט געפרעגט דעם מהר"ם שיק אויב ס'איז ריכטיג אז דער חתם סופר האט אראפ געווארפן אויף די

10

בשו"ת חתם סופר (אבה"ע ח"ב סי' נ"ז) כותב מרן החת"ם לגיסו הגאון רבי שלמה אייגער, וז"ל: "יקרת דברי קודשו הנחתים עד צאתי קרית חוצות, בשוקי בראי, לשאוף אויר צה, בסוף ימי הקיץ כדרכי, אז שעשעתי היום פה יערגן סמוך לפרעשבורג, וטיילתי בין ערוגות שושנים, שפתותי נוטפות דברים עמוקים מדבש מתוקים, אלה התורות והחוקים..."

בס' הזכרון (עמ' כ"ג) כותב מרן החתם סופר, וז"ל: "ואז בא לטאן עגלת צב מקהילה קטנה סמוכה נקראת 'יער-גן', וראש הקהל 'הק"ק בא ורצונו שאצא מהעיר ואסע עמו לעירי, ובני ביתי כשתילי זיתים עמדו עלי ובקשו ממני שאעשה רצונו בזה לעקור סיני ומשכן, וגם דעתי הי' נוטה לכך, ועיקר טעמי, להיות כי הרבה פעמים ראיתי בהלומי את עצמי נוסע וכורה מהעיר, וראיתי עצמי מתלטל על שולחן אחר בערי השדות, אמרתי טוב לעשות עתה כן, כדי שיתבטל החלום על ידי ה', כי זה הוא סגולה נפלאה... אמנם אנשים חשובים מבני הק"ק שחרו פני לבלתי עובם, ונערתתי לדבריהם כי לא יכולתי לגלות להם מצפוני לבי ומחשבותי וזמותי יבל יעבר פי וכו', ע"ל".

11

ועי' שם בתשובה שכתב מהר"ם שיק שהיה לוג' מיני חומשים, דפוס אמסטערדם עם כל התרגומים ופירושים, וזה הנחתו שבת בביהכ"נ, שלא יצטרכו להוציא בשבת ולואת הנחתו בביהכ"נ, וגם דפוס וויען וזה הי' לאשתי הרבנית בביהכ"נ, עיי"ש.

אינטערסאנטע זאך – כזויים נישט ווער – ס'זעהט אויס אז ידו זרים שלטו בו, איך האב די פאטא פון די צוואה, מ'האט געמאכט פון די ר' א ח', ס'איז געווארן 'חמד'.

רבינו: חכם מ'שה ד'עסויער?

הגרש"א: אדער ספרי חמד מיינט ספרי חמודות?

רבינו: ס'איז געווען זייער א אינטערסאנטע מלחמה, זייער א עמקות'דיגע מלחמה, בימיו זענען זיי נאכנישט געווען פארדארבן, נאר ער האט געפילט – ער איז געווען דער מנהיג ישראל – ער האט געהאט א הרגש אז דארט ליגט א צרעת ממארת.

הגרש"א: יא, די התהלה איז דאך נאר געווען וואו מ'זאל לייגן די בימה,¹³ זיי האבן זיך נישט געטרויט ארויס צו גיין אפן, נאר מיט קלייניקייטן, דא א שינוי, און דארט א שינוי, און ס'איז געווען אסאך גדולים וואס האבן נישט פארשטאנען פארוואס דארף מען זיך אויף דעם שלאגן, על מה יצא הקצף.

ס'איז געווען נאך איינער אזא 'תכשיט' נפתלי הירץ ווייזל, און ס'איז היינט דא ליידער וואס דרוקן איבער זיינע ספרים, זיי פראבירן מטהר זיין דעם שרץ מיט ק"נ טעמים.

רבינו: מ'דרוקט היינט ליידער אויך זאכן וואס ס'איז שוין געווען גענוג בשעתו ווען ס'איז געדרוקט געווארן, אלטע מחלוקת'ן פון צוויי הונדערט יאר צוריק, אזעלכע פארווייטאגטע פרשיות וואלט מען נישט געמארט דרוקן.

הגרש"א: ס'דארף נישט זיין חוזר ונייער...

רבינו: די תורה איז דאך אזוי גרויס, מ'קען דאך עם נישט ענדיגן, וואס דארף מען אפיר זוכן אזעלכע זאכן.

*

וחזרו לדבר מגדולת מרן החתם סופר ז"ל

רבינו: ער האט ארום גענומען אזאנס, אז אין דוגמתו אין כלל ישראל צווישן די גדולי ישראל, אוודאי האט זיך יעדער

זעהן, שרייבט דער מהר"ם שיק ווייטער אין די תשובה, כ'האב געפרעגט מיין רבי'ן ד'ער און דער גדול – ער שרייבט נישט זיין נאמען... – האט דאך אויך גענוצט דער ביאור, האט דער חתם סופר געענטפערט זיבאמת לא עלתה לו כראוי בזה.

מ'זעהט אז די רשעים די משכילים האבן אזוי שטארק באהאלטן זייער אפיקורסות, אז דער מהר"ם שיק האט דאס נישט באמערקט, נאר די הייליגע אויגן פונעם חתם סופר האבן דאס געזעהן.

היינט איז דא ארויס געגעבן כתבי משה מענדלסאהן מלא אפיקורסות, מינות און כפירות.¹²

רבינו: דא איז עם שוין בהתגלות, דעמאלטס איז עם איז נישט געווען אזוי אפן.

הגרש"א: אין די צוואה שרייבט דער חתם סופר זיבספרי רמ"ד (רשע מאריץ ד'עסויער) אל תשלחו יד, ס'איז א

12

סיפר הג"ר שלמה אלכסנדרוי סופר זצ"ל אודת יחסו של זקינו הק' החתם סופר ז"ע אל המשכיל הנודע לשמועה משה מענדלסאהן שר"י: פעם אחת בסעודת רעוא דרעוויין ישב החתם סופר בישיבתו ויזקוקין הנורא יצאו מפיו בדביקות נפלאה ושפתיו מרחשין בדברי אגדה על דרך האמת, וכלי רצון בחיירי התמלט מפיו שידע לרמו כל הנשמות באיזה תיבה או אות אחיותם בתורה, לדבר זה השתוממו כל שומעיו, בניו ותלמידיו ודייני קרתא הסמוכים על השולחן, כי מאמר כזה או כיוצא בו היה נגד מידתו, כי היה צנוע בענינים כאלו.

בין המון תלמידיו אשר מלאו את הבית עמד בחור מגאליציע, מאחו מאחוריו הכסא, וכבר היה נחמד בין בני הישיבה שצריכים בדיוקה אחריו, כי היו ספרי מינות נשרין מתוך חיוק, הבחור הזה בלקחו אונן דברים אשר לא היה ראוי להם, העיז לנסות את רבו החת"ם וישאלהו: רבי, היכן מרומנו רבינו משה בן מיימון (הרמב"ם) בתורה, קש בהריחו אש קדחה באף המסובים הציפיותו של השואל, הס! הס! לחשו כולם, אך האומן הגדול רבן של ישראל לא נרגו ממנהתו ולא פנה אליו, כי אם הטיף מלתו לשתילי זיתים אשר סביב שולחנו: למען רבות מופתי בארץ מיצרים, והו רמב"ם שהראה נפלאות ה' במצרים, ותוך כדי דיבור הפליג בשבחיו של הרמב"ם ויספר מעשיו, למען ישתוממו השומעים על מעשי הרמב"ם.

אך הרשעים כיום נגרש השקט לא יוכלו, חזרו הבחור והתנגל בשאלתו: איפה מרומנו משה בן מנחם (מענדלסאהן נקרא ע"ש אביו מנחם), פה הגיעה סבלנותו של מרון החת"ם עד מרום קצה, וקם בעוממכסאו והושיט ידיו אל מול פני המצוף אשר מאחוריו, וצווח בקול עז: מ'שחתם ב'הם מ'ים ב'ים, זה מ'שה ב'ן מנחם בר'לין, אחר יום השבת גורש הבחור מ'הסתפח בנהלת ה', והלך נודד אל אחת הכפרים לשרת בתור הוילעהרעו וכימים לא מעטים נתגלה קלטו ברבים עד שיצא לתרבות רעה ולא נודע ממנו מאומה.

13

ע' בשו"ת החתם סופר (או"ח סי' כ"ח) מ"ש"כ בזה. ובאגרות סופרים (מכתב ט) נדפס מכתב מהג"ר שמעון סופר אבד"ק קראקא לקהילת פאפא, שאין ברצונו לקבל משרת הרבנות שמה, על אשר לא קיימו את התנאי שהתנה עמהם להעמיד הבימה באמצע ביהב"ג... אך אלה המתחדשים אשר בדו מלבם לבנות הבימה מקשה אחת עם ארון הקודש אין להם זכרון בחיכל ה' כלל, ואין להם על מה שייסמוכו במנהגם, כי אם על הפץ לבם להדש הדשות עכ"ל. ועי' עוד בתשו' אמרי אש (האו"ח סי' ז) דברים הוצבים מלהבות אש על המתחדשים, עי"ש.

רבינו: יא, די ספרי החתם סופר זענען געווען שגור על פיו, און אלע, ער איז געווען זייער דבוק...

ווען ער איז געווען א אינגל האט איהם דער פעטער ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל) געפרעגט אויב ער קען שוין זאגן תורה, האט ער געזאגט אז ס'פאלט איהם נישט איין, האט ער איהם געזאגט "זאלסט לערנען חתם סופר וועסטו קענען זאגן תורה".

הגרש"א הזכיר מה שראה אצל הגה"צ רבי יהודה'לע האראוויטץ מדיקוב שהיה דבוק בכל לבו ונפשו בתורת החתם סופר ועל כל הגליונות שספרי החתם סופר היו כתובים ציונים והערות.

זכרכו רבינו: זייט געזונט, דער אויבערשטער העלפן איר זאלט אהיים פארן געזונטער היים, א געזונטן זומער מיט ברכה והצלחה וכל טוב סלה.

*

בשעמד הגרש"א לצאת ליוה אותו רבינו שליט"א, ודה"ח ר' זאב וואלף גליק הי"ד הועד להוצאת ספרי רבינו שליט"א מפר לו הספר החדש חידושי מהר"א מ"ב דרושים עה"ת ח"ב, ואמר לו רבינו שזה הליפן על ספרו שהיא הביא לו.

הגרש"א: ס'איז דאך נישט שוה בשוה...

*

כשהגיעו לפתח הבית מבחזן דיבר רבינו משבח עיר תהילה

קרית יואל

זאמרי: קרית יואל איז א הייליג שטאט, רוב נשים גייען נישט אפילו מיט א שייטל [פאה נכרית].

הגרש"א: נו, מיר ווייסן דאך אזוי אז כח הפועל בנפעל, דער כח פונעם מייסד.

רבינו: ברוך השם, עם הערש זיך א קול תורה אין בית המדרש אינעם גרויסן היכל התורה [היכל ראזנבערג], אין די פארטאג'ס שעח'ן איז עס פיל און מילערנט אזוי ווי אין א ישיבה, עס זיצן דארט בעלי בתים און אינגעלייט וואס זענען פארנומען איבערן טאג מיט פרנסה.

הגרש"א: יא, כולה בתר רישא גרירא.

רבינו: אויך ביי די תלמידות פון בית רחל טרעפט זיך נישט קיין צולאזטע האר וכדומה.

הגרש"א: יסודתה בהררי קודש.

ווי דער חתם סופר שרייבט אויף פראנקפורט בימיו אהת היא לאומתה אין בכל הגולה דוגמתה'

ונפרד רבינו ממנו לשלום

אויסגעצייכנט אין זיין תחום, אבער דער חתם סופר איז געווען אין אלעם.¹⁴

הגרש"א: און ס'איז געווען א דור דעה דעמאלטס.

רבינו: יא, ס'איז געווען א ישועות יעקב, און ס'איז געווען א ברוך מעם, דער קצות און דער נתיבות, אונז זענען מיר אייניקלעך פונעם נתיבות.¹⁵

א' הנזכרים: דער ישמח משה איז אויך געווען אין יענעם דור.

רבינו: יא, כ'רעד שוין נישט פון די חסידישע רבי'ס אוודאי.

והמשיך רבינו למנות עוד מגדולי הדור: רבי אפרים זלמן מרגליות איז געווען אין דעם געגנט.

הגרש"א: דער חתם סופר איז געווען א גרויסער חסיד פון רבי אפרים זלמן, ער האט זיך מזכיר געווען מיט זיין מאמעס נאמען 'הזכירני נא בתפלתו' (עיי ליקוטי תשובות חת"ס ס' כ"א).

כ'מיין טאקע אז דער עיקר גדלות פונעם חתם סופר איז געווען אז ער איז געווען א 'מנהיג', ער האט געזעהן אויף ווייטנס, און אוועק געשטעלט זו הדרך ילכו בה.

רבינו: ער האט אויך אוועק געשטעלט ווי אזוי קהילות זאלן זיין.

א' הנזכרים: ווען דער רבי ז"ל (מרן רבינו בעל ברך משה) ווילאנג ער איז געווען סיגעטער רב איז נישט געווען א שלש סעודות תורה וואס ער זאל נישט דערמאנען א חתם סופר.¹⁶

14

ז"ל נכדו החתם סופר (בפתיחה לספרו על מקנה וקנים) "ארו בלבנון, חד בכמה דורות, אשר לא היה על עפר משלו, שיהיה הקדושה והטהרה החכמה וההנהגה והרבעת התורה ויראה באיש אחד מצומדה חרוזה יחד בכל שלימות האפשרי, אולי בכמה מאות שנה לא היה כמותו בדומה לו, עכ"ל, עיי"ש עוד נפלאות.

15

כי הותנו של מרן הקדושת יו"ט הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל אב"ד זלאטשוב מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי, הי' התנו של הגאון רבי צבי הירש תאומים אב"ד קאליש, התנו של גאון ישראל בעל נתיבות חוות דעת.

16

אח"כ כשמילא מקום דודו מרן רבינו ז"ל בעל דברי יואל הוסיף להזכיר הרבה מדברות קדשו של בק"ד מרן ז"ל [בנוסף על מה שהי' דרכו בקודש לבנות את החידושי' שלו גם על דבה"ק של אבותיו הק' מרן העצי חיים, קדושת יו"ט, ייטב לב, והישמח משה, ורבותיהם הק'].

בית המדרש הגדול "יוזאל משה" דחסידי סאטמאר

ע"ש נ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעענדי"א - בנשאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

ישי"א ברכה מאת ה'

ברגשי הודאה והוקרה, נביע בזאת השורה, ברכת הודאה, מעומקא דליבאה, קדם מע"כ יודינו הנעלה והחשוב, המחנך הרגול והנכבד נשוא פנים, הוא האבר אשר זכה לנהל את הת"ת פה ב"ב רבות בשנים, העמיד תלמידים ישרים והגונים, כביר המעש בקרב קהילתינו בהתמסרות נפלאה וברוח נבונים, ומני אז ועד הנה מסור ורואג למענינו בכל עת ועונה, במסירות רבה ונאמנה, שמו הטוב מהללים בשפתי רננה,

הרה"ח ר' אורי שווארץ שליט"א

מנהל כללי דמוסדותינו הק' בקרית יואל יע"א

על אשר הואיל לקחת עליו טלטולא דאורחא

לבוא מהנא להתם לשמש בבית מדרשינו הגדול בשיכון קרית יואל

בתור "שליח ציבור" דמוספין בימים הנוראים העעל"ט

להנאת וקורת רוח ציבור מתפללי בית מדרשינו

ותערב לפני ה' עתירתינו, שימלא ה' לטובה כל משאלותינו, ושיתקבלו תפילותינו ברצון וברחמים, ובשכר זאת אך טוב וחסד ירפוהו כל הימים, עד נושע בתשועת עולמים, בבואת משיח צדקינו הולך תמים, ובראשינו מלכינו מרן רבינו שליט"א אביר הרועים, בב"א.

החותמים למען שמו בהודאה ובהערכה, אסירי התודה והברכה

הגבאים

בשם מתפללי בית המדרש

מתוך דברות קודש שהשמיע מרן רבינו שליט"א

בדרשת שבת שובה (ביום שלש עשרה מדות) שנת תשי"ע לפ"ק

ס'איז דא א שין ווארט פון אך פרי תבואה (דרוש לר"ה) ער זאגט אויף די ווערטער פון תיקוני זוה"ק (תיקון ו דף כב). וואס רעדט זיך אפ צווישן ככלבין הב הב, זייער א שארפע לשון צווישן ככלבין, מען שרייט אזוי ווי די הינט, ער רעדט זיך אפ וואס א איד בעט כתבינו בספר פרנסה, אנשי נכסת הגדולה האבן דאך דאס מתקן געווען פאר די הייליגע טעג ראש השנה יום כיפור, זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים, אלע תפלות גייען אזוי, און אויפאיינמאל רעדט זיך דער תיקוני זוהר אפ צווישן ככלבין הב הב.

זאגט דער לויסקער רב ז"ל צווישן ככלבין הב הב, ער זאגט א דאפלט לשון הב הב, ווען א איד בעט ער דארף פרנסה, רעדט זיך גארנישט אפ דער זוהר, א איד דארף פרנסה, א איד דארף האבן געלט, כדי צו זין א ערליכער איד, צו קענען צאלן שכר לימוד, געבן צדקה, צו פירן א כשר'ע קאך, א כשר'ע שטוב, צו זיין א איד, קויפן די מינים, אלעס קאסט געלט, אן געלט קען מען קיין איד נישט זיין, און אז א איד בעט פרנסה, אוודאי קומט זיך אים פרנסה, נישט דאס רעדט זיך אפ דער זוהר, דער זוהר רעדט זיך אפ ווען ער זאגט הב הב, ער זאגט איינמאל הב, און ער זאגט נאכאמאל הב, געב נאך!, דארפסט נאך?, דאס איז שוין מותרות, דאס איז שוין צווישן ככלבין, אבער ווען א איד דארף כדי צרכו ער זאל האבן פרנסה כדי ער זאל פירן א שיינע ערליכע אידישע שטוב, חלילה, אויף דעם קען זיך קיינער נישט אפרעדן, און אוודאי זענען אידן גערעכט, אידן דארפן האבן פרנסה, דער אייבערשטער זאל העלפן און משפיע זיין.

אבני בית וקורות ביתו מעידין בו, וועלן עדות זאגן, ווען האסטו געלערנט מיט דיין זון, ווען האסטו פארהערט דיין קינד, ווען האסטו געלערנט מיט א אייניקל.

קורות ביתו מעידין בו, ווי אזוי דאס צניעות זעט אויס אין שטוב, ווי אזוי די מלבושים זען אויס, און דא דארף מען נעבעך אסאך רעדן, מען דארף מעורר זיין, ווייל לידער די ירידת הדורות איז מוראדיג, און אפילו אזוי צו זאגן אין פינגע הייזער, מען כאפט זיך נישט, מען ווערט מיטגעשלעפט מיט די גאס, מיט די גוי'אישע גאס און מיט די אידישע גאס, ווייל נעבעך די אידישע גאס גייט אויך אזוי.

די היינטיגע וינגווארג טוט אן די קינדער גאנץ אדערש ווי זייערע מאמעס האבן זיי אנגעטון, און דאס איז שוין דער דריטער דור אין אמעריקא, ס'איז אסאך אנדערש ווי דער ערשטער דור האט אנגעטון זייערע קינדער, מען איז זייער ווייט אוועק געפארן, קורות ביתו מעידין בו, וואס מען באקליידט זיך. מען דארף האבן געוואלדיגע סיעתא דשמאי אז מען זאל קענען קעגן גיין דעם שטראם, ס'איז א שווערע זאך, ווייל די גאס גייט אזוי, און מען זאגט אז דאס איז היינט דער סדר, די מאדע ווי מען רופט עס, מען כאפט

קען זיין בדרך מוסר, די גמרא זאגט אין הגיגה (דף טו) [אז א מענטש זאגט] שמא תאמר מי מעיד בי, [ווער זאגט עדות אויף מיינע מעשים, זאגט די גמרא] אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו, די וועלט פון די שטוב און די מעבל זאגן עדות אויפן מענטש ווי אזוי ער האט זיך אויפגעפירט.

און באמת דארף א מענטש אריינטראכטן אין דעם, זיינע ווענט זיינע מעבל וועלן עדות זאגן אויף אים נאך הונדערט און צוואנציג און יאר אלעס וואס ער האט געטון, הן לטובה און הן פארקערט.

אז א איד זיצט שבת ביים טיש, און ער פירט אפ א שבת טיש, וועלן קורות ביתו עדות זאגן נאך הונדערט און צוואנציג יאר ווי אזוי זיין שבת טיש האט אויסגעזען, צו ער איז געזעסן ווי ביי א שבת טיש, זה השלחן אשר לפני ה', גערעדט מיט די קינדער עפעס ערנסקייט, געוונגען זמירות מיט די קינדער, געזאגט א דבר תורה א סיפור צדיקים.

און ככלל אפילו אינדערוואכן, קורות ביתו מעידין בו, ווי אזוי ער זעצט זיך אראפ צום פרישטאג, ווי אזוי ער זעצט זיך אראפ צום נאכטמאל, צו ער זיצט ווי א חסיד'שער איד ביים טיש, מיט א הט און א רעקל, און ער מאכט א ברכה. ווי אזוי זיין נטילת ידים זעט אויס, ווי אזוי זיין בענטשן זעט אויס, קורות ביתו וועלן עדות זאגן ווי אזוי זיין התנהגות איז געווען, קורות ביתו מעידין בו, דעם גאנצן קדש עצמך במותר לך, ווי אזוי ער האט זיך אויפגעפירט אין אלע זיינע ענינים.

קורות ביתו מעידין בו, ווען מען קומט אריין צו א איד און מען בעט ביי אים א נדבה צו געבן צדקה פאר א דבר שבקדושה, הייבט ער אן צו זאגן, די געשעפטן זענען נישט אזוי גוט, ס'איז שווערע זמנים, ווייסט דאך ווי אזוי ס'זעט אויס דער מצב אין די גאס, אבער קורות ביתו מעידין בו, ווען ס'האט זיך געהאנדלט איינצוקויפן מעבל, צו קויפן עפעס אין שטוב, ווי אזוי האסטו דעמאלטס געהאנדלט, האסטו אויך געוואוסט אז מען דארף עפעס מקמץ זיין, אז מען דארף עפעס נאכלאזן, צו דארט האסטו געוואוסט אז ס'דארף זיין חדש ימינו כקדם, דארט האט ער נישט געוואוסט פונעם מצב, נאר ווען ס'קומט צו דברים שבקדושה.

די וועלט זאגט א ווערטל, דער אייבערשטער זאגט (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון, ווען די געשעפטן גייען נישט אזוי גוט, הייבט מען אן מקמץ צו זיין, איז אני ראשון, ווען ס'האנדלט זיך אין דברים שבקדושה, די ערשטע זאך שניידט מען אין צדקה, און ווען די געשעפטן גייען יא גוט, איז אני אחרון, דארטן איז דער באשעפער דער לעצטער, אלע גשמיות דיגע זאכן איז פריער, אזוי זאגט די וועלט א ווערטל. קורות ביתו מעידין בו, זיי זאגן עדות אויף זיין התנהגות.

זיך נישט, מען הייבט אן מיט קלייניקייטן, נאך א קלייניקייט און נאך א קלייניקייט, מען רוקט, און מען פארט נעבעך אוועק ווייט.

קורות ביתו מעידין בו, די מעבל איז נישט דאס וואס איז געווען אמאל, גארנישט איז נישט דאס וואס איז געווען אמאל, אלעס רוקט זיך נעבעך.

קורות ביתו מעידין בו, די מה טובו אהליך יעקב משכנותך ישראל, די קורות ביתו פון ביהמ"ד וועלן אויך עדות זאגן, ווי אזוי ס'זעט אים ווען ער איז אין ביהמ"ד, צו זיצט ער ביי א שיעור, צו זיצט ער נישט ביי א שיעור, וויפיל מאל ער פעלט און וויפיל מאל ער קומט צום שיעור.

קורות ביתו וועלן עדות זאגן ווי אזוי ער פירט זיך אויף ביים דאווענען, ווען ער קומט אן צום דאווענען, צו קומט ער אן אנהייב דאווענען, אדער אינמיטן, צו נאך שפעטער ווען ס'איז א בושא צו זאגן.

קורות ביתו וועלן עדות זאגן, ווען ער קומט שוין אן אין ביהמ"ד צום דאווענען, צו ער שטעלט זיך דאווענען, צו ער האט נאך עפעס זאכן צו ערלעדיגן און איבערצושמועסן, און ווי אזוי זעט אים ביים ליינען, ביי די הויכע שמונה עשרה, קורות ביתו וועלן עדות זאגן אויף יעדע שיחה וואס ער האט גערעדט ביים דאווענען.

קורות ביתו מעידין בו, וואס ער ברענגט אריין אין שטוב, וואס ערע ליינ מאטריאל ער ברענגט אריין אין שטוב, ס'איז א וועלט פון צייטונגען וכדומה, זייער אסאך פון די ליינ מאטריאל איז אין רוח חכמים נוחה הימנו. קורות ביתו מעידין בו, אויף די כלים וואס מען ברענגט אריין אין שטוב, די קאמפוטערס מיט די ווידיאס וכל שום והניכא דאית להו, וואס דאס איז מכלה מנפש ועד בשר, ס'מאכט אומגליקליך אידישע הייער אידישע קינדער, קליין און גרויס.

מען בעט דעם אייבערשטן וטהר לבנו לעבדך באמת, דער רמב"ן זאגט וואס הייסט קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, זאגט ער די חסדים וואס בלייבן און האבן א קיום דאס הייסט אמת. וטהר לבנו לעבדך באמת, אז מען זאל דינען דעם באשעפער סזאל בלייבן, מען זאל נישט פאלן פון די מדרגה.

ליידער די כלים נעמען זייער חשובע אינגעלייט, הן אנשים און הן אין עזרת נשים, וואס באמת האבן זיי געהאט אין זיך תמימות און יראת שמים און ערליכקייט, און דאס ברענגט אריין אזא מין טומאה, ס'איז מטמא גרויס און ס'איז מטמא קליין.

מורי ורבותי, ס'איז נישטא קיין עד אחד אויף דעם, ס'איז ליידיג דא זייער אסאך עדות, זייער אסאך קרבנות, זייער אסאך עדות אויף דעם נטמאזו טהרותיך, אז די טהור'ע נשמות זענען נעבעך טמא געווארן, ס'איז געווארן פיגול לא ירצה, ס'איז נעבעך נתפגלו, די געוואלדיגע טומאה וואס דאס האט אריינגעברענגט און מטמא געווען די נשמה באופן גורא ואיום.

איך וויל בעטן די בעלי המסחר, די בעלי בתים, די וואס האבן ביזנעסער מיט מערערע ארבעטער, און די ארבעטער ארבעטן ביי די מאשינען - ווי מען רופט עס - די קאמפוטער, א קאמפוטער איז א וויכטיגע זאך, אין מסחר איז דאס היינט די כלי מיט וואס מען ארבעט, אבער דער ארבעטער האט די כלי ביי זיך, און ער האט צוטריט איבעראל, איך וויל זאגן פאר די בעלי בתים צוויי זאכן, בגשמיות וברוחניות, בגשמיות, ס'שלעפט אים אוועק די צייט - ווער ס'ווייסט - דאס האט אזא מין כח המושך אז ס'גייט אוועק אסאך שעות לבטלה, און דער בעל הבית צאלט אויף דעם, און דאס איז פראקטיש בגשמיות.

אבער אויך ברוחניות, ס'שלעפט נעבעך אוועק אין זייער אסאך אומריינע פלעצער, אמאל אויף א מינוט, און אמאל אויף צען מינוט, און צען מינוט איז אויך זייער אסאך, און אמאל אויף נאך לענגער, דער אייבערשטער זאל אפהיטן.

דער בעל הבית איז באחרות אין זיין געשעפט - אפילו דער ארבעטער איז א בעל בחירה - ער שטעלט אים צו די כלי, און ס'איז דא א עצה, מען קען ארויפלייגן א עין פקיהא, איך וויל בעטן יעדער בעל הבית וואס האט פועלים ער זאל ארויפלייגן אויף די כלים א עין פקיהא, וואס ער קען נאכקוקן ווי מען קריסט און ווי מען גייט, ס'זאל זיין אימת רבו עליו, ער זאל וויסן אז ער קען אים ווייזן, דארט און דארט ביסטו געווען, ס'איז נישט אזא טייערע זאך, און א בעל הבית וואס האט יראת שמים און ער וויל נישט קאליע מאכן זיינע ארבעטער, זאל עס זען צו האבן.

קורות ביתו מעידין עליו, ווי מען האט פריער געשמועסט, מען זאל אכט געבן אין שטוב, אכטונגען און אויף זיך, און אכטונגען און אויף די עזרת נשים מיט אלע ענינים, די סעלפאונס, וואס איז אזא קליינע כלי, אבער אויך קען מען מיט דעם אנקומען רחמנא ליצלן, מען איז מחובר צו די אינטערנעט, און די זעלבע די בלעקבעריס, און אלע שמות וואס זיי האבן, זאל וויסן יעדער טאטע, אויב מען געט דאס פאר א קינד, הן א אינגל, הן א בחור, און הן פאר זיין טאכטער, זאל ער וויסן אז די אחריות וואס דאס ברענגט איז אויף אים, זייער אסאך זענען נעבעך צוגרינד געגאנגען פון די קליינע סעלפאן. - יעדער טאטע זאל אכטונגען געבן ער זאל אזא כלי נישט איבערגעבן, אזוי ווי ער וועט נישט איבערגעבן א קאר פאר א קינד צו דרייוון, און דאס איז אסאך ארגער.

איך וויל זאגן כלפי די ישיבה, פאר די עלטערן פון די תלמיד הישיבה, עס קומען ארום אין די ישיבה הונדערטער בחורים וואס זיצן און לערנען, איך וויל זאגן באהרה חמורה פאר די עלטערן, קיין שום טאטע זאל נישט געבן פאר קיין בחור א סעלפאן, די ישיבה וועט צושטעלן גענוג טעלעפאנען פאר יעדן איינעם, ס'איז אזא שעדליכע זאך, און מען האלטן אויף דעם געוואלדיגע כוחות, און מען בעט יעדער טאטע זאל זען זיין קינד אפצוהיטן.

נערך ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוה"ה להם

בעזה ש"ת

בנו אהבתם ויחיה זדע

יזכור אלהים נשמת ... שתלך לעולמו,
בעבור שאני נודב (כלי נדר) צדקה בעדו,
בשכר זה תדא נפשו צדקה בעדו החיים,
עם נשמת אברהם יצחק ויעקב,
שרה רבקה רחל ולאה,
ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן,
ונאמר אמן:

ביו"ט שמיני עצרת הבעל"ט בעת אמירת "זכור"

זכרו ואל תשכחו !!

לתרום תרומה חשובה בעין יפה למען החזקת כוללינו הק'

כולל "עצי החיים" ב"ב לצדקת רבי מאיר בעל הנס

ובודאי זכותו יגן בעדכם ואלקא דמאיר יענכם

התרומות אפשר למסור:

קריית יואל: בהאפיס החדש של כוללנו 845-783-7344	בארא פארק: בהאפיס של כוללנו 4915 15th Ave.	וויליאמסבורג: הרה"ח ר' יצחק אייזיק וויזל הי"ו 917-880-2712
---	--	---

בברכת א גוט קוויטל ושמחת יו"ט

הנהלת הכולל

אלקא דמאיר עננו

שלמי תודה וברכה

בשער בת רבים נשגר בזאת השורה, סל מלא ברכת הודאה והוקרה, קדם מע"כ ידידינו היקרים והנאמנים, רודפים צדקה וחסד בסבר פנים, מנהלי מוסדותינו הק' מריחוק מקום בהתמסרות נפלאה, בכל עת ובכל שעה, עיניהם וליבם איתנו, לבל יחסר המוג ממנו, ותהי ידיהם אמונה לשאת המושא הקדושה, בנהורא נפישא, כברי המעש ורבי פעלים, שמום הטוב מושבחים ומהללים,

הנגידים הנכבדים והמפוארים, מוכתרים בכל התוארים

חברי הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק הע"י בארה"ב

על אשר אזרו חיל לדאוג למען נוכל לשלם לכלי קודש את משכורתם משלם
ותלי"ת עמלם עשתה פרי כאשר גדלו והצליחו לשלוח סכום ענק
ולכסות בזה כל הסכום הדרוש עד לימים טובים

לפיכך אנחנו חייבים להודות לכם ולשבחכם ולפארכם על פעלכם הטוב ויגיעתכם המרובה למען מוסדותינו
ודיו אילו ימי לא נוכל להביע רגשי נפשינו אליכם על אשר זכיתם להאיר את בתי עובדי מלאכת קדשינו

זכותו הגדול והנשגב של רבינו הקדוש מייסד המוסדות, תעמוד לכם להוושע בכל מיני ישועות, ויגן בעדכם משמי מעל, שתשכילו ותצליחו על כל צעד ושעל, ותזכו להגביר חיילים בהרמת קרן מוסדותינו באמיץ כח, ובשכר זאת והייתם אך שמח, עד ביאת המשיח, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

החותמים למען שמום בברכת שמוחת יו"ט
מתוך רגשי אהבה והערכה, אסירי התודה והברכה
הנהלת מוסדות סאטמאר
קרית יואל בני ברק יצ"ו